

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Milliyet
YAYINLARI

gabriel garcia
marquez

başkan babamızın
sonbaharı

türkçesi: tomris uyar

Milliyet
YAYINLARI

20. yüzyıl yazarları

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranney.org>

g. g. marquez / başkan babamızın sonbaharı

BAŞKAN BABAMIZIN SONBAHARI
GABRIEL GARCIA MARQUEZ

**MİLLİYET YAYIN LTD. ŞTİ. YAYINLARI
YİRMİNCİ YÜZYIL YAZARLARI/6**

El Otono del Patriarca

Yayın hakkı : Gabriel Garcia Marquez, 1975

Türkiye'de yayın hakkı : Milliyet Yayın Ltd. Şti./ONK

Birinci baskı : Temmuz 1978

Dizgi, baskı : Hilâl Matbaası

GABRIEL GARCIA MARQUEZ

BAŞKAN BABAMIZIN SONBAHARI

Türkçesi
TOMRİS UYAR

Ücretsiz PDF e-kitapları için <http://www.kitapcisi.com.tr/rantey.org>

Hafta sonunda akbabalar, balkon pencerelerindeki kepenkleri gagalayarak başkanlık sarayına girdiler, kanat çırpışları, içerdeki duragan zamanı dalgalandırdı ve Pazartesi günü tan ağarırken, kent, büyük bir ölü ve çürüyen bir görkemin ılık esintisiyle, yüzyılların uyusukluğunu üstünden attı. Ancak o zaman, kimilerimizin önerdiği üzere ana kapıyı menteşelerinden sökmek için koçbaşı kullanmadan, daha gözüpek olanlarımızın sözlerine uyarak, yıkılmaya yüz tutmuş, kaç kereler payandalanmış taş duvarları zorlayıp içeri girme yiğitliğini gösterebildik, yapının cesur çağlarında, William Dampier'nin Lombardiyalılarına karşı direnmiş koskocaman kurşun geçirmez kapılar, bir omuzlayışta açılıvermişlerdi. Başka bir çağın havasına girmiş gibiydik; saltanatın bu geniş inindeki beton tuzaklarda hava daha hafifti, sessizlik epeskiydi ve ölgün ışıktaki nesneler kolaylıkla seçilemiyordu. Girişte, döşeme taşlarının boydan boya alttan süren ayırıkotlarına boyun eğdiği avluda, görevini bırakıp kaçan nöbetçinin kulübesindeki keşmekeşi gördük, silâhlıklardaki pusatları gördük, ansızın

bastıran bir ürkü sonucu yarıda kalmış Pazar öğle yemeğinin artıklarıyla dolu tabakların dizildiği uzun, kaba tahta masaları, gölgeler içinde hükümet konağının bulunduğu bölmeyi gördük, en tatsız hayatlardan da daha ağır işlem görmüş dosyaların arasından fışkıran renk renk mantarları, solgun irisleri, avlunun tam ortasında, en aşağı beş kuşağın askerî törenle vaftiz edildiği vaftiz kurnasını gördük, geride, şimdi atlı arabaların durduğu eski genel valilik ahırını, kamelyalarla kelebeklerin ortasında, ayaklanma günlerinden kalma üstü kapalı faytonu, salgından kalma yük arabasını, kuyruklu yıldızın görüldüğü yıldan kalma yolcu arabasını, düzenin yerleştiği yılların simgesi cenaze arabasını, barışın ilk yüz yılından kalma uyurgezer kupayı gördük, tozlu örümcek ağlarının altında sapasağlamdı hepsi, bayrağın renklerindeydiler. Bitişik avluda, demir parmaklığın ardında, evin tantanalı günlerinde cüzzamlıların gölgesinde uyukladıkları, ay tozuyla kaplı gül fidanları vardı, büyük bırakılmışlıkları içinde öylesine güreleşmişlerdi ki, bahçenin ötelerinden burnumuza kadar gelen leş kokusu, kümes kokusu, bir süre önce mandıraya çevrilmiş koloni kilisesinden yükselen tezek kokusu ve ineklerle askerlerin dışkı ve ekşi sidik kokularıyla kaynaşmış bu baskın gül kokusunun sızmadığı bir tek çatlak bile kalmamıştı. Sık, boğucu fundalığı aralayınca, karanfil sak-sıları, astromelya dalları ve hercai menekşelerle kemerli geçidi, odalıkların barındığı bölmeyi gördük, ev-içi ıvırvırlarının çeşitliliği, hele sürüyle dikiş makineleri karşısında, ola ki, diye düşündük, burada binden fazla kadın yaşamıştır zamanında, yedi aylık doğan piçlerden bir orduyla, mutfaklardaki savaş alanı keşmekeşini gördük, muslukların yanibaşında güneşte çürüyen bir-

takım giysiler, odalıklarla askerlerin ortaklaşa kullandıkları toprak ayak yolu ve arkalarda Küçük Asya'dan kendi toprakları, kendi özsuları ve nemleri korunarak, koskocaman, özel deniz aşan serlerle canlı canlı getirtilmiş Babil söğütlerini gördük, onların da arkasında hükümet konağını gördük, dev bir yapıydı ve hüznüydü, akbabalar, didik didik edilmiş pancurlardan içeri dalıyorlardı hâlâ. Sandığımız gibi, yüklenmek zorunda kalmadık, ana kapı bir sesin usul yüklenişiyse kendiliğinden açıldı, yol halısı inek tırnaklarıyla delik deşik olmuş çıplak, taş merdivenlerden çıkıp birinci kata vardık, ilk geçitten, özel yatak odalarına kadar, yerlebir olmuş yazıhaneler, arsız ineklerin istilâsına uğramış protokol salonları, kadife perdeleri ve iskemle püsküllerini kemiren inekler gördük, askerlerle azizlerin, kırık dö-kük eşyaların arasına atılmış, yere çalınıp taze inek fışkısına bulanmış kahramanlık portrelerini gördük, ineklerin kemirip bitirdikleri bir yemek odası gördük, yine ineklerin hışmına uğramış, sıçılıp sıvanılmış müzik odasını, kırılmış domino masalarını, keçelerini ineklerin kemirdiği bilârdö masalarını, bir köşede öylece duran rüzgâr gülünü gördük, pusulanın dört bir yanında olup biten doğa olaylarına tıpatıp benzer sesler çıkaran bu gül sayesinde evdekiler, çekilmiş denize duydukları özlemi giderebiliyorlardı, her köşeden sarkan kafesleri gördük, bir hafta önce bir gece, üstlerine geçirilmiş örtüler de duruyordu daha, ve sayısız pencerelerden yavaş yavaş doğan bu tarihsel Pazartesi'den habersiz, saf saf uyuyan, adına kent denilen o azman hayvanı gördük, ve kentin ötesinde, ufka doğru, eskiden denizin bulunduğu uçsuz bucaksız düzlükte, katı ay külünden oluşmuş ölü kraterleri gördük. Birkaç ayrıcalıklı kişi dışın-

da kimselerin adım atmadığı yasak bölmede ilk olarak akbabaların döktüğü kanın kokusunu duyduk, yılların soluksuzluklarını ve içgüdüsel önsezilerini devraldık, kanat çırpışlarından yayılan çürüme kokusunu izleyerek kabul salonuna girince, ineklerin kurtlanmış iskeletleriyle karşılaştık, dişigerileri boy aynalarında defalarca yansıyordu, sonra duvara gizlenmiş bir yazıhaneye açılan yan kapıyı ittik, orada Onu gördük, rütbesiz şayak üniforması üstündeydi, çizmeleri, sol topuğunda altın mahmuzu, karada ve denizdeki bütün ihtiyar insanlarla bütün ihtiyar hayvanlardan daha da ihtiyardı, yerde yatıyordu, yüzüstü, sağ kolunu kıvrıp başına dayamıştı, yapayalnız bir zorba kimliğiyle yıllar yılı sürdürdüğü hayatının her gecesinde, bitimsiz gecelerinde hep nasıl uyuymuşsa öyle. Yüzüne bakmak için sırtüstü döndürdüğümüzde, tanınacak durumda olmadığını fark ettik, gerçi yüzünü akbabalar didiklememişti, ama içimizden hiç kimse daha önce görmemişti ki onu, gerçi profili bütün demir paraların iki yüzünde de vardı, pullarda, kaput reklâmlarında, kasık bağlarında, keşiş gömleklerinde, her yerde, gerçi göğsüne bayrak ve anayurdun simgesi ejderha oturtulmuş resmi her zaman, her yerde göze çarpardı ama biz bu resimlerin daha kuyruklu yıldızın görüldüğü yıl bile aslına uygun sayılmadığını biliyorduk; o devirde anababalarımız onun kimliğini biliyorlardı, onlar da anababalarından duymuşlardı, ve biz, çocukluğumuzdan başlayarak, onun egemenliğini sürdürdüğü bu konakta yaşadığına inanmaya alışarak büyümüştük; biri, bir festivalde onu Çin fenerlerini yakarken görmüştü; biri, hüznü gözlerini, solgun dudaklarını, dinsel bezeklerle süslenmiş başkanlık koltuğunda başını düşünceli düşünceli salladığını gördüğünü söyle-

mişti, çünkü yıllar önce bir Pazar, huzuruna sokaktaki kör şarkıcıyı getirmişlerdi, beş sent karşılığında, unutulmuş şair Rubén Dario'nun şiirlerini söyleyecekti, yalnız başkanımızın izleyeceği bu şiir gösterisi için bir tomar para aldığından, keyfinden bayılıyordu, başkanı görmemişti tabii, kör olduğundan değil, hummadan bu yana hiçbir ölümlü görmemişti ki onu, yine de orada olduğunu biliyorduk, değil mi ki dünya dönüyordu, hayat sürüyordu, posta geliyordu, belediye bandosu Cumartesi-leri, alanda, tozlu palmiyelerin ve loş ışıkların altında uçarı valsler çalıyordu, ve bandoda, ölen mızıkacıların yerini başka ihtiyar mızıkacılar alıyordu. Son yıllarda, konaktan insan sesleri ve kuş cıvıltıları gelmemeye başlayınca, kurşun geçirmez kapılar ilelebet kapandığında bile, içerde birinin olduğunu biliyorduk, çünkü geceleri, bir geminin işaret ışığını andıran birtakım ışıklar sızıyordu denize bakan pencerelerden, ve daha yakına gidecek cesareti gösterenler, payandalanmış duvarların arkasından binlerce toynak şakırtısıyla hayvan hırıltıları duyuyorlardı; bir Ocak ikindisi, başkanlık balkonunda grubu gözleyen bir inek görmüştük, düşünün bir, ulusal balkonumuzda bir inek, ne korkunç bir şey, ne boktan ülke, herkes ineklerin merdiven çıkamayacağını, yol halıları şeyrelmiş merdivenleri bile çıkamayacağını bildiğinden, ineğin ne yapıp edip balkona çıktığı uzun uzun tartışıldı ve sonunda, ineği gerçekten gördük mü, yoksa ikindiüstü alanda gezinirken başkanlık balkonunda bir inek gördüğümüzü mü sandık, anlayamadık, o balkonda yıllardır bir şey görmemiştik çünkü ve geçen Cuma tan ağarırken gelen ilk akbaba sürüsü de olmasa, daha nice yıllar göremeyecektik; akbabalar o gün, sağlık yurdunun saçaklarında hep uyukladıkları yer-

den uçuşa geçmişlerdi, ta içerlerden, bir zamanlar denizin bulunduğu toz denizinin kıyılarından dalga dalga kopup geliyorlardı, bütün bir gün boyunca egemenliğin simgesi yapının üstünde halkalar çizerek uçtular, ta ki güveylik süslerini takmış, kızıl tüylü bir döğüşken kral, sessiz bir buyruk verene kadar, işte cam şangır-tıları, yüce bir ölünün saldığı esinti, ancak dirliğı kalmamış bir evde raslanılacak o akbaba saldırısı, camdan girip çıkmalar o zaman başladı da, bizler içeri girme yiğitliğini gösterdik ve ıssız sığınakta, görkemin yıkıntılarını bulduk, gagalanmış gövdeyi, genç kız eli gibi pürüzsüz o elleri; saltanat mührü, orta parmağının boğumundaydı, bedeni, denizin derinlerinden emdiği küçük yosunlarla asalakları fışkırtıyordu, özellikle koltukaltıları ve kasıkları; fitik ameliyatı geçirmiş hayasında, yelken bezinden bir fıtık bağı vardı, taşacağı bir öküz böbreğı iriliğindeydi ama nasılsa akbabaların gözünden kaçan tek organıydı, gelgelelim bizler onun öldüğüne yine de inanamıyorduk, çünkü böyle giyimli kuşamlı, uykusunda doğal bir ölümle ölmüşçesine, yazıhanesinde yalnız başına ikinci kez ölü bulunmuşuydu bu, biliciler sulara bakıp öyle demişlerdi ya uzun bir süre önce. İlk kez ölüşünde, sonbaharının başlangıcında da bu durumda bulunmuştu, o zamanlar yatak odasının yapayalnızlığında bile, ölüme üstünlük tanımayacak kadar zinde bir ilgi duyuyordu ulusuna, yazgısı hiç ölmemekmiş gibi sürdürüyordu egemenliğini, o zamanlar burası, bir başkanlık sarayına değil bir pazar yerine benzerdi, küfe boşaltan, geçitlerde eşeklerin üstünden tavuk kümesleri indiren çıplak nöbetçileri, açlıktan kırılan torunlarıyla basamaklara çöküp devletten mucizevi bağışlar bekleyen dilenci kadınları yarıp geçmek, çanaklardaki ge-

ce çiçeklerini atıp yerlerine taze çiçekler yerleştiren, yerleri silen, balkonlarda halı döven, kuru dal patpatlarının temposuyla düşsel aşk şarkıları söyleyen küfürbaz odalıkların sıçrattığı pis sulardan sakınmak gerekirdi ve bu şamata, çekmecelerinde kuluçkaya yatmış tavuklar bulan tımarlı kamu görevlilerinin feryatları, he-lâlarda orospularla askerlerin bitmeyen gitgelleri, kuş çığlıkları, ortalıkta hırlaşan sokak köpekleri; kapıları açık duran bu sarayda, hükümetin nerede olduğunu kestirmenin olanaksızlaştığı bu büyük kargaşada, kimse kimsenin ne olduğunu, kimden yana olduğunu da bilmiyordu. Evin beyi, yalnızca bu pazar kargaşasına katılmakla kalmamış, kargaşayı yaratıp eliyle yönetmişti, onun yatak odasındaki ışıklar yanar yanmaz, daha horozlar ötmeden, başkanlık muhafızlarının çaldığı kalk borusu, yakınlardaki Conde kışlasına yeni günün başladığını bildirirdi, sonra San Jeronimo üssü için bir kere daha boru çalınırdı, sonra doğru liman kalesine; kalede peş-peşe tam altı kere çalınan boru, önce kenti uyandırır, sonra da bütün ülkeyi: bu arada başkanımız oturağına kurulup, düşüncelere dalar, yeni başlayan kulak vınlamasını gidermek amacıyla ellerini kulaklarına bastırarak, o şanlı günlerde daha penceresinin altında uzanan oynak, kehribar rengi denizden geçen gemi ışıklarını gözlerdi. Evin yönetimine el koyduğu günden sonra her gün, ağıllarda ineklerin sağılışını denetler oldu, kentteki kışlaya üç başkanlık arabasıyla yollanacak sütü eliyle tartardı, mutfakta bir çanak koyu kahveyle, biraz çörek atıştırırdı, yeni günün delişmen esintileriyle nereye savrulacağını daha tam kestiremeden, hizmetçilerin lâk-lâkına kulak kabartarak; evinde aynı dili konuştuğu tek kimselerdi onlar, en çok onların içten pohpohlamaları-

na önem verir, en iyi onların akıllarından geçeni okurdu, saat dokuza gelmeden az önce, özel avlusuna, badem ağaçlarının gölgesine oyduktuğu granit havuzda, kaynatılmış şifalı yaprakların arasında uzun uzun yıkanır ve ancak saat onbirden sonra, tanın uyuşukluğunu üstünden atardı, gerçeğin tehlikeli oyunları ile yüzleşmeyi göze alabilirdi. Daha önceleri, denizcilerin çıkartması sırasında, ulusun yazgısını kararlaştırmak adına işgalci kuvvetlerin kumandanıyla birlikte yazıhanesine çekilmiş, önüne uzatılan yasaları, genelgeleri parmak basarak imzalamıştı, o zamanlar okuma-yazma bilmiyordu, ama onu yeniden ulusuyla ve saltanatıyla başbaşa bırakıp gittiklerinde, yazılı hukukun ağıraksak yöntemleriyle kanının zehirlenmesine yine izin vermedi; sesiyle, sözüyle, fizik gücüyle sürdürdü egemenliğini, her zaman, her yerde katı pintiliğiyle hazır ve nazırdı ama o yaşta bir ihtiyara göre akıl almaz sayılabilecek bir zindeliği vardı, cüzzamlılar, ellerinden sağlık tuzu emmeye can atan körler, sakatlar kuşatırdı çevresini, depresyon, güneş tutulması, artık-yıllar gibi Tanrı yanlışlarını onun düzelttiğini ilân eden okur-yazar politikacılarla gözükara dalkavuklar; karda yürüyen bir fil adımlarıyla odaları arşınlar, devlet işlerini de ev işleri gibi aynı kolaylıkla, yalınlıkla yürütürdü, şu kapıyı burdan sök şuraya götür; götürürlerdi, yine getir lütfen; getirirlerdi, kulenin saati on ikide on iki kere vurmamalıydı, iki kere vurmalıydı ki hayat daha uzun görünsün; buyruk yerine getirilirdi bir an duraksamadan, bir an beklemeden; ölümcül sies-ta saatini saymazsak tabii, o zaman odalıklarının gölgesine sığınır, içlerinden birine saldırdığı gibi kadını soymadan, kendi de soyunmadan, kapıyı örtmeden girişirdi işe, canitez bir güveyin gözyaşına bakmaz solukları, altın

mahmuzunun tutkulu çınlayışı ve köpeksi inilti ler duyulurdu bütün evde, aşk saatini yedi aylık doğmuş piçle rin pis bakışlarından kurtulmaya çalışmakla harcamış kadının şaşkınlığı, çıkın burdan diye bağırışı, git avlu da oyna, çocuklar görmemeli böyle şeyler, ve sanki ulu sun semalarından bir melek geçmiş gibi ansızın dinerdi sesler, hayat dururdu, herkes parmağını dudaklarına bas tırıp taş kesilirdi, soluk almazdı; sessizlik,şşt general ka rı düzüyor, gelgelelim onu yakından tanıyanlar bu kutsal ana da bel bağlamazlardı pek, çünkü hep iki yerde bir den olabilirmiş gibiydi, akşamüstü saat yedide, domino oynarken görürlerdi, oysa aynı anda kabul salonundaki sivrisinekleri defetmek için tezek yaktığını görenler de olurdu, son penceredeki ışıklar sönünceye kadar, baş kanlık yatak odasının kapısındaki üç kol demirinin indi ğini, üç kilidin kilitlendiğini, üç sürgünün sürüldüğünü kulaklarıyla duyana kadar boş avuntularla oyalanmaz lardı, taş döşemeye, yorgunluktan bayılmışçasına bir göv de düşerdi, gelgitle birlikte bitkin bir çocuğun solukları derinleşirdi, ta ki rüzgârın harpı, ağustos - böceklerinin seslerini ve kemanlarını susturana kadar, ve kocaman bir dalga, genel valilerle korsanların o eski kentinin so kaklarını tarayıp da hükümet konağının bütün pencere lerinden koskocaman bir Ağustos Cumartesi gibi içeri yüklenene kadar, bir Cumartesi ki aynalarda midyeler büyütmüş, kabul salonunu köpekbalıklarına teslim et miş, tarih öncesi okyanusların ulaştığı en yüksek düze yi aşıp toprağın, mekânın ve zamanın yüzünü silip geç mişti, yalnız o, tek başına, boğulmuş bir adamın düş lerinde, düşlerin ay-suyunda yüzükoyun sürüklenir kal mıştı, şayak er üniforması, çizmeleri, altın mahmuzuy la, sağ kolu başının altında kıvrılmış. İlk ölümünü izle-

yen acımasız yıllarda, kendisi yokuş aşağı giderken, do-
ruğa tırmanan, o coşkudan köpürürken, başarısız aşkla-
rın acısını çeken ikinci eş kişiliği, ne dalkavukların ileri
sürdüğü gibi doğanın tanıdığı bir ayrıcalık, ne de ha-
sımlarının söylediği gibi bir toplu sanrıydı; başkanımıza
tıpatıp benzeyen Patricio Aragonés, kusursuz hizmeti
ve köpekçe bağlılığıyla onun bahtının açılmasını sağla-
mıştı; aranmadan bulunmuş bir benzer; general hazret-
leri demişlerdi, Kızılderili köylerini dolaşan düzmece bir
başkanlık arabasına rasladık, herif üç kâğıtçılıkla para
kazanıyordu; evet, ölümler-evini andıran oyuklarda sakın
duran gözleri görmüşlerdi, solgun dudakları, kadife el-
diveniyle önünde diz çöken halka avuç dolusu tuz sa-
çan pürüzsüz, taze gelin elini; arabanın arkasından gi-
den iri yarı iki süvari, sağlık dağıtımını karşılığında pa-
ra topluyorlardı, düşünün generalim, düpedüz küfürdür
bu; ama general, sahtekârı cezalandırmamış, onu gizlice
huzuruna getirmelerini, halk ikisini birbirine karıştır-
masın diye de başına bir çuval geçirmelerini buyurmuş,
sonra da böylesi bir eşitliğin koşullarına düşmenin
utancını çekmişti, allah kahretsin, bu herif benim işte,
demişti, gerçekten de adam onun kalıbına girmişti san-
ki, yalnız öbürü, generalin buyurgan sesini asla çıkara-
mıyordu, bir de onun hayat çizgisi, başparmağının di-
binde, hiç kesintiye uğramaksızın bir halka çiziyordu;
adamı hemen kurşuna dizdirtmeyişi, yalnızca kendi kuk-
lası olarak kullanmayı tasarladığından ötürü değildi,
bu tasarı çok sonra gelmişti aklına, ne var ki öz yazgı-
sının şifresinin bir düzenbazın avucunda yattığını dü-
şünmek, düpedüz canını sıkıyordu. General bu kurun-
tuların yersizliğini kavrayadursun, Patricio Aragonés,
kolunu bile kıpırdatmadan altı suikast atlatmış ve fala-

kayla yassıltilan ayaklarını sürüyerek yürümeye alışmıştı, artık onun da general gibi kulakları vınlıyor ve kış sabahları tan ağarırken hayası sızlıyordu, altın mahmuzu takıp çıkarırken kayışları birbirine dolaştırmayı, böylelikle karşısındakileri oyalamayı, zaman kazanmayı da öğrenmişti, tüh allah kahretsin şu tokaları, Flaman demircileri şuncacık işi bile beceremiyorlar keratalar; babasının dükkânında şişecilik yaptığı günlerdeki şaklabanlığı, gevezeliğı durulmuş, düşünceli, dalgın bir adam oluvermişti; insanların neler dediklerine aldırıyor, gözlerindeki gölgelerden, neleri gizlediklerini kestirmeye çalışıyordu; sen ne dersin peki, diye sormadan, soruları asla yanıtlamıyordu, mucize sattığı günlerdeki aylâklığından da iz kalmamıştı, kendine işkence edencesine çalışıyor, yerinde duramıyordu, boyuna yürüyüşe çıkıyordu, zamanla eli büsbütün sıkılaştı, gözü doymaz oldu, giysilerini çıkarmadan, yerde yatıyordu geceleri, yüzüstü, yastıksız, önceleri telâşla sahip çıktığı özel kimliğini, babadan kalma cam üfleme, şişe yapma mesleğinin altın uçarılığını yadıyordu artık, ikinci bir taşın asla sığmayacağı köşelere taş koyarak saltanatın en büyük tehlikelerine, diretiyordu, düşman topraklarında hız kesiyor, yumuşacık düşlere, gerçekleşmesi olanaksız, bastırılmış nice iç çekişlerine kafa tutuyordu; uçucu, erişilmez güzellik kraliçelerine taç giydirenken, onlara elini değdirmiyordu bile, çünkü sonsuza kadar, kendisine ait olmayan bir yazgıya boyun eğmişti, yoo, ne gözü doymazlık, ne de inançtı bu boyun eğmenin nedeni, general ayda elli peso ödeyerek kendi hayatını onun hayatıyla takas etmişti, üstelik kral olma felâketine uğramadan krallar gibi yaşama ayrıcalığını da, daha ne isteyebilirdi? Aralarındaki kimlik karşılıklığı, rüzgârın azıttığı bir

gece doruğuna varmıştı; general, Patricio Aragonés'i ya-
seminlerin tatlı kokuları arasında denize bakıp iç çeker-
ken bulmuştu, haklı bir korkuyla sormuştu, yemeğe kap-
lanboğan otu mu katmışlardı ne, neden böyle soluğu tı-
kanıyor, içi çekiliyordu; yoo hayır generalim, dedi Pat-
ricio Aragonés, ondan da beter, Cumartesi günü bir kar-
naval kraliçesine taç giydirmiş, onunla ilk dansı etmiş-
ti, bir daha kurtulamıyordu o anıdan, görmemişti öyle-
sini, dünyanın en güzel kıızıydı, sizin ayarladığınız ka-
dınlardan değil generalim, bir görebilseydiniz onu, o
zaman rahat bir soluk almıştı general, ne oluyordu
canım, kadınlara tutulunca başı derde girer insanın;
kızı kaçırıydın ya, kendisi sonraları odalığı olan bir sü-
rürü güzel kadını kaçırmıştı, karıyı yatağa zorla bastırır,
kollarına dört binici asker oturturum, sen kepçenle ta-
dına bakarsın bu arada, allah kahretsin, varsın tekmele-
sin, sen bu arada işini görürsün, en zorbaları bile önce
öfkeyle çırpınır, sonra n'olur beni bu durumda bırakma
generalim, böyle tohumu düşmüş elma çiçeği gibi bırak-
ma generalim, diye yalvarırlar; gelgelelim Patricio Ara-
gonés bu kadarıyla yetinmiyordu, kadınların kendisini
sevmelerini istiyordu, sözgelimi bu kız, generalin nasıl
aşka geleceğini bilen ustalardan, bir bakışta anlaşılıyor,
general bir çıkar yol buldu, ona odalıklarına giden ge-
ce geçitlerini gösterdi onları kendisi gibi rahatça kullan-
masına izin verdi; hemen saldıracaksın, çarçabuk, so-
yunmadan, Patricio Aragonés de böylece sevda bataklı-
ğına batmış oldu, içinde kabaran tutkuları dindireceği-
ni sanarak, ama artık öylesine kaygılıydı ki, bazan pa-
zarlığın şartlarını unutuyor, pantolon düğmelerini dal-
gın dalgın çözüyor, ayrıntılarla oyalanıyor, en aşağılık
kadınların en gizli cevherlerini, en derin iç çekiş-

lerini koparıp alıyor, gölgelik yerlerde şaşkınlıktan güldürüyordu onları, seni ihtiyar çapkın seni, diyorlardı, ihtiyar yaşında iyice düştün bize, ve o günden sonra ne ikisi, ne de kadınlar hangi çocuğun kimden olduğunu kestirebildiler, çünkü Patricio Aragonés'in çocukları da generalinkiler gibi yedi aylık doğuyorlardı. Ve böylelikle başkanlık koltuğunun vazgeçilmez adamı oldu Patricio Aragonés; rivayet ederler ki en sevilen, belki de en çok korkulan adamdı, generalin de silâhlı kuvvetlere ayıracak vakti bollaşmıştı bu arada, hepimizin sandığı gibi egemenliğini sürdürmede silâhlı kuvvetlerin desteğine gerek duyduğundan değil, tam tersi, onları en ürkütücü doğal düşmanları saydığından, kimi subayları, başka subaylarca gözetlendiklerine inandırdı, darbe girişiminde bulunmasınlar diye görevlerini sık sık değiştirdi, özellikle arapsaçına çevirdi, her askerî üse, on atımlık merminin yanısıra sekiz manevra mermisi veriliyordu, ıslak kum katılmış barut yolluyordu askerlere, gerçek donanım, başkanlık sarayının silâh deposunda duruyordu, deponun anahtarları, eşleri olmayan başka anahtarlarla, kimselerin açamayacağı başka kapıların anahtarlarıyla birlikte bir halkaya geçirilmişti ve anahtar destesini gözetken, akademi bitirmiş bir topçu subayı olan, aynı zamanda savunma bakanlığı görevini ve yine aynı zamanda başkanın muhafızlarının kumandanlığını, saray hizmetleri şefliğini üstlenmiş, bir keresinde başkanın kapalı faytonu, suikast alanından geçmeden birkaç dakika önce bir dinamit kapsülünü zararsız hale getirmeye çalışırken sağ kolunu kaybettiği için de domino oyununda başkanı yenmesine izin verilen birkaç ölümlüden birinin, can dost General Rodrigo de Aguilar'ın sakın gölgesiymiş, General Rodrigo de Aguilar'ın

koruyuculuğuyla Patricio Aragonés'in varlığı, generale öylesine bir güven vermişti ki, kendi güvenliğini daha az düşünür olmuştu, gittikçe daha sık görünüyordu ortalıkta, kendi armasını taşıyan kapalı arabada, tek muhafızın eşliğinde kentte gezindi, dünyanın en güzel katedrali ilân ettiği, yıldızlarıyla gözü alan taş katedralin deliklerine gözlerini uydurdu, her şeyin tatlı bir uyushukluğa büründüğü, günebakanların denize döndüğü zmandan kalma taşlıklarıyla eski taş konaklara baktı, genel valilik mahallesinin bulunduğu alanda enfiye kokan taş döşeli yolları, ışıklı balkonlarında hercai menekşeler ve karanfil saksıları arasında kılı kırk yarararak pamuk ipliğiyle dantel işleyen solgun genç kadınları, Biscayan rahibelerinin kuyruklu yıldızın ilk geçişini kutladıkları çünkü harp temrinini her ikindi saat tam üçte yineledikleri dama tahtasını andıran manastırı, ticaret merkezinin Babilsî labirentinden geçti, ölüm kokan ezgileri geçti, piyango biletlerindeki alacalı sancakları, şeker kamışı suyu satan arabaları, iplere dizili iguana yumurtalarını, Türkleri ve pazarlıkların rengi atmış sesini, anababa sözünden çıktıkları için akrebe dönüşmüş kadınlarla donatılmış ürkünç kilimleri, gün batımının da, giysileri oymalı, tahta balkonlarda kururken, çırılçıplak dışarı uğrayıp mavi korbinalarla kırmızı levrekler satın alan ve sebze ci kadınlarla ana avrat küfürleşen erkeksiz kadınların acılar mahallesini geçti, çürük midye kokan rüzgârı içine çekti, köşede, pelikanların her günkü yerlerinde duruşları, koyun ta ötelerinde, Zenci gece kondularındaki renk kargaşası, birdenbire, tüh liman, sırlı sıklam tahtalarıyla rıhtım, gemicilerin doğru'dan bile daha eski, daha iç karartıcı eski savaş gemileri, korku saçan kupanın önünden zamanında kaç-

mayan zenci liman işçisi kadın, ve dünyanın en hüznü-
lü bakışıyla limanı gözleyen ihtiyarın günbatımında an-
sızın belirişiyile, kadının ölümü ense kökünde duyusu,
o işte, diye bağırmıştı kadın, çabuk atlara, diye bağır-
mıştı, Çin barlarından, aşevlerinden kopup gelen erkek-
ler, haydin diye bağırmışlardı, kadınlarla çocuklar hay-
di diye haykırarak atıldılar, atın bacaklarına yapışıp
arabayı durdurdular, saltanatın elini tutalım hadi, öy-
lesine hızlı, öylesine beklenmedik bir kargaşaydı ki bu,
general, silâhlı muhafızının kolunu itecek zamanı an-
cak bulabildi, ona sert bir sesle çıkıştı, aptallık etme
teğmen, bırak bana sevgilerini gösterebilirsin, o gün ve
sonraki günlerdeki sevgi gösterilerinden öylesine duy-
gulanıyordu ki, yurtseverler beni iyice görebilirsinler,
bundan böyle üstü açık arabayla dolaşacağım diye tut-
turduğunda, onu kararından caydırana kadar General
Rodrigo de Aguilar'ın canı çıktı, ne vardı yani, liman-
daki gösterinin içtenliğinden kuşkulanmamıştı, ama
sonraki gösterilerin kendisini hoşnut etmek için köllük
kuvvetlerince düzenlenmiş olduğunu anlamıyordu, son-
baharının akşamında, sevgi esintileri içini tatlandırmış-
tı, yıllar sonra kentten çıkma cesaretini gösterdi, bay-
rağın renklerine boyanmış eski treni yeniden çalıştırdı,
uçsuz bucaksız, yaşlı ülkesinin kuytularına sokuldu, or-
kide dallarını, şifalı Amazon elmalarını aralayarak, may-
munları, cennet kuşlarını, raylarda uyuklayan jaguarları
uyandırarak; tepelerdeki çorak toprakların buz gibi so-
ğuk, bırakılmış köylerinde, istasyonlarda, ağıt çalan ban-
dolarla, ölüm çanlarıyla karşılandı; Ruhül Kudüs'ün
sağ elinde oturan bu adsız yurtsevere içtenlikle hoş gel-
din diyorlardı, ta uzaklardaki ırgatlara da haber salındı,
başkanlık arabasının cenaze karanlığında gizlenen sal-

tanatı karşılamaya koştular, ve arabaya yaklaşılabilenler, yalnızca o titreyen dudakları ve nereden çıktığı belli olmayan şanlı bir elin araftan kendilerine doğru sallandığını gördüler, o sırada yanındakilerden biri, pencereden çekmeye çalışıyordu generali, aman dikkat generalim, ulusun size ihtiyacı var; kaygılanma, boşver albay diyor-du uyuklu bir sesle, bu adamlar seviyorlar beni, ve çorak topraklarda trenle nasıl gezdiyse, ekvatorlu uyruklarının topraklarından, gardenya ve çürük semender kokuları arasında, dümen suyunda piyano valsleri bırakarak süzülüp giden ahşap, yandan çarklı gemisiyle de öyle geçiyordu, yerlilerin meşin tabanca kılıflarındaki tarih öncesi ejderlerden kendini sakınarak, sonra sirenlerin yere uzanıp doğum yaptığı kutlu adalarda, yokolup gitmiş nice görkemli kentin felâketini hazırlayan ne günbatımlarında, yerlilerin ırmak kıyısına, ulusal renklere boyanmış ahşap gemiyi görmeye koştukları ama yalnızca kadife eldivenli bir elin başkanlık kamerasından sallandığını seçebildikleri o yanık, derme çatma kasabalarda, oysa general, bayrakları olmadığından kıyıda malanga yaprakları sallayan kalabalıkları görüyordu, canlı tapirler, fil ayağı büyüklüğünde dev bir patates yada bir kafes dolusu keklikle başkanlık çorbasına tuz yetiştirmek için denize atlayanları görüyordu, başkanlık kamerasının o dinsel alacakaranlığında duygulanarak içini çekiyordu, bakın nasıl geliyorlar kaptan, bakın nasıl seviyorlar beni. Aralık ayında, Karayip dünyası buz kesildiğinde, kapalı arabasına kurulup dağ yamaçlarına tırmanıyor, kayalıkların tepesine kondurulmuş büyük evde, kıtanın öbür uluslarının eski diktatörleriyle domino oynayarak geçiriyordu ikindiye, yıllarca önce sığınma hakkı tanıdığı, tahtlarından edilmiş bu sabık ba-

balar, onun bağışından yararlanarak yaşılanıyorlardı şimdi, taraçadaki koltuklarda, ellerine geçecek ikinci bir fırsatın hayal gemisini kuruyor, kendi kendilerine konuşuyor, denize uzanan bölümde generalin onlar için yaptırdığı dinlenme evinde ölümlerini ölüyorlardı; önce hepsini teker teker, biricik konuğuymuşçasına karşılardı; hepsi de tan ağarırken, pijamalarının üstüne geçirdikleri üniformayla çıkagelmişlerdi, yanlarında devlet hazinesinden yürüttükleri bir sandık dolusu para, nişanlarla dolu bir bavul, gazete kesikleri yapıştırılmış eski defterler, karşılaşır karşılaşmaz göstermeye can atıkları fotoğraf albümü, bakın generalim, işte teğmenken ben, bu da yönetimi ele aldığım gün çekildi, bakın şu başkanlığımın on yedinci yıldönümü, bakın general; oysa general, söylediklerine kulak asmadan, kanıtları gözden geçirmeden sığınma hakkı tanırdı onlara, çünkü onun gözünde, tahttan düşürülmüş bir başkanın tek kimlik belgesi ölüm il mü haberi olmalıydı, öyle ya, ve aynı küçümser bakışla, ezberledikleri hayal ürünü konuşmaları dinlerdi, evet generalim, kısa bir süre sizin soylu konukseverliğinize sığınyorum, kısa bir süre, halkın adaleti asîden hesap sorana kadar; bu ahmakça resmi açıklamayı bir süre sonra asînin ağzından duyardı, sonra da asîye asîlik edenden, sanki allahın belâsı salaklar bilmiyorlar mı ki, bu erkek dövüşünde bir kere düştün mü, temelli düşmüşsün demektir; hepsini birkaç aylığına başkanlık sarayında barındırır, dominoya çağırır, son meteliklerini de sömürdükten sonra; evet; sonra koluma girip pencereye götürdü beni, denize bakan pencereye, şu zorlu, kemirici hayatın acılarından söz ettik, şans bir kere dönmeye görsün, bak şuraya gidersin, evime, diye avuttu beni, nah şu kayalıkların üs-

tünde transatlantik gibi duran kocaman yapıya, aydınlatma iyidir, odalar bol, yemekler güzeldir; aynı, felâkete uğramış dostların yanında acını unutacak bol bol zaman bulursun; denize bakan bir taraça var, o taraçada Aralık ikindileri oturmaya bayılırdı, yoo, o salaklarla domino atmaya bayıldığından değil, onların durumunda olmamanın tadını çıkarmak, onların acınılası halinden ders almak niyetiyle; doyurucu mutluluğun batağında debeleniyor, düşler kuruyor, tan ağarırken, yarı karanlıkta, hükümet konağını süpüren boynu eğik melez kızların peşinden, sinsi bir ardniyet gibi, parmak uçlarına basarak gidiyordu, yatakhane ve ecza kokan yağlı saçların kokusunu izliyor, içlerinden birini ansızın avlamak amacıyla pusu kuruyor, kapıların arkasında horoz gibi zavallının ensesine biniveriyordu, karanlıktakiler gülmekten kırılıyorlardı, yamansınız generalim, hem büyük bir adamsınız, hem de tam bir horoz, gelgelelim seviştikten sonra, bir mutsuzluk çökerdi generalin üstüne, kimselerin sesini duyamayacağı bir yere çekilir, kendini şarkılarla avuturdu, ey parlak Ocak mehtabı, derdi şarkısında, sen pencerenin tepesinde darağacındayken, benim çektiğim üzüntüyü görmüyor musun, derdi; hele uğursuz belirtgeler getirmeyen Ekim aylarında, halkının sevgisine öyle güvenirdi ki; anası Bendicion Alvarado'nun kent dışındaki konağının avlusuna bir hamak asar, hint hurmalarının gölgesinde, yanına muhafız bile almadan siestaya dalar, yatak odalarının renkli sularında yol alan serüvenci balıkları düşlerdi, ulus kadar iyi bir buluş yoktur ana, inan, diyerek iç çekerdi, yine de, kendisini koltukaltları acı soğan koktuğu için azarlayabilen bu biricik insanın yanıtını beklemeden başkanlık sarayına döner, Ocak'ta Karayiplerin

mucize mevsiminin esintileriyle, ihtiyarlığın sonunda dünyayla varılan uzlaşmanın dinginliğiyle ana kapıdan girerdi; papalık elçisiyle anlaştıkları günden sonra, o olgun, yumuşak ikindilerde, elçi, onu görevi dışında da yokluyordu, ama artık İsa dinine döndürmeye yeltenmeden; birlikte çukulatalar, şekerler yiyorlardı, general kahkahalar atarak, hadi bakalım diyordu, eğer Tanrı senin dediğin çapta bir herifse kulağımın dibinde vızıldayıp duran şu bokböceğini defetsin, sonra pantolonunun dokuz düğmesini açıyor, elçiye muhteşem aletini göstererek, hadi diyordu, şunun ateşini söndürsün Tanrı da görelim; gelgelelim elçi, sürüsünü güden çoban mesleğinde gereken sabır ve kararlılığı elden bırakmadan, her doğrunun, kimin ağzından çıkarsa çıksın, Kutsal Ruh'tan doğduğuna inandırmaya çalışıyordu onu; general, ilk ışıklar yandığında dostunu kapıya kadar geçiriyor, pek ender attığı kahkahalardan kırılarak, barutunu şahinlere harcama peder, diyordu, halkın isteklerini yerine getirmekten başka derdim yokken, neden dine döndürmeye uğraşıyorsun beni? allahallah. Bir gün, bu uyukulu dinginliğin kozası çatladı, ta uzaklarda, horoz dövüşü çukurunda kana susamış bir horoz, rakibinin boyunu kopardığı gibi, kandan gözü dönmüş bir sürü seyirciyle, korkunç olayı şenlik müziği çalarak kutlayan sarhoş bir bandonun önünde gagasıyla didik didik etti, uğursuz belirtgeyi ilk değerlendiren, general oldu, tehlike çok açık seçik, çok yakındaydı, muhafızına gizlice çalgıcılardan birini tutuklamasını buyurdu, şu canım, şu, tuba çalan; gerçekten adamın üstü arandığında, el yapısı bir tabanca bulundu, işkence sırasında da, kalabalık dağılırken, karışıklıktan yararlanıp generali öldürmeyi tasarladığını itiraf etti, apaçık ortadaydı dedi

general, ben herkese bakıyordum, herkes de bana, bir tek bu orospu çocuğu tubacı, bir kerecik bile gözlerimin içine bakmaya cesaret edemedi beceriksiz köpek, yine de kendisini kaygılandıran asıl nedenin bu olmadığını biliyordu, çünkü güvenlik görevlileri artık kaygılanacak bir şey kalmadığını bildirdikten sonra da, gece, hükümet konağında tedirginliği sürmüştü, bakın generalim her şey yolunda, ve horoz dövüşü çukurundaki uğursuz belirtgeden sonra Patricio Aragonés'e, kendine sarılırcasına sarılmıştı, ona kendi yemeğinden veriyor, kendi balından kendi kaşığıyla tattırıyor, böylelikle yemeklere zehir katıldıysa hiç değilse birlikte ölecekleri avuntusuyla, iç rahatlığıyla öleceğini düşünüyordu, ıssız odalarda kaçaklar gibi ses etmeden dolaşıyorlar, hiç kimse kocaman, yassı, Siyam-fili ayaklarının sesini duymasın diye halıların üzerinde geziniyorlar, kulede belli aralarla yakılan, konağın odalarını her otuz saniyede bir aydınlığa boğan, inek fişkılarından yükselen buğuda, uyuklayan denizlerdeki gece gemilerinin yası selâm düdüklelerini yemyeşil bir parıltıyla yaran ışıktaki, el yordamıyla yollarını buluyorlardı, nice ikindiye yağmuru gözleyerek geçirmişlerdi, iki ihtiyar âşık gibi serçeleri saymışlardı Eylül ikindilerinde, general, dünyadan öyle uzaklaşmıştı ki, iki kat varolmak adına gösterdiği yaman savaşın, tam tersine bir kuşkuyu, gittikçe daha az varolduğu kuşkusunu beslediğinin farkında bile değildi, tam bir uyuşukluk içindeydi, muhafızlar iki kata çıkarılmıştı, başkanın bölmesine girip çıkmak herkese yasaklanmıştı, ama biri ne yapıp edip bu kalın ağı aşmış, kafeslerinde suskun duran kuşları, vaftiz kurnasında su içen inekleri, gül yatakları arasında uyuyan cüzzamlılarla yatalakları görmüştü, herkes, gün ortasında tanın ağarmasını bekli-

yor gibiydi, çünkü su yorumcuları, onun uyku sırasın-
da, doğal bir ölümle öldüğünü bildirmişlerdi, ne var ki,
yüksek kumanda kademesi, kendi aralarındaki çatışma-
ları ertelemek amacıyla çok gizli toplantılar düzenliyor,
ölümün resmen ilânını geciktiriyorlardı. Bu söylentiler-
den habersizdi ama yakında hayatında bir şey olacağı-
nın bilincindeydi, ağır giden domino oyununu kesip Ge-
neral Rodrigo de Aguilar'a soruyordu, işler ne âlemde
dostum, her şey yolunda general, ülkede tam bir dur-
gunluk vardı; o, yine de avlularda yakılan tezeklerin
küllerinde, köhne kuyulardaki sulara sezgisini doğrula-
yacak belirtiler arıyor, bir türlü kaygısına bir açıkla-
ma bulamıyordu, sıcağın azaldığı saatlerde, annesi Ben-
dicion Alvarado'nun kent dışındaki konağına gidiyordu,
hint hurmalarının altında serin ikindi rüzgârlarını içle-
rine çekiyorlardı, annesi, geleneksel sallangaçlı iskem-
lesinde, yaşlı, bitkin ama ruhu bütün, avluda dolaşan
tavuklarla tavus kuşuna avuç avuç yem atardı; genera-
lim geniş hezaren koltukta şapkasıyla yelpazelenir, doy-
mayan bakışlarıyla kavurucu susuzluğunu gidermek is-
ter, renk renk meyve suları getiren iri yarı melez kadın-
ları izlerdi, ah Bendicion Alvarado anacığım derdi için-
den, dünyaya artık katlanamıyorum, bir bilsen, nereye
gitsem bilmem ki anacığım, bunca haksızlıktan başımı
alıp nerelere gitsem, ne var ki, bu iç çekişlerin temelinde
yatan duyguları anasından bile gizlerdi, sonra akşa-
mın ilk ışıklarıyla sarayına döner, servis kapısından
girer, geçitlerde kendisini selâmlayan nöbetçilerin topuk
seslerine kulak verirdi, her şey yolunda generalim, ama
bunun doğru olmadığını biliyordu, gizlemeye alışmış-
lardı bir kere, korkudan yalan söylüyorlardı, zaferini
acılaştıran güvensizlik bunalımında, hiç bir doğruya bel

bağlayamazdı, horoz dövüŖü çukurunun baŖında geçen ve yazgısını belirleyen o geceden sonra, eski yönetme tutkusu da azalmıŖtı; ta geç saatlere kadar yüzüstü, uyu-
madan, yerde yatıyor, açık pencereden denizi gözlüyor, uzaklarda yoksullar arasında kutlanan bir düğünden gelen tok davul seslerini, ili tulumları dinliyordu, kendi ölümünü de aynı coŖkuyla kutlardı mutlaka, liman kaptanından izinsiz, sabahın ikisinde demir alan ser-seri bir buharlı geminin veda düdüğünü duyabiliyordu, tan ağarırken kâğıt sesleri çıkararak açılan glleri duyabiliyordu, bir dakika rahat yüzü görmeden, bir kolcu içgüdüsüyle, çok önceden sezdiğı o ikindi: anasının ko-nağından dönerken sokaktaki kalabalık karŖısında irkil-iŖi, pencerelerin aılıŖı, kapanıŖı, donuk Aralık göğün-de kaıŖan kırlangıçlar; arabanın perdelerini aralayıp ne olup bittiğini görmek istedi, tamam anacığım, bitti iŖte, dedi kendi kendine, büyük bir i erinciyle, gökteki renk renk balonları görünce, kırmızı, yeŖil balonlar, iri mavi portakalları andıran sarı balonlar, kırlangıçların telâŖı arasında göklere yükselen sayısız gezgin balon, bir süre saat dört'n kristal ıŖığında yüzdükten sonra ansızın ses-sizce hep birden patlıyor, kentin üstüne binlerce, binler-ce kâğıt parçası savuruyorlardı, bu kâğıt bombardıma-nından yararlanan arabacı, kimsenin baŖkanlık arabası-nı ayırtetmesine kalmadan pazar yerinin kargaŖasın-dan szlvermiŖti, herkes balonlardan dŖen kâğıt-ları yakalamak derdindeydi generalim, balkonlardan o kâğıtlarda yazılanları haykırıyorlardı, i ezikliğıyle ez-berden yineliyorlardı, haine ölüm diye haykırıyorlardı, baŖkanlık sarayının geitlerindeki nöbetçiler bile yüksek sesle okuyorlardı bildirileri, yüzyıllardır süren zorbalığa karŖı sınıf ayrımı gözetmeden hepimiz birleŖelim, yozlaŖ-

miş, kıyıcı askerî düzene karşı bir yurtseverler cephesi kuralım, kan dökülmesin artık, diye bağıryorlardı, yağmacılığa son, o arabasıyla kapıdan girdiği anda, bütün ülke, yüzyıllık uykusundan uyanıyordu, kara haberi o anda aldı, generalim efendim, Patricio Aragonés zehirli oktan ölümcül bir yara aldı. Yıllarca önce, sıkıntılı gecelerinden birinde, Patricio Aragonés'e hayatları üstüne bir kumara girişmeyi önermişti, yazı mı tura mı, tursaydı sen öleceksin, yazıysa ben, ama Patricio Aragonés, birbirlerinden ayrı ölemeyeceklerini, çünkü bütün demir paraların iki yüzünde de ikisinin resimleri olduğunu anlatmıştı ona; o zaman da general, hayatları üstüne bu kumarı domino masasında oynamayı önermişti, yirmi oyunumuzdan en iyisidir domino, ve Patricio Aragonés şeref duyarak kabul etmişti öneriyi, şerefle generalim, yalnız bana sizi yenme ayrıcalığını tanımanız koşuluyla; kabul etmişti, peki; bir el oynadılar, derken iki el, yirmi el oynadılar ve Patricio Aragonés her keresinde kazandı, çünkü şimdiye kadar general, kendisini yenmek yasak olduğundan ötürü kazanmıştı hep, uzun, kanlı bir savaş açıldı ve son ele geldiklerinde general, bir kere bile kazanamamıştı; Patricio Aragonés gömleğinin yeniyle alnındaki teri sildi, çok özür dilerim generalim ama, diyordu bir yandan, ölmek istemiyorum; general taşları toplamaya koyuldu, onları sırayla tahta kutuya dizerken, ezberlediği dersi makine gibi anlatan bir öğretmen tavrıyla, kendisinin de domino masasında ölmeye can atmadığını, zamanı geldiğinde tıpkı su yorumcularının çanaklarına dadandığı günlerde öğrendiği üzere, yatağında, uykusunda doğal bir ölümle öleceğini söylüyordu, aslında iyice düşünürsen öyle bile değil, Ben-dicion Alvarado çanakları gözlemem için değil soyumu

sürdürmem için getirdi benidünyaya, hem zaten sen değilim ki ben, ben benim, Tanrı'ya şükret altüstü bir oyundu oynadığımız, dedi gülerek, ama o gece bu korkunç şakanın bir gün gerçekleşeceği aklının ucundan geçmemişti, ta ki Patricio Aragonés'in odasına girip onu zehrin etkisiyle kıvrılırken, çaresizlik içinde can çekişirken görünceye kadar; kapıdan elini uzatarak selâm vermişti, Tanrı korusun seni yiğidim, demişti, ülken uğrunda can vermek şereftir. Can çektiği süre boyunca, yanında kalmıştı; ikisi odada yalnızdılar, ağır-kesici şurubu ona eliyle, kaşık kaşık içirmişti, Patricio Aragonés, hiç teşekkür etmeden ilâcı yutuyor, yudumlar arasında, seni bir süre boklu dünyanda yalnız bırakacağım general, diyordu, çünkü içimden bir ses, çok yakında cehennemin yedi kat dibinde yine buluşacağımızı söylüyor, ben şu zehirden ötürü kefal balıkları gibi kıvrık durumda olacağım, sen de elini atıp kafanı dayayacak bir yer arayacaksın, generalim, bil ki, en ufak bir saygı duymadan konuşuyorum, sandığının tersine, seni sevmediğimi artık rahatça söyleyebilirim, uğruluk günlerimde senin topraklarına ayak basma talihsizliğine uğrayalıberi, her gün öldürülmeni bekledim, ama çok acı çekmeden, ancak o zaman bana çektirdiğin bu cehennem hayatının hesabını verebilirdin, senin gibi uyur gezer adımlarıyla yürüyebileyim - diye ayaklarımı falakayla yassılttırdın, fıtık olayım diye hayalarımı kunduracı bizi vurdurdun, terebentin içirttin bana zorla, anamın nice çabalarından sonra öğrendiğim okuma-yazmayı unutayım diye, gitme yürekliliğini gösteremediğin törenlere gitmeye zorladın beni, yoo, dediğin gibi, ulusun senin dirine ihtiyacı var gerekçesiyle değil, en yiğit adam bile, bir güzele taç giydirirken ölümün hangi köşeden beynine ineceğini kesti-

remiyorsa, kışının donduğunu duyar da ondan, en ufak bir saygı duymadan söylüyorum bunları general; general Patricio Aragonés'in küstahlığından çok nankörlüğü sıkılmıştı, seni kral mevkiine yükselttim, dünyada kimse-nin kimseye vermeyeceği şeyi verdim sana, kendi kadın-larımı bile bağışladım; bu konuyu hiç açmasak daha iyi general, insan, zavallı anaları buzağı damgalar gibi ye-re çökerteceğine, hayalarına topuz insin daha iyi zavallı sahipsiz orospular, korkudan ne dağlayan demi-rin acısını duyuyorlar, ne çırpınıyor, ne de sızlanıyorlar buzağılar gibi, kalçalarından duman tütmüyor, yanık et kokusu gelmiyor, ki bir kadından en az bunu bekler er-kek, oysa bunlar, ölü inek gövdeleriyle yere çöküyor, işini bitirmeni bekliyorlar, bir yandan patates soyup öbür kadınlara seslenerek, n'olur mutfağa benim yeri-me göz atıver de bir soluk alayım şurada, aman pilâvın dibi tutmasın, ancak sen sevişme diyebilirsin buna ge-neral, çünkü başka sevişme bilmezsin sen, en ufak say-gım yok demiştin; sus diye kükrüyordu general, kapa çeneni, canına okurum, ama Patricio Aragonés hiç de şakaya vurmadan, neden susacakmışım diyordu, en çok tut ki, öldürürsün beni, zaten öldürüyorsun, şu anda doğ-ruyu görme fırsatı var elinde, değerlendir, kimsenin sa-na gerçek düşüncelerini söylemediğini, herkesin yalnızca duymak istediğin şeyleri söylediğini, bir yandan önünde eğilirken, arkasını dönünce dilini çıkardığını öğren artık, bu dünyada sana en çok acıyan insan ben olduğum için yazgına şükret, sana tek benzeyen adam benim diye, her-kesin gizlice söylediklerini mertçe yüzüne haykırarak namusu gösteren tek adam benim, evet kimselerin baş-kanı değilsin sen, seni şu tahta koca koca topların de-ğil, İngilizler oturttu, gringolar da savaş gemilerindeki

birkaç gülleyle korudular, görmüştüm seni, hamam böcekleri gibi koşturup duruyordun; gringolar giderken, zenci orospularınla başbaşa bıkarıyoruz seni, diye haykırmışlardı, bakalım biz olmadan dizginleri elinde tutabilecek misin, o zamandan bu yana şu koltuktan kalkmamışsan, hiç de kalkmamak derdindeysen, canın çekmediğinden değil, kalkacak cesareti göstermeyişiğindendir anladın mı, biliyorsun ki, seni sokakta sıradan bir ölümlü kılığında gördükleri an, köpekler gibi üşüşecekler tepene, Santa Maria del Altar'daki cinayetlerin, kulenin hendeğine attırıp timsahlara yedirdiğin mahkûmların, derilerini diri diri yüzdürüp ders olsun diye ailelerine yolladığın insanların öcünü bir çırpıda alacaklar senden; Aragonés, nicedir ertelenmiş kinin dipsiz kuyusuna dalıyor, onun rezil yönetiminin gaddarlıklar zincirini açığa çıkarıyordu; bir ara konuşamaz oldu, bağırsaklarına kızgın bir tırmık saplandı, yumuşadı o zaman, kızdırmak amacı gütmeden, nerdeyse yakarırcasına, çok ciddiye general, dedi, şu anda ölmekten yararlanın, hadi ölün benimle, bunları size söyleme hakkını kendinde benden fazla kimse bulamaz, çünkü bir gün bile bir başkasına, bir kahraman özentisine benzemek istemedim, babam gibi küçük, hüznü bir cam üfleyicisi olmak, şişe yapmak istedim, deneyin general, görüldüğü kadar çok acıtmıyor, sesindeki emin durgunluk, karşısında, generalin kabaran öfkesi duruldu, karnını tutup kıvranmaya başladığını görünce, onu koltuğuna oturtmaya çalıştı; Aragonés, acı ve utanç gözyaşlarıyla sarsılıyordu, özür dilerim general, altıma ediyorum; general, bu sözlerden onun çok korktuğu anlamını çıkardı, hayır, dedi Patricio Aragonés, gerçekten altıma ediyorum general; tut kendini, bizler anayurdun generalleri, ucunda ölüm

bile olsa, erkekçe direnmeliyiz, diye yalvardı general, ne var ki geç kalmıştı, Patricio Aragonés, üstüne yıkıldı, korkudan tepiniyordu, boka ve gözyaşına batmıştı. General, kabul salonunun bitişiğindeki yazıhanede, casedi sabunlu bezle sildi; koku geçti, ona kendi giysilerini giydirdi, yelken bezinden kasık bağını taktı, çizmelerini ayağına geçirdi, sol topuğuna altın mahmuzunu taktı, bu işleri yaparken, yavaş yavaş yeryüzünün en yalnız adamı haline geldiğini duyuyordu, son olarak, bu maskaraca gösteriden kalan bütün izleri yok etti, su yorumcularının çanaklarında, kendi gözleriyle gördüğü imgeyi en ince ayrıntılarına kadar gerçekleştirdi, öyle ki, ertesi gün gelen temizlikçi kadınlar, onu üstünde rütbesiz şayak üniforması, çizmeleri, altın mahmuzuyla yazıhanede yüzüstü yer e uzanmış, sağ kolu başının altında kıvrılmış bulacaklardı, uykusunda doğal bir ölümlle ilk ölüşü buydu. O zaman da haberi hemen yaymamışlardı, tam umduğı gibi, nice sırvermez saatler, gizli kapaklı soruşturmalarla, birbiriyle çelişen açıklamalarla, ölüm söylentisinin asılsızlığını bildirerek zaman kazanmaya çalışan yönetim mirasçılarının gizli pazarlıklarıyla geçti, yas tutmadığını kanıtlamak amacıyla annesi Bendicion Alvarado'yu pazar yerine getirdiler; bana zorla çiçekli bir yosma entarisi giydirdiler, herkes mutlu olduğuma inansın diye papağan tüyleriyle süslü bir şapka aldıldılar, dükkânlardaki bütün incik boncukları aldıldılar bana, olmaz diyordum, hayır, şimdi alışveriş edilecek zaman mı, yas tutma zamanı şimdi, çünkü ben de ölenin oğlum olduğuna inanmıştım efendim; boy boy fotoğraflarımı çekerken hep gülümsememi istediler, askerlerin dediğine bakılırsa, ülkenin esenliği için öyle gerekiyormuş. Bu arada general, gizlendiğı yerde düşünüp

duruyordu, ölüm numarasından sonra hiçbir şey değişmediğine göre, dış dünyada acaba neler olup bitiyordu, güneş nasıl da hiç tökezlemeden bir daha, bir daha doğabilmişti, şu Pazar telâşı neydi ana, hava bensiz de sıcak olabiliyormuş demek, ama limandaki kuleden bir top sesi yükselip de katedralin çanları çalmaya ve dünyanın en önemli haberiyle çalkalanan kalabalıklar, yüz yılların bataklığından kalkıp hükümet konağına doğru seller halinde akmaya başlayınca, yatak odasının kapısını araladı. toplantı salonuna baktı, Hristiyanlığın gelmiş geçmiş bütün papalarından daha ölü ve daha süslü gövdesini yere yatırılmış gördü, çiçekler arasındaki bu yiğit asker bedeninin ürkü ve utancıyla yandı, yüzü pembeyaz pudralanmış, dudakları boyalı, pervasız bir genç kızinkilere benzeyen elleri, askeri nişanlarla bezenmiş göğsünün üstünde kavuşturulmuş, gösterişli üniformasında on yıldızlı bir nişan var, ölümden sonra kimbilir kimin yakıştırdığı bir «kâinatın generali» unvanı, ömrü boyunca hiç kullanmadığı maça-papazı-kılıcı da yanında, çifte altın mahmuzları, saltanatının bitmez tükenmez bezekleri, hüznü askeri zaferlerin nişanları, hepsi bir insan kalıbına sığdırılıp gözleri önüne serilmiş olanca debdebeyle; allah kahretsin, dedi kendi kendine öfkeyle, bu ben olamam, doğru değil allah kahretsin, dedi cesedinin çevresinde dönenleri izlerken, bir an, oyunun bulanık nedenlerini unutup, ölümün saltanata oynadığı bu zalim oyun karşısında, saldırıya uğramış, ezilmişti; o olmadan sürüp giden hayatı gördü, yetkesinden yoksun kalmış insanları garip bir acımayla gözledi, ölenin gerçekten o olup olmadığını anlamaya, esrarı çözme-ye gelmiş kimseleri gizli bir tedirginlikle gözledi, federal savaş döneminden kalma, mason selâmı veren çok

ihthiyar bir adam gördü, yas giysili bir adamın mührü öptüğünü gördü, cesedinin üstüne çiçek koyan öğrenci kızı; bu ölümün gerçekliğine katlanamayıp sepetindeki bütün canlı balıkları yerlere fırlatan, cesedinin üstüne kapanarak hıçkıra hıçkıra ağlayan balıkçı kadın, Tanrım, valla o, şimdi onsuz ne yapacağız bizler, diye ağlıyordu, demek kendisiydi gerçekten, demek oymuş diye haykırdılar avaz avaz, alanda bunaltıcı güneş altında soluğu tıkanmış kalabalık bağıırıyordu, demek oymuş, ve sonra katedralin çanları sustu, ve bütün kiliselerin çanları kutlu bir Çarşamba adına çalmaya başladılar; şenlik fişekleri fırlatılıyor, meşaleler yanıyor, özgürlük davulları vuruluyordu, bekçinin suskun, ezik bakışları altında pencerelerden içeri dalan saldırganları gözledi, kalabalığı sopalarla dağıtıp dertli balıkçı karısını yere yıkan, gözü dönmüş elebaşları gözledi, cesedin lekelenişini gözledi, sekiz kişinin, ölüyü o anıtsal konumundan, zambak ve günebakanlarla bezenmiş o masalsı havadan çekip merdivenlerden sürüdüklerini gördü; bereketin ve kara yazgının birlikte barındığı bu cenneti yağmalarken, saltanatın barınağını yerlebir ettiklerine inanıyorlardı, Dor kabartmalarını, kadife perdeleri, ak mermerden palmiye ağaçlarıyla taçlanmış Babil sütunlarını alaşağı ediyor, kafesleri pencerelerden fırlatıyorlardı, genel valilik koltuğunu, kuyruklu piyanoyu, ne varsa, adsız yurtseverlerin küllerinin durduğu kâseleri, üstlerine, gondolalarda uyuyan küskün kızlar işlenmiş Goblen halıları talan ediyorlardı, piskoposların, eski denizcilerin ve akıl almaz deniz savaşlarının kocaman yağlı boya tablolarını, o dünyayı böylesine silip süpürüyorlardı ki, gelecek kuşakların belleğinde bu kahrolası savaşçılar soyundan bir tek iz bile kalmasın, sonra pancur-

ların aralığında sokağa bakıp bu yakıp yıkma tutkusunun hangi boyutlara ulaştığını kestirmeye çalıştı, aman allahım, daha ilk bakışta, böyle şerefsizlik, böyle nankörlük olamaz diye gözyaşları dökmeye başladı, anacığım doğduğumdanberi böyle gözyaşı dökmemiştim, yanmamıştım böyle, şen dullarını servis kapısından çıkarırken görmüştü, ağıllarımdaki ineklerin yularlarına asılmış sürüyorlar hayvanları, devlet malını çalmış götürüyorlar, peteklerimdeki kavanoz kavanoz balları götürüyorlar ana; yedi aylık doğan piçlerin, mutfaktaki kapkacaklara saldırıp, papalık yetkilileri adına verilen şölenlerde kullanılan kristalleri, porselen yemek takımlarını keyifle şangırdattıklarını gördü, sokak çocukları gibi avaz avaz, babam öldü diye sevinç çığlıkları atıyorlardı, yaşasın özgürlük, yönetiminin ta ilk günlerinden bu yana yerlerinden hiç indirilmeyen resmi portrelerle taşbaskısı yıllıkları yakmak üzere, alanda hazırlanan büyük şenlik ateşini gördü, sokaklarda sürüklenirken, ardında madalyalardan ve apoletlerden süvari düğmeleri, sırmalı kadife parçaları, işlenmiş kuşak iplikleri, iskambil kâğıdı kılıçlarından püsküller ve kâinatın generalli nişanının on küskün yıldızını bırakan kendi gövdesini gördü, ah anam, bak ne yapıyorlar bana, dedi, önlerinden geçtiği balkonlardan suratına savrulan tükürüklerin, fırlatılan oturakların utancını kendi etinde duyarak, ölüm şenliğini kutlayan donanma fişeklerinin gümbürtüsü, o çılgınca haykırışlar arasında köpeklerle akbaba-lar beni bir köşeye kısıtıverecekler, diye içim gitti. Hengâme dindiğinde, esintisiz ikindinin uzak ezgilerini duyabiliyordu daha; durmadan sivrisinek öldürdü, yanaklarına şaplaklar atarak, düşünmesini engelleyen kulak vınlamasını dindirmeye çalıştı, ufukta alevlerin ışı-

ğını görebiliyordu daha, pancurların arasından sızıp yüzünü her otuz saniyede bir yeşile boyayan deniz fenerini; günlük hayatın soluğu eski haline döndüğü sıra, onun ölümü, tıpkı geçmişteki öbür ölümler gibi hızla başka bir ölüme değişiyordu, onu acımanın ve unutuşun karanlık ülkesine taşıyan bitimsiz bir gerçekler çağlayana, tüh allah, ölümün anasını, diye haykırdı, sonra en görkemli saatinin vurduğundan emin, kendinden hoşnut, çıktı sığınağından, yağma edilmiş odalarda, kalın, hortlaksı ayaklarını sürüyerek, önceki hayatının yıkıntıları arasında, kurumuş çiçek ve ölü mumu kokan gölgeliklerde dolaşarak; toplantı odasının kapısını itti, uzun, ceviz masanın çevresine doluşanların kısık seslerini duydu cigara dumanıyla dolu havada, ve gördü ki, bulunmasını istediklerinin hepsi oradalar, federal savaş satan liberaller, satın alan tutucular, yüksek rütbeli generaller, kendi bakanlarından üçü, Başpiskopos ile Büyükelçi Schontner hepsi orada, hepsi yüzyıllardır süregelen zorbalığa karşı halkı birleşmeye çağırıyorlar, aynı tezgâhı kurmuşlar, ölümünün ganimetlerini rahatça pay edebilsinler diye aralarında; gözlerini öylesine bir açgözlülük bürümüştü ki, hiç biri kefensiz başkanın farkına varmadı, başkan bir yumruk indirdi masaya, aha! diye haykırdı, yapıp yapacağı da bu kadardı zaten, çünkü elini masadan kaldırdığında, bozgun sona ermiş, odada, ağzına kadar dolu kül tablalarından, kahve çanaklarından, devrilmiş koltuklardan ve savaş giysileriyle tiril tiril, heyecansız, aziz dostum General Rodrigo de Aguilar'dan başka kimse kalmamıştı, bir eliyle dumanı dağıtıyor, hadi çökün diye yeri gösteriyordu öbür eliyle, buyurun generalim, çünkü asıl şenlik şimdi başlıyor; ve makineli tüfeklerin ölümcül şen-

liği ön kapıda başladığında, birlikte yere çöktüler, başkanın muhafızı büyük bir keyif ve onur duyarak, bu ihanet toplantısından çıkanların diri kurtulmamaları konusundaki kesin buyruğunu bir kıyım töreni düzenleyerek uyguluyordu, ön kapıdan kaçmaya kalkışanlar, makineli tüfekle taranıyorlardı, pencerelerden sarkanlar, kuşlar gibi indiriliyorlardı yuvalarından, kuşatmadan kurtulup yakındaki evlere sığınabilenler, fosforlu el bombalarıyla ateşe veriliyorlardı; başkanın ilkeleri uyarınca, yaralılar hemen öldürölüyordu, çünkü hayatta kalan her yaralı, sağlam bir düşman kadar tehlikeliydi; kendisi, General Rodrigo de Aguilar'ın yarım metre ötesinde, yüzüstü yere kapanmış, her patlamada yağın cam ve alçı sağanağına karşı koymaya çalışarak yatarken, dua edercesine mırıldanıyordu, hiç durmadan, evet sevgili dostum, tamam, vartayı atlattık, bundan sonra tek başına yöneteceğim ülkeyi, itler ulumayacak çevremde, yarın sabah bu anasını bellediğimin ayaklanmasından bir bok çıkıp çıkmadığını göreceğiz; bu arada kışımızı dayayacak şey kalmadıysa, an ucuzundan meşin altı tabureyle birkaç hasır ayarlarız, şuraya buraya koyup delikleri örteriz, birkaç ıvır zıvır daha alı- rız, o kadar, ne tabak, ne kaşık ne bir şey, hepsini kış- ladan kendim getireceğim, askermiş subayınış artık is- temem çevremde, allah belâlarını versin, tek yaptıkları iş, süt tüketmek, ama başımız derde girdi mi, demin gördüğümüz gibi, kendilerini besleyenin gözünü oyuyor- lar, bir tek, başkanlık muhafızlarını tutacağım, iyi ni- şancıdırlar, dürüst adamlardır onlar, hükümet falan da kurmayacağım, allah belâsını versin, bir sağlık bakanı bulurum, zaten sağlıktan başka bir şeye ihtiyacımız mı var şu dünyada, bir de eli yazıya yatkın birini bulmalı,

kayıtlar için, böylece bakanlıkları, kıışları falan da k-
raya veririz, topladığımız parayı hizmet işlerinde kul-
lanırız, burada insana değil, paraya gerek var asıl, iki
iyi hizmetçi kız tutarız, biri ortalığı temizler, yemeği ya-
par, öbürü çamaşırı, ütüyü halleder, bir daha ineğimiz,
kuşlarımız falan oldu mu, kendim ilgilenirim onlarla,
kendim beslerim, yoo, artık ne helâlarda cilveleşen oros-
pular isterim, ne gül fidanlarının altında yatan cüz-
zamlılar, yeter artık, her şeyi bilen felsefe doktorlarıyla
her şeyi gören akıllı politikacılara da paydos, öyle ya
burası bir başkanlık sarayı ne olsa, Patricio Aragonés
de söylemişti, gringoların dediği gibi zenciler kerhanesi
değil, kuyruklu yıldız bir daha görüne kadar tek ba-
şıma yönetebilirim ülkeyi, yeterim de artarım bile, bir
kere değil, on kere bekleyebilirim yıldızın gelişini, şim-
di şu durumdayken, bir daha ölmeye hiç niyetim yok bi-
lesiniz, allah kahretsin, başkaları ölsün, di mi, hiç durak-
samadan, ezbere konuşuyordu, yüksek sesle düşünme-
nin, odayı sarsan dinamit patlamalarının yarattığı kor-
kuyu gidereceğini savaşta öğrenmişti, durmaksızın erte-
si sabaha ilişkin tasarılar hazırlayarak, tan ağarırken,
gelecek yüzyılın tasarılarına başlayarak, sonunda, so-
kaktan, son yaralının da acısının dindirildiğini bildiren
çan sesi duyulduğunda, General Rodrigo de Aguilar pen-
cereye sürünüp, çöp kamyonlarını hazır etmeleri, ceset-
leri götürmeleri buyruğunu verene kadar; sonra, iyi ge-
celer general diyerek odadan çıktı, sana da aziz dost,
dedi general, çok teşekkürler, toplantı salonunun mezar
taşını andıran döşemesine yüzükoyun yattı sağ kolu-
nu başının altına dayadı, hemen uykuya daldı, o gece,
tüten cesetlere, kıyımın kan gölündeki tortulara, bir da-
ha bitmemecesine başlayan acılı sonbaharının sararmış

yapraklarına kulak verirken, her zamankinden daha da yalnızdı. Önceden bildirdiği önlemlerin hiçbirini alması gerekmedi, çünkü ordu kendiliğinden bozuldu, birlikler dağıldı, kentteki garnizonlarda son anlara kadar direnen birkaç subayla kırılık kesimlerdeki altı garnizona bağlı subaylar, sivil gönüllülerin de yardımıyla, başkanlık muhafızlarınca kırılıp geçirildi; canlarını kurtaran bakanlar, tan ağarırken kaçtılar, içlerinden en sadık ikisi kaçmadı; biri, generalin özel doktoruydu aynı zamanda, öteki de ülkenin en güzel el yazısı yazanıydı, general, yabancı güçlere baş eğmek zorunda da kalmadı, devlet hazinesi, hemen partizan kesilenlerin teminat adı altında el koyduğu nikâh yüzükleriyle dolup taşıyordu, zararları karşılamak üzere hasır ya da en ucuzundan meşin tabureler almak zorunda da kalmadı, çünkü ülke daha tamtamına yerine oturmadan, görüşme odası eskisinden de daha gözalcı bir biçimde onarılmıştı, her yanda kuş kafesleri, geveze papağanlar, Portekiz adına değil hep İspanya adına türküler çağıran Güney Afrika papağanları, yapıyı bir savaş gemisi gibi pırıl pırıl, tertemiz tutan, saygılı, hizmete hazır kadınlar göze çarpıyordu, pencerelerden zafer ezgisi duyuluyordu, sevinç belirtisi meşaleler, ölümünü kutlamak amacıyla çalmaya başlayan şenlik çanlarının bu kere ölümsüzlüğünü kutlamak üzere hâlâ çalıp duruşu, alanda da bitmek bilmeyen bir şenlik vardı, bağlılıklarını haykıran sesler, ve kocaman afişler, ölümünün üçüncü günü dirilen Muhteşem Başkanımızı Tanrı Korusun, şenliği uzatmak için daha önce başvurduğu dümenleri kullanması gerekmedi bu ke-re, sonsuz bir kutlama töreniydi bu, devlet işleri kendiliğinden yola girmişti; ulus, kendi yolunda yürüyordu, hükümet kendisiydi tek başına; hiç kimse, keyfî yöneti-

mini sözle de eylemle de bozmaya yeltenmiyordu, zafesinde öylesine yalnızdı ki, düşmanları bile kalmamıştı artık, can dostu azizim Rodrigo de Aguilar'a duyduğu iç yükümden ötürü, harcanan süt miktarına da sinirlenmiyordu artık, tersine görev sorumluluklarına sahip çıkan, kıyıcılıklarıyla göz dolduran erleri avluda topladı, içinden gelen esine uyararak, parmağını rasgele sallayıp en yüksek rütbelere yükseltti onları, sırası geldiğinde gözünü oymaktan çekinmeyecek silâhlı kuvvetleri yeniden kurduğunu bile bile, sen yüzbaşı oldun, sen binbaşı, sen albay, yahu ne diyorum ben general oldun general; geri kalanlar da teğmenliğe yükseldiler, işte aziz dost, buyurun ordunuzu; ölümüne yas tutanların hali de çok duygulandırmıştı başkanı, mason selâmı veren ihtiyarla yas giysileriyle yüzüğünü öpen beyefendiyi huzuruna çağırttı, barış madalyası taktı göğüslerine, balıkçı kadını da getirtti, en çok istediği şeyi armağan etti ona, on dört çocuğuyla birlikte rahatça yaşayabileceği çok odalı bir ev, cesedinin üstüne çiçek koyan öğrenci kızı da çağırttı, onun da dileğini yerine getirdi, dünyada en çok istediğim şey bir deniz adamıyla evlenmektir; yine de, bütün bu iyilik gösterilerine karşın, her an içi içini yiyordu, San Jeronimo kışlasında, başkanlık sarayını yağmalayan saldırganları elleri - kolları bağlı görene kadar sürdü bu duygu; halk, nasıl yüzlerine tükürüyordu; kinle kızıışan acımasız belleğiyle hepsini teker teker tanıdı, işledikleri suçların ağırlığına göre kümelere ayırdı onları, sen buraya, sizler saldırının elebaşları, sizler şuraya, zavallı kederli balıkçı kadını yere yıkanlar, sizler buraya, siz, siz, cesedi tabuttan çıkarıp merdivenlerden aşağı sürüyenler, çamurlara beleyenler, geri kalanlar şu tarafa geçsin, sizi alçaklar sizi; onları cezalandırmak de-

ğildi asıl amacı, konağa yöneltilen saldırının kendiliğinden bir halk hareketi olmadığını, haince bir pazarlık sonucunda gerçekleştiğini kendine kanıtlamaktı; hemen, orada bulunan tutukluların sorgusunu üstlendi, habire konuştu; yüreğinin duymak istediği tek doğruyu kendi ağızlarıyla söylemelerini sağlamak istedi, beceremeyince de, enlemesine bir sıırğa astı onları, elleri ayakları bağı, başasağı, saatlerce asılı durdular; yine beceremeyince, avlunun hendeğine attırdı, öbür tutuklular, arkadaşlarının timsahlarca kıştırılıp diri diri yenilişini gördüler, yine olmadı, elebaşlar kümesinden birini seçti, derisini hepsinin gözleri önünde yüzdürdü, adamın yeni doğmuş bir bebek eşi gibi sapsarı, yumuşacık etini gözleriyle gördüler, gövdenin ılık kan fokurtusunu kulaklarıyla duydular, ıslaklığını yaşadılar, avlu taşlarına çarparak, can çekişerek düşüşünü; o zaman, generalin istediğini itiraf ettiler, cesedi pazar yerindeki gübre yığınınına kadar sürüklemek karşılığında dört yüz altın peso almışlardı, isteyerek yapmamışlardı tabii, para yüzünden de değil, generale bir düşmanlıkları yoktu ki, hele öldüğüne göre, gelgelelim, iki yüksek rütbeli generalin de hazır bulundukları gizli bir toplantıda her türlü gözdağı verilmişti, gözleri korkutulmuştu, o yüzden yaptık generalim, yemin ederiz; işte o zaman, rahat bir soluk koyvermişti general, tutukluların doyurulmalarını buyurdu, gece dinlenmelerine izin verilecekti, ertesi sabah atılacaklardı timsahlara; zavallı aldatılmış oğlanlar, diye içini çekerek, yüreği kuşkunun iğneli zırhından sıyrılmış, başkanlık sarayına döndü, hepiniz gördünüz ya, diye mırıldanıyordu, tüh allah kahretsin, hepiniz gördünüz işte, bu insanlar seviyorlar beni; yüreğine Patricio Aragonés'in ektiği son tedirginlik tohumlarını

da silip süpürmek telâşıyla, bu işkencelerin son olduğuna, bir daha kimseye işkence yapılmamasına karar verdi: timsahlar öldürüldü, gövdeyi öldürmeden her kemiğin teker teker unufak ezilebildiği işkence odaları boşaltıldı, genel af ilân edildi; geleceğe, içine doğan nurlu bir düşüncenin ışığında bakıyordu, evet, bu ülkenin asıl derdi, insanların fazlaca düşünecek boş vakitleri olmasıydı, onları birşeylerle oyalamak amacıyla Mart ayı şiir şenliğini yeniden düzenledi, her yıl bir de güzellik kraliçesi seçilecekti, Karayip adalarının en büyük beyzbol alanını yaptırdı, millî takıma, ya zafer ya ölüm sloganını verdi, her eyalete, süpürgecilik öğretene okullar açılmasını buyurdu, başkanın öncü ruhundan şevk alan öğrenciler, evlerini süpürdükten sonra süpürgelere sarılıp sokakları, yakınlardaki kentlerarası yolları, ara sokakları süpürmeye başladılar, bir eyaletten öbürüne, durmadan çöp taşınyordu, kimse çöpleri nereye boşaltacağını bilmiyordu, çöp kamyonlarında ulusal bayraklarla, Tanrı Ulusun temizliğine bekçilik eden temizler temizi Büyüğümüzü Korusun yazıları göze çarpıyordu; general, hınzır bir hayvanın ağır adımlarıyla yol alıyor, sivil halkı iş üstünde tutmanın yeni yöntemlerini arıyordu, ellerindeki şifalı tuz yalamak için yalvaran cüzzamlıların, körlerin, sakatların arasından geçip avludaki kurnada, vaftiz çocuklarının çocuklarına adını vererek, sizden büyüğü yoktur, diyen sırnaşık dalkavukların arasında dolaşarak, bir benzerin yetilerinden yararlanamazdı artık, güveni kalmamıştı, annesi Bendicion Alvarado'nun kuşçu olduğu sırrı açığa çıkılaberi, her gün eşi bulunmaz kuşlarla dolu kafeslerin yağdığı bir saray çarşısında, iki kişiliği birden yürütmek zorundaydı, kimilerinin sırf yaltaklanmak için, kimileri-

nin de iş olsun diye gönderdikleri kafesleri asacak yer kalmadı bir süre sonra, aynı anda o kadar çeşitli devlet işleriyle ilgilenmek zorundaydı ki, yazıhanelerde ve avlularda biriken kalabalıklarda hizmet edenlerle hizmet edilenleri ayırdetmesi, olanaksızdı artık; duvarları yı-kıp odaları genişletmişler, pencereleri açıp denizi gör-meye çalışmışlardı ve bir odadan öbürüne geçmek gibi günlük bir iş, aykırı sonbahar rüzgârlarıyla savrulan bir yelkenlide yürümek kadar güçleşmişti. Ötedenberi pencerelerden giren Mart alizelerine şimdi, barış rüzgâr-ları bunlar general hazretleri deniliyordu; yıllardır çek-tiği kulak vınlamasına, generalim, barış vınlamaları bunlar demişti özel doktoru; onu ilk kez ölü bulduk-ları andan bu yana, yeryüzünde ve gökyüzünde bir ba-rıştır gidiyordu generalim efendim, bir barış, sorma-yın; o da inanıyordu söylenenlere, hem de candan ina-nıyordu; kayalardaki eve gidip sıra özlemi çeken eski diktatör kardeşlerinin karayazgılarına bakarak kendini avutmaya başlamıştı, adamlar domino oyununu tam or-tasında kesip, sözgelimi siz düşeş atmış olun şimdi, deyiveriyorlardı, kuramcı tutucular da düşe atmış ol-sunlar, yalnız ben Masonlarla rahipler arasındaki gizli ilişkiyi nereden bilebilirdim, kimin aklına gelirdi, çor-banın yağının donduğunu bile unutarak anlatırlardı, bi-ri atılırdı derken, sözgelimi şu şekerlik, başkanlık sa-rayı diyelim, işte, düşmanın en uzun menzilli topu da, elverişliyse, bilemedin dört yüz metre, işte bakın, ya-ni şimdi şu duruma düşmemin tek nedeni kırk yedi bu-çuk santimlik bir aksilik kısacası, sürgünlükleri kaskatı kabuk bağlamış olanlar bile, gözleriyle ufku tarıyor, yurtlarından gelen gemilere bakıyorlardı, dumanlarının renginden seçiyorlardı bu gemileri, sis düdüklerindeki

pastan, sabahın erkenci ayazında hemen limana inip gemicilerin kıyıya çıkarken yanlarında getirdikleri kumanyayı sardıkları gazeteleri tarıyor, çöp tenekelerinden gazete toplayıp, baştan aşağı, soldan sağa, son satırına kadar okuyor, ölüm ve evlenme ilânlarından, kimin doğum gününe kimleri çağırdığından, kimleri çağırmadığından, ülkelerinin geleceği konusunda kestirimlerde bulunuyorlardı, kendi yazgılarını Tanrı'nın tam zamanında yollayacağı bir fırtına bulutunun azizliğine göre çözümleyerek, ülkelerini kasıp kavuracaktı bu yağmur, cehennemsi bir tufan ırmakları taşıracak, her yanı sular basacak, barajlar yıkılacak, kentler yoksulluk ve salgından kırılabilecek, evet o zaman buraya, ayağıma gelecekler işte, n'olur bizi felâketten, koruyun, diyecekler, görecek-siniz; bu arada, o büyük anın gelmesini beklerken, genç sürgünlere yalvarıyorlardı, lütfen şu iğneye iplik geçirir misiniz, pantolonu yamayacağım da, duygusal nedenler yüzünden atmak istemiyorum durup dururken ve giysilerini gizlice yıkıyorlardı, yeni gelenlerin kullanılmış jiletlerini şereflelendiriyor, odalarına kapanıp yemek yiyorlardı, kimse artık yemekleri yediklerini görmesin diye, aman, kimse kirli donları görüp de altlarına kaçırdıklarını anlamasın, ve sonra beklenmedik bir Perşembe günü, içlerinden birinin sonuncu gömleğine madalyalarını toplu iğneyle iliştirir, cesedi bayrağına sarar, ulusal marşını söyler, doğru denize, kayaların dibine, unutulmuş insanları yönetmeye yollardık onu, tek yükü, kendi yorgun yüreğidir, hiç ufuk görmeyen taraçadaki sallangaçlı iskemlesi kadar bir boşluk bırakır dünyada, bizler de ölünün mallarını paylaşmak için zar atardık aramızda general, tabii varsa malı, o görkemden sonra bu sivil hayatı yaşamayı bir düşünün general. Başka bir uzak Aralık

ayında, evin açılışı yapılırken, general sanrılı Antil adalarını görmüştü; birisi göstermişti denizin camekânına doğru parmağını uzatıp; Martinik'in kokulu yanardağını görmüştü, bakın ta şurada generalim, Sağlık Yurdunu görmüştü, vali karılarına kilise basamaklarında demet demet fuller satan dantel gömlekli o iri kıyım zenciye de, Paramaribo'nun pazar yeri cehennemini, işte şurası general, denizden çıkıp doğru kuburlara ve dondurmacılarda masalara tırmanan yengeçleri, iliklere işleyen yağmurun altında sağlam kışları üstünde yangelip Kızılderili kellesiyle zencefil kökü satan zenci ninelerin dişlerine gömülü elmasları da, general bakın, Tanaguarena kumsalındaki som altın inekleri, tek telli kemaniyle cilve döktüren, ölümü ürkütme karşılığında iki riyal isteyen kör La Guayra bilicisini, Trinidad'ın kavurucu Ağustosunu da görmüştü, ters yönde ilerleyen otomobilleri, dükkânlarının önüne sokağa bağdaş kurmuş, katışıksız ipek gömlekler giymiş, yeşil suratlı Hinduları, kucaklarında som fildişinden oyulmuş mandarinlerle, Haiti'nin karabasanını da görmüştü, mavi köpeklerini, tan ağarırken, sokaklardan ceset toplayan kağnyı, Curaçao'da benzin bidonlarında hayata dönüşünü Hollanda lâlelerinin, çatıları kardan yeldeğirmenlerini, kentin tam ortasından, otel mutfaklarının arasından süzülüp geçen o esrarengiz transatlantiği, Cartagena de İndias'ın taş seddini de görmüştü, zincire vurulmuş koyu balkonlardaki son ışıkları, genel valinin eliyle verdiği samanı düşündükçe hâlâ gidişen kirli atlarını kiralık arabaların, şu gübre kokusu yok mu generalim, söyleyin ne güzel değil mi, ne büyük şu dünya, öyleydi gerçekten, hem yalnız büyük de değil, sinsiydi de, çünkü Aralık ayında kalkıp kayalıklardaki eve tırmanıyorsa, aynada kendi

talihi dönmüş suratına bakarken duyduğu tiksinti kadar büyük tiksinti duyduğu şu göçmenlerle vakit geçirmeye değil, Aralık ışığının doğduğu o mucizeler anında, orada hazır bulunmaya tırmanıyordu, yaa ana — doğruydu, ve bir kere daha Barbados'tan Vera Cruz'a kadar bütün Antiller evreni seriliyordu gözlerinin önüne, o zaman düse'nin kimde olduğunu unutuveriyor, gidip bakıyordu denizin sarnıcında uyuyan ayçılığını adalar dizisine, ve adaları gözlerken o tarihsel Ekim Cuması'nın anısı uyanıyordu; odasından gün ışıırken çıktığında, başkanlık sarayındaki herkesin kafasında kırmızı takkeler görmüştü, yeni odalıklar, yerleri süpürüp kafeslerdeki suları değiştirirken başlarında aynı kırmızı takkeler vardı, ağıllardaki sütçüler, kulübelerindeki nöbetçiler, merdivenlerdeki yataklar, gül fidanlarının arasındaki cüzzamlılar, hepsi, bir Pazar karnavalının kırmızı takkeleriyle geziniyorlardı, kendisi uyurken dünyaya neler olup bittiğini araştırmaya başladı o zaman, ne olmuştu da evindeki insanlarla kent sakinleri kırmızı takkelerle dolaşıyor, her gittikleri yere küçük çingirak sesleri götürüyorlardı böyle, sonunda işin içyüzünü öğrendi birinden, generalim, birtakım yabancılar gelmişlerdi, acayip acayip konuşuyorlardı, sözgelimi deniz, dişil bir süzcüktü onların dilinde, eril değildi, sonra makaolara papağan diyorlardı, kanoya sal, zıpkına kargı; onları karşılamak için denize atladığımızı, gemilerinin çevresinde yüzdüğümüzü görünce, hemen serenlere tırmandılar, birbirlerine haykırmaya, şunlara bakın, bakın ne biçimli yapıları var, hem gövdeleri güzel, hem yüzleri ne ince, saçları da gür, kısarak yelesi ipekliğinde, güneşten korunmak için boyandığımızı ayırdedince de ıslak papağanlar gibi şamataya başladılar bıcır bıcır, bak bak, na-

sıl da griye boyanmışlar, tıpkı kanaryalar gibi, ne beyaz, ne boz; bu neydi böyle, neden böyle gürültü kopardıklarına aklımız ermedi gitti generalim, neden böyle eğleniyorlardı bizimle acaba generalim, anamızdan doğduğumuz gün nasılsak öyleydik biz, oysa onlar o sıcakta maça oğlanı gibi donanmışlardı, aynen Hollandalı kaçakçılar gibi karı-kılıklı herifler, erkektiler güya, saçları karı saçı gibi uzundu, Hristiyanmışlar da dilimizi anlayamıyorlarmış, boyuna bağıyorlardı, aslında, bizim söylediklerimizi onlar anlamıyorlardı, sonra o sal dedikleri kanolar var ya, daha önce de demiştik ya, işte onlara binip yanımıza geldiler, zıpkınlarımıza tirsî balığı kemiği takmamıza çok şaşılar, balık-dişi diyorlar onlar; elimizde avucumuzda ne varsa verdik, şu kırmızı takkelerle, hoşlarına gitsin diye boynumuza astığımız şu boncukları takas ettik, şu pirinç çanları verdiler, hepsini toplasan bir metelik etmez, oturaklar, gözlükler, sonra Felemenk'ten gelme bir sürü ıvır zıvır aldık, en ucuzundandı hepsi generalim, iyi insanlar olduklarını anlamıştık, kötü niyetleri yoktu, bilmeden, kıyıya kadar getirmişiz onları, ben sana şunu vereyim, sen bana bunu ver derken anasını düzdüğümün alışverişi kızıştıkça kızıştı, çığrından çıktı; derken baktık, herkes papağanlarını yakalamış koşturuyor, tütün, çukolata, iguana yumurtaları, Tanrı'nın yarattığı ne varsa hepsini; herifler alışverişe gönülden razı, Avrupa diyarında dolaştırılıp halka gösterilmeye gönüllü biri çıkarsaymış içimizden, bizlere bir kadife yelek vereceklermiş karşılığında, düşünün generalim ne çılgınlık; gelgelelim, generalin aklı karışmıştı bir kere, bu çılgınlığın kendi yönetiminin sınırlarına taşıp taşmadığını kestiremiyordu, yatak odasına çekildi, denize bakan

pencereyi açtı, böylelikle kendisine anlatılan karmakarışık şeylere biraz berrak bir ışık altında bakabilirdi belki, gemicilerin ötede, rıhtımda bıraktıkları o savaş gemisini gördü önce, onun gerisinde de, gölgelerle kaplı denize demir atmış üç karavelayı.

•

İkinci kez aynı giysilerle aynı yatar durumda, yazıhanesinde akbabalar tarafından didik didik edilmiş olarak bulunduğunda, hiçbirimiz ilk bulunuşunda neler olup bittiğini anımsayabilecek yaşta değildik, bir tek şey biliyorduk, onun ölümüne ilişkin hiçbir kanıt kesin değildi, her zaman bir doğrunun arkasında başka bir doğru yatıyordu. En ataklarımız bile görünüşe bel bağlamıyorlardı artık, kaç kereler sar'a nöbetine tutulduğu, kalabalıkların karşısında kıvranarak tahtından düşmesinin, ağzından kanlı köpükler gelmesinin bir an meselesi olduğu resmen açıklanmamış mıydı, hani çok konuşmaktan dili tutulmuştu da, onun konuştuğu izlenimini uyandırmak için perdelerin arkasına bir karnından - konuşma ustası gizlemişlerdi, hani sapıklıklarının bedeli olarak teni pul pul olmuş dökülüyordu, hani Aralık ayazında fıtığı sızım sızım deniz ezgileri söylüyordu da ameliyatlı hayasını küçük bir el arabasına koymadan yürüyemiyordu, hani altından Dor başlıklarıyla süslenmiş bir tabut getirmişti de askeri bir kamyon, birisi de yağmur bahçesinde, Teticia Nazareno'nun kana-

yararak can verişini görmüştü; üstelik, ölümü konusunda ki söylentilerin kesinliği arttıkça, kendisi daha canlı, daha da dediği dedik kesiliyor, en beklenmedik anlarda, hiç umulmayan yönle doğru zorluyordu yazgımızı. Başkanlık mührü kazılı yüzüğünden, durmadan gezinen olağanüstü büyüklükteki ayaklarından ya da akbabaların didiklemeye cesaret edemedikleri fıtıklı hayasından kesin kanıtlar yakalayıp yapışmak kolay olabilirdi, ama her seferinde biri çıkıp geçmişteki daha az önemli ölümlerden söz açıyor, o zaman da böyle belirtilere bel bağlandığını anımsıyordu. Evdekilerin sonsuz dikkati ve kuşkuculuğu bile, onun kimliğinin saptanması yolunda hiçbir güvenilir ipucu getirmiyordu. Bendicion Alvarado'nun yatak odasında, tek anımsadığımız şey, kadıncağızın resmi bir buyrukla azize katına yükseltildiği, odasında, nice yılların geçişiyle taşlaşmış küçük kuş kemikleriyle dolu kırık kafesler bulduk, ineklerin didiklediği bir hasır koltuk, sulu boya takımları, camlar, boya fırçaları, hepsi yaylalarda oturan kuşçu kadınların kullandığı türdendi, tüyleri solmuş kuşları boyar, sarıcık kuşu diye satarlardı bu kadınlar; bir çanakta bakımsız, kendi kendine boy atmış bir melisa otu gördük ki, dalları duvara tırmanıp duvardaki portrelerin gözlerine dalarak pencereden çıkmış, sonunda arka avlulardaki yabancı otlara dolanmıştı, gelgelelim generalin bir zaman bu odaya girdiğine ilişkin en ufak bir iz bulamadık; yalnızca daha yakın bir dönemde egemenliğini sürdürdüğünden değil, açılış törenlerinin görkeminden ötürü gözlerimizin önünde biraz daha iyi canlandırabildiğimiz Leticia Nazareno'nun zifaf odasında, aşk çılgınlıklarını yatıştırmaya birebir bir yatak gördük, işli örtünün üstü, tavukların kuluçka yeri olmuştu, dolaplarda güvele-

rin dişinden kurtulabilen arktik tilki kürkünden atkılarını gördük, çemberli etekliklerin demirden ağını, i  eteklerin üstüne çökmüş kaskatı toz tabakasını, Brüksel dantelinden fırfırlı memeliklerini, evde giydiği erkeksi botlarla, davetlerde giydiği uzun ökçeli, atmalı iskarpinleri, devletin bir numaralı kadını sıfatıyla adına düzenlenen cenaze töreninden kalma keçe menekşeler ve tafta kurdelelerle süslü uzun kefenini, sonra özel çağrılarda kullanılan o kristal sandıkla Jamaica'dan kaçırılıp bir başkanın gizli karısı olarak tahta oturtulduğuunda, üstündeki el dokusu rahibe giysisini, tıpkı boz koyun derisini andıran giysiyi de gördük ama odada belirgin hiçbir iz bulamadık, bu korsanca serüveninin bir aşktan doğup doğmadığını bile anlayamadık. Generalin son yıllarının büyük bölümünü geçirdiği başkanlık yatak odasında, hiç kullanılmamış bir kışla yatağı bulduk, denizcilerin terk ettiği konaklardan antika meraklılarının hemen toparlayıp g t rd kleri cinsten bir oturak, generalin doksan iki madalyasını sakladığı demir bir kasa, ve tıpkı tıpkısına cesedin  st ndekine benzeyen kaba pamuklu bir takım, sırttan girip göğüsten çıkarken birer yara izi bırakmış altı adet geniş kalibreli kurşun gördük; ve hemen, sırttan yediği kurşunun ona işlemeyeceği efsanesinin doğruluğuuna gitti aklımız;  nden yediği kurşun gövdesine çarpar çarpmaz seker, tepip saldırıanı hedef alırmış; ancak kendini onun uğruna feda edecek kadar seven birinin sevecenlikle ateşlediği bir sil h yaralayabilirmiş onu. Aslında her iki üniforma da bedenine göre oldukça küçüktü, yalnız biz, üniformaların onun olmayabileceği sonucuna bu yoldan varmadık, çünkü bir zaman, yüz yaşına kadar yaşadığı, yüz elli yaşına varınca da üçüncü bir kere diş çıkardığı s ylen-

mişti, oysa akbabaların delik deşik ettikleri gövdesi, zamanımızın sıradan bir adamınınkinden iri değildi, sağlam dişleri, süt dişleri gibi küçük ve kalındı, teni kara sarıydı, karaciğer lekeleriyle kaplıydı, tek yara izi yoktu bedeninde, bir zamanlar oldukça şişmanmış izlenimini veren etten cepler sarkıyordu orasından burasından, o suskun gözlerin yerinde boş oyuklar vardı şimdi, ve ameliyatlı haya dışında oransız sayılabilecek tek organı, yayvan, nasırlarla dolu, bir atmaca pençesini andıran kocaman ayaklarıydı. Giysilerinden anlaşılanın aksine, tarihçileri çok iri göstermişlerdi onu, ders kitaplarında kapılardan sığamadığı için evden dışarı çıkamayan, çocuklarla güvercinleri seven, kimi hayvanların dilinden anlayan, doğanın hilelerini önceden sezebilme yeteneğine sahip, kişinin içinden geçenleri bir bakışta anlayabilen, cüzzamlıların yaralarını iyileştirecek, yatalakları yürütecek bir tuzun gizini elinin ayaşında tutan iri cüsseli bir başkan baba olarak geçiyordu sözü, soyağacı, metinlerden yok edildiği halde, yukarı yaylalar bölgesinden geldiği sanılıyordu, kudret hırısı, yönetim biçimi, hüznülü tavrı, denizimizi yabancılara satarak bizleri bu katı ay-tozlarının sınırsız ufkuyla başbaşa bırakacak, dipsiz günbatımlarının ruhumuza acı vermesine göz yumacak kadar katı, akıllmaz kötülükte bir yüreği oluşu böyle açıklanıyordu. Hayatı süresince beş bin çocuk, hepsi de yedi aylık doğan çocuklar peydahladığı hesaplanmıştı, sayısız, sevgisiz sevgilileri sırayla yer değiştirir, onun keyif anını kollarlardı, ama çocuklardan hiçbirine adını ve soyadını verdiği görülmemişti, yalnız Leticia Nazareno'dan olma oğlu, bir kararnameyle, doğduğu an orgeneral ilân edilmişti, çünkü general, annesinden başka kimsenin bir oğulun anası olabileceğini düşünmü-

yordu. Bu inanç, kendisi için de geçerliydi, tarihteki ünlü zorbaların çoğu gibi piç olduğunu biliyordu, tanıdığı tek kandaşı, canım anası Bendicion Alvarado'ydu; okul kitaplarında, anasının onu hiçbir erkekle cinsel ilişki kurmadan peydahladığı, ulusu kurtaracak bu kahramanın yazgısını simya anahtarıyla, düşünde ele geçirdiği yazıyordu; general, ulusal ana ilân etmişti annesini, ana dediğin, tek olabilir o da benim anamdır gibisinden bir savla; gelgelelim nerede doğduğu belli olmayan bu kadıncağızın basitliği, yönetimin ilk yıllarında başkanlık onurunu korumayı iş edinen birtakım bağnazların gözünde tam bir kepezelikti, devlet başkanının annesinin, her türlü bulaşıcı hastalığa karşı korunmak için boynuna kâfuru asmasını, havyarı tabağın dibinden kazımaya kalkışmasını, rugan pabuçlarıyla ortalıkta dolanıp durmasını kendilerine yediremiyorlardı, müzik odasının tarçasında arı kovarı bulundurmasını, resmi yerlerde hindiler ve suluboyayla boyanmış birtakım kuşlar yetiştirmesini, söylevlerin verildiği balkonlara çarşaf asıp kurutmasını da hoş karşılamıyorlardı, hele diplomatik bir çağrıda, aman efendiler, Tanrı'ya oğlumu tahtından indirmesi için her gün dua etmekten usandım, şu başkanlık sarayında yaşamak da her an elektrikleri yanık tutmak gibi bir şey, deyişini hiç hazmedememişlerdi, üstelik zavallı anacık bu sözleri büyük bir doğallıkla söylemişti, tıpkı ulusal bayramlardan birinde, şeref kıtasının önünden bir sepet dolusu boş şişeyle geçerkenki doğallığıyla, sevinç çığlıkları, marşlar, çiçek yağmuru arasında kortejin başını çeken başkanlık arabasına yanaşmış, pencereden sepeti uzatarak, oğluna, oradan geçeceğine göre, şişeleri köşedeki bakkala geriver diye haykırmıştı, zavallı anacık. Amiral Higgingson'un ko-

mutasındaki denizci birliklerinin topraklarımıza ayak bastığı günü kutladığımız resmî bir tören sırasında, tarih bilinçsizliği de en görkemli gecesini yaşıyordu, evet, Bendicion Alvarado oğlunu tören üniformasıyla, altın madalyaları ve o günden sonra elinden eksik etmediği kadife eldivenleriyle görünce, analık gururunu bastıramamış, bütün diplomatik zevatın önünde avaz avaz, oğlumun başkan olacağını bilseydim, diye bağırmıştı, bir bilseydim efendiler, onu okula gönderirdim ne yapıp edip, ve ne ayıptır, o günden sonra kent dışındaki konağa sürgün edildiğinde, federal savaş liderlerinin, bozguna uğramış tutuculardan kalan güzelim toprak parçalarını bölüşmek amacıyla kumar masalarını kullandıkları hızlı bir kumar gecesinde, generalin kazandığı bu konağa da burun kıvrırmıştı Bendicion Alvarado, bu görkemli dekor karşısında Papa'nın karısı sanıyorum kendimi efendiler, ve buyruğuna verilen altı yalınayaklı hizmetçinin kaldığı bölmede oturmayı yeğlemişti, sıcak yüzü görmeyen unutulmuş bir odaya dikiş makinesiyle boyalı kuşlarının kafeslerini yerleştirmişti, saat altıda çıkagelen sivrisinekleri kovmak da kolaylaşmıştı böylece; ana avludan gelen uyuşuk ışıpta demirhindi otlarının eczalı kokusunda, tavuklar odalara girip çıkarken, muhafız askerler boş yatak odalarında hizmetçilerin yolunu beklerken, dikişinin başına oturuyordu, sarıcık kuşlarını boyamaya koyuluyordu, birtakım denizcilerin anasından bunca uzaktaki bir başkanlık sarayına oturttuğu oğlunun çektiği acıları anlatıp dertleşiyordu onlarla, zavallı yavrum, gece bir sancısı tutacak olsa, bakacak, seven bir karısı bile yok, bu başkanlık mesleği de getire getire ayda üç yüz peso gibi berbat bir aylık getiriyor, zavallı bahtsız oğlan. Ne söylediğini bilmiyor değildi,

başkan her gün, kent halkı siestanın bataklığında debelenip dururken yoklamaya gidiyordu onu ya, onca sevdiği meyve şekerlerinden götürüyor, denizcilerin şamaroğlanına dönmekten yakınıyordu, şeker portakallarını, ballı incirleri nasıl peçetelere sarıp sakladığını anlatıyordu, işgal kuvvetlerinin muhasebecileri, öğle yemeğinin artıklarını bile kalem kalem not ediyorlardı, savaş gemisinin kaptanı geçen gün saraya gelirken yanında toprak gökbilimcileri falan gibi birtakım adamlar getirmişti de, herifler her şeyin ölçüsünü almışlardı, merhaba bile demeden mezurayı boynuna geçirivermiş, aralarında İngilizce konuşarak birtakım hesaplar yaptıktan sonra tercüman aracılığıyla dışarı çıkmasını söylemişlerdi, haydi ayak altında dolaşma; çıkmıştı, işimize engel olmayacağın bir yere git. Allah kahretsin, sanki nereye gitse, engel olacaktı işlerine, herifler balkondan vuran ışığa kadar, her şeyi inceden ölçüp biçiyorlardı, işin en kötüsü bu da değil ana, elinde avucunda kalan son cı-lız odalıkları da defetmişlerdi; amiral, bir başkana yaraşmıyor bunlar, dedi çünkü, şimdi kadın açlığı doruğuna varmıştı işte, bazı ikindiler, konaktan gider gibi yapıyordu ama annesi, yatak odalarının gölgelik yerlerinde hizmetçilerin peşisıra koşturduğunu duyuyordu, öylesine hüzünleniyordu ki, hemen kafeslerdeki bütün kuşları uyandırıyor, kimsenin oğlunun gizli dertlerini öğrenmemesine çalışıyordu, kuşları ötmeye zorluyordu, konu-komşu saldırının kokusunu almasın, itişmenin utancını duymasın diye, o kısık sesli gözdağları, generalim, ya kendinize gelirsiniz ya da hemen ananıza söylerim ve kadıncağz uykusunu haram ediyor, oğlunun kanı kabarmış erkek hırıltılarını, giysilerini çıkarmadan sevişen bir âşık olarak yüklendiği zavallılığı, köpeksi

iniltilerini, akşam karanlığı gibi inen yalnızlık gözyaşlarını kuş şarkılarıyla örtbas etmeye çabalıyordu, zavallı oğlum, o sıvısal, cam havada, Tanrının bile boşladığı o Ağustos ikindisi saat üçte, acıdan çürüyor sanki, yazık. Kıtık, işgal kuvvetleri salgından ürküp de ülkeyi terk edene kadar sürdü, oysa anlaşma koşullarını yerine getirmeleri için daha yıllar vardı önlerinde, subay konutlarını parçaladılar, bölümlere ayırıp numaraladılar, tahta sandıklara yerleştirdiler, mavi çimenlikleri kazıp, bir çırpıda, dürülmüş halılar gibi taşıyıp götürdüler, içme sularımızdaki solucanlar bağırsaklarını kemirmesin diye kendi ülkelerinden gelme arıtılmış su ile doldurdular kauçuk sarnıçlarımızı, beyaz gezginci hastanelerini söktüler, kimsecikler nasıl yapıldığını anlamasın diye dinamit koydular kıslaların temeline, rıhtıma kadar geldikleri eski gemiyi bıraktılar, güvertesinde, Haziran gecelerinin çığırtkanlığında, yitik bir amiral hayaletinin volta attığı gemiyi, yine de savaşın bu taşınır cennetini uçan trenlerine yüklemeyen önce, generale örnek komşu nişanı taktılar, devlet başkanı rütbesi verdiler, herkesin duyabileceği bir sesle, şimdi seni zenci kerhanenle başbaşa bırakıyoruz dediler, bizzat işleri nasıl yürüteceksin bakalım, gittiler işte ana. Gittiler, allah kahretsin, ve general, işgalle gelen ilk boynu eğik yıllardan sonra, yüksek sesle buyruklar yağdırarak çıktı merdivenleri, bizzat, horoz dövüşlerine yeniden izin verilmesini isteyen sesler arasında, peki, izin verdi, kabul ediyordu, uçurtma uçurmak da yasak değildi artık, denizcilerin koyduğu bir sürü yasaktan dönölüyordu, ve kendi yetkisini sonuna kadar kullanarak, buyruklar yağdırarak, dilekleri kabul ederek gücünün öylesine bilincine vardı ki, buyurdu, kabul etti, bayrağın renkleri-

ni kararlaştırdı, armadaki Frigya kasketinin yerine iş-
galcilerin yenik dūřmūř ejderhasını koydurttu, ne de
olsa artık kendi kendimizin kōpekleri olduk ana, yaşa-
sın salgın. Bendicion Alvarado, būtdn hayatı sūresince
bu saltanat şaşırtmacalarını unutmayacaktı, daha eski
ve buruk yoksulluk şaşırtmacalarını da, gelgelelim bun-
ların hiēbiri, oēlu ōlū oyunu oynayıp bahtının tadını ēı-
karırken, kendisinin, ōnūne gelene, kulaēını her uzatana
aktardıēı sızlamalar kadar taze deēildi belleēinde, baş-
kan anası, dikiş makinesinden başka hiēbir şeyi olmayan
bir başkan anası olmanın ne yararı var, diye sızlanıyor-
du altın oymalı cenaze arabasına bakarken, zavallı oē-
lum bunca yıl yurduna hizmet ettikten sonra başını so-
kabilecek bir kovuk bile bulamadı, ya Tanrım, adaletin
bu mu; alıřkanlıēa da dūř kırıklıēına da baēlanamazdı
sızlanmaları, general, artık ne yeni atılımlarını anasıyla
paylařıyor, ne de eskisi gibi, saltanatın en būyūk gizleri-
ni onunla ortaklařmaya yelteniyordu, ūstelik denizciler
dōneminden sonra ōylesine deēiřmiřti ki, Bendicion Al-
varado, kendisinden daha yařlı gōrūyordu onu, gerisin-
de kalmıř hissediyordu, sōzcūkleri kekeleyerek ēıkardı-
ēını duyuyordu, doēru kavramı da iyiden iyiye sarpa sar-
mıřtı, arasına saēmalıyordu, ve bir sūrū paketle, hepsi-
ni aynı anda aēmaya can attıēı armaēanlarla konaēına
geldiēinde, ona bir ananın deēil, bir kızın duyabileceēi
acımayı duyuyordu, sicimleri telāřtan diēiyle koparıyor-
du general, anasının dikiş sepetinden makası almasını
beklemeden, kancalara takıp kırıyordu tırnaklarını, ēır-
pınan elleriyle doludizgin bir endiēe yaşayarak, yıkıntı-
nın fundalıēına tutunuyordu, baksana şu şahane şeyle-
re ana, diyordu, al sana akvaryumda canlı bir deniz kıızı,
saat başlarında odayı dolanıp ēanını ēalar, insan bo-

yunda, kurgulu bir melek, kulağını dayayanın dalga sesleriyle deniz rüzgârının uğultusunu değil, ulusal marşın ezgilerini duyduğu dev bir deniz kabuğu, ne acayip şeyler di mi ana, artık yoksul olmamanın güzelliğini anlayabilirsin, ne var ki anası bu coşkunluğa katılamıyor, yüreğinin paramparça olduğunu oğlundan gizlemek amacıyla, papağan boyadığı fırçaları kemirmeye başlıyordu, kimsenin kendisi kadar yakından bilmediği bir geçmişe yanıyordu, koltuğu korumak nelere patlamıştı, yok canım, saltanatın elle tutulur, eşsiz-benzersiz bir sorun olduğu tatlı günlerde değil, avuçunda küçücük camdan bir misket tutuyormuşsun gibi anacığım derdi ya, o değil Tanrım, federal savaş liderlerince izlendiği, yakınlardaki bir sarayda, Tanrı'nın ve hukukun elini eteğini çektiği yerlerde, can derdine düşmüş bir tirsi balığı gibi yüzüp durduğu günler; şair-general Lautaro Munoz'un alaşağı edilişinden sonra liderler, hırsla üşüşmüşlerdi tepesine, aydın bir zorbaydı Munoz, Latince ayinleri ve kırk-iki soylu atıyla toprağı bol olsun, ve liderler silâh yardımları karşılığında, yasadışı ilân edilmiş çiftçilerin çiftliklerine, mallarına el koymuşlardı, bağımsız eyaletlere bölmüşlerdi ülkeyi, federalizm budur general, gibisinden tartışmasız bir sav ileri sürerek, damarlarımızdaki kanı bu yüzden akıtmadık mı; kendi bölgelerinde de tartışmasız hükümdarlardılar, yasalarını kendileri çıkarıyorlardı, kişisel ulusal bayramlarıyla, altına imza bastıkları, özel kâğıt paralarıyla, kılıçlarına değerli taşlar kakılmış üniformaları, altın kurbağalarla işli süvari ceketleri, ve kendilerinden önce ülkeyi yöneten genel valilere özenerek tavus kuşu tüyleriyle süsledikleri üçköşeli şapkalarıyla, evet, yabanıl ve duygusaldılar Tanrım, hem de nasıl, başkanlık sarayına ön kapıdan, kim-

senin iznini almadan girerlerdi, bu ulus hepimizindir general, canımızı bu yüzden dişimize takmadık mı, balo salonunda yayılıp yatıyorlardı, barış ödülü diye istedikleri haremli ve çiftlik hayvanlarıyla; böylelikle yiyecekleri hiç eksik olmuyordu, kiralık barbar askerler de getiriyorlardı yedeklerinde, özel muhafızlar, bunlar, çizme yerine ayaklarına paçavralar sarıyor, Hristiyan-cada dertlerini kütüküne anlatabiliyorlardı, gelgelelim kumar hilelerinde, savaş silâhlarını kullanmada yamandılar, ustaydılar, başkanlık sarayı çingene çergisine dönmüştü artık, gelgitle suları yükselen bir ırmak gibi ekşi ekşi kokuyordu, genelkurmay subayları, devlet malını kendi özel çiftliklerine taşımışlardı, Bendicion Alvarado Ana'nın öğütlerine kulak asmadan, yönetimin sunduğu ayrıcalıkları rasgele kumara yatırıyorlardı; kadıncağz bu rezil panayırın süprüntülerini toparlamaya çabalıyor, batan gemiye bir parça olsun düzen getirmeye uğraşıyordu; içlerinde, liberal savaş ilkesinin böylesine alçalmasına karşı çıkan tek kişi oydu, yüksek rütbeli subayların makam koltuklarında kıyasıya kumar kavgalarına girişerek evin saygınlığına leke sürdüklerini görünce, süpürgesini kaptığı gibi defetmeye kalkışmıştı onları, piyanonun arkasında erkek erkeğe düzüştüklerini görmüştü, kaç kez yapmayın dediği halde, su mermerinden amforlara sıçtıklarını görmüştü, beyler kenef falan değil ki bunlar, Pantelleria denizlerinden çıkarılmış amforlar, oysa onlar, zenginlerin oturaklarıdır bunlar, diyorlardı, Tanrım ne günlerdi, iktidara gelişimin onuncu yılını kutlarken düzenlediğim diplomatik çağrıya General Adriano Guzman'ın da katılmasını engelleyememiştik, yine de o gecede özel olarak giydiği sade keten üniformasıyla kapıda görüldüğünde, başımıza

gelecekleri kestiremedik; bana verdiği asker sözünü tutmuş, silâh kuşanmamıştı, sivil giyinmiş kaçak Fransız askerleriyle gelmişti; kocaların önünde eğilip izin istedikten sonra, elçilerle bakanların karılarına, adamlarının getirdikleri Cayenne şekerlemelerini teker teker dağıtıyordu; yordakçılarında, Versailles'da görgü kurallarının böyle gerektirdiğini öğrenmişti, kuralları tam bir centilmen inceliğiyle uyguladıktan sonra balo salonunun bir köşesine çöktü, dans edenlere bakarak başını tatlı tatlı sallamaya başladı, çok güzel diyordu, bu Avrupalı züppeler güzel dansediyorlar, haklarını vermeli, koltuğunda gözden uzaktı ama ben, yaverlerinden birinin, her yudumdan sonra bardağına tepeleme şampanya doldurduğunu yalnız ben ayırdettim; saatler geçtikçe, gerginliği ve kızarıklığı artıyordu, bin güçlkle yuttuğu geçir-tinin basıncı göz hizasına geldiğinde, tere batmış ceke-tinin bir düğmesini açıyordu, sayıklamaya başlamıştı anacığım, o sırada, dansa ara verilmesinden yararlanarak güçlkle ayağa kalktı, tepeden tırnağa çözdü düğ-melerini, en sonunda pantolon düğmelerini de açtı, öyle çırılçıplak, aval aval dikilip, elçilerle bakan karılarının hoş kokulu, çıplak gerdanlarına, sümsük, koca hortumunu tutarak işlemeye koyuldu, savaş-sarhoşu, ekşi sidiğiyle, müslin etekleri, altın brokarla kaplı göğüsleri, tavus-kuşu tüyünden yelpazeleri suladı durdu, o kargaşada hiç umursamadan şarkı söylüyordu bir yandan, çardağınızın güllerini sulayan toy köylüyüm ben, ey to-murcuğa durmuş gül, diye sürdürüyordu, kimsecikler susturmaya cesaret edemiyordu onu, general bile, çünkü ben teke tek kaldığımda hepsinden daha güçlü olduğumu ama onlar başbaşa verdiklerinde herhangi iki-sinden daha güçsüz olduğumu kavramıştım; onları ol-

dukları gibi görebiliyordu, onlarınsa granit suskunluğunda ve suskunluğu ancak usuldan yelken açan sakinliğiyle, sabrıyla atbaşı giden bir ihtiyarın gizli düşüncelerini asla okuyamadıklarının bilincinde değildi; bizler, onun kararmış gözlerini görebiliyorduk yalnızca, kara haberi aldığı korkunç öğlede bile, kılıcının kabzasında bir an titremeyen genç kız elini; generalim efendim, demişlerdi, General Narciso Lopez ottan ve rakıdan kafayı bulmuş, başkanlık muhafızlarından birini helâya atmış, oğlanı çılgın bir karının yardımıyla kızıştırdıktan sonra, hadi şimdi hepsi bana, demiş, emrediyorum, hepsini birden aşkım, altın hayalarını da diye acısından ağlayarak, öfkeden ağlayarak; dört ayak üstünde utancından kusar durumda, düşünün kafası kenefin pis kokusuna bulaşmış, sonra Adonis'i andıran teğmeni kaldırmış, toplantı salonunun baharda serdiğimiz duvar kilimlerine bir kelebek ilıştırır gibi çakıvermiş; üç gün süreyle kimsecikler zavallıyı indirmeye cesaret edemedi, çünkü generalin tek derdi, eski silâh arkadaşlarını yakından ama hayatlarına karışmadan gözleyerek kendisine karşı kumpas kurmalarını önlemektir; kendisine ispiyonlamadan da birbirlerini yiyeceklerine inanıyordu; general hazretleri, refakat subayı, General Jesucriste Sanchez'in kedi ısırmasından kuduz olduğunu fark edince, zavallıyı başına iskemle indirip öldüresiye dövmek zorunda kalmış, bakın generalim anlatıyorum, General Lotario Sereno, ırmağı geçerken, atı altında çatlamış zavallının dediklerinde, gözlerini domino masasından kaldırmıyordu bile, General Narciso Lopez'in kışına bir dinamit çubuğu sokarak bağırsaklarını uçurduğu, azgın sapıklığını böyle utanç verici bir biçimde kanıtladığı haberini aldığı anda, gözünü bile

kırpmamıştı, zavallı adam, demişti yalnızca, bu onursuz ölümlele hiçbir ilişkisi yokmuşçasına, hepsine ölüm sonrası ödüllerini, nişanlarını bol keseden dağıtmıştı, görev sırasında şehit düşen kurbanlar diye ilân etmişti onları, ulusal panteona büyük bir törenle gömdürtmüştü, mezarların yükseklikleri bile eşitti, çünkü kahramansız bir ulus, diyordu, kapısız bir eve benzer, bütün ülkede eski savaştan altı general kaldığında, hepsini doğum gününü kutlamak üzere başkanlık sarayına içki şölenine çağırmıştı, hepsini bir arada Tanrım en esmerleri ve en akıllıları General Jacinto Algarabia da içlerindeydi, anasından bir oğul peydahlamakla öğünürdü, ve yalnız içine barut katılmış metil ispiertosu içerdi, eski günlerdeki gibi doluşmuyorlar şenlik sofrasına generalim, hepsi kan kardeşi gibi, silâh kuşanmamışlar, refakatçileri bitişik odaya doluşmuşlar, bizi anlayan tek insan diye adlandırdıkları kişiye paha biçilmez armağanlar getirmişlerdi, bizi yönetebilen tek kişi sensin demek istiyorlardı, saf kan Kızılderili, efsaneler-generalı Saturno Santos'u bile uzak dağlardaki ininin derinliklerinden çıkarıp getirmeyi becermişti; tıpkı beni doğuran orospu anam gibi ayağı yerde, tetikteydi o adam, çünkü biz ensesi kalınlar generalim, ayağımız toprağa basmadan rahat soluk alamayız; acayip hayvan desenleriyle süslü pırıl pırıl bir pelerinle çıkagelmişti herif, tek başına, her zamanki gibi refakatçisiz, kasvetli bir havada, ve silâhsızdı; bir tek palası vardı kuşağında, savaş aleti değildir bu, emek aletidir, diyerek çıkartmayı reddediyordu, armağan olarak insanların savaşlarında dövüşmeyi öğrenmiş bir kartal getirmişti bana anacığım, bir de harpini, kasırgalar estirebilen, harman dönemlerinin arasını kısaltan ezgileriyle General Saturno Santos, yürekten gelme bir

beceriyle tellere dokunuyordu, hepimizde, savaşın korkunç gecelerine bir sıla özlemi uyanıyordu anacığım, hepimiz savaşın kudurgan kokusunu alıyorduk, ruhlarımızın çevresine bizi ta ötelere götürecekt altın bir geminin savaş şarkısını örüyordu; hepsi bir ağızdan içten söylüyorlardı şarkıyı anacığım, göz yaşlarıyla, güçlkle köprüden gerisin geriye sürükledim adımlarımı; kışına erik doldurulmuş bir hindiyle yarım süt domuzunu midelerine indiriyorlardı, herkes kendi şişesinden içiyordu başkan, bir de onların hayatlarının toplamı bir hayat boyunca ağzına içki sürmemiş, bütün içmemiş, yaşamak için gereken besinden bir lokma fazlasına dokunmamış General Saturno Santos'u saymazsak; benim onuruma, göz yaşları içinde, gelmiş geçmiş bütün doğum günü şarkılarını, Kral Davud'un içli serenadını söylediler, Konsolos Henemann, borulu gramafon diye görmediğimiz bir şey getirmiş generalim, plakta İngilizce, doğum günün kutlu olsun şarkısı çalıyordu, herkes uykudaydı, içkiden yarı ölmüş gibiydiler ve saat on ikiyi vurur vurmaz kışla-usulü yatağa girmeden önce, lâmbayı eline alıp evi gözden geçiren sessiz ihtiyarı görmediler bile; dönüşte, şölen salonundan geçerken, altı generali yerde üstüste yığılmış durumda gördü, birbirlerine sarılmışlardı, uyuşuk ve dingindiler, birbirlerini sürekli gözaltında tutan beş refakatçiler kümesinin koruyuculuğu altındaydılar, çünkü uyurken bile, birbirlerine sarılırken bile ondan tek tek korktukları kadar birbirlerinden de korkuyorlardı ve başkan, onların kendisine karşı işbirliği yapmalarından ne kadar korkuyorsa; lâmbayı rafa bıraktı, yatak odasındaki üç kilidi kilitledi, üç sürgüyü sürdü, üç kol demirini indirip yüzükoyun yere uzandı,

refakatçilerin silâhları hep birden ve aynı anda ateş alınca, yapı temelinden sarsıldı yoğun bir patlamayla öff Tanrım ne o, ne bir ses, ne bir inilti, öff Tanrım ne o, tamam işte, çirkef temizlendi, geriye yalnızca, dünyanın sessizliğinde oyalanan bir barut kokusu kalmıştı, yalnız kendisi, saltanatın getirdiği kaygılardan kurtulmuştu, tıpkı hatmi yumuşaklığında ışınlarıyla yeni yeni doğan o günde, emir erlerinin şölen salonundaki kan birikintilerini süpürüşlerini gözlerkenki gibi, korkudan başı dönen anası Bendicion Alvarado'yu görmüştü, kadıncağız duvarları küllü suyla sıkı sıkı sildiği, ovaladığı halde, kan sızıyordu her yandan, Tanrım, ne kadar kıyasıya sıkarsa sıksın, boyna kan fışkırıyordu halılardan, kıyımın izlerini yok etmek için geçitlerle yazıhaneleri boydan boya yıkamalarına karşın, akan kan çağlayanı durmak bilmiyordu, savaşımızın son mirasçılarının kanı, resmi kayıtlara göre, kendilerinden geçen refakatçilerince öldürülmüşlerdi, ulusal bayrağa sarılı cesetleri piskoposlara lâayık bir gömölme töreniyle yurtseverler panteonuna sıralanmıştı, kanlı temizlikten, bir tek refakatçi canlı kurtulamamıştı çünkü, tek general kurtulamamıştı, kuş tüyünden gerdanlıklarıyla zırhlı, Kızılderililerden dilediğince kalıp değıştirmenin gizlerini öğrenmiş General Saturno Santos'u saymazsak, allah kahretsin, canı çekti mi kertenkele oluyor generalim, havuz oluyor, şimşek bile oluyor; doğruydu dedikleri, en yaman iz sürücüler bile, geçen Noel'den beri bulamamışlardı izini, en iyi yetiştirilmiş av köpekleri ters yönde aramışlardı onu, iskambil destesinde, maça papazı kılığındayken, birdenbire canlanmıştı, diri ydi evet, gündüzleri uyuyor, geceleri kara-su demiyor, hız-

la yol alıyordu, ardında izini sürenlerin kafasını bulandıran, düşmanlarına yıldı veren bir dua zinciri bırakarak, gelgelelim general, bir gün bile ara vermedi onun aranmasına, yıllarca her gün, her gece, ta ki bir gün, başkanlık treninin penceresinden kalabalığı görene kadar, erkekler, kadınlar, çocukları, hayvanları, mutfak eşyalarıyla alana doluşmuşlar her zamanki gibi, savaş sırasında cephe gerisinde kaç kereler raslamıştı bu kalabalıklara, yağmurda ilerliyor, kazıklara geçirilmiş sedyelere yatırdıkları hastalarını, soluk benizli, abalar giymiş bir adama götürüyorlardı, generalim, Tanrının elçisiymiş bu adam, öyle diyor; general alnına vurdu, tüh yahu, General Saturno Santos bu, ta kendisi, gamlı, zavallı bir halde, akortsuz harpından yükselen tatlı ezgilerle göçebelerden bağış dileniyordu, başında döküntü bir keçe şapka, sırtında lime lime bir paço ama bu acınılabilir durumda bile kolay öldürülecek türden değildi, palasına davranıp en iyi askerlerden ikisinin kellelerini uçurmuştu, en gözü kara adamlara karşı öyle yiğitçe, ustalıkla direnmişti ki general, trenin bu Tanrı elçisinin vaaz verdiği düzlükte, mezarlığın tam karşısında durmasını buyurdu; başkanlık muhafızları, bayrak renklerindeki trenden atlayıp silâhlarına sarıldılar, herkes çil yavrusu gibi dağıldı, efsanevi harpının yanında, eli palasının kabzasında öylece duran General Saturno Santos'tan başka kimse kalmadı; can düşmanını, vagon sahanlığında, rütbesiz şayak er üniformasıyla, silâhsız görünce büyülenmişti galiba, evet öyle ihtiyar ve uzaktı ki, sanki görüşmeyeli yüz yıl oldu general, bezgin ve yalnız gibiydi, karaciğeri bozulmuş, teni kara-sarı, gözleri sık sık yaşıyor, yine de gücünden düşmemiş

kişilere özgü bir ışıltı, benim ölümümle pekişecek gücünün ışıltısı da vurmuş yüzüne, fazla direnmeden ölmeye hazırlandım, çünkü egemenliğini sürdürmekten başka hiçbir hırsı, hiçbir erdemi olmaksızın bunca yol tepmiş bir ihtiyara karşı koymak gereksizdi bence, oysa başkan, yılan balığını andıran elini uzattı, Tanrı seni kutsasın ulan hergele, bu ülke sensiz ne yapar, buke-meyeceği bileği öpmesini bilmez mi bu ülke; General Saturno Santos da başkanın bastığı toprağı öpmüş, hizmetini lütfen kabul etmesini dilemişti, ne hizmet ister-seniz, buyruğunuzdayım generalim, palamı dilediğimce savurabiliyorum daha, peki demişti general, kabul, benim özel koruyucum olacaksın ama tek şartla, asla arkama geçmeyeceksin; dominoda da suç ortağıydı generalin, birlikte nice bahtsız zorbayı soyup soğana çevirdiler, general, başkanlık arabasına onun çıplak ayak binmesine izin verirdi, diplomatik çağrılara götürürdü onu, bırakırdı jaguarsı soluğuyla köpekleri uyarsın, elçi karılarının başını döndürsün ve hayat, düşlerindeki kişilerle yapayalnız kaldığını düşünüp de tirtir titreyeceği kadar katılaşınca, uykuda avlanma korkusundan kurtulmak için onu, yatak odasının kapısında yatırdı yıllarca, ürik asit, palasını dilediğince savurmasını engelleyene kadar, biraz uzaklık kollayarak gözettiler sıkıfıkılıkalarını, düşkünlüğünde, aman generalim siz öldürün beni dedi lütfen, hak etmemiş birine bırakmayın bu zevki, gelgelelim general, onu doğduğu düzlüklere yakın güzel bir emekliler evinde, bir onur madalyasıyla ölüme terk etti ve General Saturno Santos bütün utancını bir yana bırakarak, gözyaşları ve hıçkırıklarla açıldığında, o da gözyaşlarını tutamadı, yaa, görüyor musun generalim, zamanla bizler gibi azgın aygırlar bile karı olup çıkıyoruz.

ne boktan iş, değil mi? Bendicion Alvarado'dan başka hiç kimse, generalin zor günleri atlatırkenki çocuksu sevin-cini, çocukken yoksun kaldığı şeylere ihtiyar bir adam-ken sahip olunca, iktidarın nimetlerini neden böyle bi-linçsizce saçıp savurduğunu anlayamıyordu, yine de ka-dıncağız, kendisinin asla dört taneden fazla satmayı ba-şaramadığı boyalı kuşlara kıyasla çok pahalı, üstelik yapılması hiç de ustalık gerektirmeyen o cicili bicili gringo oyuncaklarını oğluna yutturmalarına, onun saflı-ğını sömürmelerine öfkeleniyordu, şimdi keyfin yerinde diyordu ama biraz da geleceği düşün, yarın-öbürgün ağ-zımdan yel alsın ya, altındaki koltuğu çekiverirlerse, se-ni kilise kapılarında ona buna el açarken görmek iste-mem, hiç değilse şarkı söylemeyi becerebilseydin, pisko-pos, kaptan falan gibi bir şey olsaydın, ama ola ola ge-neral oldun, kumanda vermekten başka iş gelmez elin-den, devletin parasından artanı güvenli bir yere gizleme-sini öğütlemişti oğluna, hiç kimsenin bulamayacağı bir yere, dediğimi yap ki kayalıklardaki evde oturup dalgın dalgın uzaklara bakan, gemilerden bir merhaba dilenen bilmemnere başkanlarına dönmeyesin, aynaya bir bak-sana; ne çare ki oğlu dinlemiyordu, dediklerine kulak asmıyordu ve tek geçerli yöntemiyle avutuyordu onu, sen kaygılanma ana, halk seviyor beni, diyordu. Bendi-cion Alvarado yıllar yılı yoksulluktan yakınarak, hizmet-çilerle çarşı-pazar hesabı yaparak, harcamayı kısma adı-na öğle yemeklerini geçiştirerek yaşadı ve hiç kimse ona ülkenin en zengin kadınlarından biri olduğunu, ge-neralin devlet bütçesinden ayırabildiği her kuruşu onun hesabına yatırdığını, uçsuz bucaksız arazilerle sa-yısız taşınır malın yanı sıra, tramvayların, posta hizmet-lerinin, telgrafın ve ulusun kara sularının sahibi oldu-

ğunu açıklamak yürekliliğini gösteremedi, oysa Amazon-
da, ülkenin kara sularında dolaşan bütün tekneler,
anaya belli bir ücret ödemek zorundaydılar, ama ka-
dıncağz, öldüğü güne kadar bilmiyordu bunları, tıpkı
kent dışındaki konağa gelerek yıllanmış oyuncaklarıyla
oyalanan oğlunun, sandığı kadar kötü bir durumda ol-
madığını bilmediği gibi; davar başına topladığı kişisel
vergiden, hatirseverliğinin ödülllerinden ve partizanla-
rın kendilerini kollaması için yolladıkları armağanlar-
dan başka, müthiş bir vurgun yolu daha bulmuştu gene-
ral, düzmece ölümünü izleyen şamatalı yıllarda, aslında
Aziz Heraclius gecesı, ulusun her yanından duyulan o
korkunç, ne idüğü belirsiz yeraltı patlamasından ötürü
şamatalı diye anmıyorduk bu yılları; başlangıçta, dün-
yanın en büyük atılımları olarak adlandırılan, gelgör bir
türlü tamama eremeyen tasarıların yarattığı sürekli bir
şamataydı sözünü ettiğimiz; general, kent dışındaki ko-
nakta siesta yaparken, danışmanlarını da yanına çağır-
rırdı; hepsi çevresine doluşurlardı, dingin bir saat, ge-
neral, tatlı mandalina dalları altına gerilmiş hamakta,
şapkasıyla kendini yelpazeler, gözleri yarı kapalı yatar-
ken, bir yandan kalın ceketleri, kaskatı yakalarıyla gü-
neş altında bunalan, yağlı bıyıklarıyla hamağın çevresi-
ne doluşup akıcı konuşmalara dalan doktorlarını ve on-
ca nefret ettiği halde tembelliği yüzünden yine eski gö-
revlere atadığı bakanlarını dinlerdi, avluda tavukların
peşi sıra seğırtten horozların yaygarası, ağustosböcekle-
rinin bitmeyen vızıltısı, komşu gramofonunun inatla Su-
sana, gel Susana bağırışları arasında devlet işlerini tar-
tışırlardı, birden susarlardı, general uyudu galiba, der-
ken general gözlerini açmadan, horultusunu bile kes-
meden gürlerde, uyuduğum falan yok ahmaklar, hadi

devam, onlar da devam ederlerdi, ta ki general uykunun örümcek ağlarından sıyrılıp, bu saçmasapan konuşmalar arasında tek akıllıca sözleri, eski dostum kültür bakanı söyledi, diye bağırana kadar, Tanrım bitti bu rezalet, bitti off, yaverleriyle volta atardı ortalıkta, bir elinde yemek tabağı, bir elinde kaşığı yürürken atıştırtırdı, merdivenin başında, tam bir kayıtsızlıkla uğurlardı hepsini, siz aklınıza en uygun geleni yapın, nasılsa emirleri ben veriyorum dercesine, allah kahretsin, istiyor musunuz istemiyor musunuz diye göbek çatlatmak bitti, yetti, allah kahretsin, açılış törenlerinde kurdeleleri kesiyordu, kalabalık içindeyken hayat gibi kocaman gösteriyordu kendini, daha dingin barış dönemlerinde asla üstlenmeyi göze alamadığı tehlikeleri göğüslüyordu, ne var yani, can dostum General Rodrigo de Aguilar ve eski dostu sağlık bakanıyla bitmez tükenmez domino partileri çeviriyordu, bir tutukluyu salıvermesi ya da ölüme mahkûm birini bağışlaması yolunda ricada bulunabilecek tek kişilerdi onlar. Yoksulların seçtiği güzellik kraliçesini özel bir toplantıda huzuruna kabul etmesini de onlar öğütlemişlerdi ya, inanılmaz bir yaratık canım, it dalaşı mahallesi dediğimiz bataktaneden gelme, yörenin bütün köpekleri, yıllardır, bir an ateşkes yapmadan kavga ediyorlar orada, ölümcül bir palanka generalim efendim, çırılçıplak soyuluruz korkusuyla başkanlık muhafızları bile adım atmadılar oraya, arabalar bir hamlede unufak edildi, zavallı, başıboş eşekler sokağın bir ucundan girdiler de öbür ucundan kemiklerini topladık; bu adamlar zengin çocuklarını kızartıyorlar generalim, sosis yapıp pazarda satıyorlar, düşünün bir, neden mi, kara yazgılı Manuela Sanchez o mahallede doğdu diye, bir bataklık zambağı ki güzelliğine

şaşarsınız generalim, bütün ulus şaşıtı kaldı, bu sözler generalin içine işlemiştii; söyledikleriniz gerçekten doğruysa, dedi, onu yalnızca özel olarak huzuruma çağır-makla kalmayacağım, ilk valsi ben edeceğim onunla, ça-buk gazetelere haber verin diye buyurdu, yoksullar böy-le zırvalıklara bayılırlar. Gelgelelim o gece topluluk da-ğıldıktan sonra, domino oyunu oynarlarken General Rodrigo de Aguilar'a kırıgınlığını belirtti, yoksullar kra-liçesi öyle dans edilmeye değecek kadar güzel değildi canım, müslin eteğiyle, altın yaldızdı taçıyla, yapma mü-cevherleriyle elinde gülüyle, yüzlerce gecekondı Manu-ela Sanchez'inden biriydi, anası da gözünü eksik etmi-yordu üstünden, sanki altından yapılmış, general de kızın isteklerini yerine getirmişti işte, zaten it dala-şı mahallesine elektrik ve su verilmesinden başka bir şey dilememişti, yalnız, şunu bilersiniz, diye uyardı, bir daha dilenci istemem karşımda, allah kahretsin, bir da-ha yoksullarla asla konuşmayacağım dedi ve oyun bit-medem kapıyı vurup çıktı odadan, sekizi çalan saatin metalsi tınlamasını duydu, ahırlardaki ineklere yem verdi, tezeğin getirilmesini buyurdu, elinde tabağı, bir yandan yiyor, bir yandan da bütün yapıyı gözden geçi-riyordu; yediğı, fasulyeli, pirinçli, muz dilimleri katılmış bir çorbaydı, girişten yatak odalarına kadar sıralanan gözcüleri saydı, evet hepsi görevlerinin başındaydılar, on dördü de, öteki başkanlık muhafızları, avludaki nö-betçi kulübesinde domino oynuyorlardı; gül fidanlarının arasında uyuklayan cüzzamlıları gördü, basamaklara uzanmış yatalakları gördü, saat dokuzdu, bitiremediğı yemeğın tabağını pencerenin pervazına dayadı; bir ara, kışlanın çamurlu havasında, odalıklar arasında el yor-damıyla ilerler buldu kendini, hepsi, yedi aylık piçleri-

ne sarılmış uyuyorlardı, bazan üçü bir yatağa sığışmış oluyordu, çünkü çorba gibi yağlı yağlı kokan bir insan tümseğine çıktı, birbirine dolanmış iki kafayı, altı bacağı, üç kolu ayırdı, kimin kim olduğunu sormadan gördü işini, ne uykusundan uyanmadan, düş görmeden kendisini doyuran kadının kimliğini sordu, ne de öteki yataktan uyku arasında, aman genaralim fazla heyecanlanmayın, çocuklar korkacaklar diye mırıldanan kadının kim olduğunu, sonra yine barınağına döndü, yirmi üç pencerenin her birinin kilitlerini sıladı, girişten özel odalara giden geçitte, birer metre arayla dizilmiş tezek yığınlarını ateşledi, duman kokusunu alınca, ancak dumanı gördüğü an anımsadığı, sonra bir daha anmamacasına unuttuğu olmadık bir çocukluğu anımsadı, yatak odalarından geçide doğru yürürken, bu kere, öbür uçtan başlayarak söndürdü ışıkları, uyuyan kuşların kafeslerini teker teker sayarak örttü, kırk sekiz tane, bir kez daha elinde lâmbasıyla bütün evi dolaştı, aynalarda yanar bir lâmbayla yürüyüşünü izledi, tam on dört tane general, saat ondu, her şey yolundaydı, başkanlık muhafızlarının bölmesine gitti, ışıkları söndürdü, iyi geceler beyler, zemin kattaki yazıhaneleri dolaştı, görüşme salonlarını, helâları, perdelerin arkasını, masaların altını gözden geçirdi, hiç kimse yoktu, dokunur dokunmaz hangi kapıyı açtıklarını ezbere bildiği anahtarların sallandığı desteyi çıkardı, yazıhaneleri kilitledi, birinci kata çıkıp oda oda gözden geçirdi her yanı, kapıları kilitledi, gizlediği yerden bal kavanozunu çıkarıp odasına çekilmeden önce iki kaşık bal yedi, kent dışındaki konakta uyuyan anasını düşündü, merhemler ve mercanköşkleri arasında uykulu iyi - geceler - mırıltısını, papağan boyayan o kansız, kuşçu-kadın eli yanına düş-

müş, ölü bir ana gibi; iyi geceler ana, dedi, sana da çok iyi geceler dedi Bendicion Alvarado uykusunda kent dışındaki konaktan, yatak odasının önünde, elindeki lâmbayı bir çengele astı, uyurken yanık duracaktı lâmba, hiç söndürülmemesini buyurmuştu, kesin bir buyruk, yoksa ışıksız, nasıl tüyebilirdi dışarı, saat onbiri vurdu, karanlıkta son bir kere gözden geçirdi evi, belki de birisi, uyuduğunu sanarak gizlice içeri girivermişti, işaret fenerinin dönerken çıkardığı yeşil kıvılcımların tez geçen şafaklarında, altın mähmuzundaki yıldızıyla tozlarda iz bırakarak; ışığın iki çakışı arasında, uykusunda gezen bir cüzzamlı gözüne çarptı, önünü kesti, adama hiç dokunmadan gölgelerde yol gösterdi, yalnızca tetikliğinin saçtığı ışıkla, yine gül fidanlarının arasına yerine yerleştirdi onu, karanlıkta, göz-cüleri bir daha saydı, yatak odasına dönerken pencere-lerden, her pencerede aynı olan denizi, yani Nisan ayındaki Karayip denizini gördü, aralıksız yirmi üç kere baktı; deniz her keresinde Nisan'da olduğu gibiydi, yıldızlı bir yelpaze, on ikiyi çalan saatin sesini duydu, katedral çanları on ikiyi vurunca hayasının ince sızısını duydu, başkaca hiçbir ses yoktu dünyada, tek başına ulusun tümüydü o, üç kol demirini indirdi, üç kilidi kilitledi, yatak odasındaki üç sürgüyü sürdü, oturağına çöküp işedi, önce iki damla, sonra dört, derken ardarda hızla yedi damla; yüzüstü yere attı kendini, hemen uykuya daldı, düşsüz bir uyku, saat üçte, uykusu süresince gözetlendiğinden, her nasılsa demirleri açmadan içeri girebilen birisince gözetlendiğinden emin, ter içinde uyandı, kim var orada, diye sordu; kimsecikler yoktu, gözlerini kapadı, yine gözetlenildiği izlenimine kapıldı, korkuyla açtı gözlerini, yaa işte, tüh allah kahret-

sin, Manuela Sanchez gezinmiyor mu odada, kilitleri açmaya gerek duymaz o, canı istedi mi, duvarlardan geçer gönlünce, müslin giysisi, elinde ak kordan gülüyle, meyan şerbeti kokan soluğuyla ta kendisi, bir sanrı bu, gerçek değil de bana, diye haykırdı, sen değilsin gördüğüm değil mi, bu çılgın başdönmesi senin meyan şerbeti kokan soluğundan doğmuyor; ama ta kendisiydi, oydu işte, gül onun gülüydü, yatak odasının havasını denizin homurtusundan daha baskın, daha epeski, inatçı bir rüzgârla dolduran koku, başımın belâsı Manuela Sanchez'in sıcak soluğuydu, felâketimin habercisi Manuela Sanchez, avucumda yazılı değildin, ne avucumda, ne kahvemın telvesinde, ne de su yorumcularının çanaklarındaki ölümcül sularda, bir daha benim soluduğum havaya uykudaki düşlerime, hiç bir kadının şimdiye kadar adım atamadığı, bundan sonra da atamayacağı odamın sınırları içine yayılayım deme, söndür şu gülü, diye inledi, lambanın düğmesine davrandı ama ışık yerine çılgınlığının ürünü Manuela Sanchez yandı, allah kahretsin, hadi sen izimi bırakmıyorsun, ben neden izini sürüyorum senin, istersen evimi al, ejderiyle falan bütün ülkeyi al istersen, yeter ki bırak ta şu ışığı yakayım, gecelerimin akrebi, felâketim Manuela Sanchez, seni orospunun kızı, diye haykırdı, ışığın büyüyü bozacağını umarak, çıkarın onu buradan, sırtımdan alın, boynuna bir çapa bağlayıp yalçın bir kayadan denize fırlatın da bir daha kimse onun gülünün ışıltısından yanmasın, diye çılgınlıklar atarak koştu geçitlerde, karanlıkta inek fışkılarına basarak, dünyada neler oluyor acaba diye şaşarak, yani saat nerdeyse sekize gelecek, bu rezil evde herkes mışıl mışıl uyuyor, kalkın alçaklar, diye bağırdı; ışıklar yandı, saat üçte kalk borusu çalındı, limandaki

kaledde, San Jeronimo üssünde, ülkenin dört yanındaki kışlalarda çalındı sonra, telâşlı silâh sesleri duyuldu, çiy zamanına iki saat kala açılan güllerin sesleri ve yıldızların altında kilimler silkip, uyuyan kuşların kafeslerini örten, geceyi bir gece öncenin çiçekleriyle aynı çanaklarda geçirmiş çiçekleri yenileyen uyurgezer odalıkların sesi, duvarcı ustaları istihkâm duvarları örüyorlardı, pencere camlarına yaldızlı kâğıttan küçük güneşler yapıştırarak günebakanları tedirgin ediyorlardı ki gökyüzünde gecenin, konakta Pazar-ayın yirmi-beşinin ve denizde Nisanın sürüp gittiği anlaşılmasın ve o patırtıda son uyuklayanları da yataklarından itip çarşafları altlarından çeken Çinli çamaşırcılar, aşk adına bir şey yokken, boyuna aşk aşk diye haykıran yalvaç körler, dünyanın yumurtaları daha çekmecelerde dosyaların arasındayken, tavukları Pazartesinin yumurtalarını yumurtlarken bulan sapık kamu görevlileri, ve şaşkın kalabalıkların bağirtisi, acele bir bakanlar kurulu toplantısında kavgaya tutuşan köpeklerin şamatası, bu arada general, kendisini günün doğdurucusu, zamanın kumandanı, ışığın bekçisi ilân eden onulmaz dalkavuklarının arasında, ansızın bastıran gün ışığıyla aydınlanmış bir yolda ilerliyordu, tam o sırada, geçitte, yüksek rütbeli bir subay yolunu kesme yürekliliğini gösterdi, hazırola geçti, generalim efendim, daha saat ikiyi beş geçiyor; başka bir ses girdi araya, sabahın üçü; generalim beş geçiyor, elinin tersini savurdu general, göğsünü var gücüyle şişirerek, bütün dünya duysun diye haykırdı, saat sekiz diyorum, allah kahretsin, ben diyorsam sekizdir, Tanrının buyruğu bu. Bendicion Alvarado, oğlunun kent dışındaki konağa girdiğini gördü, sordu, nereden geliyorsun, o ne biçim surat öyle, tarantula mı ısırıldı seni,

neden elin yüreğinin üstünde, gelgelelim o anasının so-
rularını yanıtsız bırakıp hasır iskemleye çöktü, ana-
sı, papağan boyamada kullandığı fırçayı yüzüne doğ-
ru sallayıp da, şu yorgun gözlere, şu göğsünün üs-
tündeki ele bak, gerçekten İsanın Kutsal Yüreğine mi
inanıyorsun yoksa, diye sorana kadar onun varlığını bi-
le unutmuştu, hemen elini çekti şaşkınlıkla, saçmalama
anacığım, kapıyı çarptı, çıktı; sarayda elleri ceplerinde
çalımla volta atmaya başladı ki, kendisi yokken, olma-
yacak mevkilere göz dikmesinler, pencereden yağmuru
gözledi, camlardaki beyaz yaldızdan yapılma ayları göz-
ledi, öğleden sonra saatin üçü, gecenin sekizine benze-
sin diyeydi bunca çaba, avluda soğuktan buz kesen mu-
hafızları gördü, hüzünlü denizi gördü, yağmuru Manu-
ela Sanchezsiz yağıyor Manuela Sanchez'in kentinde,
alabildiğine boş bir bekleme salonu, iskemleler masala-
rın üstüne ters çevrilmiş, onsuz bir gecenin daha, bir
uçucu Cumartesi'nin daha, ilk gölgeleriyle çöken onul-
maz yalnızlık, allah kahretsin, şu dansın anısını bir ata-
bilsem, bana en çok acı veren bu diye içini çekti, yüce
sıfatından utanıyordu, gövdesini yokladı, elini yüreğine
değil de başka nereye koyabileceğini araştırdı, yağmur-
dan sonra sızısı azalan fıtığında karar kıldı sonunda, yü-
reğinin aynıydı, aynı biçimde, aynı ağırlıkta, sızısı bile
aynı, üstelik kanlı canlı yüreğinin etini avucunda tutu-
yormuşun gibi müthiş bir duygu ve o zaman başkaları-
nın arasına söylediği sözün anlamını kavrayabildi, yürek
üçüncü hayamızdır generalim, allah kahretsin, pence-
reden uzaklaştı, kabul salonunda, ruhuna kılçık saplan-
mış müebbet bir devlet başkanının çözülmez kaygılarıy-
la volta atarken, bakanlar kurulunun toplandığı odada
buldu kendini, hiçbir şey anlamadan, dinler gibi yapa-

rak ama dinlemeyerek, malî yıldaki durum üstüne uyku getirici bir raporun okunuşuna katlanmaya çalışırken birdenbire bir şey oldu, maliye bakanı sustu, odadaki-
ler, acıyla yer yer çatlamış bir zırhın yarıklarından ba-
kıyorlardı ona, ceviz masanın başında, yaşadığı sürece
bir eliyle yüreğini tutmuş ömürboyu bir başkan sıfatıyla,
acınılabilir durumunun günışığına çıkmasından ötürü
yüzü seğirirken, savunmasız ve yapayalnız buldu kendini,
hayatı, can dostum sağlık bakanının küçücük titiz
kuyumcu gözlerindeki akkorla dağıldı; yelek cebindeki
küçük altın saatinin zinciriyle oynarken, bir yandan
generali inceliyordu galiba, dikkat, dedi biri, bir nöbet-
tir belki, oysa general o arada öfkeden kaskatı kesilmiş,
canavar yumruğunu masaya indirmişti bile, yüzünün
rengi yerine gelmişti, sözcükleriyle ölümcül bir yetke
dalgası püskürtüyordu havaya, sizler ola ki, nöbet geçir-
memi istediniz, sizi alçaklar sizi, hadi devam; devam
ettiler evet, ama söylediklerini duymadan, böylesi bir
öfkeye kapıldığına göre, generalin başına mutlaka ciddi
bir şey geldiğini düşünerek, aralarında fısıldaştılar, söy-
lenti gitgide yayıldı, parmaklarını uzattılar, bakın beti-
beni attı, hep yüreğini tutuyor, dikişlerinden sökölü-
yor artık, diye mırıldandılar; sağlık bakanını hemen ça-
ğırdığı söylentisi yayıldı, bakan, onu ceviz masanın üs-
tüne kapaklanmış bulmuş, sağ kolu, kuzu budu gibi kas-
katı duruyormuş masanın üstünde, hatırım için kes şu
kolu aziz dostum, diye buyurmuş, göz yaşlarına boğul-
muş bir devlet başkanı olmanın verdiği utançla, gelge-
lelim bakan, hayır general, demiş, beni kurşuna dizdirt-
seniz bile bu buyruğunuzu yerine getiremem, bir hak
sorunu bu general, benim sizin kolunuzun yanında ne
değerim var. Durumuyla ilgili başka söylentiler de yo-

ğunlaşıyordu gitgide, ağıllarda, kışlalara yollanacak süt miktarını ölçerek Manuela Sanchez'in Kutlu Salı'sının ağarmasını bekliyormuş, cüzzamlıları gül fidanlarının yanından uzaklaştırmış senin gülünün güllerini kirletmesinler diye, yapının köşe-bucağını araştırmış, kimse-ler duymadan şarkısını söyleyebileceği bir yer bulmuş-
tu, senin kraliçelik valsini, beni unutma asla diyordu şarkıda, beni unutursan, ölüm kapını çalıyormuş gibi ol, bu azaptan kurtulma telâşıyla odalıkların yatakhanele-
rinde bataklığa dalyordu, uçarı bir âşık kimliğiyle sür-
dürdüğü uzun hayatın sonunda kapıp koyvermişti içgü-
dülerini, ayrıntılarda oyalanıyor, en düşük kadınlardan iç çekişlerini koparıp alıyordu, gölgeliklerde şaşkınlık-
tan güldürüyordu onları, bu yaşta aklınız alıyor mu ge-
neralim, yine de çok iyi biliyordu ki bu kararlı direniş, zaman geçirme adına kendi kendine çevirdiği dümen-
lerdir ve yalnızlığında attığı her adım, soluğundaki her tutukluk onu amansız günlere doludizgin sürüklemekte-
dir, o kaçınılmaz ikinci saat ikide, krallığınızın gör-
kemli tezek yığınlarında boy atmış it dalaşı mahallesin-
deki saraya Manuela Sanchez'den Tanrı adına aşkını ya-
karmaya gittiğinde, sivil giysiler vardı üstünde, refakat-
çı almamıştı, siesta saatinin uyuşukluğundan mayışmış kentte, ekşi benzin kokuları saçarak ilerleyen bir taksi-
de, ticaret bölgelerinden sokakların Asya'yı anımsatan uğultusundan kaçtı, başımın kara yazgısı Manuela Sanc-
hez'in kocaman, dişi denizini gördü, ufukta tek başına bir pelikan duruyor, buzlu camlarında Manuela Sanc-
hez'in kadife tahtını taşıyan ihtiyar tramvayları gördü, denizli pazarlarımızın bırakılmış kumsalını gördü ve Manuela Sanchez'e ayrılmış özel kumsal parçasında kü-
çük küçük soyunma odaları yapmalarını, havanın oy-

naklîğine uygun düşecek, değişik renkte bir bayrak dikmelerini buyurdu, çelik bir ağ geçirilecekti o bölümün çevresine, bağışlarından yararlanmış on dört ailenin mermer taraçalı malikânelerini, dalgın çimenlerini gördü, malikânelerden biri, öbürlerinden daha büyüktü, döner fıskiyele, balkon pencerelerinde renkli camlarıyla; beni an burada yaşarken, ve eve hemen el konulmuştu, böylece dünyanın yazgısını da kararlaştırmışlardı, bu arada başkan, deniz rüzgârıyla kent yitene kadar gözleri açık, düşler kuruyordu arabasının arka koltuğunda ve pencerenin pervazlarından senin it dalaşı mahallenin şeytansı uğultuları geliyor; oradaydı işte, gözlerine inanamıyordu, anacığım Bendicion Alvarado, bak sensiz nerelerdeyim, bağışını üstümden eksik etme, gelelim o patırtıda kimsecikler, hüzünlü gözlerini, titrek dudaklarını, göğsünde duran bitkin elini, ancak bir dedenin büyük dedesine özgü uykulu bir konuşma tuturan sesini tanıyamadı, beyaz keten bir takım ve bir ustabaşı kasketi giymiş, camın kenarından bakan bir ihtiyar, yüz karam Manuela Sanchez'in nerede oturduğunu sormaya gelmiş, yoksullar kraliçesi canım, hani şu elinde gül olan; ürkülere kapılarak, bu şeytanca bakışların, kanlı pençelerin, kuyruklarını bacaklarının arasına kıştırıp koşan maymunların, birbirlerini köşelere kıştırıp didikleyen itlerin zulmü, bu sert, keskin, sivri dişliler arasında mı senin yurdun, şu orospu çocuğu hoparlörler, zehrettin sen hayatımı şarkıları, bar mezbahalarından tekmelerle kovulan sarhoşlar arasında senin meyan şerbeti kokan soluğun nerde, yemişler, tekir balıkları, kedi balıkları, salam, yazı-tura ve zardan oluşmuş bu potada, Zenci Adan ve Juancite Trucupey'in malsalı cennetinde, gökten yağan kara meteliklerin bitim-

siz içki şöleninde yolunu nerede yitirdin allah kahretsin soyulmuş balkabağı suratlı şu sarı duvarlar, piskopos şeridi morunda süpürgelikler, papağan yeşili pencere-ler, oğlan mavisii pervazlar ve senin gülünün pembeli-ğinde bu direkler arasında, bu kargaşada nerde evin, şu aşağılık herifler buyruğumdan habersiz, bilmiyorlar ki bu cehennemin bucağında olduğu gibi gecenin saat se-kizi değil şimdi, şu anda saat üç, söyle senin hayatında saat kaç, bomboş odalarda başları omuzlarına düşen, sallangaçlı iskemlelerde bacaklarını açıp apışaraların-dan yükselen ısıyı içlerine çeken, etekleriyle yelpazele-nen şu kadınların hangisisin sen, söyle; pencereden eğil-di, canına tükürdüğüm Manuela Sanchez'in nerede otur-duğunu sordu, şu beyaz, incecik giysili kız, giysisi yürek biçiminde pullarla donatılmıştı, başında kraliçe seçili-şinin yıldönümünde generalin armağan ettiği som altın-dan bir taç var, kalabalıktan, koca kıçlı bir kadın, şim-di anladım kimi aradığınızı efendim, dedi, karı gorilin öz anası gibi kurumlu, burada oturuyor, şurada; öbür-leri gibi bir ev, rengârenk, köpek pisliğine basmış biri-nin ayak izi duruyor kapıda, genel vali koltuğuna ku-rulmuş bir Manuela Sanchez görüntüsüne öylesine ay-kırı bir yoksul evi ki, şaşmamak elde değil, ama o işte, canımın içi anacığım Bendicion Alvarado, destek ol ba-na da içeri girebileyim, kız oydu gerçekten, çarpıntısı geçsin diye evin çevresinde tam on kere dolanmıştı, üç yakarışı andıran üç vuruşla vurmuştu kapıyı, girişteki yakıcı gölgeler arasında beklemiş, düşünüp durmuştu, soluduğu şu kötü havayı güneşin kavurucu ısısı mı boz-muştu, yoksa duyduğu kaygılar mı, yüce sıfatını hiç dü-şünmeden beklemişti kapıda, sonunda Manuela Sanc-hez'in anası gelmişti, gözlerinden uyku akan bir evin,

içi dışından büyük bir evin geniş oturma odasına, bayat balık kokan gölgelere buyur etmişti onu; anası, Manuela Sanchez'i uykusundan uyandırırdursun o, çöktüğü meşin kaplı taburede, bozgunluğunun boyutlarını kavramaya çalışıyordu, duvarları, eski yağmurlardan artakalan sızıntıları gözledi, kırık sedir, meşin altlıklı iki tabure daha, köşede yayları kırık bir piyano, işte o kadar, tüh, bunca zahmet, diye içini çekti, Manuela Sanchez'in anası dikiş kutusuyla çıkageldi, dantel işlemeye koyuldu, Manuela Sanchez giyiniyordu, saçlarını tarıyordu, bu beklenmedik konuğa gereken saygıyı gösterebilmek amacıyla en iyi pabuçlarını giydi, neredesin ki yüreğimin yangını Manuela Sanchez, diye sorup duran bu ihtiyar adama; ayağımla geldim ama bu düşkünler evinde bulamadım seni, bu yemek artıklarıyla dolu böcek yuvasında senin meyan şerbeti kokulu solğun nerede, gülün nerede, aşkın nerede, bu itçe kuşkulardan kurtar beni n'olur, diye içini çekti onun arka kapıdan girdiğini görünce, tıpkı bir başka düşün aynasında yansıyan bir düş imgesi gibiydi kız, metresi bir penilik basmadan giysisiyle; saçını alelacele toplayıp bir tarak iliştirmiş, pabuçları eskilikten dökülüyor, ama elinde ıslıl ıslıl yanan gülüyle yeryüzünün en güzel, en gururlu kadını, öylesine soluk kesiciydi ki Tanrı sizi korusun ekselâns diyerek kendisini selâmladığında, general ona doğru eğilecek gücü ancak bulabildi, sonra kız, tam karşısındaki sedire, ihtiyarın ekşi ten kokusunun erişmeyeceği bir yere oturdu; işte o zaman gözlerinin içine bakma yürekliliğini gösterebildim, iki parmağımla gülümü çevirip duruyordum ki korktuğumu anlamasın, yarasa dudağını andıran dudaklarını, bir havuzun ta derinlerden bakıyormuşçasına yüzüme dikilmiş suskun

gözlerini acımasızca inceledim, ödyasına bulanıp sıkıştı-
rılmış toprak parçalarını andıran tüysüz tenini, sağ
elinde daha katılaşışını, daha yoğunlaşışını bu bulama-
cın, dizine düşmüş bitkin elindeki başkanlık mührünü,
içinde bir beden yokmuşçasına sarkan bol keten takı-
mını, o kocaman ölü adam pabuçlarını, yenilmek bil-
meyen usunu, görme gücünü, yeryüzündeki en ihtiyar,
en ürkünç, en nefret edilen, en az acınılan kişiydi ulusu-
muzca, kafasında ustabaşı kasketiyle sessiz sessiz öbür
kıydan beni izliyordu, Tanrım, ne hüznü bir adam di-
ye geçirdim içimden şaşkınlıkla; evet, sizin için ne ya-
pabilirim ekselans, dedi bana hiç acımaksızın; ağırbaşlı
bir tavırla, hanımefendi, dedim, bu ziyaretimin bağışlan-
masını diliyorum sizden. Aylar boyunca hiç ara verme-
den her gün, annesini yoklamaya gittiği ölü sıcak saat-
lerinde, gitti ona, ulusal güvenlik yetkilileri kent dışın-
daki konakta olduğunu sansınlar istiyordu. General
Rodrigo de Aguilar'ın nişancılarının, kendisini korumak
için çatılarda siper aldıklarını ondan başka herkes bili-
yordu, trafiğin canına okuyorlardı, geçeceği yolu açar-
ken, dipçiklerine davranıyorlardı, sokakları boşaltıyor-
lardı ki ikiden beşe kadar her yer ıssız görünsün, bal-
konlara çıkmaya yeltenenlerin kurşunlanacağı buyruğu
yayılıyordu, yine de en az meraklılar bile, taksi şeridi
geçirilmiş bir başkanlık arabasının hızla ilerleyişini gö-
zetleyebiliyorlardı, masum keten takımıyla, sivil giyin-
miş, içi geçmiş ihtiyarı, onun yüzündeki öksüz solgun-
luğu görebiliyorlardı, nice tanların atışını görmüş yü-
zünü, gizlice ağlamış, göğsünün üstündeki eli neye yora-
cakları artık umurunda değil, ardında nice yanılsama-
lar bırakarak giden arkaik, sinmiş bir hayvan, bakın ba-
kın, yasak sokakların buzlu sıcağına dayanamıyor; bir

ara bu garip hastalık konusundaki kuşkular öylesine arttı ki, sonunda generalin annesinin evinde değil Manuela Sanchez'in gizli oyuğunda, serin bir köyde olduğunu, soluk almak için bile ara vermeksizin, habire iş işleyen bir annenin sıkı gözetiminde bulunduğunu ağızlarından kaçırdılar, evet, Bendicion Alvarado'yu üzüntüden yataklara düşüren akılalmaz makineler almıştı onlara, manyetik iğnelerin gizemiyle kızın gönlünü çelmeye çalışmıştı, kristal kâğıt ağırlıklarına kısıtırılmış Ocak tipileriyle, gökbilimcilerin, eczacıların, dağlamacıların gereçleriyle, basınç ölçerlerle, zaman ölçerlerle, ciroskoplarla, annesinin koyduğu yasağa karşın kendisine satış yapan esnaftan durmaksızın aldığı garip araçlarla, çelikten para tutkusunu bile çiğneyerek, yeter ki Manuela Sanchez ile birlikte onların tadını çıkarabilsin, kızın kulağına denizin seslerini değil, yönetimini öven marşlar fısıldayan yurtsever bir denizkabağı tutuyordu kibriti termometreye yaklaştırıyordu kahrolası cıva nasıl inip çıkıyor bak; Manuela Sanchez'e hiç bir şey istemeden, niyetlerini açmadan, sessizce bakıyordu, bu garip armağanlarla, sessizce gönlünü çelerek ona istese neler söyleyebileceğini çitlatıyor, en gizli itilerini, olağandışı gücünün gözle görülür simgeleriyle açıklayabiliyordu, sözgelimi Manuela Sanchez'in doğum gününde, pencereyi açmasını söylemişti kıza, o da açmıştı: amanın, benim zavallı it dalaşı mahalleme ne yaptıklarını görünce dilim bağlandı, yelken bezinden sayvanlarıyla ahşap evler gördüm, çiçeklerle donanmış taraçalar, döner fıskiyeyle çimenlikler, tavus kuşları bir de buzlu bir böcek ilâcı esintisi; evleri eski işgalcilerin konutlarına benzetmeye çalışmışlardı, bir gecede sessizce gerçekleştirilmiş kötü bir kopya; köpeklerin boğazlarını kesmiş-

ler, mahalleliyi yerlerinden etmişlerdi, onlar kraliçeyle komşuluk edebilirler miydi hiç, başka bir gübre yığının-
da çürüyüp gitsinlerdi, hadi bas, böylelikle birkaç ge-
cede ve gizlice, Manuela Sanchez'e yeni bir mahalle yap-
mışlardı, doğum gününde pencereden gör diye, işte kra-
liçem, nice mutlu yıllara, gör de anla bakalım bu salta-
nat gösterileri senin o incelikli, boyun eğmez, katı tutu-
munu yumuşatabilecek mi; anam namusumun bekçisi-
dir; iyi ama general tutkularının selinde boğulmak üze-
reydi, öfkesini yutuyor, kızın eliyle hazırladığı buz gibi
acı sevecenlik şerbetini ihtiyar adamların ufak yudum-
larıyla içiyordu, şakaklarındaki buzlu kıskaçlara da kat-
lanıyordu, yeter ki yaşın getirdiği aksaklıklar fark edil-
mesin, yeter ki senin adına bütün kaynaklarımı seferber
edip tükettikten sonra sen acıdığın için sevme beni, se-
nin yanında, varolma gücünü bile bulamıyorum; onu
yalnızca soluğuyla okşayabilmek bile acı veriyordu: der-
ken insan kalıbındaki melek içeri kaçıyor; generalin ka-
ra saati gelip çatıyordu, kız oyuncaklarını kutulara yer-
leştiriyordu, aman denizin nemi içlerine işleyip çürüt-
mesin ve general, konukluğunun son yudumunu keyifle
içine çekiyordu, bir dakikacık daha kraliçem, ayağa kal-
kıyordu, yarına kadar, bir ömür boyu, ne kargaşa bu,
tanrı meleklerinin adımıyla kalakalan, kucağında ölmüş
gülüyle kıpırtısız duran bu erişilmez bakireye dönüp
bir kere bakabiliyordu ancak, önüne gelen ilk gölgeye
dahiyordu, halkın diline düşmüş, sokaktaki herkesin üs-
tünde ileri geri konuştuğu bu ayıbı gizlemeye çabalıyor-
du, bu leke adına yakılan türküyü ondan başka bütün
ulus biliyordu, avlulardaki papağanlar bile çıkıyorlar-
dı, yol açın kadınlar yol açın, eli böğründe toy genera-
limiz geliyor ağlaya ağlaya, bakın yürüyüşüne, o kim

saltanat kim, uykusunda yönetiyor ülkeyi, işleyen bir yarası var diyorlar, yırtıcı papağanlar, evcil papağanlardan öğrendiler türküyü, muhabbet kuşlarıyla alaycı kuşlar da onlardan, sürüler halinde, onun uçsuz bucaksız karabasanlı yurdunun göklerine taşıdılar türküyü; alacakaranlıkta, ulusun bütün göklerinde kanat çırpın sürülerin bir ağızdan şakıdıkları duyuluyordu, ağızdan herze, kışından yasa koyveren ezeli-âşık generalimiz geliyor, bitimsiz bir türküydü bu, herkes, hatta papağanlar bile, türküyü tutuklamak isteyen gizli güvenlik örgütlerini alaya almak amacıyla yeni yeni dizeler ekliyorlardı, tam teçhizat savaş giysilerine bürünmüş askeri devriyeler, kapıları kırıp avlulara dalıyor, tünelerinde kıştırılan sapık papağanları kurşuna diziyorlardı, ufak papağanları fıçılara doldurup diri diri köpeklere atıyorlardı, düşman şarkının kökünü kurutmak niyetiyle bir kuşatmaya girişilmişti, türkünün alacakaranlıkta seyredden bir kaçak kimliğiyle başkanlık sarayının kapılarından süzüldüğünü, mutfaklarda dolaştığını, özel odaların gübre kokusunda, yitip gittiğini, ama herkesin bildiği şeyleri kimsecikler anlamasın, ertesi gün dörde kadar, her gün dörde kadar, sonra Manuela Sanchez'in evine bu alışılmadık armağanlarla eli-kolu dolu geliyordu, sonunda komşu evlere el koymak, armağanları yerleştirmek için aradaki duvarları yıkmak gerekti; eskiden sofa olan bölme, her dönemden kalma sayısız saatlerin bulunduğu koskocaman, karanlık bir hangara dönmüştü, her çeşit gramofon vardı, silindirli ilkel modellerden aynalılara kadar, her çeşit dikiş makinesine de raslanıyordu, kollar, pedallılar, motorlular, yatak odaları elektrik ölçekleriyle doldu, homeopatik eczalar, müzik kutuları, göz yanılta âletler, kurutulmuş kelebek levhalarıyla. Asya'

nın şifalı otları, fizyoterapi ve cimnastik laboratuvarları, gökbilim, ortopedi ve doğal bilime ilişkin gereçler, insan özellikleri taşıyan gizli mekanizmalarıyla bir dünya dolusu bebek, kimsenin süpürmek için bile adım atmaya cesaret edemediği yasak odalar, daha alındıkları gün yerleştirildikleri konumlarında kalan bir sürü şey vardı odalarda, kimse adlarını bile duymak istemiyordu, hele Manuela Sanchez; evet, kraliçe olma bahtsızlığına uğradığım o kara Cumartesi'den bu yana hayat hakkında bir şey bilmek istemiyordu, o ikindi karardı dünyam, eski sevgilileri, garip hastalıklardan teker teker, ardarda ölüp gitmişlerdi, kız arkadaşları iz bırakmadan yokolmuşlardı ortalıktan, evinden dışarı adım atmadan, yabancılarla dolu bir mahalleye götürülmüştü, yapayalnızdı, en özel durumlarda bile yanından gözcü eksik olmuyordu, hayır diyecek gücü kendinde bulamadığı bir yazgının tutsağıydı, bir deliler evi dolusu aşkla yöresini her yandan kuşatan bu amansız âşığa evet diyecek gücü de bulamıyordu ya, saygı dolu bir ürperti nöbeti içinde gözlerini yüzüne diken, beyaz şapkasıyla yelpazelenen, tere batmış bu âşık, öz benliğinden öylesine uzaklaşmış görünüyordu ki, arasıra onun kendisine mi, yoksa yalnızca korkulu bir imgeye mi baktığını kestiremiyordu kız; generalin gün ışığında tökezlediğini görmüştü, meyve sularını isteksizce yudumladığını görmüştü, elinde bardağıyla sallangaçlı iskemlede otururken, yukudan başının düştüğünü görmüştü, ağustosböceklerinin bakır vızıltıları sofadaki gölgeleri koyulttuğu anlarda, horladığını görmüştü, aman dikkatli olun ekse-lâns, demişti ona; sıçrayarak uyanırdı, yoo kraliçem diye mırıldanarak, yoo uyumuyordum, gözlerimi kapamıştım o kadar, kraliçenin, uyurken düşürmesin diye elin-

den bardağını aldığını bile ayırdetmeyerek, o akılalmaz ikindi, eve soluk soluğa koşup da, bak bugün sana kâinatın en büyük armağanını vereceğim, haberini getirene kadar kız, onu usta yalanlarla oyalamıştı bu gece onbiri beş geçe bir mucize gerçekleşecek evet, yalnız senin için ve kuyruklu yıldız geçmişti. En büyük düş kırıklıkları-mızdan biriydi bu, çünkü bir süredir nice söylentilerin yanısıra yayılan bir başka söylentiye göre, başkanımızın hayat çizelgesi, insanların kullandığı zamanla değil, kuyruklu yıldızın dönüşleriyle denetleniyordu, dalkavukla-rının kehanetlerine kulak asmamalıydık, general ancak bir kere görebilecekti kuyruklu yıldızı, alinyazısı böy-leydi, yüzyıl sonra gelip çatan bu Kasım gecesini, tanın ağarışını beklercesine sabırsızca beklemiştik, çalgılar gırla gidiyordu, şenlik çanları çalınıyordu, yüzyıldan bu yana ilk kere, onun zaferini kutlamak amacıyla fırlatıl-mıyordu şenlik fişekleri, herkes onun hayatının sona er-diğini bildirecek on bir metalsi çan sesine kulak kabart-mıştı, başkanın Manuela Sanchez'in evinde, çatıda, anayla kızın arasında oturarak beklediği Tanrı bağışını kutluyordu; kötü belirtgelerle kaplı, uğursuzluktan kas-katı kesilmiş bir göğün altında sık sık geniş soluklar alıyordu, yüreğinin çözüldüğü dışardan anlaşılmasın di-ye Manuela Sanchez'in gecesel soluğunu, yoğun acıma-sızlığını, kır rüzgârını ilk kez içine çekiyordu ki, ufukta belâlı anı karşılamaya çıkmış büyücü davullarını duydu, uzaktan gelen ağıtlara kulak verdi, kalabalığın lava bu-laşmış haykırışlarını da duydu, öz saltanatına bunca ya-bancı düşen, onların yaşadıkları yıllar toplamından ön-ce varolmuş, sonra da varolacak bu canlının karşısında korkudan perişandılar, ve üstünde zamanın ağırlığını duydu, ölümlü oluşuna yandı bir an, sonra yıldızı gördü,

işte, dedi, oradaydı gerçekten, yıldızı tanıyordu, evrenin öbür yakasına geçişini izlemişti, aynı yıldızdı, buydu kraliçem, yeryüzünden daha yaşlı, gökyüzü genişliğinde acılı bir ışık meduzasıydı, yörüngesini karış karış kat edip milyonlarca yıl arasından kendi kaynaklarına dönüyordu; kalay yapraklarının hışırtısını duydular, başkanın hüznünlü yüzünü, yaş dolu gözlerini gördüler, dünyada yıldız yığınlarından, tembel ayların geciktirdiği tanlardan ve yeryüzü zamanının başlangıcından önce varolan okyanus kraterlerinden kalma küllerden pırıl pırıl bir iz bırakıp giderken general, saçları, donmuş zehir tohumları ve uzay rüzgârlarıyla darmadağınık, işte kraliçem, diye mırıldandı, iyice bak, çünkü bir yüzyıl daha göremeyeceğiz onu, ve kraliçe, kuyruklu yıldızın fosforlu parıltısında, yumuşacık yıldız tortularından, göksel birikintilerden yumuşak bir tipiyle aklaşmış saçlarıyla, her zamankinden daha güzel, korkudan haç çıkarmıştı; işte o sırada anacığım Bendicion Alvarado, tam o sırada, Manuela Sanchez gökte sonsuzluğun uçurumunu görmüş olacak ki, hayata yapışayım diye elini boşluğa uzatmıştı ve tutunabileceği tek şey başkanlık mührü taşıyan o sevimsiz eldi, başkanın, egemenliğin sinsi ateşindeki korlarda pişmiş, kızgın, katı, talancı eli. Gökte Cervus'u yerinden eden, yıldız çerçöpünden ışıltılı bir toz çizgisiyle yurdu buğusunda arıtan bu ışıltılı meduzanın dinsel geçit töreni çok az kişiyi etkilemişti, çünkü en güç inanırlarımız bile, Hristiyanlık ilkelerini yok edecek, yerine Üçüncü Sözleşme'yi geçerli kılacak bu alışılmadık büyük ölüme bel bağlamıştık, boşu boşuna tan ağarınca kadar bekledik, eve döndüğümüzde, uykusuzluktan çok, beklemekten yorgun düşmüştük, şenlik sonrası, sokaklarda alacakaranlığın kadın işçileri

kuyruklu yıldızın bıraktığı göksel çöpleri süpürüyorlardı, yine de, aslında hiç bir şey olmadığına inanmak içimizden gelmedi, üstelik yeni bir tarihsel hileye kurban gitmiştik, resmi yayın organları, kuyruklu yıldızın geçişini, rejimin kötü güçlere karşı kazandığı bir zafer olarak yorumluyorlardı, egemenliği elinde tutan kişinin garip hastalıkların pençesine düştüğü söylentisini büyük dirim gösterileriyle yalanlayabildiler böylece, yeni sloganlar bulundu, başkan önemli bir duyuruyla halkına, değişmez kararımız, yüce kararımız, kuyruklu yıldız bir daha gelene kadar ulusumuza karşı görevimizi yerine getirmek, bu görevde kalmaktır diye seslendi; müzik sesine, fişeklere kendi yönetiminin dışındaki birtakım olaylar gözüyle bakmıştı, alanı koça yaftalarla, Sonsuz Zafer bu günleri ilerde de anlatacak Büyüğümü-zündür çığlıklarıyla dolduran kalabalıkları da duygulanmadan izlemişti, artık hükümet işleriyle uğraşmıyordu, yetkisini astları arasında paylaştırmıştı, elinin üstünde Manuela Sanchez'in kor gibi yanan elini unutamıyordu, doğanın yolundan sapması, evrenin yerlebir olması pahasına o mutlu anı bir daha yaşama düşünüy-kuruyordu; tutkusu öyle yoğundu ki gökbilimcilerine, donanma fişeklerinden bir kuyruklu yıldız, kayan bir sabah yıldızı, mumlardan bir ejderha ve güzel bir kadında sonsuz bir iç geçme etkisi yaratabilecek ürperticilikte bir yıldız bulgusu emretti, oysa onlar yalnızca, gelecek hafta Çarşamba günü ikindi üstü güneşin tutulacağını hesaplayabildiler, saat dörtte generalim; peki, dedi, tamam, dedikleri gibi, öğle üstü koyu bir gece bastırdı, yıldızlar çıktı, çiçekler soldu, tavuklar kuluçkaya yattılar, hayvanlar akıllıca sezgileriyle sığınak aramaya koyuldular ve general, Manuela Sanchez'in alacakaranlık-

tan geceye dönen soluğunu içine çekti, kızın elindeki gül, gölgelere kanıp solmuştu, işte kraliçem, buyurun güneş tutulmanızı, Manuela Sanchez karşılık vermedi, eline dokunmadı bile, soluk alamıyordu, gerçeğin dışındaymış gibiydi, başkan kendini tutamadı, el yordamıyla uzanıp onun elini tutmaya çalıştı ama bulamadı, arandı yine bulamadı, her yanı yoklayarak koca evi dolaştı, bir uyurgezer gibi gözleri açık, kollarını iki yana sallayarak, nerede olabilirsin ki başımın derdi Manuela Sanchez, diye fısıldıyordu, şu kara gün tutulmasında bulamıyorum seni, acımasız elin, gülün nerde; dibi görünmez sularda yitmiş bir dalgıcı andırıyordu, derinliklerde, galvanometrelerin tarih-öncesi deniz böceklerini yüzer buldu, müzikli çalar saatlerin yengeçlerini, düşsel tecim gereçleri ıstakozları, yine de, senin meyan şerbeti kokan soluğundan bir iz bulamadı ve bu kısacık gecenin karanlığı yarıldığında, gerçeğin ışığı daha bir parladı içinde, o ikindi üstü saat altıda, ağarmaya yüz tutmuş gökyüzünün kara ışığında, bırakılmış evde, Tanrı'dan daha yaşlı, daha tasalı olduğunu duydu, yeryüzünün yalnızlığında, sensiz daha da yalnız kraliçem, güneş tutulmasının karanlık gizeminde yolunu yitirmiş, sonsuza kadar, çünkü egemenliğini sürdürdüğü uzun yıllar boyunca bir daha bahtımın kara yazısı Manuela Sanchez'i o labirentte bulamayacaktı; güneş tutulduğu gece kaçmış generalim, demişlerdi, birileri Porto Riko'da plena oynadığını görmüşler, hani Elena'yı bıçakladıkları yerde, ama o değilmiş, Papa Mentero'nun orada da gördük dediler, rezil rumbacılar arasında, yine o değilmiş ama, madenin üstünde, Barlovento'nun yerinde Aractaca dansı yapıyormuş, Panama davulunun esinine uymuş, koyvermiş kendini dedilerdi ama görülenlerden hiç biri o

değilmiş generalim, yer yarılmış, bu kız içine girmiş; general, o günlerde ölüme boyun eğmediyse, ölmek için yeterli öfkeden yoksun olduğundan değildi bu, aşktan ölmemeye acımasızca hüküm giydiğini biliyordu da ondan; hükümdarlığının ilk günlerinde, bir falcıya başvurup da hiç bir yerde, ne avucunda, ne iskambil kâğıtlarında, ne kahve telvesinde, hiç bir yerde okunamayan yazgısının anahtarlarını su çanağına bakıp okumasını istediğinde, işin aslını öğrenmişti, o zamandan beri biliyordu; bilici suların durduğu çanaklarda, kabul salonunun bitişiğindeki yazıhanede doğal bir ölümle öldüğünü görmüştü, doğduğundan bu yana her gece uyuduğu gibi, yüzüstü yere kapanmış görüyordu kendini, üstünde rütbesiz, şayak üniforması, ayağında çizmeleriyle altın mahmuzu, sağ kolu başının altında kıvrılmış, yaşı da belli değil, 107 ile 232 arasında bir yaş.

Sonbaharının başlangıcında, ölüsü aslında Patricio Aragonés'in cesediyken, onu bu durumda bulmuşlardı, yıllar sonra bizler onu yine bu durumda bulduk, öyle bir belirsizlik anıydı ki, hiç kimse, akbabaların didik didik ettiği, denizin derinliklerinden fışkırmış asalaklarla kaplı bu ihtiyar bedenin onun olduğuna inanamadı. Çürüyüp küçük bir heykele dönüşmüş elinin, patırtılı günlerde inatçı bir kızcağızın çektiği cefa yüzünden sürekli göğsünün üstünde durduğuna ilişkin hiç bir belirti yoktu, kimliğini tamtamına kanıtlayacak bir iz de bulamamıştık. Olayların çağımızda böyle gelişmesi tuhaf gelmiyordu doğrusu, değil mi ki en görkemli günlerinde bile kişiyi varlığı konusunda kuşkuya düşürecek yeterli nedenler vardı, uşakları bile yaşını doğru dürüst bilmiyorlardı, ne kargaşalı dönemler görülmüştü, bağış balolarında seksen yaşında gösteriyordu da, toplantılarda altmış, ulusal bayramlarda kırkın bile altında gösteriyordu. Güvenlik mektubu sunan son diplomatlardan Büyükelçi Palmerston, ülkemizde yasaklanan anılarında, onun gerçekten görüldüğü kadar ihtiyar mı olduğunu,

yoksa bu yıpranmışlığın, başkanlık sarayındaki düzensizlikten, bakımsızlıktan mı ileri geldiğini kestiremediğini belirtiyordu: yığınla kâğıt parçasının, hayvan gübresinin, geçitlerde uyuyakalan köpeklerden artan yemek kırıntılarının arasından geçmek zorundaydınız, gümrüklerde hiç kimse hiç bir konuda bilgi veremiyordu, ben de özel dairesinin birinci katını işgal etmiş cüzzamlılarla, yatalaklardan yardım istemek zorunda kaldım, beni kabul salonuna götürdüler, tavuklar salon halılarındaki düşsel başak tarlalarını gagalıyorlardı, bir inek, duvardaki başpiskopos portresinin bezini yemeye çalışıyordu; küp gibi sağır olduğunu hemen anladım, ne konuda soru sorsam ilgisiz bir yanıt verdiğinden değil, kuşların şakımadıklarına üzüldüğünü söyledi, oysa kuş çığlıklarından durulmuyordu odada, tan ağarırken bir ormanda yürüyor gibiydiniz, güvenlik mektubu törenini ansızın yarıda kesti, duru bir bakışla baktı ve elini kulağının arkasına tutarak pencereden dışarısını, bir zamanlar denizin bulunduğu tozlu ovayı gösterdi, ölüleri mezarlarından uğratacak bir sesle, geçen katırlara kulak vermemi istedi, dinle sevgili Stetson, deniz geri dönüyor. Bu çökmüş ihtiyarın, bir zamanlar, yönetiminin ilk yıllarında, hiç beklenmedik anlarda eli palalı çıplak ayaklı bir Guajiro Kızılderilisi'nin koruyuculuğunda, gönlünce seçtiği milletvekilleri ve senatörler eşliğinde kentleri dolaşmaya çıkan o büyük kurtarıcı olduğuna inanmak güçtü; ekinler üstüne bilgi toplardı, malların durumu nasıldı, insanların davranışları nasıldı, alanda, mango ağaçlarının gölgesinde hasır sallangaçlı iskemlelerinde kitap okur, o günlerde başından eksik etmediği ustabaşı kasketiyle yelpazelenir, sıcaktan içi geçer gibi olsa da, konuşma sırasında en ufak bir ayrıntının hava-

da kalmasına izin vermezdi, çevresine topladığı kadınlarla erkekleri küçük adları ve soyadlarıyla çağırırdı, sanki bütün ulus halkının nüfus kütüğü, istatistikler ve sorunlar belleğine kazılmıştı; gözlerini açmadan çağırırdı beni, gel bakalım Jacinta Morales, dedi bana, geçen yıl güreş tutup yere yıktığı ve bahis sonucunda bir şişe hint yağı diptettirdiği oğlana ne olmuştu; ya sen Juan Prieto, dedi bana, solucanları kulağından dökülsün diye okuyup üflediğim damızlık boğan ne oldu, ya sen Matilde Peralte, şu kaçak kocanı sağ salım geri getirmem karşılığında bakalım ne vereceksin bana, bak burada, boynuna ip dolayıp sürüdük buralara, bir daha yasal eşinden, biricik karından kaçarsan zindanlarda çürütürüm seni diye uyarmıştı adamı, sonra verdiği cezayı hemen uygulama tezcanlılığı içinde, kasabın birine, hileye başvuran bir veznedarın ellerini halkın gözü önünde kesmesini buyurmuştu; bahçelerden birinden domates topladı, ziraat memurlarının önünde bir uzman havasıyla yedi domatesleri, bu toprak, dedi, erkek eşek gübresi istiyor, devlet üstlenmeli bu işi, diye buyurdu, sonra halk arasında dolaşmaktan vazgeçip pencereden bana seslendi, kahkahadan kırılıyordu, sen ha Lorenza Lopez, yirmi yıl önce bana armağan ettiği dikiş makinesi ne olmuştu, ben de, cırlağı çekti generalim, dedim, unutmayın ki, ne eşyalar ne de biz insanlar dayanabiliriz bir hayat boyu; o, tam tersini ileri sürdü, dünya sonsuzdur, dedi, sonra sokak ortasında yolunu bekleyen resmi zevatı hiçe sayıp tornavidayla makine yağına sarıldı, başladı makineyi sökmeye, arasıra çaresizlikten boğa gibi homurdanıyordu, yüzü gözü yağ içinde kalmıştı, gelgelelim üç saat sonra makine, ilk alındığı günkü kadar iyi dikmeye başlamıştı, çünkü o dönemde, günlük

hayattaki en ufak bir terslik onun gözünde en önemli devlet sorunu kadar büyük bir önem taşıyordu, mutluluk dağıtarak, asker kurnazlığıyla ölümü tavlayabileceğine yürekten inanıyordu. Bu elden ayaktan düşmüş ihtiyarın bir zamanlar onca büyük bir egemenlik sürdürdüğüne inanmak güçtü doğrusu, bir zamanlar saat kaç diye sordu mu, siz nasıl buyurursanız yanıtını alırdı, doğruydu da, saatleri işine geldiği gibi değiştirmekle yetinmez, resmi tatil günlerini de oynatırdı, tek isteği, tatliden tatile, o çıplak ayaklı Kızilderilinin, ağlaç suratlı senatörlerin ve her köy alanında en gözüpek horozlarla dövüşmeye hazır eşi bulunmaz horozlarının eşliğinde bütün ülkeyi dolaşabilmektir, bahisleri kendi eliyle yazardı, dövüş çukurunun temeli kahkahalarla sarsılırdı; başkan, müzik sesini, havai fişeklerin gürültüsünü bastıran o garip, borazansı kahkahalarından birini attı mı, bizler de gülmek zorunluğunu duyardık; o susunca, içimize bir acı çökerdi, onun horozları bizimkileri çökertti mi, rahat bir soluk alır, sevinçten haykırmaya başladık; horozlarımızı yenilmek üzere yetiştirirdik, öyle ki bir tanesi bile yüzümüzü kara çıkarmadı, zavallı Dionisio Tguaran'ın uğursuz horozunu saymazsak; garip, kudretlinin boz horozunu bir saldırışta, su götürmez bir şekilde yere yıkmıştı; önce başkan koştu çukura, kazananın elini sıktı, sen aslan gibi bir adamsın dedi tatlı bir sesle, bunca zaman sonra birinin, istemeden de olsa kendisini yenilgiye uğratmasından keyiflenmişti, şu kırmızı horoza kaç para istersin, dedi, Dionisio Tguaran titrek bir sesle, horoz sizindir generalim, şeref benim, karşılığını verdi sonra coşkun kalabalığın, müzik seslerinin, kahraman kırmızı horozu karşılığında kendisine verilen altı soylu horozu aydınlatan fişeklerin arasından evine

yürüdü, nedense yatak odasının kapısını kilitledi o gece, bir kantar kabağı dolusu içki içti, sonra hamağın ipiyle astı kendini zavallı; general, mutlu gelişlerinden sonra arkasında nasıl uzun bir ölümler zinciri bıraktığını, çanakyalayıcı koruyucularının, kendisinin adlarını doğru dürüst çıkaramadığı tanışlarını hain damgasıyla sonsuza dek mahkûm ettiklerini bilemezdi ki, armadillo yürüyüşüyle, ardında keskin terden bir iz bırakarak, sakalları uzamış, ülkeyi boydan boya tarıyor; ansızın bir evin mutfağında, yardıma hazır bir büyükbaba kimliğiyle beliriveriyor, ev halkını korkudan sapır sapır titretiyordu, su kabağıyla kovadan su alıyor, çorba çanağına dalıp parmaklarıyla et parçalarını yakalayıp çıkarıyordu, çok şen, çok doğal bir hali vardı, girdiği evin bu uğraşıyla sonsuzadek damgalandığını düşünmüyordu, herhangi bir politik hesap, ya da sevgi gereksinimi de yoktu bu seferki davranışının kökünde, içinden öyle geliyordu, gücü, sonbaharının doruğunu yansıtan uçsuz bucaksız bir bataklığa dönüşmemiştir daha, gözlerimizin önünde kaynağından fışkıran deli dolu bir çağlayandı; ağaçlara elini sallasa, yemişler bitiyordu dallarda, onun buyruğuyla gelişip serpiliyorlardı, hayvanlarla insanlar, esenliğe kavuşuyorlardı; yağmurun, ekinlere zarar verdiği bölgelerden alınıp kurak topraklara götürülmesini buyurmuştu ve dediği olmuştu da efendim, gözümle gördüm, kendisi daha bu gücüne inanmazken, çok önceden yayılmıştı efsanesi, kendisi daha belirtgelerin, karabaşan yorumlayan bilicilerin tutsağıyken, tepesinde bir kuş öttü diye, biraz önce çıktığı yolculuğunu yarıda kesiveriyordu sözgelimi, annesi Bendicion Alvarado çift sarılı bir yumurta buldu diye halkın önüne çıkışını erteliyordu, her yere peşinden giden, adına, kendinin asla

veremeyeceği söylevleri veren tez canlı senatörlerle milletvekillerini de defetti başından, çünkü düşünde kendisini bomboş, kocaman bir evde görmüştü, çevresine doluşan, gri smokinler giymiş soluk yüzlü adamlar, kasap bıçaklarıyla delik deşik ediyorlardı gövdesini, gülümsüyorlardı, öylesine hınçla saphıyorlardı bıçaklarını, ne yana dönse, ya yüzüne, ya gözlerine doğrultulmuş bir kama çıkıyordu karşısına, kendini, bu kurban töreninden pay almaya kararlı kan içici, güleç, suskun cellâtların arasına kısıtılmış görmüştü, ama ne öfke duyuyordu ne de korku, yaşam gücü çekilip gittikçe artan, yoğunlaşan bir erinç duygusu bastırıyordu, sanki ağırlıksızdı, pırıl pırıl bir saflıktaydı, katillerinin gülümseyişlerine gülümseyerek karşılık veriyordu, beyaz badanalı duvarları öz kanıyla kızıllaşan bu düşler evinde evet, onlar adına da gülümsüyordu, kendi adına da; yalnız düşünde oğlu olarak gördüğü biri, kasığına bir bıçak saplayınca, son soluğu da uçtu gitti, öz kanına bulanmış bir battaniyeyle yüzünü örttü, yaşarken tanımayanlar, öldükten sonra da tanımasınlar; ama can çekişirken çırpınırlarım, o kasılmalar öylesine sahici gibiydi ki, can dostum sağlık bakanına bu düşten söz açmadan edemedim; bakan, buna tıpatıp benzeyen bir ölümün tarihte bir kez daha geçtiğini söyleyerek, onu büsbütün şaşkınlığa düşürmüştü, yaa generalim efendim, General Lautaro Munoz'un sayfa uçları dağlanmış koca kitaplarından birinde böyle bir olay okumuştum; tıpatıp aynısıydı anacığım, üstelik öykü okunurken, düşünde unuttuğu bir ayrıntıyı da anımsamıştı, ansızın başına çöktüklerinde, ortalıkta yaprak kımıldamazken, başkanlık sarayının bütün pencereleri birden açılıvermişti, hem bedenindeki yaraların sayısı da öyküde belirtilen kadardı, tam yirmi

üç tane; bir haftaya kalmadan, korkunç bir raslantı sonucunu, düşü doğrulandı, senato ile yüksek mahkeme, korsanlarla onlara yordakçılık eden silâhlı kuvvetlerin saldırısına uğradı, şanlı atalarımızın görkemli bayrağı yanıp kül olmuştu; başkanlık balkonundan, alevleri gece çok geç saatlere kadar izleyebiliyordu, gelgelelim, general hazretleri, temel taşlarını bile çalmışlar haberiyle çıkageldiklerinde, yüzü hiç değişmemişti, saldırıyı düzenleyenleri, herkese ibret olacak bir cezaya çarptıracağına andiçmişti, gelgelelim hiçbirini yakalanamadı, bize atalarımızın evine tıpatıp benzeyen bir ev yaptıracığına da söz vermişti ama evin kara yıkıntıları ta günümüze kadar hiç el sürülmeden durdu; bu karabasanın cinlerini defedeyim kaygısıyla kolunu bile kıpırdatmadı, tam tersine, eski cumhuriyetin yasama ve yargı organlarını yürürlükten kaldırdı hemen, artık yönetiminin ilk yıllarındaki gibi görünüşü kurtarma zahmetine katlanmıyordu, senatörlere, milletvekillerine, yüksek yargılara bol keseden şeref ve para dağıttı, onları mutlu ve uzak birtakım elçiliklere sürdü; yanında yalnız, bir an başının ucundan ayrılmayan palalı Kızılderili'nin ısırsız gölgesi vardı artık, içtiği suyun, yediği yemeğin tadına bakıyor, hep biraz uzağında duruyor, o evimdeyken kapıyı bekliyordu; bu yüzden başkanın gizli sevgilim olduğu dedikodusu yeri göğü tutmuştu; aslında, ayda bir iki kere, iskambil falı baktırmak için geliyordu bana, evet o yıllarda kendini ölümlü sanıyordu, kuşkuculuk gibi bir erdemi vardı, yanlış yapmaktan kaçınmıyordu, köylü içgüdülerinden çok, kâğıt destesine bel bağılıyordu, karşıma geçtiği ilk gün kadar kaygılı ve yaşlıydı hep, tek söz söylemeden, ayaları karakurbağa karnı kadar pürüzsüz ve gergin avuçlarını önüme uzatıyordu, uzun

el okuyuculuğu sanatım süresince böyle ellere ne önceleri raslamıştım ne de sonra rasladım, iki avucunu aynı anda, sessizce ve yalvarırcasına masaya bırakıyordu, onulmaz bir çaresizlik içinde ve bana öyle tasalı, öyle umutsuz görünüyordu ki, çatlak ayalarından çok, yatışmak bilmeyen hüznüyle, dudaklarının titreyişiyle, kuşkunun yiyip bitirdiği ihtiyar yüreğiyle ilgileniyordum; o günlerde bildiğimiz bütün falcılık yöntemleri avuçlarında sımsıkı tuttuğu kara yazgıyı apaçık gösteriyordu, daha desteyi keser kesmez, kâğıtlar, bozbulanık çamurlu suya dönüşüyordu, fincanının dibindeki telve, çamura kesiyordu; kendi geleceğine, mutluluğuna, davranışlarının akışına ilişkin ipuçlarının tümü silinmişti, öte yandan onunla alıpvereceği olan herkesin yazgısı açısından apaçık ortadaydılar, anası Bendicion Alvarado'yu o ihtiyar halinde, gözleri renkleri bin güçlkle seçerken, ecnebi adlı birtakım kuşlar boyarken görmüyor muyduk, o zehir buğusu saçan odalarda zavallı anacığım, kentimiz korkunç bir kasırgayla allak bullak oluyordu, taşıdığı kadın adına hiç de yaraşmayan bir duruma düşüyordu, yeşil maske takmış, eli kılıçlı bir adam görmüştük, acılar içindeydi, dünyanın hangi bölgesinde olduğunu soruyordu, iskambiller adamın her Salı, öteki günlerden daha büyük bir hızla generale yaklaştığını söylediler, yaa, dedi, peki adamın gözleri ne renkti, iskambiller, bir gözü ışığa tutulmuş şerbet renğinde, dediler, öbür gözüyse karanlıkta duran şerbet gibi, yaa dedi, peki neydi bu adamın niyeti, işte o zaman son kez iskambillerin sırrını açıkladım ona, yeşil maske, dedim, döneklidir, ihanettir, yaa dedi büyük bir güvenle, kim olduğunu anladım bile, allah belâsını versin diye haykırdı, Albay Narciso Miraval'mış, en sevdiği ya-

verlerinden biri; iki gün sonra durup dururken, beynine bir kurşun sıkıverdi adamcağız, zavallı; bundan sonra ulusun yazgısı ve tarihi hep iskambillerin kehanetlerine göre ayarlanır oldu, bir gün eşsiz bir kadın biliciden söz edilinceye kadar, yanılmak bilmeyen sular-
dan ölümün sırrını çözüyormuş, general gizlice onu yoklamaya gitti katır sırtında, eli palalı koruyucu meleğinin dışında tanık almadı yanına, ta tepelere, bilicinin torununun torunuyla oturduğu tepelere, üç çocuklu bir torun torunu, geçen ay ölmüş kocası, giderayak onu gebe bırakmış; bilici, yarı yatalak - yarı kördü, general onu kapkaranlık bir yatak odasının ta dibinde buldu, kadın ellerini çanağın üstüne tutmasını söyleyince, sular yumuşak, içerlerden vuran duru bir ışıltıyla yandılar, kendini gördü suda, tıpatıp kendi, yerde yüzüstü yatıyordu, rütbesiz, şayak bir üniformayla, çizmeleri ve altın mahmuzuyla, burası neresi diye sordu, uyuyan sulara baktı kadın, bundan geniş bir oda değil, dedi, masayı andıran bir şey görünüyor, bir serinletici, denize bakan bir pencere, duvarlar beyaz, at resimleri var duvarlarda, ejderha resimli bir bayrak, yaa dedi yine, kabul salonunun bitişiğindeki yazıhaneyi hemen tanımıştı, peki, kötü mü olacak ölüm, diye sordu kadına, kötü bir hastalık sonucunda mı, hayır, dedi kadın, uyku sırasında, hiç acı çekmeden, yaa dedi yine, peki ne zaman diye sordu titreyerek, geceleri rahat uyuyabilirsin, dedi kadın, çünkü benim yaşıma gelmeden sana ölüm yok, 107 yaşındaymış; yalnız 125 yılı da aşmayacak bu süre general; yaa, dedi ve bir çırpıda zavallı, hasta kadını yatağında boğuverdi, kimse ölümünün nasıl olacağını öğrenemesin diye, altın mahmuzunun kayışıyla boğdu kadını, hiç içi yanmadan, ürpermeden, usta bir cellât gibi,

bu dünyada kendi eliyle öldürme onurunu bağışladığı tek canlı -hayvan ya da insan, savaşta ya da barışta - o zavallı kadıncağızdı. Sonbaharının gecelerinde buna benzer hunharlıklarını anınca, yüreği burulmuyordu, tam tersine, neyin yapılması, neyin yapılmaması gerektiği konusunda örnek dersler diye değerlendiriyordu bu tür olayları, hele Manuela Sanchez'in tutulan güneşin karanlığına karışışından sonra, zorbalığının doruğunda yaşamaktan büyük tad alıyordu, ciğerlerini yakan aldatılma öfkesini birazcık hafifletebiliyordu böylece, rüzgârın mandalina ağaçlarındaki küçük çanlarına kulak vererek hamağa uzanıyor, uykusunu zehreden bir kinle Manuela Sanchez'i düşünüyordu, toprağın, denizin ve havanın bütün güçleri, kızın ardına düşmüşlerdi; hiç iz bırakmadan, güherçile çöllerinin insan ayağı değmemiş bölgelerinde onu arıyorlardı, nereye gizlenmiş olabilirsin anasını bellediğimin, diye düşünüyordu general, benim elimin uzanamayacağı, sana buyruk veremeyeceği bir yere mi gizlendim sanıyorsun anasını bellediğimin; yüreği kabarıncı, göğsünün üstündeki şapka da kımıldıyordu, öfkeden kendinden geçmiş yatıyordu, anasının bitimsiz sorularını yanıtsız bırakarak; oğlum, neden güneşin tutulduğu ikindiden bu yana tek söz çıkmadı ağzından, diyordu kadıncağız, karşılık vermiyordu, boş ver ana deyip kalkıyor, kan - öfkeyle, kocaman, öksüz ayağını sürüyordu, onulmaz bir yara almıştı gururu, neden, neden bunlar başıma geldi, tabii eşsoğlu eşeklik ettim, eskisi gibi yazgıma yön vermeyi başaramadım, bir orospunun evine anasının izniyle girip çıktım, Francisca Linero'nun, Vereda de los Santos Higuerones'teki serin, ıssız çiftliğine böyle mi girmişti oysa, o zamanlar hükümdarlığın gözle görülür yüzü, onun öz yüzüydü da-

ha, Patricio Aragonés'inki değil; kapıyı vurmadan, kocaman guguklu saatin onbiri çalışına kulak vererek, o ezgiye uyarak gönlünce dalmıştı çiftliğe; ben o sırada, taraçadan altın mahmuzun metalsi tangirtisini duydum ve bir şahmerdanı andıran, tuğla zemine güvenle basan bu adımları ancak onun atabileceğini sezdim, general, daha taraçanın iç kapısından girmeden, iliklerimde duydum onu, sapsarı ıtırlarının arasında bir çulluk, saat on bir türküsünü tutturmuştu, sonra saçaklardan sarkan muz hevenklerinin özlü kokusuna küsmüş bir lâvanta çiçeği, evet o uğursuz Ağustos Salısı'nın ışığı, avludaki muz ağaçlarının yeni yeşeren yapraklarındaydı, kocam Poncio Daza'nın tan ağarırken vurup arka ayaklarından astığı ve balları kaplan-derisi şeritlerle kabuklarından akan muz hevenklerinin yanına, kanamaya bıraktığı geyik ölüsünün üstünde gönlünce oyalanıyordu. Bir düştekinden daha iri, daha ciddiymiş başkanım ilk bakışta, çizmeleri çamura bulanmıştı, ceketini terden sırlı-sıklamıştı, silâh kuşanmamıştı, arkasında, eli palasının kabzasında kıpırtısız dikilen çıplak ayaklı bir Kızılderili'nin gölgesi koruyordu onu; ben o kaçınılmaz gözleri gördüm ve uyuklayan genç kız elini; en yakın daldan bir muz kopardı, ağzını şaplatarak, gözlerini çekici Francisca Linero'dan ayırmadan iştahla yedi, kadıncağız, yeni gelinlere özgü utangaçlığıyla ne yapacağını kestiremeden bakıyordu, gönlünü eğlendirmeye gelmişti buraya ve ona kimse engel olamazdı. Yanıma oturan kocamın ürkek soluklarını duyuyordum, ikimiz birbirimizin ellerini tutarak öylece kaldık, bu anlaşılmasız ihtiyarın, beni gördüğü andan sonra gözlerini bir an üstümden ayırmayan, kapının iki adım berisinde muz üstüne muz yiyip kabukları omuzunun üstünden arkaya avlu-

ya fırlatan bu ihtiyarın inatçı bakışları altında kartpostal yüreklerimiz, büyük bir korkuyla birleşmişti, bütün hevengi bitirdikten, ölü geyiğin yanında bomboş bir dal bıraktıktan sonra, çıplak ayaklı Kızılderili'ye bir işaret verdi, Poncio Daza, bir dakikalığına dostum Kızılderili'yle gider misiniz, diye buyurdu, azıcık işim var; korkudan ölecektim nerdeyse, yine de canımı kurtarmak için tek çarenin, kendimi onun ellerine bırakmak olduğunu sezmiştim, yemek masasının üstünde, dantellerin arasında bedenimin yolunu bulmasına yardım ettim, amonyak kokan soluğu içimi altüst etmişti, pençesiyle yırtıp attı donumu, parmaklarıyla oramı buramı yokladı, Tanrım ne feci, ne talihsizlik, o sabah geyiğin derdine düşmüş, yıkanamamıştım, uzun kuşatmalardan sonra meramına erdi ama çarçabuk, beceriksizce, olduğundan daha yaşlıymışcasına, ya da çok daha genç, işini ne zaman bitirdiğini anlayamadım doğrusu, ama elinden geleni yapmıştı, derken genç irisi, yapayalnız bir öksüz gibi sıcak gözyaşlarına boğuldu, öyle yürekten ağlıyordu ki, yalnız ona değil, dünyadaki bütün erkeklere acımak geldi içimden, parmaklarımla alnını oğuşturdum, yatıştırmaya çalıştım, üzülmeyin general, hayat uzundur, bu arada palalı adam, Poncio Daza'yı muz korusuna sürüklemiş, parça parça kesmişti. Dilimlerin inceliği yüzünden gövdesini bir türlü bir araya getiremedik, domuzlar didiklediler zavallıyı, başka çıkar yol yoktu, dedi başkan, öldürülmece, can düşmanım kesilirdi hayat boyu. Saltanatına ilişkin bu imgeler ta uzaklardan gelip gelip vuruyor, gücünün yoğun tuzundaki sulanmayı gördükçe burukluğu artıyordu, evet, bir tutulmayı bile kurnazca değerlendirememişti, domino masasında General Rodrigo da Aguilar'ın buzlu bakışlarının karşısın-

da, ansızın kara bir öfke titretiyordu içini, palalı koruyucu meleğinin eklemlerine ürik asit çökeliberi, kendini emanet ettiği tek silâhlı kişi, Generaldi; yine de arasıra, acaba diyordu, tek kişiye bunca güven ve yetki, başıma bunca derdi açmış olmasın, kendisini yabancı bölgeler lideri kisvesinden ayıran, doğal yapağısını kazıyıp önceden uygulanmamış hiç bir karar akıl edemeyen saraylı bir yatalağa çeviren, aziz dostum değil miydi, halka başkanın olmayan bir yüz göstermek gibi sağlıksız bir çözüm getirmişti, oysa eski iyi günlerde, Kızılderili, yalnızca palasını savurarak tek başına kalabalıkları yarabiliyor, açılın alçaklar, hükümdarınız geliyor diye naralar atarak tek başına bir yol açmaya yetiyor da artıyordu bile, törende o alkış tufanında, gerçek yurtseverlerle sahtelerini birbirlerinden ayırdedemiyordu tabii, allah kahretsin, en büyük yaygarayı koparanların, yaşa, aslan diye haykıranların en tehlikeli hainler olduğunu o zaman nereden bilebilirdik, general general çok yaşa; oysa şimdi tersine dönmüştü işler, bunakça tutkularının zincirini koparıp kaçmayı başaran, rahmi ölüm saçan o kraliçeyi bulmakta bu silâhlar hiç bir işe yaramıyordu, allah kahretsin diyerek her eline geçeni yere atıyordu; belli bir neden yokken, oyunları yarıda kesiyordu, birdenbire dünyada kendisinden başka herkesin bir yer bulduğu saplantısıyla bungunluğa kapılıyordu, ondan başka herkesin; bu erken saatte gömleğinin terden sıırılsıklam olduğunu ve denizin buğusundan yükselen leş kokusunu ayırdederek; fıtığındaki ince flüt sızlayışını, buruluşu, havanın nemi ne yoruyordu, söylediklerine kendi de inanmadan; pencerenin önünde, kımıltısız kentin garip ışıklarına bakarken, tek canlılar, vakıf hastanesinin saçaklarından kor-

kuyla uçuşa geçen akbaba sürüleriymiş gibi geliyordu, bir de, alandaki yerinde, hükümet konağının penceresindeki ihtiyarın varlığını duyup ürperen, bastonunu telâşla onun yüzüne doğru sallayan, anlayamadığı, doğru dürüst duyamadığı, yine de o bunalımın etkisiyle kötü bir belirtge olarak yorumladığı birtakım sözler haykıran kör dilenci, uzun, yaşlı bir Pazartesi gününün sonunda da, nemdendir, diye yinelemekten geri kalmadı, kendini avuttu, uyku ilâcı şişesinin buzlu camındaki çisentiye kulak vererek uykuya daldı, sıçrayarak uyandı birden, kim var orada; yalnızca kendi yüreğiymiş, tan ağırlarken horozların acayip suskunluğu yüzünden içi daralmıştı; o uyurken, evrenin gemisi sanki bir limana varmıştı, buğularda yüzüyordu, ölümü, olur olmaz belirtgelerden de, insan kafasının yarattığı en gelişkin bilimlerden de daha iyi kavrama yetisine sahip gök ve kara hayvanları korkudan çıt çıkarmıyorlardı, hava yoktu, zaman yön değiştiriyordu; yerinden kalkarken, her adımda yüreğinin biraz daha sıkıştığını, kulak zarının çatlayacak hale geldiğini, burnundan kaynar sular boşandığını duyuyordu, ölüm işte, diye düşündü, üniforması kana batmış; yok generalim, kasırga yüzünden bunlar, eşi görülmemiş bir kasırga, Karayip'lerin eski bitişik-düzenini altüst etti, adaları darmadağın savurdu ötelere, korkunç sinsi bir afet, yalnız o, garip önsezisiyle, daha köpeklerle tavukların kaçışması başlamadan, birşeyler olacağını anlamıştı, kasırga öylesine ansızın bastırmıştı ki, korkudan çılgına dönen görevlilerin yarattığı kargaşada ona doğru dürüst bir kadın adı yakıştıracak zaman bile kalmamıştı; denilenler doğru generalim, diye geldiler yanıma, evet, ülke cehenneme dönmüştü, kapıları, pencereleri uzun sıırıklarla destekleme-

lerini buyurdu, geçitlerde nöbetçileri yerlerine bağladı-
lar, tavuklarla inekleri zemin kattaki yazıhanelere ki-
litlediler, rye kapılmış bu karanlıklar beldesinin en
büyük alanından son sınır taşına kadar her yerde, her
şey olduğu yere akıldı, başkanın verdiği kesin buyruk-
la ulus, yerinden kıpırdayamaz hale geldi, ilk panik be-
lirtisinde, önce iki kere havaya ateş edilecek, sonra vur-
emri verilecekti, yine de dne dne esen, kurşun geçir-
mez kapılarda jilet çatlakları aarak inekleri önüne ka-
tan rzgrların kesici gücüne kimsecikler engel olama-
dı; dili bağlanmış, kendine sorup duruyordu, enlemesi-
ne yağan bu yağmurun gümbürtüsü de nereden geliyor,
volkanik pskrtlerle balkon yıkıntılarını, orman ve
deniz dibi hayvanlarının kalıntılarını kusuyor yağmur;
kafası, tufanın ne boyutlara ulaştığını kavrayabilecek
kadar duru değildi, sellerin arasında aylak aylak dola-
şıyor, ağzında misk otunun çeşnisi, neredesin ki ağzına
tkrdğmn Manuela Sanchez'i diye mırıldanıyordu,
allah kahretsin, hangi deliğe girdin de cmn kudur-
gan seli yakana yapışamadı? Kasırgayı izleyen dingin-
likte, kendini en yakın adamlarıyla birlikte, bir zaman-
lar kabul salonu olan yıkıntılar denizinde, bir kayıkta
yüzer buldu, küreklere asıldılar, hiçbir şeye toslamadan
arabaların durduğu bölmeden ıkıldılar, palmiye kütük-
lerinin, alanın yıkılmış direklerinin arasından geçtiler,
doğru katedralin l körfezine; bir an generalin içi, bir
sezgi kıvılcımıyla yandı, hiçbir zaman egemenliğine tam
anlamıyla sahip çıkamamıştı, ıkamayacaktı da, ii bu
acı kesinlikle ezilirken, kayık, seyrekliği durmaksızın
değişen boşluklara doğru yol alıyordu, som altınla er-
veli renkli camlardan vuran ışığa, mihrabın üstünden
sarkan zümrüt salkımlarına doğru, diri diri gömülmüş

genel valilerin, büyü çözülmeye kurban gitmiş piskoposların ve generalin, kemikleri aramızda kalsın diye okyanus denizleri amirali adına yaptırdığı bomboş türbenin üç karavelayla süslü granit burnunu geçerek, papazlar evinin kanalını aşarak iç avluya girdik, çeşit çeşit mojara balıklarının, Hint sümbüllerinin, günebakanların içiçe yaşadığı beton zemin, ışıklı bir cam kavanoza dönüşmüştü, Biscayan rahibeleri manastırının iç kapayıcı derelerinden hızla geçtik, bırakılmış hücreleri, müzik odasının gizli havuzunda yüzen harp, yemekhanenin uyuyan sularının derininde uzun, üstü yemeklerle donanmış bir masada, sulara kapılıp boğulmuş bir bakireler soyu gördük; başkan, ışıklı göğün altında bir zamanlar kentin bulunduğu o geniş, gölsü boşluğu gördü bir pencereden ve o zaman, generalim denilenler doğru, sözlerine inandı, evet, bu belâ ben Manuela Sanchez'in anısından kurtulayım diye dünyanın başına geldi, allah kahretsin, Tanrı'nın yöntemleri bizimkilere göre ne kadar da acımasız diye düşündü, bir zamanlar kentin durduğu, şimdi uçsuz bucaksız düzeyinde dünya kadar boğulmuş tavuğun yüzdüğü çamurlara bakıyordu; bu çamuru yarabilen tek nesneler, katedralin kuleleri, işaret fenerinin ışıldağı, genel valilik mahallesinin taş ve kârgir yapılarındaki güneşlenme taracaları ve siklonda gemileri batmış son tanrı-tanımağ göçmenlerin barındığı eski tutsaklar limanında, adalar dizisine dönüşmüş ihtiyar tepelerdi, bizler, ulusal renklerimize boyanmış kayığın, yosun bağlamış tavuk ölüleri arasından usulca süzölüşünü gözlerken, onun hüznünlü gözlerini, solgun dudaklarını, yağışların durması, güneşin yeniden parlaması için haç çıkaran dalgın elini de gördük ve el, boğulmuş tavuklara hayat verdi, sulara geri çekil-

melerini buyurdu; çekildiler; bir curcunadır gidiyordu, çan sesleri, şenlik fişekleri arasında, yeni yapılara ilk taşların konuluşu kutlanırken, kasırga denilen canavarı püskürtebilen en güçlü büyüğümüze alkış tutmak amacıyla binlerce kişi alana koşarken, biri koluna girip başkanımızı balkona çıkardı, çünkü o gün halkı, her zamankinden daha büyük bir gereksinim duyuyordu onun yatıştırıcı sözlerine, tam içeri çekilecekti ki, her ağızdan aynı anda yükselen ya ya ya şa şa şa, general general çok yaşa çılgılığı, uğursuz denizlerden esen bir rüzgâr gibi bağırsaklarına saplandı, yönetiminin ilk yıllarından bu yana, aynı anda kentin tümüne görünmenin verdiği güvensizliği yakından bilirdi, sözcükler dudaklarında dondu, ölümcül bir kafa duruluğuyla cesaretsizliğini kavradı, çılgın kalabalığın karşısına boy hedefi olarak dikilme gözüpekliğini ne şimdi gösterebilecekti, ne sonra, asla, bizler alandan o uçucu imgeyi gördük yalnızca, şayak üniformalı, elle tutulmaz bir ihtiyarın, başkanlık balkonunda sessizce haç çıkardığını, bizleri kutladığını ve hemen içeri çekildiğini gördük, ne var ki o kaypak imge, orada olduğuna güvenmemize yetti, kent dışındaki konağın tarihsel mandalina ağaçları altında, bizim uyuduğumuz ya da uyanık kaldığımız saatler boyunca, o bizleri gözetiyordu, sallangaçlı iskemlesinde düşlere dalmıştı, anası Bendicion Alvarado'nun su kaбаğında silkelediği çekirdeklerin sesine kulak veriyordu, saat üçte bastıran sıcakta, titreyerek izlediği anası, kümeden iri bir tavuk yakaladı, kolunun altına kısırdığı gibi hayvanın boynunu koparıverdi, ama sevecenlikle, bir yandan da yumuşacık, anaç sesiyle ve gözlerinin içine bakarak, böyle habire düşünmekten, doğru dürüst yememekten verem olacaksın oğul, diyordu, bu

akşam yemeğe kalsana diye yalvarıyordu, can çekişirken kolunun altından kurtulmaması için iki eliyle yapıştığı boğazlanmış tavuğu göstererek aklını çelmeye çalışıyordu, peki ana, dedi, kalayım, günbatımına kadar, gözleri kapalı, öylece oturdu sallangaçlı iskemlede, uyu-
madan, tencerede kaynayan tavuğun tatlı kokusunun uyuşukluğuyla, bu arada hayatlarımıza yön vererek, çünkü yeryüzünde tek güvencemiz, onun orada olduğunu bilmemizdi, ne veba, ne kasırğa, ne Manuela Sanchez'in çevirdiği dümen, ne de zaman işleyebilirdi ona, bizim adımıza düşünenimizdi, kurtarıcımız olma mutluluğuna kendini adanmıştı, çıkarımıza yakırı hiç bir karar vermeyeceğine ilişkin inancımızdan ötürü güvenliydi, bütün bu belâların altından yalnızca akıl almaz cesareti ya da sonsuz uyanıklığı aracılığıyla kalkmamıştı ya, içimizde yazgımızın gerçek boyutunu derinlemesine bilen tek kişi oydu, nasıl mı ulaşmıştı o noktaya anacığı, şöyle, doğudaki son sınıra, ulusun onurunu savunurken şehit düşen son askerin adının ve ölüm tarihinin kazıldığı son tarihsel mezar taşına doğru çıktığım yolculuğun sonunda, komşu ülkenin karanlık, buzlu kentini görmüştü ve o bitmez çisentiye, is kokan sabah sisini, elektrikli tramvaylara binmiş takım elbiseli, süslü adamları, başları sorguçlu beyaz Fransız kadanalarının çektiği gotik cenaze arabalarını, aristokrat ölüleri, katedralin basamaklarında gazete kâğıtlarına sarınıp uyuyan çocukları görünce, tüh allah kahretsin, ne acayip adamlar bunlar, diye haykırmıştı, şair mi ne bunlar, değiller generalim, egemenliğin sahibi Gotlar bunlar dediler ona; yolculuktan bambaşka bir aydınlıkla dönmüştü, evet, bu çürümüş guava kokan rüzgâr-
la, bu pazar yeri kargaşasıyla, yoksulluğun şu anayur-

dunda karanlık inerken insanın içine çöken derin hü-
zünle boy ölçüşebilecek hiç bir şey yoktu dünyada, sı-
nırları aşmayacaktı artık, hayır, düşmanlarının dediği
gibi koltuğundan kalkmaktan korktuğundan değil, bir
erkek, ormanda biten ağaca benzer anacığım, inle-
rini ancak avlanacak bir şey bulmak için bırakan ya-
banıl hayvanlara benzer de ondan dedi, siesta saatinin
ölümcül kafa duruluğuyla yıllar öncenin uyuşuk bir
Ağustos Perşembesi'ni anımsayarak, o gün, tutkusunu-
nun kısıtlılığını itiraf etmişti, başka ülkelerden, baş-
ka zamanlardan gelme bir savaşçıya açmıştı yüre-
ğini, yazıhanesinin sıcak gölgelerinde karşıladığı bir
dosta; içine kapalı bir genç adamdı, kibirli biri, bir yal-
nızlık damgasıyla ayrılıyordu ötekilerden, eşikten adı-
mını atıp atmamakta kararsız, kımıldamadan durmuş-
tu bir süre, loş ışığa, kızgın sıcakta yakılmış salkım tüt-
süsüne alışana kadar, neden sonra, döner iskemlede
oturan, yumruğunu çıplak masaya dayamış ihtiyarı ta-
nıymıştı, öylesine sıradan, özelliksiz biriydi ki kamuoyu-
nun tanımına hiç mi hiç uymuyordu, ne yardımcı vardı
yanında, ne de silâhlıydı, gömleği bir ölümlünün teriyle
sırılsıklam, şakaklarına başağrısını gidermek için ateş
çiçeği yaprakları sarmışlar; demek karşımdaki paslan-
mış ihtiyar, çocukluğumuzda örnek bellediğimiz büyü-
ğümüz, zafer düşlerimizin en soylu imgesiydi, bu ina-
nılmaz gerçeği kavrayınca, yazıhaneye girdi, başarılarıyla
tanınmayı hak etmiş birinin duru, sağlam sesiyle adı-
nı bildirdi; çekingen, yumuşak bir tutuşla elimi sıktı,
eli bir piskoposun eli gibiydi; general, kendisinden
amacı belirsiz bir dava uğruna silâh ve yardım isteyen
bu yabancının büyük tasarılarını büyük bir ilgiyle din-
ledi, bu dava sizin de davanız sayılır ekselâns; Alaska'-

dan Patagonya'ya kadar yeryüzündeki tutucu yönetim-leri silip atacak toplu bir savaş adına donanım ve siya-sal destek istiyordu; kaygıları generali de etkiledi, ne-den bu batağa saplandın sanki, diye sordu, neden öl-mek istiyorsun allah kahretsin; yabancı, en ufak bir al-çak gönüllülük bile göstermeden, insanın yurdu uğruna ölmesinden daha büyük bir onur yoktur ekselâns de-mişti, general gülümsemişti, acımişti, eşeklik etme oğ-lum demişti, yurt demek sağ kalmak demektir, hepsi bu, sonra masada duran yumruğunu açmış, ona avucun-daki ufacık misketi göstermişti, şu gördüğün meret, ya vardır ya yoktur, ancak avucunda tutuyorsan sahibi olursun, ulus da böyledir işte, demiş sırtını sıvazlayıp yoluna göndermişti oğlanı, hiç bir yardımda bulunma-dan, tek söz vermeden, kapıyı örten yaverine, biraz ön-ce çıkan adamın peşini bırakın artık diye buyurmuştu, göz altında tutmaya çalışmayın demişti, ateş bunun ilik-lerine işlemiş, boka yaramaz artık. Siklondan sonraki döneme kadar bu deyimî bir daha duymadık ağzından, o dönemde siyasal tutuklular için yeni bir af çıkarmış-tı, bütün sürgünler yurda geri dönebileceklerdi, tabii yazar-çizerler dışındakiler, onlar asla, dedi, onların ilik-lerine işlemiştir ateş, yalazlanan cins tavuklar gibi, bir tek işe yaramazlarsa hiç bir boka yaramıyorlar, politika-cılardan beter bunlar, papazlardan bile, siyah-beyaz ayrı-mı da gözetmeyin, bırakın sürgünler dönsünler, ulusu-muzun yeni yönetimi herkese mal edilsin, başkanın yeni-den güçlenen silâhlı kuvvetlerin desteğiyle eski egemen-liğine kavuştuğunu bilmeyen kalmasın, bakanların Kızıl Haç'ın gezici hastaneleri ve saha çadırlarıyla Pazar gün-leri kumsalda ailece piknik yaptıklarını öğrenince, ya-bancı yardımla gelen besin, ilâç ve halk sağlığı gereçle-

rini yüksek rütbeli subaylar arasında dağıtmamış mıydı, kaç gemi yükü plazmayı, tonlarla süt tozunu sağlık bakanlığına satmışlardı, sağlık bakanlığı da vakıf hastanelerine yeniden satmıştı bunları, genelkurmaydaki subaylar, yeni sözleşmeleri, ulusa taze kan verilmesi yolundaki programları okur okumaz yüksek ilkelerini hemen bir yana attılar, bütün bu işler, Büyükelçi Warren'ın, ulusuna ait gemilere karasularımızda kısıtlamasız avlanma hakkı tanınması karşılığında, devletimize verdiği kredilerle yürütülüyordu; cehenneme kadar, bu mereti ancak avucunda tutarsan sahibi olursun diyordu, bir daha adı sanı duyulmayan o serüvenciye gösterdiği misketi anımsayarak, yeni kalkınma hamlesinden gurur duyuyordu gerçekten, en ufak ayrıntıyı bile sesiyle, bedeniyle bizzat yönetiyordu, yönetiminin ilk yıllarındaki gibi bataklıklarda, başında avcı şapkası, ayağında çizmelemlerle dolaşıyordu, kendisini yapayalnız gördüğü boğulmuş adam düşlerindeki kentten bambaşka bir kent yaratılacak burada, şanına uygun bir kent, şu evleri lütfen kaldırın diyordu mühendislerine, şuraya yerleştirin de ayak altında durmasınlar; onlar da yerleştirdiler, şu kuleyi üç metre kadar yükseltin de halk, uzak denizlerdeki gemileri görebilsin; yükselttiler, lütfen şu ırmağın yatağını değiştirin; değiştirdiler, yanılığlara düşmeden, yürekliği hiç elden bırakmadan kapılmıştı bu kalkınma hamlesine, o heyecanla günlük devlet işlerinden öylesine uzak kalmıştı ki çocuklar sorunu ortaya atıldığında, pat diye ansızın toslayıverdi gerçeğe, dalgın bir yaver ağzından kaçırmıştı; yüzdüğü buluttan aşağılara uzanıp, hangi çocuklar, diye sordu general, bizim çocuklar efendim, iyi ama hangileri allah kahretsin; o güne kadar, millî piyangoda çekim işlemini yürüten ço-

cukların ordunun elinde olduğunu kendisinden gizlemişlerdi, yoksa, neden hep başkanın biletinin kazandığını açıklarlardı çocuklar, kendilerine başvurup yakınan ana-babalara söylentilerin aslı olmadığını bildiriyor, akla yakın yanıtlar uyduruyorlardı, hainler yayıyordu bu söylentileri, kışların önünde gösteri yapanlara ateş açılıyordu; girdiğimiz toplu bir kıyımı da gizlemiştik başkandan, sırf keyfiniz kaçmasın diye general hazretleri, aslında, liman kalesinin zindanlarında çocuklar, en iyi koşullar altında yaşıyorlardı, moralleri yüksekti, sağlıkları yerindeydi, gelgelelim şimdi ne yapacağımızı şaşır-dık, iki bin kadar çocuk var elimizde generalim. Piyan-goyu sürekli kazanmanın yolunu hiç uğraşmadan bulmuştu, bilardo bilyelerindeki kabartma sayıları görür görmez, öğleden beri alanda duran, kavurucu güneşin altında ellerindeki numaralara bakıp mucize bekleyen telâşlı kalabalığın esinlettiği hilenin basitliğine ve göz kamaştırıcılığına kendi de şaşmıştı ya, neydi o teşek-kür çığlıkları, mutluluk dağıtan büyüğümüz yaşasın, ta-rihin bir yanılgısıyla tersine dönecek talih tekerlek-le-rine, silik hayvan resimli biletlere, yıkık düşlerin kalın-tılarında hâlâ direnme uğruna başka dünyaların ve baş-ka zamanların kötü talihe karşı girişeceği kuşatmaya düzülmüş ne övgüler, ne görkemli yaftalar; balkonu sa-at üçte açtılar, kalabalıktan gelişigüzel seçilmiş, yaşları yedinin altında olan üç çocuğu da getirdiler, yönetimin dürüstlüğünden kimse kuşkulanasın, her torbadaki, sıfırdan ona kadar numaralanmış onar bilardo bilyesi-ni güvenilir tanıklara gösterdikten sonra ayrı renk-le-rdeki torbaları çocuklara dağıtıyorlardı, lütfen dikkat bayanlar baylar, kalabalığın soluğu kesiliyordu, şimdi gözlerini bağladığımız çocukların her biri, elindeki tor-

badan bir bilye çekecek, mavi torbalı çocuktan başla-
yalım, sonra kırmızılı çeksin, en sonunda da sarılı, üç
çocuk da ellerini torbalarına daldırıyor, dipte, birbiri-
nin eşi dokuz bilyeyle buz gibi soğuk olan tek bilyeyi
elliyorlar, önceden verdiğimiz emre uyarak; buz gibi
olan bilyeyi çıkarıyor, kalabalığa gösterip üstünde yazı-
lı numarayı okuyorlardı yüksek sesle; böylece genera-
lin kendine ayırdığı biletin üç numarası, günlerdir buz
üstünde bekletilmiş bilyelerle tamamlanmış oluyordu,
çocukların bizi ele verecekleri hiç aklımıza gelmedi ge-
neralim, öyle geç uyandık ki, artık onları üzer üzer ka-
çırıp saklamaktan başka yapılacak şey kalmamıştı, son-
raları beşerlik, yirmişerlik kümeler oluşturduk, düşünün
general hazretleri, ucundan bir tutunca, çorap söküşü
gibi gitti, bir de baktık, yurdumuzun kara deniz ve ha-
va kuvvetlerindeki yüksek rütbeli subayların tümü de
milli piyangodan aslan payını almışlar; generalin öğ-
rendiğine göre, ilk seçilen çocuklar, ailelerinin izniyle
balkona çıkmış, hatta fildişine kazılı sayıları elle okuya-
cak biçimde eğitilmişlerdi, gelgelelim sonraları zor kul-
lanmak gerekmişti, balkona bir kez çıkan çocukların
bir daha ortalıkta görünmediği söylentisi yayılmıştı,
anababalar o yüzden çocuklarını saklıyor, gece baskın-
ları sırasında diri diri toprağa gömüyorlardı; alandaki
kordonu da kendisine söyledikleri gibi taşkınlığı önle-
mek için oluşturmamışlardı, öfkesi kabarmış kitleleri
gözdağları altında, davar güdercesine gütmüşlerdi; baş-
kanla halk arasındaki ilişkileri yumuşatmak isteyen dip-
lomatlar, görevlilerin uydurduğu saçma sapan yalanları
dinlemek zorundaydılar, başkanın garip bir hastalığa
yakalandığı söylentisi doğruydu güya, bedenini tepeden
tırnağa kaplayan mantarlar yüzünden kimseyle görüşe-

cek durumda değildi, omurgasında büyüyen iguana kıl-
çığının batışını engellemek için, ayakta uyuyordu; oysa
generale dünyanın dört bucağından yağın protestola-
rın, ricaların sözünü hiç etmemişlerdi, Papa'nın yolla-
dığı, suçsuzların yazgısına kanat gerilmesi gerektiğini
önemle hatırlatan telgrafı bile gizli tutmuşlardı, gene-
ralim, zindanlarımız ayaklanan anababalarla dolup taşı-
yor, Pazartesi çekilişlerinde kullanılacak çocuk da kal-
mamıştı artık allah kahretsin, nasıl da batağa saklandık.
Yine de bütün bu söylenenlere karşın, liman kalesinin
iç avlusundaki kesimevinde, hayvan sürüleri gibi bek-
leşen çocukları kendi gözleriyle görene kadar düşülen
uçurumun derinliğini kavrayamadı; nice korkulu, ka-
ra geceden sonra güneşte gözleri kamaşan azgın keçi
yavrularının delişmenliğiyle boşaldılar zindanlardan,
güneş şaşkınydılar, sayıları da öyle çoktu ki, general
onları tek tek iki bin çocuk olarak değil, güneş yanığı
bir ten kokusu salıveren, derin suları anımsatan sesler
çıkarın, kocaman, şekilsiz bir hayvan olarak gördü, an-
cak kitlesi ve katmerli yapısı sayesinde yıkımdan ko-
runabiliyordu, çünkü böyle nicelikli bir yaşam kit-
lesini, eninde sonunda bütün dünyaya yayılacak bir öf-
ke dalgası bırakmadan yok etmek olanaksızdı allah kah-
retsin, elden hiçbir şey gelmiyordu, bu inançla, yüksek
rütbeli subaylarını toplantıya çağırdı, sapır sapır titre-
yen, daha önce böylesine korkmadıklarından ötürü de
müthiş bir korkuya kapılan on dört kumandan; hepsinin
gözlerini tek tek inceledi, karşılarında, tek başına kal-
dığını kavradı, o zaman başını dikleştirdi, sesini sert-
leştirdi, silâhlı kuvvetlerin temiz adına, onuruna gölge
düşürmemek için her zamankinden fazla birleşmeye ça-
ğırdı onları, ellerinin titrediğini görmesinler diye yum-

ruğunu hızla masaya indirerek suçlarını bağışladığını bildirdi ve sonuç olarak da görevlerinde kalmalarını ve kendilerine düşeni her zamanki şevk ve heyecanla yerine getirmelerini buyurdu, yüce ve tartışılmaz kararımıza göre, aslında olup biten bir şey yoktur, toplantıya son veriyorum, her türlü sorumluluğu ben üstleniyorum. İlk önlem, çocukların kapalı kasalarla, geceleri, ülkenin en ıssız bölgelerine gönderilmeleri idi, bu arada, söylentileri yalanlayan, değil iki bin çocuk, zindanlarda bir tek tutuklu bulunmadığını, çocuk kaçırma dedikodusunun halkı ayaklandırmak amacı güden kışkırtıcı hainler tarafından çıkarıldığını ve olayı yerinde incelemek isteyenlere ulusun kapılarının açık olduğunu belirten resmi bildirinin uyandırdığı öfke fırtınasını da göğüslemek zorundaydı, gelmek isteyen varsa, buyurun gelsin deniliyordu, geldiler, Uluslar Birliği'nden bir heyet geldi, üyeler her taşın altına baktılar, diledikleri herkese diledikleri soruları sordular, öylesine ayrıntılı sorulardı ki bunlar, Bendicion Alvarado, kim bu papaz kılıklı yabancı herifler, diye sormuştu, çocukları evde yatakların altında mı arıyorlar yoksa, dikiş kutuma, boya kavanozlarıma dalıyorlar ve üyeler sonunda, zindanları kapalı, ulusu huzur içinde, her şeyi yerli yerinde bulduklarını, insan hakları ilkelerinin isteyerek, istemeden, ya da bir ihmal sonucu çiğnendiğine ilişkin hiç bir ipucu göremediklerini, kuşkuların yersizliğini bir bildiriyle resmen belirtmişlerdi, hoşça kalın general deyip gittiler; pencereden uçları işli bir mendil sallayarak uğurladı onları, bu belâlı konunun bir daha açılmamacasına kapanmış oluşunun verdiği erinçle, güle güle, sizi eşek kafalılar sizi, hadi iyi yolculuklar bakalım, dedi, içini çekti, bitti bu dert; hayır, dedi General Rodrigo

de Aguilar, nerden bitti, çocuklar ne olacak general; al-
nına bir şaplak attı tüh, allah kahretsin, hepten unut-
muştu, ne yapacağız çocukları. Kendini bu belâlı dü-
şünce kurtarmaya çalışırken, kesin, amansız bir çö-
züm yolu belirliyordu kafasında, çocukların ormandaki
gizlenme yerlerinden çıkarılıp tam aksi yöne, sürekli
yağış alan bölgelere gönderilmelerini buyurdu, orada
seslerini yayacak hain rüzgârlar esmezdi nasılsa, orada
toprak hayvanları adım atarken kalakalıyor, çürüyüp
gidiyorlardı, zambaklar bitiyordu sözcüklerin üstünde,
ağaçların çevresinde ahtapotlar yüzüyordu, çocukların,
sisi hiç eksik olmayan And mağaralarına taşınmalarını
buyurdu, kimse bulundukları yeri öğrenemeyecekti böy-
lece, gölgelik, çürütücü Kasım yağışlarından, yatay Şu-
bat günlerine aktarılmalarını istemişti, böylece kimse
varoldukları zamanı da kestiremeyecekti, Kızıl Haç
uçaklarının gözüne çarpmasınlar diye çeltik tarlaların-
da kimbilir kaç gün boğazlarına kadar çamura gömü-
lü kaldıklarından, hummaya tutulmuşlardı duyduğuna
göre, hemen kinin ile yün battaniye yolladı, güneşin kı-
zıl ışınları ve yıldızların şavkı yüzünden yakalandıkları
sıtmayı iyileştirecekti, muz bitleri gövdelerini param-
parça etmesin diye de, havadan uçaklarla böcek tozu
serptirmişti üstlerine, uçaklardan ne sürülerle Noel
oyuncağı, ne şeker sağanakları, ne dondurma tipileri
yağdırmamıştı ki, kendisi şu kurtarıcı çözüm yolunu
akledene kadar mutlu olsunlar yavrucaklar, böylece o
kötü anıdan uzaklaşıyordu gitgide, usul uykusuzluğun
bildik nice gecesinde onları unutuyordu, gelgelelim, sa-
atin onu vurduğunu duyar duymaz, batağa saplanıyor-
du yine, hükümet konağının saçaklarında uyuklayan ta-
vukları indiriyor, kümese götürüyordu, daha yapı iske-

lesinde uyuklayan hayvanları saymayı bitiremeden, melez bir hizmetçi kız yumurtaları toplamaya geldi, onun yaşındaki güneş ışığını sezdi, iç çamaşırlarının hışırtısını duydu, hemen bindi üstüne, dikkatli olun generalim, diyordu kızcağız titreyerek, yumurtaları kıracaksınız, varsın kırılsın, allah kahretsin; soyunmadan, kızı da soymadan bir itişte yere çökertti, bir an önce karı bok renginde yağan şu Salı'dan, uyuklayan yaratıklardan kurtulmak kaygısıyla, ayağı tökezledi, yer yer mor berelele, fışkıran terle, çılgın bir dişinin iç çekişleriyle, kışkırtıcı korkutmacalarla yarılmış bir uçurumun düşsel baş dönmesine yuvarlanır buldu kendini, altındaki kadına, altın mahmuzundaki yıldızın tatlı şingirtisini, sabırsız güveylere özgü hırıltısından çıkan güherçile kokusunu, köpeksi iniltisini, bu yanış süresince sağ kalabilme korkusunu, derinden kopup gelen kıvılcımın patlayışıyla sessiz bir gök gümbürtüsünü geçirdi ne var ki uçurumun dibinde boklu çamurlar duruyordu yine, tavukların uykusuzluk uykusu, yumurtaların sarılarıyla üstü başı batmış zenci kızın ayağa kalkarken yakınmaları, gördünüz mü, söylemiştim size general, yumurtalar kırıldı işte, ve o, bir aşksız aşkın daha öfkesini yatıştırmak amacıyla, kaç tane yumurta kırıldıysa yaz, diye mırıldandı, ücretinden keserim; dışarı çıktı, saat ondu, ahırlardaki ineklerin dişlerini tek tek gözden geçirdi, karılarından biri, kulübesinde acıdan tortop olmuş yatıyordu, ebenin, kadının rahminden göbekbağı boynuna dolanmış, buğular saçan bir bebek çıkardığını gördü, oğlandı; ne ad takalım generalim, canın ne isterse, dedi, saat on birdi, yönetimi süresince her gece yaptığı gibi nöbetçileri saydı, kilitleri yokladı, kuş kafeslerini örttü, ışıkları söndürdü, saat on ikiydi, ulus erinç için-

de, dünya uykundaydı, fener ışıldağının tez geçici şafaklarından vuran ışık dilimleri arasında yürüyerek karanlık yapıyı aştı, yatak odasına vardı, gerektiğinde hemen erişebileceği bir yere astı lâmbasını, üç sürgüyü sürdü, üç kilidi kilitledi, üç kolu indirdi, oturağına çöktü, bin güçlkle işlemeye çabalarken, ameliyatlı hayasını aldı eline, bir çocuğu okşarcasına okşadı, buruntu geçmişti, haya uyuyakaldı elinde, sızı dindi, gelgelelim, pencereden giren rüzgârla bastıran bir ürküyle geri döndü, güherçile çöllerinin ötelерinden esen bu rüzgâr, yatak odasının dört yanına bir şarkının talaşlarını serpiyordu durmaksızın, ağzı süt kokan çocukları anlatıyordu şarkı, savaşa gitmiş bir ihtiyardan haber soruyorlardı çocuklar, iç çekiyorlardı, ne acıydı, ne yastı bu böyle, geliyor mu diye bakmak için kuleye tırmanıyorlardı, geldiğini görüyorlardı, geliyordu sağ salım, kadife kaplı bir kupada hem, ne acı, ne yas bu böyle, sürüyle ses, uzak sesler hep bir ağızdan söylüyorlardı, nerdeyse yıldızların şakıdığını sanıp uyuyakalacaktı, hemen ayağa fırladı, yeter artık allah kahretsin, diye bağırdı, ya onlar, ya ben, diye haykırdı, kurra onlara çıktı çünkü tan ağarmadan, çocukları çimento yüklü kocaman bir gemiye bindirmelerini, ulusal kara sularının dışına çıkarmalarını, çocuklar bir yandan şarkılarını söyleyedursunlar, onlara hiç acı çektirmeden gemiyi havaya uçurmalarını buyurdu ve suçu işleyen üç subay, buyruğunuz yerine getirildi generalim, haberiyle karşısında hazırola geçtiklerinde, rütbelerini iki derece yükseltti, bağhlık madalyalarını verdi, sonra da rütbelerini söküp adî suçlular gibi kurşuna dizdirtti onları, çünkü kimi buyruklar vardır, verilir ama yerine getirilmez, allah kahretsin, zavallı yavrucaklar. Bu katı deneyler sonucunda,

en büyük düşmanın insanın içinde, yüreğinin dibinde yattığına ilişkin inancı, büsbütün pekişmişti, yönetimini desteklesinler diye silâhlandırıldığı, bakıp beslediği şu adamlar, eninde sonunda, kendilerini besleyen eli kapmaktan kaçınmayacaklardı, şöyle bir silkip attı onları, yerlerine yenileri gelsin, nereden olursa ve yenileri o günün esintisine göre canının çektiği en yüksek rütbelere yükseltti, sen yüzbaşılığa, sen albaylığa, sen generalliğe, öbürleri de üstegmen oluverdiler, ne var yani, uniformalarının dikişlerini çatlatana kadar et tutmalarını ilgiyle gözlemlerdi, bir ara gözden kaçırmaya görsün, iki bin tutuklu çocuk olayı gibi ansızın patlak veren bir olaydan hemen anlardı ki kendisine bir kişi falan değil silâhlı kuvvetlerin bütün yüksek rütbeli subayları ihanet ediyor, zaten süt tüketmekten başka neye yarar bu herifler, darda kaldılar mı, az önce içinden yedikleri çanağa sıçıverirler, allah kahretsin, ben zengin ettim ya bunları; ellerine ekmeklerini tutuşturmuştu, onlara saygınlık kazandırmıştı, yine de hırslarından yaka silkiyordu, en tehlikeli saydıklarını denetim altında tutabilmek amacıyla yanından ayırmıyordu, en yüreksizleri de sınıra yolluyordu; denizcilerin çıkartmasına bu herifler yüzünden izin vermişti, Büyükelçi Thompson'un günlüğünde yazdığı gibi hummayla savaşmak için değil ana-cığım, sürgündeki politikacıların dediği gibi kamuoyundaki tedirginliği örtmek için de değil, askerlerim görgü edinsinler istedim, bak, pabuç giymeyi, kışlarını kâğıtla silmeyi, kaput kullanmayı öğrendiler, denizciler bana da, orduda ikilik çıkarmak istediğimde, elele çalışan örgütler kurmayı öğrettiler, devlet güvenlik örgütünü, haber alma örgütünü, Ulusal Güvenlik Bakanlığını, bir araba ıvır zıvır örgüt kurdurdular bana, adları bi-

le aklımda kalmadı; fırtınalı dönemlerde ülkeyi daha rahat yönetebilsin, herkesi bir başkasınca gözlendiğine inandırabilsin diye başka başka adlarla anılan ama temelde işlevleri birbirlerine tıpatıp benzeyen örgütler; onlardan, kışlalardaki baruta ıslak kum karıştırmayı, kafasından geçenlerle gerçeğin imgelerini birbirine karıştırmayı da öğrendi, yine de, ayaklanmalar oluyordu arasıra, o zaman hışım gibi dalardı kışlalara, ağzından köpükler saçarak, savulun alçaklar, komutları veren geliyor diye haykırarak, kendi resmini taşıyan hedeflere karşı atış talimi yapan subayların yüreğine korkular salarak, alın şunların silâhlarını, diye buyururdu duraksamadan, sesinden ürküp kendileri çıkarırlardı silâhlarını, çıkarın üstünüzdeki erkek giysilerini bakayım; çıkarırlardı: San Jeronimo üssünde isyan çıktı generalim, ana kapıdan o kocaman ihtiyar ayaklarını acıyla sürüyerek girdi, iki yana dizilip kendisini kâinatın en büyük generali ünvanıyla selâmlayan nöbetçilerin arasından geçerek, yanında tek koruyucu bile yoktu, silâhsızdı, isyancıların karşısına dikildiğinde, sesinde olanca yetkesini toplayarak patladı, çabuk yüzükoyun kapanın yere, tuttuğunu koparan generaliniz geldi, çabuk yere kapanın alçaklar, kıyı köylerinde de burunlarını toprağa sürttürüp geçti aralarından, üniformasız asker kaç para ediyormuş, halk görsün, orospu çocukları sizi, kışladan gelen isyan haykırışları arasında kendi verdiği kesin komutu duydu, isyanın elebaşları arkadan vurulacaklardı; cesetleri topuklarından asıp güneşe ve kırağıya bıraktılar, Tanrı'ya küfredenlerin başına gelenleri görmeyen kalmasın, döneke alçaklar, ne var ki bu kanlı cezalar bir çözüm getirmiyordu, en ufak bir savsaklamada, köklerini kazıdığını sandığı bin kollu asalağın pen-

çesinde buluyordu kendini, bir bakıyordun, egemenliğinin kuzey rüzgârlarında dalbudak salmaya başlamış canavar, en cesur subaylarına tanımak zorunda kaldığı ayrıcalıkların, yetke kırıntılarının, kişisel yakınlık hakkının gölgelerinde serpilmiş, bu hakları tanımak zorundaydı, istese de, istemese de, çünkü egemenliğini ne onlarsız sürdürebiliyordu, ne de onlarla, yüreğini daraltan bir havayı solumaya hüküm giymişti sonsuza kadar, allah kahretsin, haksızlıktı bu, aziz dostum General Rodrigo de Aguilar'ın yıllar yılı hiç bozulmayan saflığına şaşmadan yaşamak da bir o kadar güçtü ya; yazıhaneme girdiğinde ölü gibiydi yüzü, ilk piyangocular-
dan iki bin çocuğa ne olmuş, merak ediyormuş, herkes onları denize attığımızı söylüyormuş da; generalin yüzünde hiçbir değişiklik olmamıştı, hainlerin yaydığı bu asılsız söylentilere inanmamak gerekir dostum, demişti yalnızca, çocuklar Tanrı'nın gözetiminde büyüyorlar demişti, her gece orada söyledikleri şarkıları duyuyorum, demişti parmağını evrenin belirsiz bir yerine doğru sallayarak, Büyükelçi Evans da şaşkınlık içinde kalmıştı ya, aynı kayıtsız sesle, hangi çocuklardan söz ettiğinizi anlamadım dediğinde, ülkenizin Uluslar Birliği'ndeki sözcüleri bir bildiri yayımlayarak, çocukların okullarda eğitim gördüğünü, sağlıklarının yerinde olduğunu kamuya duyurmadılar mı, ne var yani, belâyı atlattık gelgelelim geceyarıları, kalkın generalim diye uyardırmalarını yine önleyemiyordu; generalim, ülkenin en büyük iki garnizonunda isyan çıktı, başkanlık sarayının az ötesindeki Conde kışlasında da en belâlisinden bir isyan, elebaşı General Bonivento Barboza, bin beş yüz kadar tepeden tırnağa donatılmış askerle mevzi almış, muhaliflere yakınlıklarıyla tanınan konsoloslar el altın-

dan sağlamışlar malzemeyi, yani oyalanmanın zamanı değil generalim, anamızı belleyecekler. Başka günlerde olsa, bu yanardağ patlaması, ateşle oynama tutkusunu bileyleydi, ama şimdi yaşının gerçek ağırlığını herkes-ten iyi duyuyordu, iç dünyasının çılgınlıklarına karşı koyacak gücü kalmamıştı pek, kış gecelerinde, ameli-yatlı hayasını avucuna alıp uyu yavrum, uyu güzelim di-ye sevecen mırıltılarla yatıştırmadan uyuyamadığını bi-liyordu, oturakta ıknırken, sanki bunca yıl, her gece yapayalnız işediğinden ötürü böyle kalınlaşmış bir küf tabakasının süzgecinden, canının damla damla zorlandı-ğını, akıp gittiğini biliyordu, belleğinin çözüldüğünü ar-tık, kimin kim olduğunu tam bilemediği, kimin kimin nesi olduğunu da bilemediği, bir süre için başka bir evle değişmeye can attığı bu evde kaçınılmaz bir yazgının boyunduruğunda sürüneceğini, başka bir ev, buradan çok çok uzakta olsun, bir Kızılderili mahallesinde, ora-da nice yıllar, bunca uzun yıllar boyunca ulusunun tek başkanı olduğunu, yılların hesabını artık kendisinin bi-le tutmadığını kimseler bilmesin; öyleyken, General Rodrigo de Aguilar karşı tarafa onurlu bir istifa götü-rülmesinde arabuluculuk önerdiğinde, karşısında kala-balıkta uyuklayan, teni karaciğer lekeleriyle kaplı bir ihtiyar değil, yoo olmaz, bir adım atmam buradan diye bağırان damızlık bir boğa buldu; bu çekilip çekilmeme sorunu değil artık generalim, herkes bize düşman, kili-se bile; hayır, diye directti, kilise yönetime bağlıdır; iyi ama kırk sekiz saattir toplantıda bulunan generaller çıkmadılar daha, bir anlaşmaya varamadılar; zarar yok, dedi, en büyük parayı kimden koparacaklarını anlayın-ca karara varırlar; ama isyanı destekleyen siviller so-kaklarda açık açık propaganda yapıyorlar; daha iyi ya,

dedi, hepsini bacaklarından direklerle asarsınız, dizginler kimin elindeymiş görsünler; çıkar yolumuz yok generalim, halk onlardan yana; yoo, yalan, halk oldum olası beni tutmuştur, buradan ancak ölümü çıkarırlar dedi kesin kararını bildirdiği sesiyle, kızkurusu elini masaya indirdi, sonra süt sağımına kadar deliksiz bir uykuya daldı, kabul salonu moloz yığınının dönüyordu bu arada, Conde isyancıları doğu kesimindeki bütün pencerelere kayalar atmış, kırık camlardan içeri fırlattıkları yağlı paçavralarla yapıdakileri gece boyunca korkudan tetikte tutmuşlardı, bir görseydiniz generalim, halimizi sormayın, battaniyeler ve su kovalarıyla oradan oraya koşuşturup durduk, gözümüzü bile kırpmadık, en umulmadık yerlerden ateş havuzları yayılıyordu; general dinlemiyordu bile, mezarsı ayaklarını, kül yığınları, halı parçaları, yanık kilimlerle kaplı odalardan sürüyerek, size onlara aldırmayın demiştim ya, diyordu; ama bu kadarla kalmayacakmış, bu alevden güller yalnızca bir uyarıymış, asıl patlamalar sonra başlayacakmış diye haber gönderdiler generalim; general kimseyi dinlemeden bahçeyi boydan boya dolaştı, dipteki gölgelerde, yeni açılan güllerin, deniz rüzgârından huysuzlanan horozların sesini içine çekti, peki ne yapalım generalim, size onlara aldırmayın dedim, allah kahretsin, sonra her gün o saatte yaptığı gibi, süt sağımını denetlemeye gitti, Conde kışlasındaki isyancılar da, her gün o saatte görmeye alıştıkları sütçü beygirini gördüler; arabaya, başkanlık ağılından yedi fıçı süt yüklenmişti, emektar arabacı bir haber de getiriyordu, sizler dedi, istediğiniz kadar yediğiniz çanağa sığın, general yine süt yolladı size, çok ta saf bir hali vardı, General Bonivento Barboza, arabacı tatmadan önce kimsenin

süt içmemesini buyurdu, belki de zehirliydi süt; demir kapılar açıldı, iç avlunun geçitlerinden sarkan bin beş yüz isyancı asker, arabanın avlunun ortasına gelişini izlediler, yaver, elinde bir çanak ve bir kepçeyle arabacının yanına tırmandı, sütü tattıracaktı adama, fiçinin tıpasını çıkardığını gördüler, korkunç patlamadan yayılan kara sisler arasında yüzdüğünü de, sonra, sonsuza dek hiçbir şey göremezdiler artık, içinde bir tek çiçek bitmemiş bu yaşlı, sarı, taş yapıda tam yedi fiçı dinamitin patlayışını izleyen korkunç gümbürtüde, bütün yıkıntılar bir an havada asılı kaldı. Bitti bu iş, diyerek başkanlık sarayında içini çekti general, kışlanın yakınlardaki dört evi de havaya uçuran, kentin dışına kadar evlerin tümündeki dolaplarda çeyizlik kristal bırakmayan deprem rüzgârını iliklerinde duydu, bitti işte, diyerek içini çekti, liman kalesinin avlularından, fazla barut gitmesin diye çiftler sıra halinde kurşuna dizilen on sekiz subayın cesetlerini taşıyan çöp kamyonlarını görünce, oh dedi, bitti işte, General Rodrigo de Aguilas huzuruna çıkıp da, generalim yine zindanlarda siyasal tutuklulardan geçilmiyor, artık yer kalmadı haberini getirdiğinde de, bitti işte, diye içini çekti, şenlik çanları çalındığında, fişekler ateşlendiğinde, zafer ezgileri bir yüzyılın daha esenlikle geçeceğini muştuladığında, bitti allah kahretsin dedi, bu iş bu kadar, öylesine emin, tasasızdı ki artık, kendi can güvenliğini bile gözetmiyordu, bir sabah, süt sağımından dönerken, incecik Kasım sağanağı altında, gül fidanlarının arasından çıkıp avluda yolunu kesen düzmece cüzzamlıyı zamanında göremedi, içgüdüğü yanılmıştı bu kere, tabancanın parlak namlusunu, tetiği çekmeye çabalayan titrek parmağı çok geç ayırdetti, kollarını iki yana açıp göğsünü uzattı,

hadi görelim bakalım alçak, diye haykırıyordu avaz avaz su yorumcularının böylesine yanılışı, ölümünün şu anda, bu beklenmedik yoldan olması, şaşkına çevirmişti onu, sıkıysa eğer, ateş edersin ve o kısacık duraklama anında, saldırganın gözlerinde solgun bir yıldız yandı söndü, dudakları büzüldü, eli titredi, o zaman çekiç gibi atıldı, yumruklarını indirdi adamın kulaklarına, onu yere çökertti, çenesine bir tekme savurdu, çığlıklarına koşan nöbetçinin sesi bambaşka bir dünyadan geliyordu, ardarda sıkılan beş kurşunun yaydığı mavi sisten geçti, başkanlık muhafızlarıyla işkencecilerin eline diri geçmeyi göze alamayan düzmece cüzzamlı, tabanca-sındaki beş kurşunu kendi karnına sıkmış, bir kan gölünde kıvrılmış yatıyordu, neden sonra yapıdaki kargaşayı bastıran kendi sesini duydu general, evet, paramparça edeceksiniz cesedi, herkese ders olsun; hemen parçaladılar, kelleyi kaya tuzuyla sıvayıp alana astılar; sağ bacak, Santa Maria del Altar'ın doğu kesimine, sol bacak, batının uçsuz bucaksız güherçile çöllerine götürüldü, bir kol yaylalara, öbür kol ormana, gövdenin öteki parçaları da domuz yağında kızartılıp güneşe ve rüzgâra bırakıldı, sonunda yalnız çıplak kemikler kaldı geriye, yaa bu kerhane böyle yaman öğütüyor insanı, babalarına karşı gelmeye yeltenenler bundan böyle bilsinler, duymayan kalmasın; öfkeden rengi yeşile kesmişti, cüzzamlılardan dipçik zoruyla arındırılmış gül fidanlarının arasına daldı hışımla, bakalım şimdi suratlarını gösterecekler mi alçak dürzüler, yatalakları tekmeleyerek birinci kata çıkardı, ananızı kim düzüyormuş anladınız mı orospu çocukları, çekilin yolumdan diye bağırarak geçti odalardan, allah kahretsin hepinizi; korkudan sinmiş görevlilerin, kendisini ölümsüz başkanımız

alkışlarıyla selâmlayan dalkavukların arasından, savu-
lun, efendiniz geliyor diye haykırarak koştu, her köşe-
de, demirocağı kavuruculuğundaki soluğundan taş gibi
bir iz bırakarak, toplantı salonuna şimşek hızıyla girdi,
doğru dairesine, yatak odasına daldı, üç kolu indirdi,
üç sürgüyü sürdü, üç kilidi kilitledi, parmağının ucuyla
boka batmış pantolonunu çıkardı. Odasında düzmece
cüzzamlıya silâh veren gizli düşmanını ararken, burun
delikleri kıpır kıpırdı, düşman yanibaşındaydı, varlığını
duyuyordu, balını gizlediği yeri bilecek kadar yakın biri,
gözleri her an anahtar deliklerinde, kulakları duvarlar-
da, tıpkı benim resimlerim gibi, Ocak alizelerinin uğul-
tusundan ıslığını yükselten konuşkan biri, sıcak gece-
lerde korlarda duyuyordu onun varlığını, aylarca,
uykusuz, korkulu gecelerde, hortlak adımlarını karan-
lık yapının en kuytu köşelerine sürüklediği zamanlar-
da ardını bırakmayan biri, en sonunda bir gece, do-
mino oyunu sırasında, beklediği belirtgenin oyunu dü-
beşle bitiren kaypak bir elde somutlandığını görmüştü,
içinden yükselen bir ses, bu elin hainin eli olduğunu fı-
sıldamıştı sanki, allah kahretsin, o demek, dedi kendi
kendine, canı sıkılmıştı, masanın ortasına sarkan lâm-
banın ışığında gözlerini kaldırmış, can dostum General
Rodrigo de Aguilar'ın yakışıklı, topçu-askeri gözleriyle
karşılaşmıştı; amma iş ha, sağ kolu, kutsal suç ortağı;
olamaz, diye düşündü, asla, bunca yıldır ne yalanlar
uydurarak ilgisini başka yöne çektiklerini yavaş yavaş
çözdükçe, içi yanıyordu, hep acı gerçeği benden gizle-
mek için, can dostum kimlerin hizmetindeymiş öğren-
meyeyim diye, federal savaşın en kuytu köşelerinden
çıkartıp zengin ettiğim, şatafata boğduğum vurguncu
politikacıların hizmetindeymiş can dostum; kendisini

kullanmalarına izin vermişti yaa, liberal kasırganın sili-
lip süpürdüğü eski soylu sınıfın aklından bile geçmeyen
yerlere yükselmede kendisini bir araç olarak kullanma-
larını hoşgörüyü karşılamıştı, daha da gözleri doyma-
dı allah kahretsin, kendine ayırdığı yere, Tanrı'nın ya-
nıbaşındaki seçkin kul mevkiine göz diktiler, benim ye-
rime geçmek, ben olmak istediler pezevenkler, hem ki-
min yardımıyla, imza yetkisi verdiği tek kişi olma ayrı-
calığından yararlanarak en büyük güven ve yetkeyi ka-
zanmayı beceren adamın o duru kafası, sonsuz sakın-
ganlığı sayesinde; yönetmelikleri, genelgeleri ona oku-
turdum, bana yol gösterirdi, parmak basardım kâğıtla-
rın altına, sonra da mührü, mührü kasaya kaldırırdı,
yalnız o bilirdi şifreyi, sağlığına dostum, derdi imzalan-
mış kâğıtları uzatırken, al da kışını silersin bunlarla
derdim katıla katıla, işte General Rodrigo de Aguilar
böylelikle, saltanat içinde ikinci bir saltanat, benimki
kadar yaygın ve verimli bir egemenlik kurmuştu, yal-
nız gölgede kalmaya razı değildi tabii, Büyükelçi Nor-
ton'un suç ortaklığı ve cömertçe yardımlarıyla Conde
kışlasındaki ayaklanmayı başlatmıştı, Hollandalı oros-
pulara o herifle birlikte gidiyorlar, öbürü bizimkinin pa-
ravanası, tabii onun diplomatik dokunulmazlığından ya-
rarlanıp Norveç yapısı fıçılarla ülkeye gizlice silâh soktu,
öte yandan, domino masasında, tütsüler arasında ba-
na yağ çekti, güya benim yönetimimden daha candan,
daha haksever, örnek bir başka yönetim dünyada yok-
muş, silâhı o düzmece cüzzamlının eline tutuşturanlar
da onlardı, saldırganın evinde gömülü bulduğumuz ya-
rısı yırtık elli bin pezoyu verenler de onlardı, öbür ya-
rısı suç işlendikten sonra ödeyecekti can dostum, aman
anacığım ne acı, bu yenilgiyi kabul edemediler, kansız

bir darbe tasarladılar hemen, sizin kanınız da akmayacak generalim, General Rodrigo de Aguilar'ın elinde tartışılmaz kanıtlar vardı zaten, benim uykusuz geceleri karanlıkta dolaşarak, yurtseverlerin çanaklarındaki kül-leriyle, piskoposların yağlıboya tablolarıyla konuşarak geçirdiğini biliyordu, ineklere fenasetin yutturduğumu da ateşlerini ölçtüğümü de, sonra bir nöbet sırasında, pencereden az öteye, limana demirlemiş gördüğüm üç karavelanın düşümde yarattığım amirali adına bir tür-be yaptırdığımı, halkın parasını büyüleyici icatlara saçıp savurduğumu biliyordu; yalnızca çılgınlık nöbetle-rinde görebildiği bir güzellik kraliçesi uğruna, gökbilim-cileri güneş sistemini altüst etmeye zorladığını, hatta bir bunaklık tutturmasıyla, iki bin çocuğun çimento yüklü bir gemiye bindirilip dinamitle havaya uçurul-maları yolunda emir verdiğini de, yaa, hepsini biliyor-du anacığım, düşünsene, ne orospu çocukları bu herifler güvenlik kurulu üyeleriyle General Rodrigo de Aguilar, Kutsal Koruyucu Meleşimiz, yani muhafızların koruyucu meleği onuruna düzenlenen yıllık şenlikten hemen ön-ce, Bir Mart'ta geceyarısı düzenledikleri toplantıda, bu güvenilir kanıtlara dayanarak onu ünlü sürgünlerin ka-yalıklardaki sığınağına kapatmayı düşünmemişler miydi, yoksa üç gün içinde generalim, ama ihanet tasarısı-nın korkunçluğuna, yakın bir gelecekte gerçekleşmesi olasılığına pabuç bırakmamıştı, durumu anladığını bel-li etmedi hiç, her yılki gibi aynı akşam, aynı saatte özel muhafızlarını buyur etti, şölen masasına oturdular, Ge-neral Rodrigo de Aguilar gelip de ilk kadeh kaldırılana kadar oyalandılar, başkan, muhafızlarıyla söyleşti, gül-dü, hepsiyle tek tek ilgilendi, subaylar habire kollarına bakıyor, bozuldu mu diye kulaklarına tutup kuruyor-

lardı saatlerini, saat on ikiye beş kalmıştı ve General Rodrigo de Aguilar daha yoktu ortalıkta, oda, gemi kazanı kadar sıcaktı, çiçek kokuları her yanı tutmuştu, kuzgunkılıcı ve lâle, dipdiri güller kokuyordu oda, biri bir pencere açtı, oh hava girdi biraz, saatlerimize bakıyoruz, düğün çorbası kokusuyla yüklü yumuşak deniz rüzgârı okşuyor yüzümüzü, ondan başka herkes terliyordu; yeryüzünün başka bir çağında da kendine ayırttığı özel yerde oturan bu yüzyıllık dipdiri hayvanın keskin bakışları altında uyuşmuş gibiydik, sağlığınıza dedi, nazlı bir zambağı andıran cansız eli gece boyunca şeref kaldırıp hiç tatmadığı içkiyi yine kaldırdı havaya, saatin sesi bu dipsiz uçurum sessizliğinde beyine işliyor, saat on ikiye ama General Rodrigo de Aguilar görünmüyordu, biri yerinden kalkacak oldu, lütfen, dedi başkan, ölümcül bir bakışla onu dondurarak, kimse kıpırdamasın, kimse soluk almasın, kimse benden izinsiz yaşamaya kalkışmasın, bekleyelim şu on ikinci vuruşu dercesine; tam o sırada perdeler aralandı, soylu Orjeneralimiz Rodrigo de Aguilar geldi, gümüş bir tepside, boylu boyunca, karnibaharlarla defnelerin üstüne uzanmış, her yanına bolca bahar serpmişler, çıtır çıtır, önemli günlerde giydiği beş altın badem düğmeli üniformasını giymiş, sağ kolunda, sayısız bağlılık, yararlılık nişanları, şeritler, göğsünde on kilo ağırlığında madalyalar var, ağzında bir tutam maydanoz; başkanlık yontucuları, korkudan dillerini yutmuş konuklara servis yapmaya hazır bekliyorlar ve biz bu zarif yontma ve dağıtma işlemini soluk almadan izliyoruz; fıstık-üzümlü içine kokulu otlar doldurulmuş savunma bakanımız tabaklarımıza eşit olarak dağıtıldıktan sonra başkan, başlayın dedi afiyet olsun beyler, yarasın.

Ne belâlar, nice uğursuz güneş tutulmaları, ne gök yangınları atlatmıştı kıl payıyla, zamanımızda yaşayan biri, iskambil kâğıtlarının onun yazgısını bildiklerine artık inanamazdı. Yine de gövdenin mumyalanma işlemi süredursun, en tok sözlülerimiz bile, açık açık söylemesek de, bilicilerin dediklerinin gerçekleşmesini korkuyla bekliyorduk, sözgelimi öldüğü gün, bataklıklardaki çamur, kaynağın gözesine dönecekti, kan yağacaktı gökten, tavuklar köşeli yumurtalar yumurtlayacaklardı ve evren bir kere daha sessizliğe ve karanlığa gömülecekti, çünkü yaradılışın sonuydu onun ölümü. Bunlara inanmamak da elden gelmiyordu, değil mi ki yayın izni verilmiş bir - iki gazetede onun ölümsüzlüğüne övgüler düzülüyor, düzmece belgelerle büyüklüğü boyuna yüceltiliyordu, her gün baş sayfada, eski, görkemli günlerinde giydiği boynu bükük beş yıldızla süslü gözalcı üniformasıyla görünüyordu, her zamankinden daha güçlü, zeki ve sağlıklıydı, oysa bizler kimbilir kaç yıl önce saymayı unutmuştuk yaşını, gündelik fotoğraflarda, ulusa yine görkemli anıtlar,

unutulmaz hizmetler sunuyordu, kimsenin bunlardan haberi yoktu ki, dün yapılan bir törende diye yazıyorlardı, aslında geçen yüzyılda yapılmamış mıydı o tören, bu haberlerin doğru olmadığını biliyorduk, hiç kimse Leticia Nazareno'nun iç parçalayıcı ölümünden sonra onu kalabalıkta görmemişti, insanlardan kaçıp bu ölümler evine kapanmıştı, günlük devlet işleri oluruna bırakılmıştı, yıllardır yürüttüğü güçlü baskı dışında yönetici gücü kalmamıştı artık, şu anda en yüksek pencerelerinden göğsümüz daralarak hüznünlü günbatımını gözlediğimiz bu saray yıkıntısında, tek başına, kilit altında yaşamıştı ölünceye kadar, kimbilir aynı günbatımını kaç kereler asılsız düşlerinin tahtından gözlemişti; fenerin yanıp sönen ışıldağının, yeşil, usul sularla odaların yıkıntılarına dolduğunu gördük, bir zamanlar, liman tepelerindeki renk renk kulübeleri yerlebir eden kasırgalardan birinden sonra kalabalıkların istilâsına uğrayan bakanlıklarda, geçmiş günlerin som ışıklı mercan kayalarında, yoksulların yaktığı lâmbaları gördük, aşağılarda dağınık, sisli kenti, yabancılara satılmış denizimizin krater küllerinde, solgun şimşeklerin aydınlattığı bir anlık ufuk çizgisini gördük, onsuz ilk gecemiz, onun ve sıtmalı numan çiçeklerinden doğmuş, uçsuz bucaksız gölleri andıran imparatorluğunun sonu, çamurlu ırmak ağızlarında kurulmuş, kavruan köyler, özel topraklarına çektiirdiğı öfkeli dikenli teller ki oralarda, daha doğuştan kalıtımsal başkanlık damgasını taşıyan eşsiz bir inek türü, alabildiğine üreyip gidiyordu. Yalnızca kuyruklu yıldızın üçüncü gelişine kadar yaşayacağına inanmakla kalmıyorduk, bu inanç, ihtiyarlıkla ilgili şakalarımızda gizlemeye çalıştığımız garip bir güven, bir erinç veriyordu bize, ona

bunak kaplumbağaların özelliklerini, fillerin garip huy-
larını yakıştırıyorduk, meyhanelerde fıkralar anlatıyor-
duk, biri, hükümet üyelerine onun öldüğünü bildirmiş
de aman hangimiz ona haber vereceğiz diye tirtir tit-
remeye başlamışlar ha, ha, ha, doğrusunu söylemek
gerekirse, öldüğünü bilip bilmemek ona vızgelirdi, hem,
bu fıkranın doğru mu, yalan mı olduğunu kendisi de
tamtamına kestiremezdi, çünkü o sıralar kendinden
başka hiç kimse, belleğinde kala kala görkemli geç-
mişten birkaç paçavra kaldığını bilmiyordu, dünyada
yapayalnız, üstelik kütük gibi sağır olduğunu; yassı,
kocaman ayaklarını karanlık geçitlerde sürüklerken,
smokin ceketini giymiş, kolalı yakalı biri mendilini sal-
layıp gizemli bir selâm vermişti, merhaba demişti de,
bu göz yanılmasından bir buyruk doğmuştu hemen,
başkanlık sarayında çalışanların tümü, başkan geçer-
ken beyaz bir mendil sallamak zorundaydılar, geçitler-
deki nöbetçiler, gül fidanları arasındaki cüzzamlılar, o
geçerken beyaz mendiller sallıyorlardı, merhaba gene-
ral, merhaba, gelgelelim o duymuyordu ki, Leticia Na-
zareno adına yas törenleri düzenlenen günbatımından
beri bir şey duyduğu yoktu, kafeslerdeki kuşların şa-
kırmaktan sesleri kısıldı sanmıştı, sesleri daha gür çık-
sın diye kendi balından yedirmişti onlara, ağızlarına
Cantorina damlatmıştı, başka bir çağın şarkılarını söy-
lemişti kulaklarına, parlak Ocak mehtabı, demişti, bil-
miyordu ki kuşların seslerinde kısılma falan yok, ken-
disi gittikçe daha az duyuyor, ve bir gece kulak za-
rındaki vınlama pat diye dağılıverdi, bitmişti işte, an-
cak saltanatın gölgesindeki düşsel gemilerden yükse-
len ağıtların ve ayrılış hüznünün yarabildiği bir alçı yı-
ğınıydı artık, çcvresinde düşsel rüzgârlar esip duru-

yordu, gerçek kuşların suskunluğıyla büyüyen uuru-
mu içindeki kuşların cıvıltısı dolduruyordu. Saraya gir-
me izni olan üç beş kişi, onu leyin, saat ikinin uyu-
şukluğunda, yabani menekşelerin altında, sallangaçlı is-
kemlesine kurulmuş buluyorlardı, ceketinin düğmelerini
zmşt, ulusal renkler taşıyan kuşağını, kılıcını ı-
karmıştı, çizmelerini de çıkarmıştı ama Papa'nın özel
oraplığından yolladığı on iki düzine çoraptan bir çifti,
mor çorapları ayağındaydı, hoşgrl bir nöbetçinin
beklediği arka duvarlardan tırmanan, yandaki okulun
kız öğrencileri, kaç kereler, ağır bir uyuşukluk nöbetin-
de, yüzü solgun, şakaklarında şıfalı otlarla yatarken bas-
kın vermişlerdi ona, yüzünde çardaktan sızan alacalı
ışık dilimleri, havuz dibinde sırtüstü yatan bir manta ba-
lığı gibi zevkten kendinden geçmiş; pis bunak diye hay-
kırırlardı, havayı saran sıcak buğuda yüzlerini tam see-
mezdi, gülümserdi onlara, kadife eldivensiz çıplak elini
sallardı, ne var ki, seslerini duyamazdı, karides kokulu
ekşi deniz rzgrını duyabilirdi, bir de ayak parmak-
larını tavukların ddiklediğini, ama ne ağustos böcek-
lerinden kopan parlak, ışıltılı gmbrty, ne kızları,
ne başka bir şey. O dönemde, bu dünyanın gerçeğiyle
kurduğu tek bağlantılar, en geniş kapsamlı anılardan
arta kalan üç beş dağınık izlenimdi, Devlet işlerinden
uzaklaştırılıp lekesiz bir saflığın arafında yüzmeye baş-
ladığından beri, bunlar diri tutuyordu onu, ve aşıma
uğramış yaşının savurgan rzgrına karşı koymak zo-
runda kalıyordu, alacakaranlıkta ıssız yapıda dolaşır-
ken, karanlık yazıhanelere gizlenirken, kayıt defterleri-
nin kenarlarını yırtıyor, kendisini ölmekten alıko-
yan anılarının geri kalan bölümünü süslü yazısıyla kay-
da geçiriyordu; bir gece, adım Zacarias'tır yazmıştı da

fenerin gelip geçici ışığında, kaç kereler okumuştı, sonunda üstüste yinelenen adı, uzak ve yabancı gelmişti, allah kahretsin, dedi kendi kendine, kâğıdı parçalayıp attı, ben benim, dedi kendi kendine, sonra başka bir kâğıda, kuyruklu yıldızın ikinci geçişinde yüz yaşı dolaylarında olduğunu yazdı, ama bu arada, yıldızın kaç kez geçişini gördüğünü hepten karıştırmıştı, başka bir kâğıt parçasına, yaralılara saygı duyun, diye yazdı ezberden, yabancı topraklarda ölen yurtsever askerleri unutmayın, bazı dönemlerde aklına her eseni, bütün bildiklerini yazardı, helâlarda uygunsuz şeyler yapılması gerektiğini bile bir kartona yazmış, kartonu helâ kapısına sıkıştırmıştı, bir keresinde o kapıyı yanlışlıkla açtığında, çömelmiş durumda eliyle oynayan yüksek rütbeli bir subayla karşılaşmıştı da; aklında kalan bölük pörçük birkaç şeyi de kâğıda geçirdi aman unutulup gitmesinler. Leticia Nazareno, hayatımın tek yasal eşi, diye yazdı, olgun yaşında okuyup yazmayı o öğretmişti kendisine, onu halkın gözüyle görmeye çalıştı, bayrağın rengindeki tafta şemsiyesiyle, tilki kuyruklarından başkan-karısı kürküyle, yine de onu ancak cibinliğin buğusu altında, öğleden sonra iki sıcağında çırpıl-çıplakken gözlerinin önüne getirebiliyordu; senin o yumuşak, solgun gövdenin, serinleticinin vınıltısıyla sarmalanıp öylece bitkin yatışını, memelerinin diriliğini duyuyordu, sıcakta ortalığı tutan orospu kokunu, süte, paslı altına, pörsümüş çiçeğe kesmiş o müthiş taptaze rahibe ellerinin usta didişkenliğini duyuyordu, aşka yarayışlı ellerdi bunlar, bir tek o, çizmelerini çıkar da Brabanta çarşafların batmasın diyebilme başarısını gösterebilmişti, çünkü, general onun her dediğini yapardı; kılıcını da çıkar, fıtık bağını da, mahmuzlarını da, her

şeyini çıkar at sevgilim, etinin tadını duyayım, ve o, senin uğruna Leticia Nazareno'dan başka hiç bir kadın için yapmadığı ve Leticia Nazareno'dan sonra da asla yapmayacağı şeyleri yapıyordu, benim tek aşkım, tek yasal aşkım, diye içini çekti, sararmış defter kâğıtlarına geçiriyordu duygularını, kâğıtları cigara sarar gibi sarıyor, evin en kuytu köşelerine gizliyordu, hiç bir şey anımsayamayacağı gün, yardımlarına başvurduğunda, yerlerini kendisinden başka kimse bilmesin kaygısıyla ve Leticia Nazareno'nun imgesi de bellek oluğundan aşağı usulca süzülüp yittiğinde aklında yalnızca kent dışındaki konakta ikinci ayrılışları sırasında annesi Bendicion Alvarado'nun yüzü kaldığında da, kimsecikler bulamadı kâğıtların yerini, zavallı anacığı, oğlu ölmekte olduğunu anlamasın diye su kabağına doldurduğu çekirdekleri sallıyor, tavukları çevresine topluyor, sancısından soluk alamadığı sezilmesin diye, mandalina ağaçlarının arasına kurulu hamağa her zamanki gibi meyve suları taşıyordu; zavallı anacığı, kimseden döl almadan gebe kalmıştı; onu tek başına rahminde taşımıştı, şimdi de acısını gık demeden çekiyordu yine tek başına, bir ara sancının yoğunluğu yüzünden, gururunu ayaklar altına almak zorunda kaldı, sırtıma bak oğul, dedi, bak da söyle, bana dirlik vermeyen bu akkor nereden çıkıyor, döndü sırtını, gömleğini sıyırdı, ve başkan, korkudan dilini yutmuşçasına, anasının sırtındaki kıpkırmızı açık yaraları, guava lâpasının içinde yeni yeni kımıldamaya başlayan kurtçukları gördü. Kötü günlerdi onlar generalim, halkın diline düşmeyen devlet sırrı yoktu, General Rodrigo de Aguilar'ın soylu cesedi şölen masasında boy göstereliberi, hiç bir buyruk tamtamına yerine getirilmiyordu, ama başkanın aldırdığı yoktu, yandaki yatak

odasında anasının usul bir ateşle için için eriyip bittiği o acı aylar süresince, egemenliğinin yavaştan belverişine aldırdığı yoktu, Asya illetlerinde uzman hekimler, veba değil bu, demişlerdi, humma da değil, uyuz da değil, verem de, Doğuya özgü sayrılıklardan hiç birisine benze-miyor, bir Kızılderili ilentisi bu, büyüü de ancak ile-nen bozabilir, ölüm desenize düpedüz, anlamıştı başkan ve bir ana sevecenliğiyle dünyadan elini eteğini çekti, anasına bakmaya adadı kendini, zavallının çibanlarla kaplı bedeniyle yemek pişirdiğini görmesinler diye, onunla birlikte çürümeyi seçti, tavukları hükümet kona-ğına getirmelerini buyurdu, tavusları da getirdiler, bo-yalı kuşlar, gönüllerince odalarda gezinmeye başladılar, yeter ki anası kent dışındaki konağın köy havasını öz-lemesin, yatak odasında kendi eliyle kokulu kökler yak-tı ki, kimsecikler anasının çürüyen bedeninin kokusunu alamasın, Merkükromla ateş alan, pikrik asitle sara-ran, metilenle moraran bu yangın bedeni, mikrop kırıcı merhemlerle yatıştırmaya çalıştı, işleyen yaralara Türk bitkileri, şifalı otlar sardı kendi eliyle, hem de ilentiden ödü kopan sağlık bakanının bütün öğütlerini hiçe sayarak, ne var anacığım, öleceksek, birlikte ölelim diyordu, gelgelelim Bendicion Alvarado, yalnız kendisi-nin ölmekte olduğunu bilincindeydi, oğluna mezara ta-şımak istemediği aile gizlerini açmak istiyordu, senin eşini domuzlara atmışlardı dedi, tanrım, onca dönek göçmen içinden hangisinin senin baban olduğunu nere-den bilebilirdim, bir barın arka odalarından birinde ayakta, üstelik çürümüş çöplere, kokuşmuş şarap tu-lumlarına dadanan mavi sinekler ordusundan koruna-bilmek için başında şapkayla gebe kaldığını anlatmaya çabalıyordu, tarihçe bu işte, bir manastırın girişinde bin

bir güçlükle doğum yapmıştı, Mekke samanlarının  z n  dolu sazlarında ve o ışıkta görmüştü ilk, çocuğun sağ hayası ceviz büyüklüğünde ydi, soluğu körük gibi a ılıvermişti, bir kaval gibi i  çekmişti, onu rahibelerin verdiği pa avralara sarmıştı, bu yapı bozukluğunun tek il ci baldır, demişlerdi de dolaşmadığı pazar yeri kalmamıştı bebeğiyle, acaba baldan daha etkili ve daha ucuz bir il   bilen var mıydı, onu hep bildik sözlerle avutmuşlardı, yazęıya karşı çıkılmaz, diyorlardı, değil mi ki  ocuk, nefesli saz  almak dışında her işin üstesinden gelebilir, diyorlardı, bu arada bir sirk falcısı, yeni doğmuş bebeğin avucunda hiç çizgi olmadığını fark etmiş, bunu bebeğin ilerde kral olacağına yormuştu, dediği de çıkmıştı işte, ne var ki başkan, anasını dinlemiyordu, geçmişi eşelememesini, uyumasını istedi, yalvardı, ulusal tarihi-mizdeki bu t kezletici çukurları sayıklamalara bağlamayı yeğliyordu, uyu anacığım, diye yalvardı,  ıbanları a ılmasın diye kendi eliyle diktiği ince keten  arşaflardan biriyle onu tepeden tırnağa sarmaladı, yan yatırdı, elini yüreğinin üstüne dayadı, n'olur bu berbat geçmişi unut artık anacığım diye avuttu onu, şu anda ben ben değil miyim nasılsa, rahat uyu. Ulusun anasının yavaş yavaş çürüyüp gittiği yolunda halk arasında çıkan dedikodulara son vermek amacıyla alınan kesin önlemler bir işe yaramamıştı, uydurma sağlık raporları bile yayımladılar, gelgelelim haberleri yaymakla yükümlü görevliler, raporlardaki bilgilerin yalan olduğunu kendi ağızlarıyla söylüyorlardı, ölen kadıncağızın odasındaki leş kokusu öyle yoğunlaşmış ki cüzzamlılar bile korkup kaçmışlardı, koçlar kesilmişti, hastayı sıcak kana yatırmışlardı, yine de yaralardan sızan yanardöner sıvıya bulanmış çarşaflar, ne kadar yıkarsan yıka, eski parlaklıklarını

bulamıyorlarmış, en kötü dönemlerde bile tan ağarırken uğramadan edemediği ağılarda, odalıkların bölmesinde de generali gören olmuyormuş hiç, baş piskopos, can çekişen kadına karşı son görevini yapmak istemiş ama başkan kapıya dikilmiş, kimsenin öldüğü falan yok peder, söylentilere inanmayın, demiş, odadaki leş kokusunu umursamadan anasıyla aynı tabaktan aynı kaşıkla yemek yiyormuş, yatırmadan önce anasını yıkamazsa rahat edemiyormuş; kadıncağızın ölümünden sonra hayvanlarına nasıl bakılması gerektiği konusunda tükenmiş sesiyle söylediklerini ürküler içinde dinliyormuş, tavus kuşları yolunup tüylerinden şapka yapılmayacak, peki anacığım; merhemle tepeden tırnağa ovuyormuş hastanın bedenini; kuşlarımı toplantılarda zorla şakıtmayın sakın, peki anacığım; evet çarşafı yaralı bedene sarıyordu; fırtına çıktı mı, tavukları kümeslerden almayı unutmayın ki korkudan kertenkele yumurtlamasınlar, peki anacığım; elini yüreğinin üstüne koyup onu yan yatırıyordu yatağına, peki anacığım, rahat uyu sen, alnından öpüyordu, geri kalan birkaç saati, onun yatağının yanında yere yüzüstü kıvrılıp geçiriyordu, anasının uykusuna tutunarak, ölüm yaklaştıkça artan bitimsiz, ateşli sayıklamalara tutunarak, her gece çoğalan bir öfkeyle o yaslı Pazartesi'nin hışmına katlanmayı öğrenerek; tan ağardığında, dünyanın korkunç sessizliğiyle uyanmıştı, evet bir tanecik anası Bendicion Alvarado soluk almıyordu artık, çarşafı, leş kokulu gövdenin üstünden sıyırmıştı, ilk horozun cılız ötüşü ışığında çarşafıta, ölü gövdeye tıpatıp benzeyen, eli yüreğinin üstünde duran bir gövdenin kalıbını görmüştü, bu ikinci boyalı gövdede ne hastalık kırışıkları, ne yaşlılık bereleri vardı, teni sağlamdı, gergindi, kefenin iki yüzüne yağlı boyayla boyanmış

gibiydi, ölünün salıverdiği taze çiçek kokuları, odadaki hastane kokusunu silip süpürmüştü, çarşafı nitrarla ovup, kül suyunda kaynatmalarına karşın, lekeyi çıkaramadılar, ketenin dokularına işlemişti, ne de dayanıklı ketenmiş, ama başkan, bu mucizenin hakkını veremedi, yatak odasının kapısını öyle bir öfkeyle çarptı ki, konaktakiler silâh atıldığını sandılar, o anda katedraldeki çanlar da çalmaya başladı, yurttaki kiliselerde bütün çanlar, bir an bile durmaksızın, tam yüz gün boyunca çaldılar, çan sesleriyle uyananlar, başkanın yeniden gücünün doruğuna eriştiğini anladılar, ölüm yasına boğulmuş yüreğindeki bunalımın etkisiyle onur, hoşgörü gibi duyguları her zamankinden daha büyük bir kararlılıkla bir kenara atacaktı, sevgili anacığı Bendicion Alvarado bir Pazartesi, Şubat'ın yirmi üçünde, tan ağarırken öldü ya, demek dünyada yeni bir kargaşa ve rezaletler çağı açılıyordu. Hiç birimiz bu ölümüne tanıklık edecek yaşta değildik, gelgelelim ölüm töreninin görkemli bizim çağımıza kadar gelmişti, güvenilir kaynaklara göre, eski kimliğine bir daha dönmeyecekti general, yüz günlük resmi yastan sonra da uzun süre kimsecikler onu çektiği öksüzlük uykusuzluğundan uyandırmaya kalkışmadı, ölüm çanlarının dayanılmaz yankılarıyla dolup taşan bu yaslı evde bir daha ortalıkta görünmedi, yastan başka işe ayıracak zamanı yoktu, içini çekerek konuşuyordu kendi kendine; nöbetçiler, yine yönetimin ilk yıllarındaki gibi yalınayak dolaşmaya başlamışlardı ve hükümdarı gözlerden uzak bu yasaklar evinde, yalnızca tavuklar canlarının çektiğini yapıyorlardı, general, sallangaçlı iskemlesinde, öfkeden içi yanarak sevgili anacığı Bendicion Alvarado'nun o ıssız, çorak topraklardan talaş ve buz dolu bir tabutta geçişini gözlerinin önüne

getirirken, adamları cesedin büsbütün çürümesini engelleme derdine düşmüşlerdi, cenaze arabası, en kuytu, en ıssız bölgelere götürülüyor, hiç kimse ölünün anısına saygı göstermek ayrıcalığından yoksun bırakılmıyordu, savrulan kara yas şeritleri ve ilâhiler arasında tabutu yukarı yaylalara taşıdılar; mutlu günlerde, başkanlık arabasının gölgelerine gizlenen saltanat simgesini görmeye koşanlar, yaşlı ezgilerle karşıladılar tabutu, zamanın daha başlangıcında gezgin bir kuşçu kadının sonraları hükümdar olacak piçini bin güçlkle doğurduğu yere yerleştirdiler, yüzyıllardanberi ilk kez Bağışsever Kardeşler manastırının koca kapıları açıldı, atlılar köylerden Kızılderilileri toplayıp önlerine kattılar, dipçiklerle dürterek manastırın geniş tören salonuna sürüklediler; renkli camlardan vuran donuk güneşlerde hepsinin gözleri kamaşmıştı, dokuz rahip, resmî giysilerle Tenebrae duasını okuyorlardı, diyaskoslar, görkeminde erinçle uyu, diye seslerini yükseltiyorlardı, rahip yardımcıları, küllerinde erinçle uyu diyorlardı, dışarda yağmur vuruyordu ıtırların üstüne, rahip yamakları şerbetle ölü ekmeği dağıtıyorlardı, avluların taş kemerleri altında domuz eti, tespih, çanaklarla kutsal su satanlar duruyordu, kaldırım kahvelerinden müzik ve barut sesleri geliyordu, kapılarda dans ediliyordu, günlerden Pazar'dı, bitimsiz bir Pazar; o zamanlar, gizli geçitlerde, sisli dağ oyuklarında şenlik yıllarıydı, canım anacığı Bendicion Alvarado, federal savaşın mutlu kasırgasına kapılan oğlunun ardına düşmüştü, savaş süresince ona bakmıştı, battaniyesiyle yere düştüğünde, onu katırların önünden çekmişti, oğlu sıtma nöbetinin etkisiyle sayıklıyordu daha, ona atalarından devraldığı ürküyü aşılama-ya çalıştı, ova insanlarını, karanlık denizin kıyısına ku-

rulmuş kentlerde pusuda bekleyen tehlikeleri anlattı; genel valilerden korkardı, anıtlardan, yeni doğan bebeklerin gözyaşlarını içen yengeçlerden korkardı; çatışma gecesi, yağmurda yüzünü belli belirsiz seçebildiği güçlü hükümdarın görkemli evi karşısında da korkudan tiritir titremişti, bir gün bu evin kendi öleceği ev olacağı aklının kıyısından bile geçmemişti, oğlunun yalnızlıklar dünyası olacağı da; tek başına yerde yüzükoyun yatar-ken, kavurucu bir öfkeyle haykırıyordu, hangi cehenne- me girdin anacığım, hangi allahın belâsı mangrov bataklığına saplandın da çıkamadın, şimdi yüzüne konan ke- lebekleri kim kovacak diye içleniyordu, üzüntüden çılgına dönmüştü; aynı anda anası Bendicion Alvarado, bataklıkların iç bulandırıcı buğularında, muz yaprakların- dan bir sayvan altında süzülerek yol alıyordu, orman köylerindeki okullara, güherçile çöllerindeki kışlalara ve Kızılderili ağıllarına doğru; resmî yapılarda sergilenen gençlik fotoğrafında zarıftı, güzeldi, alnına bir taş oturtmuşlar, boynuna zorla dantel bir yaka takmışlardı, önce direktmişti, ama bir kerelik yüzüne pudra sürmelerine ve dudaklarını boyamalarına izin vermişti, eline de ipek- ten bir lâle tutuşturmuşlardı, şöyle, öyle değil efendim, gelişigüzel dursun kucağınızda, ölüsünü de Avrupa hü- kümdarlarının ünlü Venedikli fotoğrafçısının çektiği bu başkadın fotoğrafına tıpatıp benzetmek, böylelikle yeri- ne bir benzerinin kullanıldığı söylentisini yalanlamak için ellerinden geleni yapmışlardı, gizlice toplanarak, bo- yaları aşınmış yüzü yeniden eski durumuna getiriyorlar- dı, parafin eridiğinde pörsüyen deri, yeniden geriliyor- du, yağmurlu mevsimlerde gözkapaklarında biriken kü- fü siliyorlardı, ordu terzileriyse, cenaze giysisinin daha dün giydirilmiş gibi kırıksız kalmasını, portakal çiçek-

lerinden yapılma tacın, kadıncağızın hayatı boyunca hiç takmadığı gelin tülünün hep öyle zarif durmasını sağlıyorlardı, yaa anacığım, bu kerhanede hiç bir orospu dö-lü, senin fotoğrafına benzemediğini söyleyemeyecek bir daha ve zamanın bitimine kadar egemenliğin kimin elin-de olduğunu unutmayacak, yıllar yılı ormanlarda, kum tepelerinde unutulmuş yaşadıktan sonra bir gece, eski mutlu günlerin geri geldiğini sanarak yortu davulları çalan en yoksul bölgeler insanları, yaşa aslan general diye haykırmışlardı yandan çarklı geminin süzüldüğünü görünce, doğrunun sözcüsü büyüğümüze alkış tutalım diyerek helvacı kabaklarıyla, koca armadillolarıyla doğru suya atlamışlardı, ulusun yazgısına zar atarak yön veren görünmez güce bağlılıklarını kanıtlamak amacıyla tahta parmaklıklardan girmişlerdi, ve bu arkaik geminin güvertesinde, pervane kanatları altında halka sergilenen, kırılmış buz ve kaya tuzundan yapılma katafalkı, katafalkın aynalardaki sayısız yansılarını görünce korkudan dilleri tutulmuştu; gemi, aylarca ekvatordaki soluk sömürge adalarını dolaşıp sonunda gardenyaların us yürüttüğü, iguanaların karanlıkta kanat çırdığı karabasanlar çağına varmıştı, orada dünyanın sonu geldi, ahşap yandan çarklı, altın kumlara oturdu, kırıldı, buzlar eridi, tuzlar suya dönüştü, şişmiş ceset bir talaş çorbasının içinde yüzer kaldı, yine de çürümedi generalim, tam tersine, gözlerini açtığını gördük, gözbebekleri ısıldı, Ocak ayında biten boğanotları renginde, her zamanki gibi yine ay taşlarını andırıyordu, en güç inananlarımız bile, tabutun cam kapağının onun soluğuyla buğulandığını görmüştük, gözeneklerinden canlı, kokulu bir ter salgıladığını da görmüştük; gülümsemişti. Gözünüzün önüne getiremezsiniz generalim, inanılır şey de-

ğil, katırların doğurduğuna, tuzlu bataklıklarda çiçeklerin boy attığına tanıklık ettik, sağır-dilsizlerin mucize, mucize işte bu, diye haykıran kendi seslerinin mucizesine kapıldıklarını da gördük, tabutun cam kapağını kırdılar generalim, parçalarını kapışmak için az kalsın kıymaya çevireceklerdi cesedi, gözü dönmüş kalabalıkları püskürtmede bir jandarma kıtası kullandık, adlarına Karayip adaları denilen o anaç topraklardan, sürüler halinde kopmuş geliyorlardı, anneniz Bendicion Alvarado' da doğa yasalarına karşıkoyma gibi Tanrı-vergisi bir güç olduğunu duymuşlar, çılgına dönmüşler, kefeninin parçalarını kapışıp, satıyorlardı, giydiği gömlekleri, gövdesinden sızan suları, onu kraliçe giysileriyle gösteren kartpostalları, aklınıza gelmez, öylesine korkunç bir kargaşaydı ki bu, yırtıcı bir iğdiş boğalar sürüsü tırnaklarıyla önlerine geleni ezip geçiyor, deprem gümbürtüsü gibi, kulak verirsiniz siz de duyarsınız generalim, bakın; general, daha az vınlayan kulağına götürdü elini, dinledi ve duydu o zaman, anacığım Bendicion Alvarado, o sonsuz gümbürtüyü duydu, deniz ufkuna doğru dörtnala yayılan kalabalığın bataklık fokurtusunu, öğlenin parlak ışığında, daha başka, hatta daha parlak bir gün üreten mum sellerini, çünkü anası Bendicion Alvarado, önceleri savaş çalkantıları, savaşın o çiğ-et kokusu içinde girdiği kente geri dönüyordu şimdi, eski korkularının kentine, ama artık dünyadan korkusu yok, çünkü oğlu, okul kitaplarından genel valilerle ilgili bölümleri çıkarttırdı, tarihte adları geçmesin bundan böyle, senin uykularını kaçırın anıtları da yıktırdım anacığım, işte şimdi dingin bir kalabalığın omuzlarında, tabutsuz, duru bir gök altında, kelebeklere yasak bir rüzgârda, ormanın ta uçlarından başlayıp oğlunun uçsuz

bucaksız, hüznlerle kıvranan ülkesinde son bulan bu sonsuz yolculukla kalıtımsal korkularından arınmış sılaya dönüyordu, dinsel takıların altın ağırlığıyla ezilmiş, şifa bulmuş yatalakların göğsüne astıkları küçük, altın koltuk değnekleriyle, gemileri batmış denizcilerin taktığı altın yıldızlarla, çalılıklara çömelip bir çırpıda doğum yapan şaşkına dönmüş kısır anaların taktığı altın bebeklerle tepeden tırnağa örtülü, görünmüyor, tıpkı savaşta ki gibi generalim, yine bütün bir ulusun, mutfak eşyaları, hayvanlarıyla gelen, Bendicion Alvarado'nun savaşta oğluna yöneltilen kurşunlara yön değiştirtmek amacıyla söylediği gizli dualardan başka hiç bir kurtuluş umuduna bel bağlamayan, hayat kırıntılarını bile yerleştirecek yer bulamayan bir ulusun bu kutsal-kitap yürüyüşünün ortasında sürükleniyor; bir zamanlar oğlu, başına kırmızı bir paçavra sarıp girmişti dalaşa, çatışmada hummalı savaş çığlıkları atıyordu, allah kahretsin, yaşasın liberal parti, yaşasın zaferi kazanan federalizm, bok soyu bok Gotlar, doğrusunu söylemek gerekirse, aslında kalıtımsal bir denize ulaşma merakının tutsağıydı ya, her neyse, omuzlarında anasının cesedini taşıyarak kenti kuşatan bu yaşlılar kalabalığının şamatası yanında, federal savaş serüveni sırasında ülkeyi zaman zaman kırıp geçiren kalabalıkların gürültüsü de, gözüdönmüşlüğü de hiç kalırdı, kargaşa da daha büyüktü, panik de daha baskındı, onun yönetiminde geçirdiğimiz sayısız yıllarda böylesini hiç görmemiştim, hiç görmemiştim, bakın, bütün dünya burada generalim. Müthiş bir olay. Bu kanıtlara güvenerek yas sisini atmıştı üstünden, yüzü solmuştu, sertti, kara bir şerit takmıştı koluna, yetkesinin verdiği tüm olanakları kullanarak anası Bendicion Alvarado'nun azizler katına yüksel-

tilmesini sağlamakta kararlıydı, daha başka ne kanıtlar gösterilebilirdi ki, okuma yazma bilen bakanlarını ta Roma'ya kadar yolladı, bir kez daha papalık elçilerini çağırdı ülkesine, çardaktan vuran güneş ışıkları altında kakao içip şekerlemeler yediler, başkan, teklifsizce karşıladı onları, hamağa gömleksiz uzanmıştı, beyaz şapkasıyla yelpazeleniyordu, elçiler, karşısında oturmuş buğuları tüten kakaolarını içiyorlardı, Pazarlık giysisinden yayılan lavanta kokularından bedenine ne sıcak işliyor, ne toz, ne tropikal uyuşukluk, ne de tepedeki güneş havuzlarında gönüllerince kanat çırpın kuşların, ölü anasının sevgili kuşlarının pislikleri; peder, vanilyalı kakaosunu yudumluyor, kaçınılmaz ağuyu son yuduma ertelemeye can atan bir gelin nazlılığıyla, şekerlemeleri usulca çiğniyordu, kimsenin oturmasına izin vermediği sallangaçlı iskemlesine kurulmuş, yalnız sen, peder tıpkı görkemli günlerde, o hatmi sarısı yumuşak ikindilerde olduğu gibi, o zaman da ihtiyar ve acemi bir elçi, Thomas Aquinas'tan skolastik hikmetler savurup beni Tanrı dinine döndürmeye çalışmıştı ya, tek değişen şey, bugün kendim çağırdım sizi peder, dünyanın işine bak, şimdi inancım sağlam, oysa aslında bu dünyada da öbür dünyada da inandığı bir tek şey vardı, sevgili anacığı insanlara bunca özveri gösterdiğinden, bir alçakgönüllülük anıtı olduğundan, azizler katına yükselmeyi haydi haydi hak etmişti, kuzey yıldızının cenazenin gittiği yönde ilerlediğini, yaylı sazların tabut geçerken nasıl kendiliğinden çalmaya başladıklarını, ve halkın bu olay karşısında duyduğu heyecanı sayıp dökerek onları etkileyecek değildi tabii, şu çarşafa bakın yeter, Ağustos'un görkemli ışığına tuttu çarşafı, ketenin dokularına sinmiş imgeyi gösterdi, görsünler, işte anası Bendicion Al-

varado, bedeninde ne bir yaşlılık belirtisi var, ne de yara-bere izi, yan yatıyor, eli yüreğinin üstünde, ve o an, anasının parmaklarındaki dinmeyen terin ıslaklığını duydu, mucizenin esintisiyle uçuşa geçen kuşların çığlıkları arasında, taptaze çiçeklerin kokusu geldi burnuna, mucizeyi gözünüzle gördünüz peder, dedi çarşafı silkip tersyüz ederek, onu kuşlar bile tanırırlar; ne var ki elçi, Hristiyan dünyasının büyük dokuma ustalarının elinden çıkmış kumaşlara bile volkanik madde karıştırılabileceğini sezen keskin, uzmanca gözlerle keteni inceliyordu, renklerdeki gözalıcılık, öledeki kişilik bozukluğunun, hatta tanrıtanımazlığın bir belirtisiydi, zamanın geçmek bilmediği, yüzüp durduğu, gerçek dışı bir kentin ıssız manastırında, kubbenin altında yatıp göğe bakarken, yeryüzünün yuvarlaklığından kendisi de büyük bir coşku duymuştu, neden sonra çarşaftan ayırdı gözlerini, dalgınlığından sıyrıldı, yumuşak ama kesin bir sesle, ketenin üstündeki imgenin Kutsal Tanrı ile bir ilgisi bulunmadığını, O'nun bu imge aracılığıyla bize sonsuz bağışının bir kanıtını daha vermek amacı gütmmediğini bildirdi, hiç de değil ekselâns, güzel sanatlarla kötücül sanatlara eli çok yatkın bir ustanın işi bu, ekselânsın gönül cömertliğini kötüye kullanmış, yağlıboya bile değil bu, düşünün, en ucuzundan bir badana, pervaz boyası, doğal reçinenin kokusuna terebentin lekeleriyle alçı kırıntıları karışmış, şu uçmak bilmeyen nem de general hazretlerini inandırdıkları gibi son ölüm titremesiyle boşalan terden ileri gelmiyor, keten tohumuna yatırılıp karanlık bir yerde bekletilmiş bezin sunî nemi bu, inanın çok üzgünüm, diye içtenlikle sözü bağladı, ne var ki, kendisini gözlerini bile kırpmadan yattığı hamaktan gözleyen mucizenin doğruluğuna herkesten çok inan-

diğı halde, çatık, Asyalı suskunluğunun çamurundan sıyrılıp söylediğini yalanlamaya kalkışmayan granit ihtiyarın dik bakışları karşısında dili bağlanmıştı. Bilmem mi, seni kendi ellerimle sarmıştım o çarşafa anacığım, ölümünün suskunluğu doğrusu önce ürkütmüştü beni, sonra birdenbire, dünya denizin diplerinden ağıyormuşçasına mucizeyi gördüm diyorum, allah kahretsin; yine de elçinin kararını sözünü hiç kesmeden dinledi, birkaç kez, iguanalar gibi kırptırdı gözlerini, gülümsedi, peki peder, dedi içini çekerek, herhalde sizin dediğiniz gibi olmuştur, yalnız umarım sözlerini zi tartmışsınızdır, söylediklerinizi harf harf yineleyeceğim ki yaşadığınız sürece bu sorumluluğu taşıyabilin peder, benden günah gitti; uğursuz belirtgeler haftasında dünya bir uyuşukluğa gömülmüştü, başkan yemek yemek için bile hamaktan kalkmıyor, üstüne üşüşen kuşları yelpazeyle kışkışlıyordu, menekşelerin arasından sızan ışık dilimlerini de evcil kuş sanıp kışkışlıyordu arasına, kimseyi huzuruna almıyordu, kimseye emir vermiyordu, ama gün gelip de kiralanmış, gözükanlı katiller Elçilik Sarayı'nı basıp tarihsel kalıntıları yağma edip iç bahçede şekerleme yapan elçiye baskın verdiklerinde, adamı yaka paça yakalayıp çırılçıplak sokaklarda sürüklediklerinde, devlet düzeninin kolluk kuvvetleri olaya hiç karışmadılar, düşünün generalim herfin üstüne sıçtılar, general yerinden kalkmadı bile; generalim elçiye en işlek caddelerde eşek sırtında dolaştırıyorlar, haberiyle geldiklerinde gözünü bile kırpmadı; generalim, balkonlardan başına bulaşık suyu döküyorlar, güzel oğlan, bayan vatican diye bağırıyorlar, artanı bize kalsın; ama elçinin çarşı alanındaki bir çöp yığına yarı ölü bir durumda atıldığını söylediklerinde, ha-

mağından kalktı, kuşları kovaladı, kara yas şeridini silkeleyerek üstündeki örümcek ağlarını süpürdü, gözleri uykusuzluktan şişmişti, hemen elçinin üç günlük erzakla bir cankurtaran sandalına konulmasını buyurdu, Avrupa'ya giden yolcu gemilerinin izlediği su yoluna bıraktılar onu, ulusun hükümdarına başkaldırmaya çalışan yabancılara ne oluyor, bilen bilmeyen kalmasın, Papa da bundan böyle bilsin ki, o Roma'da altın tahtına kurulmuş, parmağı yüzüklü Papa olabilir, ama burada benim sözüm geçer, allah kahretsin, onları da boklu cüppelerini de. Gerçekten de etkili bir yol seçmişti, daha o yıl çıkmadan, anası Bendicion Alvarado'nun mumyalanmasına girişildi, bozulmak bilmeyen ceset, katedralin ana bölmesinde halkın ziyaretine açıldı, mihraplar Gloria ilâhileriyle çınladı; başkan, Papalığa karşı savaştan vazgeçti, kararını geri aldı, alana toplanan kalabalıklar, yaşasın barış, yaşasın Tanrı, diye haykırıyorlardı; o sırada başkan, Dinsel Törenler Kutsal Birliği denetleyicisi, inancın kurucularından ve kayıtsız şartsız yayıcılarından Eritre'li diye anılan Monsenyör Demetrius Aldous'u bir törenle huzuruna kabul ediyordu; bu adam, Bendicion Alvarado'nun hayatı üstüne incelemeler yapmak, onun azizeler katına yükselip yükselemeyeceğini hiçbir kuşku kalmayınca kadar araştırmak görevini üstlenmişti, acele etmeyin peder, dedi başkan onun ellerini avuçlarına alarak, yaşamayı her şeyin üstünde tutan bu sarı suratlı Habeş'i beğenmişti; iguana yumurtası yiyor generalim, horoz dövüşüne de düşkün, melez kadınlara, kumbiya dansına da, tıpkı bizler gibi; ve kesenin ağzı da, en sıkı kapanmış kapılar da sonuna kadar açılmıştı, aman şeytanın avukatının kafasındaki kuşkular bir engele toslamasın, çünkü bu uçsuz

bucaksız hüznler ülkesinde, Bendicion Alvarado'nun, anasının karnından mihrapları süslemek alinyazısıyla doğduğuna ilişkin kesin kanıtları çürütebilecek görünür ya da görünmez hiç bir ipucu yoktu, ulus ellerinizdedir peder, buyurun; gerçekten de ellerindeydi. Elçilik Saray'ında silâhlı kuvvetler düzeni sağladılar, ta uzaklardan daha tan ağıırken çıkıp gelen, çibanlarının üstündeki taze deriyi göstermeye çalışan sayısız cüzzamlı dolaşıyordu ortalıkta, St. Vitus dansının kurbanları, elçinin önünde iğneden iplik geçiriyorlardı, kumar masasında vurgun yapanlar, Bendicion Alvarado'nun kazana-cak sayıları düşünde gördüğünü anlatıyorlardı ona, yitik kandaşlarıyla dostlarından haber alanlar, denizde boğulan yakınlarını görenler, eskiden her şeyden yok-sunken şimdi her şeye sahip olanlar, durmaksızın geliyor, duvarları Sir Walter Raleigh'nin tarih öncesi kap-lumbağalarıyla, yamyam-öldürücü tüfeklerle donatılmış, kızgın bir fırını andıran sarayda dolaşıp duruyorlardı; Eritre'li, hiç usanmadan, hiç soru sormadan hepsini din-liyordu, sözlerini kesmeden, terden sırılsıklam, ancak içtiği ucuz sigaranın dumanıyla havası arınan odadaki tortulu, koyu, vebalı beden çözülüşüne yabancı, tanık-ların söylediklerini tek tek not ediyordu, imzalatiyordu sonra, adını soyadını yaz, şuraya, ya da X koy, siz ge-neralim, basın parmağınızı, ha şöyle, nasıl olursa olsun, imza olsunda ; imzalıyorlardı, sırada bekleyen giriyor-du içeri, çıkanın tıpkısı, veremliydim ben peder, verem-liydim, diye yazdı Eritre'li, şimdi at şuraya imzanı ba-kalım. Ben iktidarsızdım önceleri peder ama şimdi gün-de kaç çıkarıyorum banamısın demeden. Eritre'li, güze-lim yazısı insanlığın bitimine kadar bir değişikliğe uğ-ramasın kaygısıyla, çıkmaz mürekkeple iktidarsızdım

yazıyordu. benim karnımda canlı bir hayvan vardı efendim, karnımda canlı bir hayvan vardı diye yazıyordu serinkanlılıkla, ucuz acı kahveden sarhoşa dönmüştü, zincirleme yaktığı sigaralardan, acı tütünden kafayı bulmuş, kayıkçılar gibi yakasını gevşetmiş generalim, tam bir damızlık bizim peder, gerçekten öyle, tam bir damızlık boğa, herkesin uçkuru kendine tabî, durmaksızın çalışıyor, geceyarılarına kadar, zaman yitirmemek için yemek bile yemeden, o zaman da doğru dürüst dinlenmiyor ya, bakıyorsunuz yıkanmış, kaba giysisiyle liman boyundaki meyhanelerden birinde boy göstermiş, kurt gibi aç, uzun tahta masalardan birine çöküp açıkdeniz adamlarıyla balık çorbası içiyor, balığı elleriyle sıyrıyordu, karanlıkta bile ıslıl ıslıl yanan o şeytansı dişleriyle kılçıkları bile indiriyordu mideye, tam bir yükleme işçisi gibi tabağını eğerek içiyor çorbayı, ah generalim, onun ayaktakımıyla nasıl kaynaştığını görseniz şaşarsınız, o döküntü gemiler var ya, taze oğlanlar, eskimiş oğlanlarla tepeleme dolduktan sonra demir alan gemiler, hani şu Curaçao, Guantanamo gibi, varılacak denizden bile yoksun Santiago de los Caballeros'daki otellere kaç gemi yükü çocuk-orospular taşıyan gemilerin adamlarıyla, yaa peder, tanın ilk ışığına kadar durmadan düşleyip durduğumuz o en hüznü, en güzel dünya adalarına da peder, uskunalar bırakıp gittiğinde ne bambaşka insanlardık unutma peder, bizi bıraktılar, Matilde Arenales'in evindeki geleceğimizi okuyan papağanı da, çorba çanaklarından sürünerek çıkan yengeçleri, savurgan rüzgârı, uzaktaki tamtamları, hayatı, yaa peder, boktan hayatı, oğlanları; o, bizim dilimizi konuşuyor generalim, sanırsınız it dalaşı mahallesinde doğmuş, kumsalda top koşturmuş; yerlilerden daha iyi

akordeon çalıyordu, daha iyi şarkı söylüyordu, kraliçelerin çiçek dilini daha çabuk kavramıştı, Latince şakalar yapıyordu onlara, pazar yerinin tayıncı kesimlerinde sarhoş oluyordu, bir keresinde, biri Tanrı'ya sövdü diye kıyasıya bir kavgaya bile girdi, başladılar yumruklaşmaya generalim, ne yapsak acaba; kimse bizi ayırmasın diye buyurdu, hemen bir halkayla çevrildiler, generalim bizim rahip kazandı inanmazsınız, biliyordum kazanacağımı dedi, ağzı keyiften bir karış açık, tam bir damızlık boğa, hem hiç de herkesin sandığı gibi uçarı değildi, çünkü o çılgın gecelerde peder, Elçilik Sarayı'nda geçirdiği bezdirici günlerden çok daha yaklaşıyordu gerçeğe, hele o yağmurlu ikindi, başkanın uyanık bekçilerini oyuna getirdiğini sanıp izinsiz girdiği kent-dışındaki karanlık konakta oluklardan içeri sızan yağmurda sıırılsıklam kesilmiş, en ufak oyuğa kadar araştırmıştı odaları, Bendicion Alvarado'nun, hizmetçilerinin mutluluğuna adanmış görkemli yatakhane bölümünde malanga kumları ve zehirli kamelyalar arasında tökezleyerek; neden mi bizlere bıraktı burayı, iyi yürekliydi de ondan peder, alçak gönüllüydü, kendisi ranzada çıplak bir şiltede yatar, bizim altımıza tiril tiril pamuklu çarşaflar sererdi, ulusun birinci kadını sıfatıyla Pazar günleri giydiği entariyi bile giymelerine izin verirdi; onun banyo tuzlarıyla yıkanırılar, aslan ayaklı, kurşundan küvetlerde, renkli köpükler arasında zenci bekçilerle çırılçıplak oynasırıldardı, onlar kraliçeler gibi yaşarken hanımın günleri, kuşlarını boyamakla, odun ateşinde sebze ezmesi pişirmekle, geceyarıları, hanımcıgım karnım ağrıyor diye evine koşan komşularına şifalı bitkiler yetiştirmekle geçerdi, karnı ağrıyanlara suteresi çiğnetirdi bol bol, torunlardan biri şaşı mıymış, hemen oğlana kurt döktüren epa-

zote çayı içirirdi, ölüyorum hanımcığım, ama ölmezlerdi işte, derman onun parmakları arasındaydı, yaşayan bir azizeydi peder, onu zorla başkanlık sarayına götürdüklerinden bu yana hiç yağmursuz kalmayan bu eğlenceler konağında o, kendine özgü saf alanı içinde dolaşırdı, acımasız yağmur, piyanonun üstündeki lotus tomurcuklarına da yağdı, gösterişli yemek odasındaki su mermerinden yapılma masaya da; Bendicion Alvarado hiç oturmamıştı o masaya, mihrapta yemek yemek gibi bir şey, derdi, düşünün peder, azize olacağını nasıl sezmeş, yine de komşuların ateşli tanıklıklarına karşın, şeytanın sözcüsü bu yıkıntılarda, alçakgönüllülükten çok, pintilik belirtileri buldu, bir zamanın balo salonu Mangrov bataklıklarında yüzen abanoz Neptün yontularında, yerli cin biblolarında ve savaş meleklerinde, dünyadan bile-isteye el etek çekmeden çok, bir ruh fukaralığı belirtisi gördü, üstelik kendisini kavurucu Habeşistan çöllerinden kaldırıp buralara, doğrunun hiç uğramadığı yerlerde doğruyu bulmaya yollayan öbür tanrının, kutsal üçlünün de izine raslayamadı; hiç bir şey bulamadı generalim, hiç bir şey de demedi, ne boktan iş, di mi. Gelgelelim Monsenyör Demetrius Aldous, yalnızca kenti araştırmakla yetinmiyor, tepelerdeki çorak köylerin buzlu arafına çıkıyordu katır sırtında, Bendicion Alvarado'nun azizeliğinin tohumlarını arıyordu, belki de oralardaki imgesi, saltanatın göz kamaştırıcı gücüyle karışıp çarpıtılmamıştı; bir eşkiya peleriniyle çıkıveriyordu sislerin arasından, ayağında koskoca çizmelerle, daha önce hiç bu renkte insan görmemiş yaylalıları önce korkutan, sonra şaşırtan, en sonunda da meraklandırıan şeytansı bir hayalet, ama kurnaz Eritreli, tenindeki ziftin çıkmadığına inandırmak için, kendisine dokunmaya zorluyordu

onları, karanlıkta dişlerini gösteriyordu, onlarla birlikte eliyle peynir yiyor, aynı mataradan buğday rakısı içerek sarhoş oluyordu güvenlerini kazanmak umuduyla, patikalar boyunca uzanan iç kapayıcı, küçük dükkânlarda, ki oralarda, başka yüzyılların akışı sırasında, alışılmadık bir kuşçu kadına raslamıştı köylüler, sepetler dolusu yük taşıyordu sırtında, bülbül renklerine boyanmış piliçler, altın tukanlar, tavuskuşu kılığına sokulmuş çoban-aldatanlar, yaylalar bölgesindeki kasvetli Pazar panayırlarına katılan dağlıları kandırmada kullandığı nesneler; oracıkta otururdu peder, şenlik ateşlerinin ışığında, bir sevap işleyip kendisiyle yatacak erkek arardı, dükkânın arkasında şarap tulumlarının üstünde, karnını doyurmak için, peder, inanın sırf karnı doysun diye, çünkü yağmur yer yemez renkleri atan, azıcık oynatıldı mı unufak olan o ucuz şeyleri hangi avanak dağlı alırdı ki, yine de çok saftı peder, isterseniz kuşların kutsal rahmeti deyin, isterseniz çorağın bereketi, kimse asıl adını bilmezdi, kendisine Bendicion Alvarado adını ne zaman taktığı da bilinmezdi, asıl adı olamaz ya; buralarda yoktur böyle adlar, bir kıyılı adı olacak, ne boka-tan iş yaa, Şeytan'ın kaypak sözcüsü bunu da öğrenmişti işte, hem de başkanın güvenlik örgütünün doğruları karmakarışık etme çabalarına, önüne görünmez engeller dikmelerine karşın, didiklemediği, açığa çıkarmadığı bir şey kalmadı, ne diyorsunuz generalim, isterseniz kayadan aşağı itiverelim onu geyik sürer gibi; isterse, katarına çığnetirlerdi, hayır diye karşı çıktı başkan, onu yakından gözleyin ama bedenine zarar getirecek hiç bir şey yapmayın, yineliyorum, bedenine zarar yok, görevini tam bir özgürlükle yerine getirsin, gerekli kolaylıklar gösterilsin, ben izin veriyorum, ben kendim, diye yine-

ledi, bu buyrukla anası Bendicion Alvarado'nun asıl kişiliğini öğrenme tehlikesini, ölümcül bir tehlikeyi bile isteye isteye göğüslediğini kavrayarak, daha genç, başıboş yasak yılların Bendicion Alvarado'su, paçavralar içinde, yalınayak, karnını doyurabilmek için bedeninin alt kesimini kullanmak zorunda, nasıl da güzeldi bilseniz peder, öyle de saftı ki, en bayağısından kırmızı papağanlara, en iyi cins horozların kuyruklarını takıp mako papağanı diye yutturmaya kalkıştırlardı, sakat tavuklara hindi tüylerinden yelpazeler yapıştırır, cennet kuşu diye satardı; kimse yutmazdı tabii, Pazar günü çarşılarının erkenci sisinde kendi kendine fısıldayıp duran, bedenine bedavadan sahip çıkacak bir erkek arayan o yalnız kuşçu kadının ağına kim düşerdi ki, bozkırda herkes onu saf, yoksul bir kadın olarak anıyordu, gerçek kimliği öğrenilemiyordu, vaftiz edildiği kilisenin kayıtlarında doğum kâğıdı gibi bir belge bulunamamıştı, oysa oğlunun üç ayrı doğum kâğıdı vardı, üçünde de ayrı ayrı üç gebeleşim sonucunda, üç ayrı güç koşulda, üç başka biçimde dünyaya geldiği ileri sürülüyordu, ulusal tarihimizi gün gün tutanların gerçekleri arapsaçına çevirme becerileri sonucunda iyi ki hiç kimse başkanın doğumunu örten gizemli perdeyi kaldıramıyordu, yalnızca Eritreli, sonraları zorla kayda geçirilen yalan bilgileri tek tek aralayarak gizin kaynaklarına inmişti; elini uzatsa, yakalayacaktı doğruyu generalim, derken korkunç bir patlama oldu, yankısı boz bayırlarda, derin dağ geçitlerinde uzun uzun sürdü, ayağı kayan katırın uzun korku çığlıkları duyuldu, karları hiç eksilmeyen doruklardan bir baş dönmesiyle dipsizliğe düşüşü, uçurumun doğal bilimler kitabında yer alan anlık, değişken iklimlerden sırayla geçerek doğru aşağıya, dümene alışkan geniş suların doğum

sancılarına, bitki araştırmalarına tutkun bilge hekimlerin, dağarcıklarında gizemli ot bilgileriyle Kızılderililerin sırtında tırmandıkları kayalara, bizlere cömertçe dayanıklılık, barınak ve iyi örnek sunan sıcak tüylü koyunlarımızın kuzularını doyurdukları yabancı manolya istepelerine, ıssız taraçalarında kâğıttan çelenkler ve sayısız yatalak barındıran kahve çiftliklerine, ulusumuzun kavurucu doğal sınır çizgilerindeki akışkan ırmakların uğultusuna, daha da diplere, ta aşağıda işte, ihanetini alacakaranlıkta ödemiş bir ihtiyardan bir salgı yayılıyordu hafiften, kocaman inatçı yaprakları, pembe tomurcuklarıyla çukulata yapımında ana madde sayılan yemişlerle dolu kakao çiftliklerinde tek başına ölmüş; işte kıpırtısız güneş, kavurucu kum, tohum keseleri, bal petekleri, bin kilometrelik çevredeki tek vakıf okulunun hüznü, cılız Atlantik cinsi inekleri, ve bağırsakları olgun bir koruk gibi patlayınca uçurumun dibindeki yarakaları ürküten, hâlâ can çekişen katırın soluyuşu, tüh allah kahretsin, avlamışlar onu generalim, bir av tüfeğiyle Yalnız Ruh geçidinde bastırmışlar; benim buyruğuma karşı gelerek ha, orospu çocukları, kesin buyruklarımı hiçe sayıp, allah kahretsin, ama şimdi kimin ne olduğu çıkacak ortaya, diye haykırdı başkan, ağzı köpük içindeydi, buyruklarını dinlememelerinden değildi doğrusu bu öfke, kendisinden çok önemli bir şey gizlediklerinden emindi, gücünün yıldırımlarını üstlerine çekmeye razı olduklarına göre; haberi getirenlerin soluyuşlarını dikkatle dinledi, çünkü bilirdi ki ancak işin aslını bilen, kendisine yalan söyleme cesaretini gösterebilir, yüksek komuta heyetindekilerin kötü niyetlerini de hesaba kattı, hangisi haindi acaba, siz, çamurdan varettilerim, siz, topraktan kaldırıp altın döşeklerde uyuttuk-

larım, siz, canlarını kurtardıklarım, herkesten daha büyük paralar bastırıp satın aldıklarım sizler, hepiniz, çirkef anaların doğurdukları, çünkü ancak içlerinden biri benim adımla imzalanmış ve saltanatımın mührüyle pekiştirilmiş yazılı buyruğa karşı gelebilirdi; kurtarma harekâtının yönetilişini kendisi üstlendi, tek ve kesin buyruğum uyarınca, en çok kırk-sekiz saatlık bir süre içinde ya onu bulur, diri diri getirirsiniz önüme, ya da ölü bulursunuz yine diri diri getirirsiniz, ölü veya diri bulamazsanız, yine getireceksiniz, bu buyruk öylesine korkutucu ve kaçınılmazdı ki, süre dolmadan haberi getirdiler, efendim uçurumun dibindeki çalılıkta bulduk, altın çiçekler yaralarını sağaltmış, bizden daha sağ generalim, bakın, anneniz Bendicion Alvarado, anısını kirletmeye kalkışan küstaha bağış gösteriyor, sevecenliğini, büyüklüğünü bir kere daha gözler önüne seriyor; elçiyi, uzun Kızılderili patikaları boyunca, sıırıklara asılı bir sedyede taşıdılar, yanında jandarmalar, alayın arkasında, ata binmiş bir boğa güreşi ustası yürüyor, elinde bir çan, duyduk duymadık demeyin, bakın buyrukları veren kimmiş anlamında; elçiyi başkanlık sarayının konuk odasına yatırdılar, sağlık bakanının gözetimindeydi artık, iyileşmeye yüz tutar tutmaz, el yazısıyla müthiş bir belge düzenleyecekti; bu yedi ciltlik tutanağın üç yüz elli sayfasının sağ köşesine tek tek adının baş harflerini yazacak ve mührünü basacaktı. Ben, Dinsel Törenler Kutsal Birliği denetleyicisi, İnanç'ın kurucularından ve kayıtsız-şartsız yayıcılarından Demetrius Aldous, içinde bulunduğumuz yılın, Nisan ayının şu on dördüncü gününde, en kutsal Kurumumuzun şahsıma verdiği yetkilere dayanarak, yeryüzünde insanlar arasında adaleti gözetmek ve gökyüzünde Tanrı'nın görkemini pekiştir-

mek yolundaki görevimi yerine getiriyor, aşağıda bildiklerimin tek doğru, eksiksiz ve katışıksız doğru olduğuna andıçıyorum, sayın ekselans, buyurun. Doğru oradaydı evet, meşin kaplı yedi İncil'e sıkışmış, böylesine kaçınılmaz ve acımasız bir doğru, ancak, zafer büyülerine kapılmayan, öz gücünün sağladığı çıkarlara uzak kalan, sallangaçlı iskemlesinde gözünü bile kırpmadan dediklerini dinleyen, her ölümcül açıklamadan sonra içini çekerek, yaaa diyen, söylediklerini yineleyen, öğle yemeği artıklarının iştahlandırıldığı Nisan sineklerini şapkasıyla kovan, bütün doğruları, acı doğruları, yüreğinin gölgesinde kor gibi yanan doğruları sindirip yutan bu kayıtsız ihtiyarın ellerine verilebilir, olup bitenler, baştan sona bir oyun ekselans; dönme dolabı eliyle kurmuştu, üstelik önceden hiç düşünmediği halde, daha azizelik konusu çıkmadan çok önce, anasının cesedinin buzdan bir katafalka yerleştirilerek herkesin ölüye saygı duruşunda bulunabileceği bir yere konulmasını buyurmuştu, senin ölmeden çürümeye başladığını söyleyen yalancılardan çanına ot tıkamak için anacığım, kendi oyununa gelip yuttuğu bir cambazhane hilesi, generalim, anneniz Bendicion Alvarado ne mucizeler yaratıyormuş, haberiyle geldikleri gün cesedin görkemli bir törenle, uçsuz bucaksız ve yarasız ülkesinin en kuytu köşelerine kadar götürülmesini buyurdu, sen bunca yıl sığ alçalmaların pençesinde kıvrandıktan sonra erdemlerinin değerini bilmeyen kalmayacak anacığım, karşılıksız boyadığın kuşlardan, teşekkürsüz kalmış aşklardan sonra; ama karınlarında su toplanmış dedikleri düzenbazların halkın önünde işemek için para aldıklarını nereden bilebilirdim anacığım, mezarından kalkan düzmece bir ölüye tam iki yüz peso ödemişler, herif kalabalığın arasında diz üstü sü-

r n m   de herkes kefeninden korkmu , ağız toprak do-
luymu , bu mucizelerde hükümetin parmağı var diyen
bir  ingeneye ceza olarak, tabii yalandan iki ba lı bir
canavar doğurtmu lar sokak ortasında, seksen pesoya;
denilenler doğruymu , bütün tanıklara para verilmi mi 
anacığım; ama yoo, Monsenyör Demetrius Aldous'un da
Önceleri ku kulandığı gibi, generale yaranmak gibisinden
saf bir amaçla bu gösterileri d lkavuklar düzenleme-
mi lerdi, hayır ekselans, muhalifleriniz sıvandı bu kirli
i e, onun gücünün gölgesine sığınıp geliştirdikleri en rez-
zilce, en pis girişimlerden biriydi, mucizeleri uyduran,
yalancı tanıkları destekleyenler, anası Bendicion Alva-
rado'ya da süslü bir gelinlik dokumu , sonra parçaları-
nı satmı lardı, yaa, onu kraliçe kılığında gösteren kart-
postallar, paralar basmı lardı, yaa, sa ından l leler ko-
parmı lardı, yaa, derisinden çektikleri suyu  i elere dol-
durmu lardı, yaa, kefen bezlerine, eli yüreğinin üstünde
yatan bir bakire resmi  izip Hindu  ar ılarının arkala-
rında metreyle satışa  ıkarmı lardı, katedralin girişine
yığılan sonsuz kalabalığın meraklı gözleri önünde, hiç
bozulmadan kaldığını kanıtlamak için uydurulmuş akıl
almaz bir yalan, oysa doğru, bambaşka bir yerdeydi ek-
selans, anasının gövdesinin bozulmayı  nedeni ne kişisel
erdemleriydi, ne parafinle girişilen onarın işlemleri, ne
de generalin bir erkek evl da yakı ır sakınma duygu-
suyla başvurduğu makyaj hileleri; aslında kadıncağız,
bilim müzelerindeki doldurulmuş hayvanlara uygulanan
en ilkel yöntemlerle mummyalanmı tı, kendi elimle yap-
tım anacığım, cam kapağı açar açmaz bezekler dağılı-
verdi, çözülmüş alnından portakal çiçeklerinden yapıl-
ma tacını çıkardım, tel tel diplerinden s k l p anda 
diye pazarlarda satılan saçlarının tek tük kılları kalmış-

tı, gelin peçenin ıslak tülünden sıyırdım seni, ölümün nice yaman güherçile günbatımlarından ve katı tortusundan ve güneşte kurumuş bir su kabağı kadar hafiftin, eski bir sandık içi gibi kokuyordun, bildim, canının fısıltısını andıran ateşli bir kıpırtı sürüp gidiyordu bedeninde, içini kemirip bitiren güvelerin kesici dişleriydi yaa, seni kucağıma almaya çalıştığımda, kollarınla bacakların kendiliklerinden kopup düşüverdiler, evet, senin o eli yüreğinin üstünde uyuyan mutlu anne dirinin parçalarını birarada tutan iç organlarının tümünü boşaltmışlardı yaa, paçavralarla doldurmuşlardı, eski bedeninden geriye kalan, toz dolu bomboş bir kabuktu artık, senin ateşböceksi kemiklerinin fosforlu salgısına dayanmayıp kırılan bir kabuk, alacakaranlıkla aydınlanmış kilisenin döşemesinde, camdan gözlerin pire sıçrayışından başka bir şey duyulmuyordu, hiçliğe dönmüştün; memurlar, tükenmiş bir ananın kırıntılarını faraşlara toplayıp yeniden tabuta attılar, hem de iguana gözlerinde en ufak bir duygu belirtisi ele vermeyen bu akıl erdirilmez başkanın som ve katı bakışları altında; kendisini gerçeğin aynası karşısına yerleştirme gözüpekliğini gösteren tek adamla başbaşaydı arabasında, iki adam, perdelerin sisi arasından dışardaki yoksulları gözlüyorlardı, yoksullar, bir zaman gözü dönmüş katilleri, bahtsız aşkları, etobur çiçekleri, tutkuyu uyuşturan ne akıl almaz yemişleri anlatan kitapçıklar sattıkları, bu çiyle serinlemiş kapı eşiklerine çökmüşler ikindi sıcaklığının hışmından kaçıp, şimdi buralarda anası Bendicion Alvarado'nun giysilerini ve bedeninin kalıntılarını satan işportaların sağır edici gürültüsünden geçilmiyor, Monsenyör Demetrius Aldous şifasız hastalar yığınının gözlerini kaçırıp, olan oldu, dediğinde hiç değilse kuşkumuzun

karşılığını gördük, bu insanlar kendi hayatlarına bağlı oldukları kadar bağlılar size dediğinde, adamın, aklından geçenleri gerçekten okuduğunu sezdi general, çünkü Monsenyör Demetrius Aldous, başkanlık sarayının tam ortasında görmüştü ihanetin yüzünü, egemenliğin koruyuculuğunda serpilenlerin dalkavukluğunda, rezilce uşaklığında o doymak bilmez hırsı görmüştü, öte yandan yoksullarda başka tür bir aşka tanık olmuştu, hiç kimseden bir şey beklemedikleri için başkandan da bir şey beklemeyen bu yoksullar, elle tutulur bir bağlılık besliyorlardı ona, ancak Tanrı'ya göstermelerini isteyebileceğimiz su götürmez bir bağlılık, evet ekselans, doğrusu bu; oysa başkan, başka bir anda içini ürpertecek bu açıklamayı gözlerini kırpmadan dinledi, içini bile çekmedi, gizli bir tedirginlikle, tamam peder, diye söylendi kendi kendine, istediğimiz de bu değil miydi, kimenin artık beni sevmemesi, değil mi ki sen benim bahtsızlığımın görkeminden yararlanıp gideceksin, sizin uydurma dünyanın altın kubbelerine sığınacaksınız ben yol gösterecek, sevgili bir anadan yoksunken, evet acımasız doğrunun ağır yüküyle başbaşa kaldım, bu koskoca ulusta bir sol el kadar çaresiz, aslında kendim can atmadım bu ulusa sahip çıkmaya, ulusumuz, ezeldenberi şu gözünle gördüğün gerçek-dışılık duygusuyla, bu bok kokusuyla, hayattan başka hiç bir şeye inanmayan bu tarihsizleştirilmiş insanlarla birlikte ellerime yerleşik bir gerçek olarak sunuldu, bana hiç danışmadan, zorla kabul ettirdiler bu ulusu peder, başkanlık arabasında ısı gölgede yüz derecenin altına düşmez, nem oranı yüzde doksan dokuz, ciğerlerinize toz dolar, kalabalıkta fıtığın kaynayan bir çaydanlık fokurtusuyla kök söktürür, domino oyununda yenilebileceğin tek kişi yoktur karşın-

da, senin doğru dediğine kimse inanmaz, yaa peder, kendini benim yerime koy, ama yüksek sesle söylemedi bunları, içini çekti, bir an gözlerini kırptırdıktan sonra Monsenyör Demetrius Aldous'tan, bu ikinci geçen kırıcı konuşmanın aralarında kalmasını rica etti, siz bana bir şey söylemediniz peder, doğruyu bilmiyorum, söz verin bana, ve Monsenyör Demetrius Aldous, ekselansları tabîi doğruyu bilmiyorlar diyerek erkek sözü verdi. Bendicion Alvarado davası, kanıt yetersizliği yüzünden düştü, Roma'nın bildirisi kürsülerden resmî ağızdan halka okunurken, hükümetin her çeşit ayaklanmayı, düzen bozma çabalarını bastırmakta kararlı olduğu da bildirildi, gelgelelim katedralin kocaman ahşap kapılarını sökerek alanda ateşler yakan kızgın göçmen kitlelerine güvenlik kuvvetleri seyirci kaldılar; melekler ve savaşçılarla süslü renkli pencereler taşlandı, her şeyi alaşağı ettiler generalim efendim, gelgelelim general, hamağın- dan kalkmadı, Biscayan rahibelerinin manastırını kuşattılar, onları aç-susuz bırakacaklarmış, öldüreceklermiş, kiliseleri, misyonerlerin barınaklarını yağmaladılar, rahiplere ilişkin ne varsa talan ettiler efendim, ama general menekşelerin serin gölgesine kurulmuş hamağın- dan yine kıpırdamadı, ancak genelkurmayın bütün yüksek rütbeli kumandanları, güvenlik kurulu toplantısında, kargaşayı yatıştıramadıklarını, önceden alınan karar uyarınca düzeni kan dökmeden sağlayamayacaklarını bildirdiklerinde kalktı ayağa, aylardır uğramadığı yazıhanesine gitti, kendi sesiyle bir bildiri yayımladı halkına, onların duygularını dile getirdiği inancıyla, yalnızca kendi içinden gelen esine kulak vererek, silâhlı kuvvet üyelerine danışmadan, bakanlarıyla görüşmeden, doğacak sorumluluğu tek başına üstlenerek yayımladığı bu

bildirinin birinci maddesinde, özgür ve soylu halkımızın yüce kararı sonunda Bendicion Alvarado'nun azizelik katına yükseldiğini resmen açıklıyordu, ulusun koruyucu meleği, hastaların hekimi, kuşların anası ünvanlarıyla anıyordu onu, doğum günü ulusal bayram olarak kutlanılacaktı, ikinci madde uyarınca, bu bildirinin yayınlandığı andan başlayarak, ulusumuzca Papalığa karşı savaş durumu ilân ediliyordu, ulusal hukuk kuralları, ülkeler arası antlaşmaların yürürlükteki hükümleri gözetilecekti, üçüncü madde uyarınca, saygıdeğer Papalık elçisinin ve sırasıyla bütün piskoposların, rahiplerin, papazların, rahibelerin, kısaca ülkenin sınırları içinde herhangi bir biçimde Tanrı işlerine bulaşmış yerli-yabancı bütün kişilerin, hemen ve halkın gözleri önünde, karasularının en az iki yüz elli metre ötesine bırakılarak sınır dışı edilmeleri buyuruluyordu, dördüncü ve sonuncu madde uyarınca, kilisenin bütün eşyalarına, tapınaklarına, manastırlarına, okullarına, topraklarına, topraklarındaki araç ve hayvanlarına, şekerkamışı çiftliklerine, fabrikalarına, tezgâhlarına, kısaca kiliseye ait her şeye, kayıtlarda üçüncü bir kişiye ait gibi görünse de, taşınır taşınmaz bütün kilise mallarına el konulacaktı, bunların bir bölümüyle Kuşların Anası Bendicion Alvarado'nun kurduğu insancıl mezhep ve onun ölümsüz anısı yaşıtılacaktı, bu ulusun egemenliğinin kayıtsız, şartsız, tek ve en büyük temsilcisi olan ben, kendi sesimle okuduğum ve altına mührümü bastığım bu bildirinin okunduğu andan başlayarak, buyruklarımın yerine getirilmesini önemle rica ederim. Kutlama töreninin şenlik fişekleri, zafer çanları ve bando sesleri arasında general, buyruklarının yerine getirilip getirilmediğini kendisi denetliyordu, yeni tuzaklara düşürülmeye niyeti yoktu, es-

ki görkemli günlerdeki gibi sağlamdı, kadife eldivenle-riyle gerçeğin dizginlerini sımsıkı yakalamıştı, halkın merdivenlerde yolunu kestiği günlerdeki gibi, n'olur so-
kaklarda at yarışıını yasaklayan kararnameyi geri alın, peki, dileğiniz yerine getirilecek, şarap maratonları da
başlasın yine, peki dileğiniz yerine getirilecek, en yok-
sul köylerde boy gösterdi birdenbire, tavuklarını nasıl kuluçkaya yatıracaklarını, sığırlarını nasıl buracaklarını
anlattı halka, çünkü kilise mallarının dökümüne göz atarken, listeyi en ince ayrıntılara kadar incelerken b -
yük bir keyif duymuştu, sınır dışı edilme törenlerini kendisi yönetti, buyruklarıyla uygulamalar arasında bir
boşluk doğmasın istiyordu, hayatın aldaticı gerçekleriyle k ğıtlara dökülmüş gerçekleri karşılaştırıyordu, çeşit-
li toplulukların sınırdışı edililişini g zliyordu, kimileri-
nin, gizli gözleri olan çantalarla, ya da koyunlarına sı-
kıştırdıkları torbalarla, son genel valinin yoksullar me-
zarlığına gömülü hazinelerini kaçırdıkları söyleniyordu, federal savaş liderlerinin, uzun savaş yılları süresince,
ne kanlı çatışmalar pahasına arayıp da bir türlü bula-
madıkları define, işte o zaman her kilise üyesinin, yanın-
da ancak bir kat elbise götürebileceği yolunda kesin bir emir vermekle kalmadı, gemiye analarından doğduk-
ları kılıkta binmelerini buyurdu, değişiklik olsun da nasıl olursa olsun diye düşünen, giyiniklikle çıplaklığı
bir tutan, kaba saba taşralı rahipler, uzak ülkelerden gelme, sıtmanın kasıp kavurduğu misyonerler, sinek
kaydı traş olmuş soylu piskoposlar, doğayı evcilleştir-
meye, çölde sebze yetiştirmeye alışkın yabanıl rahibe-
ler, harp çalan dal gibi Biscayan rahibeleri, incecik el-
leri, gergin gövdeleriyle Salezya rahibeleri, gerçi  stle-
rinde yalnızca kendi derileri vardı ama üst sınıflardan

geldikleri, ayrıcalıkları, önemleri hemen seziliyordu; koca gümrük ambarındaki kakao çuvalları ve tuzlanmış balık yığınları arasından geçerlerken, ürkmüş koyunların kasırgasına kapılmışlardı, kollarını çıplak memeleri üstünde kavuşturmuş, utançlarıyla birbirlerinin utançlarını örtmeye çabalıyorlardı, pervane kanatlarının altında taş gibi duran, soluk bile almadan, gözlerini çıplak kadınlar selinin eninde sonunda geçmek zorunda kalacağı daracık alana dikmiş kayıtsız ihtiyarın önünden tek tek geçtiler, topraklarımızda bir tane bile kalmadı generalim, bunlar sonunculardı efendim; ürkmüş rahibeler arasında birini bakışlarıyla öbürlerinden ayırır vermişti, ayırıcı hiç bir özelliği olmamasına karşın; kısa boylu, tıknaz bir kadındı, yapılıydı, kalçaları genişti, yaygın memeleri iri, elleri kocaman, cinsel organı kabarık, saçları makineye vurulmuş, balta sapı gibi sağlam, düzgün aralıklı dişleri var, burnu küt, hepsi gibi sıradan bir rahibe, ama nedense, bunca çıplak kadın arasında yalnız o, giderken canımı yerden kesen garip bir hava, yırtıcı bir hayvanın belirsiz izini bıraktı, ona ikinci ve son bir kere bakabilmek için gözlerindeki kayıtsız bakışı değiştirmeye zaman kalmadan, nüfus memurluğundan bir subay, kütükteki alfabeye göre düzenlenmiş listede kadının adını buldu, Nazareno Leticia diye haykırdı, burada, diye bağırdı kadın sert bir erkek sesiyle, artık, hayatının sonuna kadar hep burada diyecekti generale, son sıra özlemi kırıntıları da belleğin çatlaklarından sızıp gidene kadar, artık tek kalan, kâğıttaki imgeydi, Leticia Nazareno canım benim, diye yazmıştı kâğıda, bak sensiz neler geldi başıma, kâğıdı, balını gizlediği oyuğa gizlemişti, kimsenin gözetlemediğinden emin olduğu saatlerde, sık sık açıp okuyor, sonra yine dürüp

yerine tıkiyordu, kısacık bir an, o şaşırtıcı haberin geldiği parlak yağmurlu unutulmaz ikindiye yeniden yaşayarak; kadının vatandaşlığa alınması konusundaki buyruklarınız yerine getirildi, oysa böyle bir buyruk vermemişti general, ufukta yitip giden son kül yüklü gemiyi gözlerken, Leticia Nazareno diye mırıldanmıştı, o kadar, sonra adı unutmamak için, Leticia Nazareno diye yinelemişti yüksek sesle, ulusal güvenlik görevlileri işte bu ipucuna tutunup Jamaica'daki bir manastırdan kaçırıp getirmişlerdi kadını, ağzı bağlı, üstünde deli gömleği, kancalarla dolu tahta bir sandıkta, kapakta kara harflerle kırılacak eşya yazıyor, sonra İngilizce, başaşağı çevirmeyiniz yazmışlar, başkanın şarap mahzenine alınmış en iyi kristalden iki bin sekiz yüz şampanya bardağının gümrükten geçmesini sağlayacak konsolosluk izniyle ihracat belgesi de hazır, bir kömür gemisinin ambarına atmışlardı kadıncağızı, sonra başkanlık sarayının onur konuklarına ayrılan yatak odasındaki saçaklı karyolaya çırılçıplak yatırmışlardı, bolca uyku hapi içirerek, ikindi üstü saat üçte, general, cibinliğin buğulu ışığı altında görür görmez tanımıştı onu, Luminol'ın uyuşukluğunu atmadan bedenlerini gönlünce kullanmasına izin veren, korkunç bir bırakılmışlık ve yenilmişlik acısıyla kıvranan nice uyuşturulmuş kadın gibi, o da dingin bir uykuda görünüyordu, ama general, Leticia Nazareno'ya elini bile sürmedi, çocukça bir şaşkınlıkla gözledi onu, limandaki ambarda gördüğünden bu yana ne kadar da değişmişti çıplaklığı, saçlarını kıvırmışlar, en ufak girdi-çiktısını yeni baştan yaratmışlardı, el ve ayak tırnaklarına kızıl tırnak cilâsı sürmüş, dudaklarını, yanaklarını boyamış, gözlerine sürme çekmişlerdi, bedeninden yayılan tatlı koku, o yırtıcı hayvan

salgısının içine etmiş, Tanrım, yeni baştan yaratalım derken berbat etmişler kadını, öylesine değiştirmişler ki, gerçek yüzü, saçma sapan boyaların altında seçilmiyor bile, onun Luminal esrikliği içinde çırılçıplak yatışını gözledi, sonra yüzeye çıkışını, uyanışını, kendisini görüşünü, anacığım o, ya, kurban olduğum Leticia Nazareno, cibinliğin yapışkan sisleri arasından bedenini acımasızca gözleyen taş kesilmiş ihtiyarın bakışları karşısında korkudan çılgına dönmüş, suskunluğunun bütün akıl erdirilmez erekleleriyle korkuyor, çünkü general de, yaşadığı sayısız yıllara, sınır tanımaz gücüne karşın, ondan daha çok korkuyor, ondan daha yalnız, ne yapacağını daha hiç bilmiyor, bir geceyarısı, ırmakta çırılçıplak yüzerken üstüne geldiği bir ordu fahişesiyle erkekliğini ilk sınıdığı gecede korktuğu gibi; o kadının gücü, iriliği, her dalıştan sonra püskürttüğü sulardan belliydi, karanlıkta, onun karanlık, ıssız kahkahasını duymuştu, karanlıkta, kadının bedeninden yayılan neşeyi duymuştu, gelgelelim korkudan eli ayağı tutmuyordu, üçüncü iç savaşta topçu teğmeni rütbesine yükselmişti ama bakirdi daha, fırsatı değerlendirememek korkusu, saldırma korkusuna baskın çıkana kadar bekledi, sonra dosdoğru, üstündekileri bile çıkarmadan suya dalmıştı, çizmeleri, arka çantası, kütüklüğü, süngüsü, karabinası, hepsi üstündeydi, bu askerî engeller ve nice gizli korkular yüzünden eli ayağına öylesine dolaşmıştı ki, önce kadıncağız, atını suya sürdüğünü sanmıştı, ama hemen sonra, zavallı, korkak bir herif olduğunu kavramış, sevecenliğinin körfezine çekmişti onu, şaşkınlığın koyu karanlığında, elinden tutmuştu, çünkü girdiği körfezde yolunu bulamayacak kadar beceriksizdi; bir ana sesiyle, omuzlarıma sıkı sıkı tutun demişti kadın karanlıkta,

dikkat et de akıntıya kapılma, suya çökme, usulca soluk al, dipte dizlerini kır, soluksuz kalmayasın; kadının dediklerini bir oğlan çocuğu tezcanlılığıyla yerine getirmişti, bir yandan da, ah anacığım Bendicion Alvarado, diyordu kendi kendine, neden kadınlar her şeyi kendileri icat etmiş gibi üstün davranırlar böyle, nasıl her şeyi böyle erkekçe becerirler; bu arada kadın, onun boyuna kadar yükselen suya tek başına karşı koyarak verdiği savaştan çok daha az ürkünç, daha az yalnız savaşların donanımlarını sıyrıyordu üstünden, çam sabunu kokan bu gövdenin koruyuculuğunda, general, can korkusuna düşmüştü düpedüz, hele kadın çifte kemeri açıp, pantolon düğmelerimi çözdüğünde, korkudan ne yapacağımı şaşırdım, aradığımı bulamamıştım ki; o dev haya, karanlıkta köstebek gibi yüzüyordu, korkuyla elini çekmişti kadın, sen anana git de bir kız bulsun sana, demişti, burada işe yaramazsın sen, Leticia Nazareno'nun çıplaklığı karşısında da aynı kalıtımsal korku elini ayağını bağlamıştı işte, kimse bu kadının önceden sezilmez sularına üstündeki ağırlıklarla giremezdi, kendisi, sevecenlik, bağış elini uzatana kadar; onun üstünü bir çarşafıla örttü, gramofonda, baba sevgisi yüzünden mahvolan zavallı Delgadina'nın şarkısını çaldı, hem de plak aşınana kadar, onun elinin uğursuz dokunuşlarıyla solmasınlar diye vazolara yapma çiçekler yerleştirdi, onu mutlu etme adına, ama koyduğu katı kuralları ve çıplaklık cezasını hiç gevşetmeden, acımasızca uyguladı ki, tutsağı burada korunup gözetileceğini, sevileceğini ama bu yazgıdan asla kaçamayacağını anlasın; o da çok iyi anlamıştı aslında, ilk korku anında bile lütfen demeden, general, diye buyurmuştu, pence-reyi aç da azıcık hava alalım; pencereyi açmıştı, kapa-

tın, gözüme ayışığı giriyor; kapatmıştı, aşkla verilmiş-
çesine, gözükapalı yerine getiriyordu buyrukları, o par-
lak yağmurlu ikindiye, üstündekileri çıkarmadan, onu
uyandırmadan yanına uzanacağı ikindiye yaklaşabildiği
oranda söz dinlerliği ve kendine güveni artıyordu, bi-
timsiz geceler boyunca kadının bedeninden yayılan
gizli salgıyı paylaşmış, aylar geçtikçe daha bir yoğunla-
şan sıcak, dağlı-orospu kokusunu içine çekmişti, artık
rahmin yosunları yeşermişti, çabuk buradan çıkın ge-
neral diye haykırarak uyandı bir gece, isteksizce kalktı
general, ağır ağır, sonra o uyuyunca, yine yanına uzandı,
ilk tutsaklık yılı boyunca ona elini sürmedi, kadın da
onun yanında uyanmaya alıştı, saltanatın rahatlığını,
dünya nimetlerini sırf bedenini gözlemek, buyruklarını
yerine getirmek uğruna tepen bu anlaşılmaz ihtiyarın
tutku selini ne yana akıttığını kestiremeden; giysilerini
çıkarmadan, rütbesiz er üniformasıyla, palaskası, anah-
tar destesi, tozlukları, altın mahmuzlu süvari çizmeleriyle
kendini sulara bırakacağı o parlak yağmurlu ikindinin
sezgisine vardıkça daha bir tedirginleşerek; çığlıklar
atarak uyandığı bir karabasan, koşumlara vurulmuş bir
atın altından sıyrılmaya çalışıyor, ne var ki, general çok
kararlı, o zaman, çıkar koşumları, diye zaman kazan-
maya çalışıyor, tokalar canımı yakıyor; general koşum-
larını çıkardı, mahmuzu da çıkar general, sivri altın, bi-
leklerimi incitiyor, şu belinde sallanan anahtar deste-
sini de çıkar, kalça kemiğime vurup duruyor; bütün
buyrukları yerine getirdi, oysa soluğumu kesiyor ya-
kınmasına karşı palaskasını çıkarmayı üç ay sonraya
erteleyecek, bir ay da, tokalar canımı yakıyor sızlan-
masıyla oyalanacaktı, onu umutsuzluğa itmeden oyalı-
yordu kadın, uzun, güç bir savaş veriyordu, o da ses çı-

karmadan boyun eğiyordu isteklere, böylece ikisi de kaçırılma olayının ikinci yılı dolduktan az sonra gerçekleşen garip kazanın nasıl olabildiğini kavrayamadılar, generalin amaçsız, sıcak ve sevecen elleri uyuyan rahibenin gizli mücevherlerine değmişti bir ara, kadın terden sapsarı, bir ölüm titremesiyle uyanmış, üstüne binen kaba hayvandan kurtulmak için ne güzel sanatlarla başvurmuştu, ne kötücül bir sanata, yalnızca n'olur çizmelerini çıkar da Brabanta çarşaflarını batmasın, diyerek şaşırtmıştı onu, o kadar; general çabucak çıkardı çizmelerini, tozluklarını da; pantolonunu da, donunu, fıtık bağını da canım, hepsini çıkar at da etini duyabiliyim, sardunyaların üzünç dolu sazlarından vuran ışıktaki, anadan doğma kaldığını bile anlayamadı general, korkulardan arınmış, özgür, ilk atılıştaki önüne çıkan bütün engelleri yıkan dövüşken bir bizona dönüşmüş, sessizlik uçuşumuna yüzüstü kapaklanmıştı, tek duyabildiği, Nazareno Leticia'nın uskuna direkleri gibi gıcırdayan azı dişleriydi, burada, Nazareno Leticia burada; benim boğulmakta olduğum dipsiz, başdöndürücü uçuşumda tek başına ölmek için saçlarıma sıkı sıkı yapışmış, benimkinin tıpkısı bir itiyle, aynı anda, bedeninin bütün gereksinimleri ayaklanmış; general unutmuş onu, gölgelerde tek başına kendini arıyordu generalim, gözyaşlarının tuzlu suyunda, öküz salyası gibi usulca sızan ince salgısında, şaşkınlığın son kertesinde, anacığım Bendicion Alvarado, bunca yıl bu acıyı tatmadan nasıl yaşayabilmişim diye ağlayarak, böbrekleri nasıl sancıyor, bağırsakları topçu bataryalarına dönmüş, ve sonunda iç organlarını kökten kavrayan dokunaçın ölümcül bir acıyla sökülüşü, başı kesilmiş bir hayvana dönüşü artık, can çekişirken çarşaflara sıcak, ekşi bir sıvı püs-

kürterek yıkılışı, cibinlikteki yağmurlu ikindinin kaygan, buzlu esintisini belleğinde çarpıtan ekşi sıvı, kendi bokuydu generalimin, düpedüz bok.

Gece inmeden az önce, ineklerin fışkılarını süpürüp bu görkemli kargaşaya birazcık düzen getirmeye çalışırken de, cesedin efsanedeki imgeye uyup uymadığını kavrayamamıştık. Derin deniz köpek balıklarının emicilerini üstünden sökebilmek için yengeç kabuklarıyla gövdeyi kazıdık, merhem sürüp kaya tuzuyla yıkayarak çürümeye izlerini yok etmeye çalıştık; leş kuşlarının didik didik ettiği yüzü düzeltmede kullandığımız kenevir ve parafin izlerini yok edelim diye bolca nişasta sürdük, allıklar, dudak boylarıyla yüze bir hayat kızartışı verdik, gelgelelim boş çukurlara yapıştırdığımız camdan gözler bile, ölüye kalabalıklar karşısında gerekecek saltanat mührünü basamadı. Bakanlar Kurulu toplantısında, yüzyılların zorbalığına karşı herkesi birleşmeye çağırdık, böylelikle onun saltanatının ganimetlerini eşit parçalara bölebilecektik; el altından yayılan inanılmaz ölüm haberi, herkesin aklını başına getirmişti, nice yıl ertelenen tutkuların ateşiyle yanan liberallerle tutucular uzlaşmaya varmışlardı bile, yetkenin kılavuzluğundan yoksun yüksek rütbeli generaller, son üç sivil baka-

nı, papalık elçisi, kısaca yaşarken yanında istemediği kim varsa, uzun ceviz masanın çevresinde toplanmış, bu müthiş haberin halka nasıl duyurulması gerektiğini kararlaştırmaya çalışıyorlardı, zamansız sokak ayaklanmaları nasıl bastırılabilirdi, önce ilk gece, bir numaralı bildiri yayımlandı, general biraz rahatsızdı, törenlere katılmayacaktı, resmî ya da gayriresmî bütün görüşmeler kaldırılmıştı, sonra ikinci bir bildiride sağlığından söz edildi, hasta büyüğümüz, yıllardır çektiği bir rahatsızlık yüzünden, odasından çıkamıyordu ve en sonunda bir bildiri daha yayımlanmadan katedralin çanları çalmaya başladı, o sıcak Ağustos Salısı'nın parlak gündoğumunda, çanlar, yüce bir devlet adamının öldüğünü bildiriyorlardı ama hiç kimse tam bilmiyordu, acaba o muydu ölen? Bu soru karşısında elimiz kolumuz bağlıydı, dünyadaki yerini dolduramayacağımız, mikrop saçan bir leş vardı elimizde, aramızda uzlaşmak zorundaydık, çünkü ölümünden sonra ulusunun yazgısına ilişkin hiç bir karar almamakta bunakça bir inat göstermişti, yılmayan ihtiyar direnciyle her önerimize karşı çıkmıştı, hükümet, güneşli bakanlık yapılarına taşınalıberi, sonsuz saltanatının sarayında tek başına kalmıştı; düşlerde, dolaştığını görüyordu, inek pisliklerinde kollarını sallıyordu, körlerden, cüzzamlılardan, gül bahçesini bürümüş ayırkotalarının arasında hastalıktan değil de yaşlılıktan ölen yatalaklardan başka evde kimse'nin sözü geçmiyordu; yine de kafası öylesine duru, bedeni öylesine zindeydi ki, ne zaman vasiyetname konusunu açsak, kaypak yanıtlarla, oyalamalarla karşılaşıyorduk, ben gittikten sonra dünyanın durumunu düşünmek, en az ölüm kadar uçucu bir fikirdir allah kahretsin diyordu, çünkü ben öldüm mü, politikacılar yine

ortaya çıkacak, Gotlar dönemindeki gibi bölücülüğü yenden yürürlüğü sokacaklardır göreceksiniz, diyordu, malları rahipler, gringolar ve zenginlere dağıtacaklardır, yoksullara zırnık düşmeyecek tabii, çünkü o zavalıların anası oldum olasıya bellendiştir, öyle ki, bir gün bok para edecek olsa, bunlar bok-deliksiz doğar anladınız mı, demişti birine görkemli günlerden söz ederken, kendiyle dalga geçmişti,  günlüğüne öleceğini söylüyordu katıla katıla, Kudüs'e götürmelerine değmezdi, Kutsal Topraklara götürmeye de, anlaşılmazlıklara syle bir kanıt ileri sürerek son vermişti, neyin doğru olmadığını şimdiden kestirmek gereksizdir, nasılsa zamanla doğrulanır. Haklıydı da, çünkü bizim dönemimizde bile onun geçmişinin yasallığı konusunda kuşkuya düşen tek kişi olmadığı gibi bu geçmiş i yadsıyan da yoktu, daha kimliğini bile saptayamıyorduk ki, hiç bir mutlu insanın konaklamadığı bu rezaletler yuvasında dolanıırken, belleğinin en uzak köşelerinde yitip gitmiş bir dönemde kendi gönlünce yarattığı, mutlak istemine göre biçim verdiği, mekânını değıştirip, zamanını yeniden ayarladığı bu ulustan başka ulus yoktu yeryüzünde, hamağının çevresine doluşan tavuklara mısır atardı o günlerde, aklına esen bitimsiz buyruklarla hizmetçileri canlarından bezdirirdi, bana buzlu limonatamı getirin dedi, elini uzatıp bardağı tutmazdı, bu iskemleyi şuradan kaldırın, oraya koyun, üstelik o korkunç buyruk verme tutkusunu yatıştırmak için kaldırdıkları iskemleyi aynı anda yerine koymaları gerekirdi, avludaki keyba ağacının altında uyuklarken, uzak çocukluk günlerinden uçucu anlar harmanlayarak, gündelik egemenlik gösterilerine tatil verdiği de olurdu, önünde uzanan yurdun sonsuz çapraz bulmacasında arasıra bir ipucu yakalar gibi

olduğunda, ansızın uyanıverirdi, bu koskocaman düşsel, kıyısız ülke, usul sallarla mangrov bataklıkları, onun saltanat döneminden çok önceleri, timsahı, ağzına sopa sıkıştırarak avlayan cesur adamların yaşadığı sarp kayalar, söyle, parmağını damağına bastırıp gösterirdi bize, dediğine göre Kutsal Cuma'lardan birinde, rüzgârın müthiş uğultusunu duymuş, küf kokusu almış havada, öğle üstü göğünü çamura bulayan çekirge bulutlarını görmüş, önlerine çıkan her şeyi kesip biçmişler, dünyaya yaratılış gecesindeki kargaşayı getirmişler, ışığı paramparça etmişler, gözleriyle görmüş felâketi, bir kadıncağızın biraz önce öldüğü geniş bir kaldırımında, saçaklarından kan damlayan bir evde ayaklarından asılmış, kafaları koparılmış bir sıra horoz görmüş, annesinin elini bırakmış hemen, çıplak ayak, doğru o hırpanî cesedin taşındığı, çekirge tipisiyle delik deşik olmuş arabanın ardına takılmış, yurdumuz böyleymiş o zamanlar, ölülerimize tabut bile bulamıyormuşuz, general, köy alanında idam edilmiş birinin ipini alıp kendini asmaya kalkışan bir adam bile görmüş, çürük ip kopuvermiş de adamcağız, kiliseden çıkan hanımların korku dolu bakışları altında yerde debelenmeye, can çekişmeye başlamış, ölmemiş ama, kim olduğunu öğrenmeye kalkışmadan basmışlar sopayı, kendine gelsin diye tabii, o günlerde, kilisedekilerin tanımadıkları adamın kimliği falan olmazmış zaten, bileklerini kalasların arasına sıkıştırıp öbür acı çeken zavallılarla birlikte suya ve rüzgârın hışmına bırakmışlar yabancıyı. Gotlar zamanında böyleymiş işte, Tanrı'nın hükümetten çok sözü geçermiş, ne kötü günler ama, başkan, Pazar günleri asılmış adamlar görmeyelim diye bütün köy alanlarındaki ağaçları kestirmiş, kamuya ait kalasların kullanı-

mini, tabutsuz gömülmeyi yasaklamış, kendi saltanatından önce yürürlükte olan iğrenç yasaları anımsatacak her şeyin kökünü kazımış, yayla yollarına demiryolu döşetmiş ki kahve çiftliklerinde düzenlenen maskeli balolara kuyruklu piyanolar taşıyan katırlar, sarp yamaçlarda ürküüp işi rezilliğe vurmasınlar, tam otuz tane kuyruklu piyanonun bir uçuşumdan aşağı nasıl yuvarlandığını gözleriyle görmüş çünkü, yabancı ülkelerde de çok konuşulmuş bu olay üstüne, yazılar yazılmış, oysa işin aslını bilen tek kişi bizim başkan, en arkadaki katırın tökezleyip öbürlerini de ardından sürüklediği anda, işe bak, tam o sırada pencereye çıkmışmış, tepe üstü yuvarlanan katırların bağırtiları, boşlukta kendiliklerinden çalarak uçuşuma düşen piyanoların çıkardığı sesleri bir tek o duyabilmiş, dosdoğru diplere, yurdun derinliklerine, o zamanlar başkanın önünde uzanan her şey gibi ulus da uçsuz bucaksız ve belirsizmiş, öyle ki, Avusturya'dan getirilme bu piyanoların paramparça olduğu derin vadilerden yükselen siste, o sonsuz alacakaranlıkta geceyi gündüzden ayırtetmek bile olanaksızmış, o eski dünyaya ilişkin neler neler görmüş, ne var ki kendisi de, bunları gözleriyle mi gördüğünü, savaş yılları sırasında geçirdiği sıtmanın ateşli gecelerinde başkalarından mı duyduğunu, yoksa gücünü kullanmak zorunda olmadığı ölü anlarda şöyle keyifle karıştırdığı yolculuk kitaplarındaki resimlerde mi gördüğünü kesinlikle söyleyemiyor, ne önemi var allah kahretsin, görecekler, zamanla doğru olacak dediklerim, derdi başkan, tüt-süler arasında burnunda tütüp yiten belirsiz anıların, gerçek çocukluğu olmadığını bilincindeydi, asıl çocukluğunu biricik yasal aşkım Leticia Nazareno'nun durgun sularında yaşamıştı, her ikindi saat ikiyle dört ara-

sında, menekşeli çardağın altındaki sırada kocasına okuma-yazma öğretilirdi, bir rahibe titizliğiyle girişmişti bu kahramanca işe; başkan da, ihtiyar adamlara özgü müt-hiş sabrıyla, sınırsız gücünün sertleştirdiği kararlılıkla, bütün kalbiyle ayak uydurmuştu ona, bütün kalbimle canım, orkinos tavada, aklım havada, takke kafada, kafam bir karış havada, diye türkü söylüyordu, bütün kalbiyle, anasının çığırtkan kuşlarının sesi arasında kimse duymuyordu söylediği türküyü, kendi bile, yerlinin çaldığı merhem, babanın içtiği tütün, ya Cecilia'nın sattığı, soğan, sarmısak satar, sinameki, sardalya, sepetle salça satar, sanat satar Cecilia, diye basıyordu kahkahayı, Leticia Nazareno'nun zamanölçere uyarcasına dikkatle okuduğu dersi, ağustos böceklerinin cayırtıları arasında yinelemeye çalışıyordu, dünya sınırları, senin sesindeki hayvanlarla son doyumuna ulaşana kadar canım; uçsuz bucaksız kasvetler ülkesinde okuma kitabındaki örneklerden, resimlerden başka doğru yoktu artık, sislere girmiş bir aydan, topla topaçtan, yaramaz Don Eloy'dan boğasından, cici Otilia'nın işlemeli havlusundan başka doğru yoktu, her zaman, her yerde ezberinden geçirdiği okuma parçaları, portreleri gibi, her yerde hâzır ve nâzırdılar. Sözgelimi Hollandalı hazine bakanının resmi ziyareti sırasında, adamcağız, karşısındaki çatık kaşlı ihtiyar, kadife eldivenli elini uçsuz bucaksız saltanatının gölgelerinden kaldırıp da, hadi bakalım hep birlikte, katılın şarkıma dediğinde, ne yapacağını şaşırmıştı, Katılın yaa, ana bana top al, adada on gün kaldım, ablam elma yedi, bir yandan parmağıyla tempo tutarak Salı gününün okuma parçasını atlamadan ezbere söyledi, durum öyle şaşırtıcıydı ki, görüşme tam istediği gibi sonuçlanmıştı, Hollanda'ya olan borçların ödenmesi da-

ha uygun bir zamana, daha elverişli, daha boş bir zamana ertelenecekti, cüzzamlıların, körlerin, gül fidanlarının arasında tan ağarırken uyanan yatalakların şaşkın bakışları karşısında şarkı söylercesine mırıldanıyordu; garip ihtiyarın karaltısı onları sessizce kutsuyor, sonra üç kez en tiz sesiyle Ben kralım, yasa benim, diye haykırıyordu, erkek kel kör körpe kirpinin kürkünü diye tekerlemeye başlamışken, deniz feneri, parlak ışınıyla geceleri denizcilere yol gösteren çok yüksek bir kuledir, diye bağıırıyordu, bu bnakça mutluluk anlarında hayatım Leticia Nazareno'nun zamanı işliyor yalnızca, sies-ta vaktinin boğucu oynaşmalarında, deniz tekeleri arasında yüzen Leticia, serinleticinin tutsak yarasaı altında, terden sıırıslıkla kesilmiş bir şiltede, seninle çıırıl-çıplak yatma dışında hiç bir kaygı yok, senin kabala-rından başka hiç bir ışık yok dünyada Leticia, totemsi memelerinden, yassı ayaklarından, üzerlik sürgünlerin-den başka, demek, uzak Antigua adasının iç kapayıcı Ocak'larında, için için çürümüş bataklıklardan esen ka-vurucu rüzgârla yarılmış bir erkenci yalnızlık sabahın-da dünyaya gelmişsin; onur konuklarına ayrılmış böl-meye kapanmışlardı, hiç kimse kapıya altı metreden fazla yaklaşmasın, okuma-yazma öğrenmeye çalışıyorum, meşgulüm, o yüzden kimse dersi bölmédi, kara veba kır-sal kesimlerde halka kan kusturuyor generalim, haberiyle bile gelmediler yanına, artık yüreğinin atışları, zamanölçerin önünde gidiyordu, tabii senin o yabanıl ko-kundan ötürü, cüce cüce tek ayak, katırımız değirmene gidiyor, Otilia küveti yıkıyor, ibadetin başında i harfi vardır diye basbas bağıırıyordu; bu arada Leticia Na-zareno, ameliyatlı hayayı yana çeker, deminki sevişme-den kalan sarı sıvıyı temizleyiverirdi, ayakları aslan ba-

şından küvete, ıslıl ıslıl sulara yatırırđı onu, Reuter sabunuyla köpürtür, keseler, kaynamış otların suyuyla dururlardı, bitirim de, beyefendi de, bok da «be» ile yazılır diye bir tekerleme tutturuyorlardı birlikte, karısı fıtık bağının kızarttığı bölgelere, eklemlerine kakao yağı sürüyordu, çatlak makatına asitborik tozu serpiyordu, Hollandalı bakana yaramazlık ettiğın için al sana, diyerek bir ana sevecenliğıyle kıcına şaplaklar atıyordu; bu iyiliklerinin karşılığında, yoksul rahibe topluluklarının ülkeye geri dönmelerine, öksüz yurtlarıyla hastanelerin yine başına geçmelerine izin vermesini istiyordu, ama general, bir türlü yatışmayan hırsının kızgın buğuları arasında, asla, diyordu, bir milyon yıl geçse, yine izin vermem diye içini çekiyordu, onu kendi başına ve yüksek sesle aldığı bir karardan döndürebilecek hiç bir güç yoktu dünyada, ikinci üstü, saat iki sevişmeleri sırasında, n'olur hatırım için aşkım, diye yalvarıyordu kadın, senin elinin değmediğı ıssız bölgelerde çalışan misyonerler dönsün bari, gelgelelim general sert bir koca tavırla, bir milyon yıl geçse olmaz, diye diretiyordu, katır yerine Kızılderililere koşum vuran, altın hırızmalarla altın küpeleri alıp yerine renkli boncuklar veren o uzun eteklilerin karşısında alçalacağıma ölürüm daha iyi, bir milyon yıl geçse yine olmaz, canım Leticia Nazareno, bakal bakal üstüne atmış, hükümetin kapattığı keşişhanelerin yeniden açılması, hükümetçe el konulmuş malların, şekerpancarı değirmenlerinin, kışlaya çevrilmiş kiliselerin yeniden devri yolunda ne diller döküyor ama general yüzünü duvara çevirmişti, senin o ağır, doymak bilmeyen obur sevişmenden bile vazgeçmeye hazırım, yeter ki yüzyıllardır ulusun kanıyla beslenen bu eşkiyalar karşısında kolum bükülmesin, bir milyon yıl geç-

se, olmaz, ama olmaz olmaz demeyin generalim, oldu işte, ufak çatlaklardan sızdılar içeri, hem de generalin gizli emriyle, yoksul rahibeleri taşıyan gemi gizlice bir koya yanaştı, hiç gürültü çıkarmadan, ne tazminatlar kopardılar, el konulmuş yapıları yenilendi, onarıldı, evlenme, boşanma, ilk öğretimle ilgili çağdaş görüşlere ayak uyduran yasalar çıkarıldı, anası Bendicion Alvarado'nun azizler katına yükselişinin kutlama törenleri sırasında verdiği öfkeli buyrukların hepsini geri aldı, general, allah kahretsin, yine de hoşnut edemedi Leticia Nazareno'yu, o verilenlerle yetinmiyordu, gözü yükseklerdeydi, kulağını karnıma daya da diyordu, içimde büyüyen canlının çağırdığı türküyü duy, geceyarısı, derinden gelen bir sesle uyanmıştı, senin hatmi yumuşaklığındaki günbatımları ve kara sakız rüzgârlarıyla yarılmış iç organlarının su-cennetini anlatıyor ses, böbreğinin irinini, bağırsaklarının yumuşak çeliğini, kaynağında uyuyakalan sidiğinin ılık kehribarını anlatıyor; daha az vınlayan kulağını karısının karnına dayadı, ölümcül günahının bu canlı meyvesinin fokurtularına kulak verdi; bizim iğrenç organlarımızdan peydahlanma bir çocuk, adı Emanuel olacak, yani Tanrı'nın başka tanrılarca anıldığı ad, alnında görkemli soyunun simgesi beyaz yıldızla doğacak, anasının özverisini, babasının yüceliğini, üstleneceği görünmez kılavuz yazgısını birlikte devralacak, ne var ki general yıllar yılı yatakta alçalttığı günahkâr ilişkiyi kiliseye kutsatmaya yanaşmadığı sürece, gökyüzünün utancı, yeryüzünün kara lekesi olacaktı; o zaman general eski gelinlik-cibinliğin köpüklerinden kendine bir yol açtı, bir milyon yıl geçse, olmaz diye basbas bağırdı, korkunç öfkesinin homurtusunu bir gemi kazanı istimi gibi koyverdi, evleneceğime

ölürüm daha iyi, resmi yastan sonra yepyeni bir çağın görkemine bürünen bu yabancı evin odalarında gizli bir güvey adayının iri adımlarıyla dolanarak, saçaklardan çekilip alınmış yas bürümcükleri buruş buruştu, yatak odaları deniz ışığıyla dolmuştu, balkonlar çiçeklerle; bando çalıyordu, generalin asla vermediği bir emir yerine getiriliyordu, kuşkusuz vermiştiniz generalim, size öyle geliyor efendim, sesinizde suskun bir kararlılık, sert bir yetke havası vardı; doğru diye onayladı söylenenleri, haklısınız, ve kapatılmış kiliselerin kepenkleri yeniden açıldı, manastırlar, mezarlıklar, generalin ağzından çıkmayan, yine de onayladığını bildirdiği bir emirle topluluklara açıldı, kabul, eski kutsal perhiz günleri, yortular yine kutlanmaya başlandı, açık balkon kapılarından kalabalıkların şenlik naraları geliyordu, kavurucu güneşte diz çökmüş, sizin yüceliğinize övgüler düzüyorlar, kutlu haber için dua ediyorlar efendim, Tanrı sizin buyruğunuzla bir gemiye binip gelmiş, evet, Leticia, tek başına kimselere danışmadan geliştirdiği, generalin de kalabalık içinde, dizginleri elden kacırmış gibi görünmemek için onaylar gözüktüğü yatak odası yasalarını yürürlüğe sokmuştu, anısı gündelik zamandan silinen canım anası Bendicion Alvarado'nun pencereden izlediği o müritlerini kat kat aşan şu sonu gelmez insan selinin arkasındaki gizli güç sen değil miydin, anacığının gelinlik giysisi, kemikleri, kıkırdakları rüzgârlara saçılmıştı artık, harfleri ters kazılmış mezar taşı devrilmiş, sonunda erince kavuşmuş, papağan boyayıcısı bir kuşçu kadın olarak bile adı sonsuza dek anılmasın diye hep senin başının altından çıkıyor bunlar, sen verdin bu buyrukları başka bir kadının anısı senin anına gölge düşürmesin diye, başımın belâsı Le-

ticia Nazareno, orospu dölü. Yaşadığı çağı, kimsenin değişmediği bir çağ haline getirmeyi başarmıştı Leticia, olabilen tek değişiklik, ölümdü, yatak oyunları ile generalin bunakça inadını, bir milyon yıl geçse yine olmaz, evleneceğime ölürüm daha iyi, tutturmalarını alt etmişti, bak dinle, karanlıkta yollarını yitirmiş koyunların çingırağına benziyor diye üsteleyerek yeni kasık bağını zorla taktırtmıştı, kraliçeyle ilk valsinden bu yana giymediği meşin çizmelerini giydirtmişti, giysene n'olur, okyanus denizinin amiralinin armağanı altın mahmuz, sol topuğuna geçirilmişti, bu en büyük saltanat simgesini ölene kadar çıkarmayacaktı, altın işlemeli, püsküllü üniformanı giysene canım, başkanımızın hüznünlü gözlerini, düşünceli çenesini, başkanlık arbasının pencerelerine dayadığı kadife eldivenli elini görebildiğimiz dönemden bu yana takmadığı apoletlerini de takmıştı omuzlarına, kılıcını da sok beline, traş kokunu sür, hani kilisenin mallarını geri verdiğinde Papa'nın gönderdiği şövalye madalyaları var ya, onları da diz göğsüne; beni bayram çocukları gibi elinle süsle-din, çekeleyerek kabul salonuna götürdün, pencerelere asılmış portakal çiçeklerinden yayılan ölü mumu kokusu, duvarlarda ulusumuzun simgeleri, tek tanık yok ortalıkta, müslinin ılık esintisine bürünmüşsün, azgınlığımızın yedi aylık utanç lekesini keten etekliğininle örtmüş-sün, evlilik boyunduruğuna koşuyorsun beni; başkanın özel buyruğuyla girişin yasaklandığı karanlık balo salonunda, tedirgin koku izleri süren görünmez bir denizde şakır şakır terliyorlardı, pencerelere duvar örülmüştü, yapıdaki hayat belirtileri kökünden silinmişti, aman bu inanılmaz gizli nikâhın dedikoduları dünyaya yayılmasın, soluk alamıyordun, o oğlan cenini iç organ-

larının gölgeli yosunlarında yüzüp duruyordu, onun basıncını duyuyordun; başkan, oğlan olacak diye bildirmişti kararını, gerçekten oğlan oldu, senin benliğinin toprakaltında, tıpkı nöbetçiler duymasın diye fısıltıyla Tanrı'ya dualar okuyan şu cüppeli piskoposun görünmez kaynağı andıran sesiyle şarkılar söylüyor, şu piskopos ruhunu nasıl Tanrı'nın ellerine yolunu yitirmiş bir dalgıç korkusuyla bırakıyorsa, o da aynı korkuyu çekiyor, şimdiye kadar kimse, karşısındaki inatçı ihtiyara bu soruyu sormadı ki, dünyanın sonuna kadar da bir daha soramayacak, Leticia Mercedes Maria Nazareno ile evlenmeyi kabul ediyor musunuz; general gözlerini kırptı, evet dedi, göğsündeki askerî nişanlar, yüreğindeki gizli basınçla hafifçe tınladılar, gelgelelim sesi öylesine buyurgandı ki, senin iç organlarının korkunç canlısı, kat kat suların altında bir gündönümüyle büküldü, öte yana kıvrıldı, pusulasını düzeltti ve ışığa doğru yöneldi, işte o zaman Leticia Nazareno hıçkırıklarla iki büküm oldu; peder, Tanrım, bu zavallı kuluna acı, senin kutsal yasalarını zevk uğruna çiğneyen, bu korkunç cezaya çoktan hak kazanan kuluna acı, bir yandan da bileğini çeviren danteli dişliyordu ki belinde çözülen eklemler, keten etekliğinin gizlediği ayıbı açığa çıkarmasın, sonra çömeldi, kendi salıverdiği suların buğusuna yığıldı kaldı, müslin giysisinin katları arasından yedi-aylık piçini çekip çıkardı, tıpkı bir inek dölütü iriliğinde, kırmızı, çiğ hayvan eti görünümündeydi bebek, havaya kaldırdı yavrusunu, iğreti mihrabın loş mumlarına tutup görmeye çalıştı, erkekti evet ve tıpkı generalin karar verdiği üzere, önceden kararlaştırıldığı gibi lekeli bir Emanuel adıyla yaşayıp gidecekti, ama general onu kurban taşına yatırıp da göbek bağını kı-

lıciyla kestikten sonra, benim tek yasal vârisimdir pe-
der, onu kutsayın, diye oğluna sahip çıktığı anda, bir-
den orgeneralliğe yükseliverdi, bu eşi görülmemiş ka-
rar yeni bir dönemin başladığını belirtiyordu, kötü gün-
ler gelmişti işte, silâhlı kuvvetler, tan ağarmadan sokak-
larda barikatlar kuruyor, balkon camlarını kapattırıyor,
pazar yerini dipçik zoruyla boşaltıyorlardı, böylelikle
göz açıp kapayana kadar giden zırhlı otomobille ona
eşlik eden arabaların altın zincirlerini kimse göremi-
yordu, yasaklanmış çatılardan aşağı kaçamak bakma ce-
saretini gösterenler, eskisi gibi, çevreleri bayrak rengi-
ne boyanmış göz deliklerinden, çenesini kadife eline da-
yayıp dalgın dalgın bakan yüz yıllık ihtiyarı değil, yap-
ma çiçeklerle bezenmiş hasır şapkası ve sıcağa karşın
boynundan eksik etmediği tilki kuyruklarıyla, tombul
yeni gelinimizi görüyorlardı; Çarşamba günleri tan ağa-
rırken, bir küme askerin eşliğinde, çarşının az ötesinde
arabadan iniyordu, üç yaşına yeni basan küçük orgene-
rali elinden tutmuş, çocuk öyle nazlı, öyle tatlıydı ki,
Leticia Nazareno'nun daha dişleri çıkmadan üstüne ge-
çirdiği, artık ikinci derisi haline gelmiş altın işlemeli
üniformayla, onu yalancıkta asker kılığına girmiş bir
kız çocuğu sanmamak elde değildi, törenlere de baba-
yı temsilen oğlunu götürüyordu, birlikleri denetlerken
kucağına alıyordu, parkta kalabalığın alkışlarına, sevgi
gösterilerine karşılık versin diye kollarında havaya kal-
dırıyordu, ulusal bayramlarda geçit törenlerinde herke-
sin gözü önünde emziriyordu çocuğunu, beş yıldızlı ge-
neralimiz, anasının memesine bir buzağı iştahıyla yapı-
şıyor diye gülüşmelerimiz Leticia'nın umurunda bile de-
ğildi; kendi işini kendi görmeye başladıktan sonra or-
generalimiz, diplomatik çağrılarda da hazır bulundu,

üniformasının üstüne, babasının oynasın diye verdiği madalya kutusundan seçtiği nişanları taktı, garip, ağırbaşlı bir çocuktuk, kalabalıkta nasıl davranması gerektiğini kendiliğinden öğrenmişti, büyükleri ilgilendiren konularda ciddi görüşler ileri sürerken, elinde şampanya yerine meyve suyu doldurulmuş bardağını tutardı, kimseden devralmadığı doğal bir incelik, bir soylulukla; ama arasıra, kara bir bulut geçerdi toplantı salonundan, zaman dururdu ve yetkileri sınırsız, solgun veliahtın içi geçerdi; susun, küçük generalimiz uyuyor diye fısıldaşırlardı konuklar, yaverler, kucaklarına alıp götürürlerdi general, üst sınıftan gelme soyguncularla tüylü yelpazelerinin ardına gizlenmeye çalışan ürkek bayanların anlamlı fısıltıları duyulurdu, korkunç canım, general bir duyacak olsa; oysa general uydurduğu yalana kendi de inanmıştı, güya yücelik düzeyinin altında kalan konularla bundan böyle uğraşmayacakmış, o yüzden de sayısız piçleri arasında yasal vârisi kabul ettiği oğlunun densizliklerine ve biricik yasal eşi Leticia Nazareno'nun engin kapsamlı kamu hizmetlerine el atmasına katlanmak zorundaymışız; her Çarşamba oyuncak generalini elinden tutup çarşıya götürüyordu kadın, yanında kışlanın kadın hizmetçileri ile Karayip'lerde güneşin görkemli doğuşunu izleyen o az raslanır uyanış saatlerinde değişime uğramış hücum birlikleri, koyda, kirli sulara dalıyor, su bellerine gelene kadar yürüyüp Martinik'ten getirilme çiçekler, Parambino'dan getirilme zencefil kökleriyle dolmuş eski esirler limanına demirleyen yelkenlileri, yamalı şalopaları yağmalıyorlar, canlı balıkları ayak altında eziyor, bir zamanlar köle satışı yapılan kürsüde domuzları paylaşırken dipçik dipçiğe dövüşüyorlar, başka bir dönemin başka bir Çarşamba günü,

yine generalimizin önünde uzanan şu topraklarda, Senegalli köle bir kadın açık arttırmaya çıkarılmıştı da karabasan güzelliği, ağırlığınca altın etmişti, fazlasını bile; ne varsa silip süpürdüler generalim, çekirgeden beter bunlar, kasırgadan beter; ama general, Leticia Nazareno'yu yakıp tüketecek bu kasırgaya dalamazdı; karısı, boynunda mavi tilki kürkleriyle, tilkilerin donuk gözlerine şaşkınlıkla bakıp havlamaya koyulan sokak köpeklerinin eşliğinde, kuş ve sebze pazarı diye anılan cümbüşe dalıyor, kocaman, sarı cam yaprakları, pembe cam elmalarıyla renk renk ışıklar saçan dev kubbenin mavi-bitkiler dünyasında, bereketin simgeleriyle süslü demir oymalar arasında, küstah, buyurgan adımlarla dolaşıyordu, en sulu yemişleri, en nazlı sebzeleri seçerek, ama eli değdiği anda hepsi soluyordu, daha fırının sıcaklığından sıyrılmamış ekmeği anında küflendiriyordu parmakları, nikâh yüzüğünün altını bile kararmıştı, ama kendisi nedenini bilmediğinden, satıcı kadınlara sövgüler yağdırıyordu, en iyi sebzelerini saklıyorlardı demek, başkan sarayına kala kala şu domuzlara lâayık mango yaprakları kalmış, geçkin çalgıcılara benzeyen şu içi boşalmış kabağa bak, hırsızlar sizi, orospucuklar sizi, şu leş gibi pırzolalara, pis kanlara bak, geyik eti olmadığını bir bakışta anlıyor insan, gebermiş, hastalıklı bir eşeğin eti bu, orospu dölleri sizi, diye basbas bağırıyordu; bu arada hizmetçileri sepetleriyle, askerleri tekneleriyle çalıp çırpıyorlardı rahatça; boynundaki Prens Edward Adası'ndan getirilmiş mavi tilkilerin kar-kokusu, köpekleri çılgına döndürüyordu ama askerlerin attıkları kor-san naraları bu şamataya baskın çıkıyordu, onun yüzüne söylemediklerini gizlice pako papağanlarına öğreten satıcı kadınların küfürlerinden de daha beterd, alçak hır-

sız Leticia, gidinin maması diye haykırıyor papağanlar, çarşının cam kubbesinde, tünedikleri oymalarda zampabola denilen korsan dansının hışmından uzakta olduklarını bilerek haykırıyorlar, general bozuntusunun çalkantılı çocukluk yıllarında, her Çarşamba, tan ağarırken bu dans edilirdi, küçümen general, yürüdüğü zaman ardında sürünen ve iskambil papazı kılıcını andıran kılıcıyla ne kadar erkekleşmiş görünmeye çalışsa, sesi o oranda inceliyor, davranışları tatlılaşıyordu, yağma kasırgasından hiç etkilenmeden ortada dimdik duruyor, dingin, gururlu bakışlarla ortalığı süzüyordu, anası, saygınlığı hiç elden bırakmamayı öğretmişti ona; kendisinin, başlarına paçavradan parlak renkli türbanlar sarmış ihtiyar zenci kadınların kayıtsız bakışları altında, çılgın bir orospu tavrıyla, ancak Arap satıcıların ağzından çıkacak zehir zemberek küfürleri savurarak harcadığı soylu kanın meyvelerinden bari oğlu yararlansın diye; ihtiyarlar, suskun mabutlar derinliğindeki gözlerini bile kırpmadan, soluk almadan, tütün tutamlarına, koka yapraklarına ve onurlarının ayak altına alınışına dalgın dalgın bakıyorlardı, Leticia Nazareno adındaki korkunç kasırganın geçişine seyirci kalabilmelerini sağlayan yoksulluğun şifalı merhemlerine sığınarak; Leticia, gözde subayına, tüyleri diken diken olmuş köpeklerin arasından bir yol açtırıyor, çıkarken, her zamanki gibi, faturayı hükümete yollarsınız, diye bağıırıyordu; ah Tanrım, diye içlerini çekiyorlardı pazarcılar, general durumu bir bilse, ona bu konuyu açacak bir babayığit çıkarsa, herkesin bildiğini bir tek onun bilmediği yanılsamasına kapılmışlardı, oysa ölüm döşeğindeyken gizini açıklamıştı general, anımsayabildiğim en büyük rezalet, biricik yasal eşim Leticia Nazareno'nun Hindu pazarla-

rındaki cam kuğuları, deniz kabuklarıyla çerçevelenmiş aynaları, mercan küllükleri yürütüşü, Suriyelilerin dükkânlarındaki kefenlik taftaları yağma edişi, gezginci kuyumcuların uğur belledikleri yapraklarla kırmızı balıkları gizlice çalışıdır ve yüzüne karşı ne demişlerdi, boynuna doladığın o mavi leticialardan çok daha tilki bir karısın sen; rahibelik günlerinden kalan doyumsuzluğunu giderebilmek adına önüne geleni yağmalyordu, rahibelik yıllarından, çocuksu bir bayağılık ve hiç gerek yokken boyuna bir şeyler isteme hırsı kalmıştı, ne var ki artık genel valiler mahallesinin yasemin kokulu eşiklerine çöküp Tanrı adına bağış dilenmek zorunda değildi, hoşuna giden ne varsa, hepsini ordu kamyonlarına yükleyip götürebiliyordu, faturayı hükümete yollayın demekten başka hiç bir zahmete katlanmadan. Aslında parayı Tanrı'dan alın, dese de olurdu ya, değil mi ki o günden sonra başkanımızın varlığı konusunda kuşuklara düşmüştük, görünmez olmuştu, payandalanmış duvarları görebiliyorduk gerçi, efsanelere girmiş konuşmaların yapıldığı balkonuyla saltanat sarayını da, dantel perdeli pencereleri, saçaklardaki çiçek saksılarını; geceleri saray, gökte yüzen bir gemiyi andırıyordu, yalnız kentin herhangi bir noktasından değil, otuz beş kilometre öteden, denizden de öyle görünüyordu; tabii ünlü şair Ruben Dario'yu karşılama törenlerinde duvarlar beyaza boyandıktan, tavanlara karpuzlu lâmbalar asıldıktan sonra; yine de bu belirtiler başkanın orada olduğunu kanıtlamıyordu ki, kendi kendimize, tam tersine diye akıl yürütüyorduk, bu belirtiler askerlerin düzenlediği bir hile, onun düşkünleşip dünyadan elini eteğini çektiği dedikodusunu yalanlamaya çalışıyorlar, saltanat gösterilerine aldırılmıyor artık, demişlerdi, güya ken-

disine yasaklanmış bir kadının zorla ırzına geçerek ona bir erkek çocuğu doğurtmanın günahını ödeyene kadar ruhunda iğneli çile gömlekleri, bedeninde utancın kızgın demirleriyle bir hücrede yaşayacak, yalnızca çavdar ekmeği yiyip acı kuyu suyu içecekmiş, Biscayan rahibelerinden aldığı hasırın üstünde uyuyacakmış; iyi ki kadın, rahibelik yemini etmemişmiş daha, Tanrı'nın büyüklüğü işte; generalin uçsuz bucaksız kasvetli ülkesinde bir şey değişmemişti, egemenliğin anahtarları Leticia Nazareno'nun elindeydi, general faturayı hükümete göndermenizi istiyor demekle yetiniyordu, önce geçirilmesi kolay gibi gözükse de bu eski yöntem, git-tikçe daha korkunç boyutlara ulaştı, alacaklılardan bir bölüğü, yıllarca bekledikten sonra, göklere yükselmiş faturaları bavula doldurup başkanlık sarayının kilerine götürmeye karar verdiler; kimsenin bize olur ya da olmaz demediğini görünce, düpedüz afalladık, nöbetçi asker, bizi tertemiz bir bekleme odasına götürdü, orada genç bir deniz subayı dostça karşıladı bizi, sesi tatlı, yüzü gülekti, başkanın ürünü, ince çekilmiş, kokulu kahveden sundu, pencerelerine demir parmaklık geçirilmiş ıslıl ıslıl, bembeyaz yazıhaneleri gösterdi, duvardaki serinleticileri gösterdi, her şey öylesine parlak, öylesine sıcaktı ki havayı dolduran bu tatlı, keskin koku hangi kaynaktan geliyor acaba diye sorduk kendi kendimize; sessizce, hiç telâşa kapılmadan görevlerini yerine getiren ipek gömlekli memurların dürüstlüğü yanında, saltanatın zorbalığı, acımasızlığı barınabilir miydi hiç, sonra Leticia Nazareno'nun, sabahın erkenci sisini damıtmak, cüzzamlıların, körlerin, yatalakların, vakıf yurtlarında unutulmaya bırakılışlarının kötü anısını yoketmek için kestiği gül fidanlarının bulunduğu iç avluya geçtik,

odalıkların eski bölmesini gösterdi bize, paslanmış di-
kiş makinelerini, haremdeki tutsakların utanç odaların-
da üç kişilik kümeler halinde uyudukları ranzaları gös-
terdi; hücreler yıkılacaktı, özel bir tapınak yaptırılacak-
tı orada, pencereden hükümet konağının en gizli bölme-
sini de gösterdi bize, ikinci güneşinin ışınlarıyla yanan
yeşil, yollu kafesiyle menekşeli çardağı biraz önce Le-
ticia Nazareno ve oğluyla öğle yemeği yemişti general
orada, onlardan başka kimsenin sofrasına oturmasına
izin vermezdi, generalin en sıcak günlerde siesta yaptı-
ğı bayrağımızın renklerine boyanmış hamağı, gölgesine
kurulduğu keyba ağacının gösterdi, mandırayı, peynir
teknelerini, petekleri de gösterdi, tam generalin sabah
karanlığında sütün sağılışını gözledikten sonra geçtiği
yoldan dönüyorduk, birdenbire beyninden vurulmuşça-
sına durdu, çamurdaki bir çizme izini gösterdi, bakın
dedi bize, onun ayak izi, bu koskocaman kaba topuğun
izine bakarken korkudan küçük dilimizi yutacaktık, tek-
başinalığa alışkın bir kaplanın görkemi, sessiz egemen-
liği ve yıllanmış uyuzunun koku izleri duruyordu kar-
şımızda, bu izlerle o an, onun saltanatını, gizemli gücü-
nü daha bir yakınımda duyduk, kavradık, ordunun üst
kademelerinin ayaklandığı günlerde, içimizden biriyle
yüzyüze konuştuğunda bile böylesine kavrayamamıştık;
yüksek rütbeli subaylar, bu yeni gelen yabancıya, üst
kumanda rütbesindekilerden de, hükümetten de, gene-
ralin kendisinden de daha büyük bir egemenlik sürdü-
ren kadına karşı çıkmaya başlamışlardı, Leticia Naza-
reno kraliçelik taslayacak kadar ileri götürmüştü işi,
başkanın yakınları, içimizden birini başkana elçi yol-
lamaya karar vermiş, tehlikeyi göze almışlardı, yeter ki
generalim efendim arkanızdan ne dolaplar döndüğü-

nü birazcık anlatalım size; ben gittim onu görmeye, duvarları beyaz, İngiliz atlarıyla süslü sıcak yazıhanede yapayalnızdı, serinleticinin altına bir sedire uzanmıştı, bakır düğmeli, rütbesiz, buruşuk talim üniformasını giymiş, üstünde birbirinin eşi, altın çerçeveli üç minicik gözlükten başka hiç bir şey olmayan tahta masaya kadife eldivenli sağ elini dayamıştı, arkasında tozlu kitaplarla dolu camlı bir kitaplık duruyordu, kitaptan çok insan derisiyle ciltlenmiş hesap defterlerini andırıyordlardı, sağında kocaman, açık bir pencere vardı, metal kepenklerin arasında bütün kent, ve denizin ta öte kıyısına kadar bulutsuz ve kuşsuz bir gökyüzü uzanıyordu gözalabildiğine, yordakçıları kadar gücünün bilincinde gözükmeyişi, doğrusu içimi rahatlattı, fotoğraflarından daha sevimliydi yüzü, çevresindeki her şeyde bir ihtiyarlık, bir zora koşma göze çarptığından, ve onulmaz bir hastalığın pençesinde kıvrandığı izlenimini uyandırdığından, daha da acınılasıydı hali, bana buyur diyecek kadar sesini yükseltemedi de kadife eldivenini hüzünlü bir biçimde sallayarak yer gösterdi, söylediklerimi yüzüme hiç bakmadan dinledi, güçlkle soluk alıyordu, hırıltılı soluğu, nemli bir katran kokusu bırakıyordu odada, bir okul çocuğuna anlatırcasına verdiğim örnekleri, gösterdiğim faturaları dikkatle gözden geçiriyordu, soyut kavramları anlayamadığından, Leticia Nazareno'nun bize ne kadar tafta borcu var biliyor musunuz, diye giriyordum söze, Santa Maria del Altar'a denizden giderken aldığınız yolun tam iki katı, yani dokuz yüz elli kilometre diyelim, yaa diyordu kendi kendine, borcun tümünü bildirmek gerekirse, ekselans hazretleri için yaptığımız özel indirim de dahil olmak üzere, on yıl çekilen milli piyangodaki bütün büyük ikrami-

yelerin toplamı kadar diyebiliriz, yaa dedi yine ve ilk kez gözlüklerini çıkararak gözlerimin içine baktı, gözleri utangaç ve sevecendi, tatlı bir sesle, ileri sürdüğümüz isteklerin apaçık ve haklı istekler olduğunu söyledi, herkes kendi açısından haklıdır, faturaları hükümete yollayın, dedi. Leticia Nazareno'nun, onu anası Bencion Alvarado'nun kaba eğitiminden koparıp yeniden biçimlendirdiği günlerde böyleydi işte, bir elinde tabak, bir elinde kaşıkla dolaşarak yemek yeme huyundan onu karısı vazgeçirtmişti, menekşeli çardağın altına kurulan küçük bir sofrada üçü birlikte yiyorlardı, başkanla oğlu karşı karşıya otururlardı, Leticia Nazareno da aralarına oturur, yemekte gözetilmesi gereken görgü kurallarını, sağlık kurallarını öğretirdi onlara, sırtınızı dik tutun, iskemleye dayanın derdi, çatal sol elde, bıçak sağ elde olacak, ağzınızı hiç açmadan, başınızı dimdik tutarak, lokmalarınızı iki avurdunuzda on beşer kere çiğneyeceksiniz; onların, iyi ama kışla disiplininin beter bu diye karşı çıkmalarına hiç aldırmazdı, yemekten sonra, kocasına, sahibi ve yazışleri müdürü görüldüğü devletin resmi organı gazeteyi okuturdu, onun dev keyba ağacının gölgesindeki hamağa uzandığını görür görmez, gazeteyi eline tutuştururdu, eksiksiz bir devlet başkanının dünyada olup bitenleri bilmemesi söz konusu değildir, derdi, gözlüklerini takardı gözüne; general, kendiyile ilgili haberleri kem küm okuyadursun, oğluna rahibelerin sporunu öğretirdi, lâstik bir topu atıp atıp tuttururdu; bazan general, gazetede çok eski fotoğraflarıyla karşılaşır, çoğu kendisinin de değil, öldürdüğü bir benzerinin fotoğraflarıydı, adını bile anımsamıyordu adamın, ve birdenbire kuyruklu yıldızın görüldüğü dönemden bu yana adımını atmadığı Salı toplantılarına

başkanlık eder buldu kendini, okur yazar bakanlarının kendisine yakıştırdıkları tarihsel sıfatları öğrendi, Ağustos ikindilerinde, gezginci bulutlara bakıp asık yüzle okumayı sürdürürken, usulca siestanın lâpa yumuşaklığına gömülürdü, ne boktan bir gazete bu yahu, diye mırıldanarak, allah kahretsin, halkım nasıl katlanıyor buna, diye mırıldanarak, yine de bu tatsız okumalardan mutlaka bir şey çıkarıyor olmalıydı ki, kısa, ağdalı uykusundan silkinirdi, okuduğu haberlerden birinin yarattığı esinle, bakanlarına Leticia Nazareno aracılığıyla buyruklar gönderirdi, onlar da başkanın neler düşündüğünü azıcık olsun sezmeye çalışarak yine Leticia Nazareno'yla yanıtlarını yollarlardı; çünkü sen tam düşlediğim gibiydin, en yüce tasarılarımın yorumlayıcısıydın, benim öz sesimdin sen, usumdu, gücümdün; evet, Leticia, generalî kuşatan geçirimsiz dünyadan durmaksızın akan lâvları dinleyen en sadık, en dikkatli kulaktı; oysa aslında yazgısına yön veren kehanet kırpıntıları, hizmetçilerin ayak yolunun duvarlarındaki sahipsiz yazılardı, hiç kimsenin yüzüne söylemek cesaretini gösteremeyeceği gizli doğruları çözüyordu onlara bakınca, senin bile söyleyemeyeceğin Leticia, onları temizlikçiler duvarları silmeden, günün ilk ışıklarında, süt sağımından dönerken okurdu; helâ duvarlarının her gün badana edilmesini buyurdu ki gizli zehirlerini duvarlara boşaltma kışkırtısına karşı koyamasınlar, yüksek komuta heyetinin acımasızlığını da o duvarlardan öğrenmişti ya, kendi gölgesinde semirip, arkasını döndüğünde başkaldıranların art niyetlerini de, ayaktakımının etkinliğini yansıtan bu aynada insan yüreğinin bir gizini çözmeyi başardı mı, gücünün doruğunda olduğunu duyuyordu, yıllardan sonra yeniden şarkı söylemeye başlamıştı, cibinliğin sisleri

arasında, biricik yasal karısı Leticia Nazareno'nun sabah kıyılarına vurmuş balina uykusunu gözlerken, uyan canım, derdi, yüreğim saat altıyı vuruyor, deniz yerli yerinde, hayat sürüyor Leticia; yatağında uyanmak gibi ufacık bir ayrıcalıktan başka kendisinden her istediğini koparabilen tek kadının sonu bilinmez hayatı sürüyor, sonuncu sevişmeden sonra, karısının yanından ayrıldı, eski bekâr odasının kapısındaki lâmbayı yakar, üç kolu indirir, üç kilidi kilitler, üç sürgüyü sürer, yüzüstü uzanırdı yere, tek başına ve giyimli, senden önce her gece olduğu gibi ve senden sonra, yapayalnız, boğulmuş bir adama özgü düşlerinin son gecesine kadar, süt sağımından sonra senin karanlığın hayvanı kokan odana uğrar, her isteğini yerine getirirdi, anası Bendicion Alvarado'nun tükenmez mirasını, yeryüzünde yaşamış her canlının düşleyebileceği sınırı aşsa da isteklerin; yalnız Leticia'nın değil, Antiller'in yitik anahtarından kopup gelen, kendi tenlerinden başka giysileri ve Nazarenolara benzemekten başka sıfatları olmayan kandaşlarının istekleri de yerine getirilirdi, doymak bilmez bir tutkuyla kavrulan yiğit erkeklerle kadınlardan oluşma katı bir aileydiler, generalin, önceleri silâhlı kuvvetleri başka tutkulardan alıkoyma amacıyla çeşitli kuvvet komutanlarına bağışladığı tuz, tütün ve içme suyu tekellerine el koymuşlardı, aslına bakılırsa Leticia Nazareno, generalin ağzından çıkmasa da onaylar gözüktüğü emirler aracılığıyla çok önceden tırtıklamaya başlamıştı bu çıkar kaynaklarını, peki öyle olsun, katır kuyruğunda sürüklenerek ölme cezasını da yürürlükten kaldırmıştı general, onun yerine, işgal kuvvetleri kumandanının armağanı elektrikli iskemleyi kullanmak istemişti, eee biz de daha uygarca bir öldürme yönteminin nimetlerinden ya-

rarlanalım, liman kalesindeki işkenceler laboratuvarına gitmişti, askerler, bu ölüm tahtını çalıştırmada ustalık kazanmak için, siyasal suçlulardan sevilmeyenini seçiyorlardı, taht da kentin bütün elektrik gücünü tüketiyordu canım, ölümcül deneyin en son anını tamtama-
mına kestirebiliyorduk, bir an korkuyla tutuyorduk so-
luklarımızı, ışıklar kesiliyordu, liman kerhanelerinde
bir anlık saygı duruşunda bulunuyor, mahkûmun ruhu-
na kadeh kaldırıyorlardı, bir kadeh değil elbet, bir sürü,
çünkü mahkûmların çoğu, kanlı salça gibi uzun süre
yapışık kalıyorlardı iskemlenin kayışlarına, pişmiş ros-
to gibi tütüyorlardı, ta ki bir sürü engellemeden sonra,
artık içi götürmeyen biri silâha sarılma gözüpekliğini
gösterene kadar; hepsi seni hoşnut etmek içindi Leticia,
sen zindanları boşaltmıştın, generalin düşmanlarına ana-
yurdun kucağını açmıştın yeniden, ünlü Doğu hoşgörü-
süyle bir bildiri yayımlamıştın, kimse düşüncelerinden
ötürü cezalandırılmayacak, vicdan sorunları yüzünden
kovuşturmaya uğramayacaktı, çünkü general, sonbaha-
rının doruğunda, Ocak gecelerinde tattığı dinginliği, en
yaman düşmanlarının bile paylaşmaya hakkı olduğuna
inanıyordu, Ocak gecelerinde, kendisini, gömleksiz ve
uzun iç donsuz, hükümet konağının taraçasından vuran
ay ışığında ıslıl ıslıl bir fıtıkla görme hakkına sahip tek
kadınla paylaştığı dinginliği, yağmur bahçesine dikilmek
üzere Babil kral ve kraliçesi tarafından Noel'de yolla-
nan gizemli söğütleri birlikte gözlüyorlardı ve dinmesiz
sulardan çatlayarak geçişini güneşin, dallara takılı ka-
lan kutup yıldızını gözlemekten birlikte tad alıyorlardı,
sürgün gezegenlerin alaycı parazitleri arasında radyoyu
karıştırıyor, evrene göz gezdiriyorlardı, Santiago de Kü-
ba'dan yayımlanan günlük melodram dizilerini dinlerken

içleri yanıyordu, acaba yarına kadar yaşayıp bu dramın nasıl bir sonuca varacağını öğrenebilecek miyiz diye; general, çocuğu yatırmadan önce, herkesten iyi bildiği tek insan bilimini öğretiyordu oğluna, savaş silâhlarının kullanımı ve korunması üstüne bilinecek her şeyi yani, ona verdiği tek öğüt şuydu, hayatında bir kerecik olsun yerine getirilmeyeceğine inandığın bir buyruk verme; akıllı bir babadan çok bitkin bir dedenin verebileceği türden bir öğüttü bu ve çocuk onun kadar yaşasa bile asla unutamayacaktı bu öğüdü, çünkü daha altı yaşındayken, babasının ateşe alıştırmak amacıyla götürdüğü bir top atışı sırasında duymuştu ve o gün geri tepen silâh, belleklerden silinmeyen bir kazaya yol açmıştı; volkanik gökgürültüleri ve şimşeklerle patlayan korkunç toz fırtınasını, Comodore Rivadavia'dan esen, denizin bağırsaklarını altüst edip eski esirler limanına kurulmuş sirkin çadırlarını sürükleyip götüren o korkunç kutup rüzgârını hep bu kazaya bağlamıştık, ağlar atıp filler, boğulmuş soytarılar yakaladık, fırtınanın hışmından trapezlere tırmanmış zürafalar; gerçekten de bu fırtınanın, birkaç saat sonra limana varan ve sonraları Ruben Dario adıyla ün salacak genç şair Félix Ruben Garcia Sarmiento'yu getiren muz yüklü gemiyi batırmaması bir mucizeydi, allahtan deniz saat dört sularında yatıştı, yunmuş havayı uçan karıncalar sardı, general yatak odasının penceresinden baktığında, limanı kuşatan tepelerin ta ötesinde, rüzgâr altında, sancak tarafına yatmış, arması sökülmiş küçük beyaz geminin, fırtınanın dalaşıyla arınmış ikindinin dümen suyunda, tehlikelerden ustalıkla sıyrıldığını gördü, uzun siyah pelerinli, damalı ceketli ünlü yolcunun onuruna kaptan, kış güvertede büyük bir ustalıkla yönetiyordu gemiyi, bu yabancının adı

nı bile duymamıştı general ama ertesi Pazar gecesı Le-
ticia Nazareno, Ulusal Tiyatro'daki şiir gecesine benim-
le gelme onurunu benden esirgemezsınız değil mi, diye
sorduğunda gözünü bile kırpmadan kabul etmişti, peki.
Üç saattir o boğucu orkestra bölmesinde son anda giy-
memiz istenilen resmî giysiler içinde terden sıırıslıkla-
bekliyorduk, ulusal marşın çalındığını duyduk, alkışla-
yarak başlarımızı başkanlık arması taşıyan locaya e-
virdik, tombul rahibe, kıvrık tüylerle süslü bir şapka
giymiş, tafta gece elbisesinin üstüne ünlü tilki kürkle-
rini sarmıştı, tören üniforması giymiş veliahtın yanına
otururken halkı selâmlamadı, veliaht, annesinden öğren-
diği üzere, kadife eldivenini sımsıkı sıkarak selâmladı
halkı, eski prensler gibi, başkan locasında başka kim-
seyi görmedik ama iki saatlik dinleti sırasında, başka-
nımızın orada olduğundan kuşkumuz yoktu, şiirin esin-
tilerine kapılıp değişmesin diye yazgılarımızı habire
kollayan görünmez varlığını duyuyorduk, aşka yön ve-
riyordu, ölümün yoğunluk derecesini ve koşullarını ka-
rarlaştırıyordu, locasının karanlık köşesinden, kimseye
görünmeden bu dev Minotor'u izlerken, onun denizsel
şimşekleri andıran sesiyle istemeden bulunduğu yerden
ve zamandan sıyrıldı, Mars'larla Minerva'ların zafer tak-
ları altında, keskin borazanların altın sesinde yüzmeye
başladı, bu zafer, general hazretlerinin zaferi değildi,
flamalar taşıyan kahraman atletleri avın kara mastıla-
rını demir toynaklı besili savaş atlarını sorguçlu şöval-
yelerin kargılarıyla mızraklarını ve düşürülen tutsak
bayrağı kendisinin değil de bir başkasının kollarına gö-
türüşlerini gördü, kızıl yaz güneşlerine buzlu kış gece-
sinin karlarıyla rüzgârlarına ve iye ve nefrete ve ölü-
me kafa tutan yırtıcı gençler gördü, hep ölümsüz bir

ulus uğruna, kendisi yalınayak bir savaşçıyken, uzun, sıtmalılı düşlerine giren bütün uluslardan daha büyük ve daha görkemli bir ulus; locasından bütün yüreğıyle katıldığı alkış tufanının sarsıntısında kendi varlığını önemsiz, küçük duydu, tören dediğın böyle olur anacığım Bendicion Alvarado, bu nerde, benim onuruma düzenledikleri boktan şenlikler nerde; artık silik ve yapayalnızdı, sıcaktan, sivrisineklerden, şeref locasının ucuz yaldızlı sütunlarından, rengi atmış kadifesinden bunalmıştı allah kahretsin, nasıl oluyor da, dedi kendi kendine, şu Kızılderili, kışını sildiğı elle böyle güzel bir şey yazabiliyor, yazılı güzelliğın verdiği iç aydınlığıyla esrik, tutsak fillerinkini andıran ayaklarını sürüyor, köslerin marşına tempo tutuyordu, avludaki keyba ağacının zafer takı altında, gölgelerde, Leticia Nazareno'nun sıcak sesiyle söylediğı tatlı ezginin utkuyla yükselişini dinlerken, içi geçiyordu; dizeleri helâ duvarlarına yazıyordu; ve ağılların ılık gübreden olimposunda, şiiri baştan sona ezberlemeye çalışırken, yer yerinden oynadı, eski arabaların durduğı yere park etmiş başkanlık otomobilinin bagajında zamansız patlayan bir dinamit; korkunç generalim, öyle korkunç bir patlama ki, Leticia Nazareno ile oğlunun o Çarşamba, patlamadan bir saat sonra binip alışverişe çıkacakları zırhlı limuzinin ezilip bükülmüş parçaları aylar sonra bile ötede beride bulundu, hayatına kastetmişler generalim, kuşku yok; tüh allah kahretsin, alnına vurdu general, daha önce nasıl da sezememişti, ne olmuştu dillere destan biliciliğine, aylardır helâ duvarlarındaki yazılar her zamanki gibi kendisini ve bakanlarını hedef almıyordu, hedef, yüksek komuta heyetinin arpalıklarını tırtıklayacak kadar azgınlaşmış küstah Nazareno ailesi ile bu geçici egemen-

likten yararlanıp sınırsız yetkiler, olağanüstü bağışlar koparan devlet adamlarıydı; annesi Bendicion Alvarado'ya bir zamanlar yöneltmiş çocukça küfürler artık helâlarının ılık dokunulmazlığında yeşerip sokaklara fışkıran zehir dolu gizli bildirilerle tam bir lânete dönüşmüştü, biliyordu, daha önceleri, gelişimini kendi eliyle hızlandırdığı önemsiz rezaletlerde de böyle olmuştu gerçi, yine de hükümet konağına, burnunun dibine yüz kilo dinamit yerleştirecek kadar gözü kara olabilecekleri aklının ucundan geçmemişti, geçemezdi, sinsi köpekler; nasıl da ukulu borazanlara kendini kaptırmış, kaplanlara özgü yırtıcı burnuyla tehlikenin eski, kekre kokusunu zamanında alamamıştı, şaşılacak şey, amma pis iş ha, yüksek rütbeli subayları hemen toplantıya çağırdı; sapır sapır titreyen on dört askerdik, bunca yıl sıradan davranışlardan, ikinci elden buyruklardan sonra iki kulaç ötemizde, çözülmez gizlerinin en yalını kendi öz varlığı olan bu kararsız ihtiyarı görüyorduk yine, görüşme odasında, tahtı andıran bir koltukta karşıladı bizi, kokarca sidiği kokan er üniformasıyla, gözünde, en yeni resimlerinde bile görmediğimiz som altın çerçeveli küçük bir gözlük vardı, hiç kimsenin düşünemeyeceği kadar yaşlı ve uzaktı, bir askerin değil, çok daha genç, çok daha sevecen birinin ellerine benzeyen kadife eldivensiz yumuşak ellerinden başka her şey yoğun ve ağırdı; onu yakından inceledikçe, bir solukluk canının kaldığını anlıyorduk, ne var ki, yetkeye sığınmayan kavurucu bir soluktu bu, gemi aزیya almış yabanıl bir attı ki kendisi bile onu dizginlemekte güçlük çekiyordu; konuşmadan, başını bile kıpırdatmadan yüce generalimizi selâmlayışımızı izledi, sonra masanın çevresine dizilmiş koltuklara oturduk, ancak o zaman gözlüklerini

çıkarttı, ard niyetlerimizin çakal yuvalarını sezen keskin bakışlarıyla hepimizi gözden geçirmeye başladı; acımasızca süzdü onları, teker teker, belleğin sislerine gömülmüş o ikindi, onlara canının çektiği rütbeleri cömertçe saçıp savurduğu andan bu yana her birinin ne kadar değiştiğini titizlikle saptamak için ağırdan aldı, ve onları süzerken, suikast girişimini tasarlayanın şu on dört gizli düşmanın içinde bulunduğuna ilişkin inancı pekişti, gelgelelim karşılarında öyle yalnız, öyle savunmasızdı ki gözünü kırıştırmakla yetindi, ulusun esenliğini ve silâhlı kuvvetlerin onurunu koruma adına her zamankinden daha sıkı bir güç birliğine çağırdı onları, ataklık ve sağduyu salık verdi, girişimin elebaşılarını fazla oyalanmadan saptayacaklarını umduğunu birdirdi, kutsal bir ödevdi bu, askerî adaletin sert pençesi eninde sonunda hainlerin yakasına yapışmalıydı, hepsi bu kadar beyler, diye bağladı sözünü, biliyordu, içlerinden biriydi elebaşı, belki de hepsi, biliyordu, Leticia Nazareno'nun hayatı Tanrı'nın istemine değil, kendisinin onu saldırıya karşı korurken göstereceği zekâyâ bağlıydı, bu kesin, kaçınılmaz inanç, ölümcül bir yara açmıştı yüreğinde, saldırı ergeç hedefini bulacaktı Allah kahretsin. Karısının halk arasında görünmesini yasakladı, silâhlı kuvvetlerle zıtlaşan gözü doymaz akrabalarının ayrıcalıklarını ellerinden aldı; anlayış gösterenler konsolosluklara atandılar, en gözükarakalar, pazar yerinden geçen mangrov bataklıklarında boğulmuş bulundular, yıllardır katılmadığı bakanlar kurulu toplantısına haber vermeden katıldı, nicedir boş kalmış koltuğuna oturdu, din adamlarının devlet işlerine sızmalarına birtakım kısıtlamalar koymak gerektiğine inanıyordu; seni düşmanlarından uzak tutmak için Leticia, ilk

şiddet önlemlerinden sonra yüksek komuta heyetinde derin gözlemler yapabilmşti, hiç kuşkusuz, kumandanlardan yedisi ve en eski dostlarından genelkurmay başkanı, kendisine tam bir bağlılık içindeydiler, yine de gecelerini katlanılmaz kılan öbür altı düşmana karşı yeterince güçlü değildiler, kaçınılmaz bir izlenimle uzayan, bitmek bilmeyen geceler, Leticia Nazareno hedef seçildi, aldığı bunca önleme karşın yine de öldürecekler onu, ekmekten bir balık kılçığı çikalıberi yemeği her gün hizmetçilere tattırsa da, böcek öldürücü toza zehir katmışlardır korkusuyla onun soluduğu havayı incelettirse de, göz göre göre ölecekti, sofrada solgun görüyordu onu, sevişme sırasında sesinin tıkandığını ayırdediyordu, içtiği suya kara humma mikrobu, göz damlasına vitriol kattıklarını düşündükçe, içi içini yiyordu, o günler süresince her an yaşamını zindan eden bu sinisi, ustalıkla öldürme yöntemleri yüzünden geceyarıları uykusundan sahici bir karabasanla fırlayışı, Leticia Nazareno bir Kızılderili büyüğü sonucu uykusunda kanlara boğulmuş; düşsel korkular ve gerçek gözdağlarıyla öylesine altüst olmuştu ki, gerekli gördüklerinde hemen silâha sarılma buyruğuyla donatılmış kıyıcı başkanlık muhafızları olmadan, onun sokağa çıkmasını yasaklamıştı, ama çıkıyordu generalim, çocuğu da götürüyordu, kötü belirtiler konusundaki duygularını, onlar baştanbaşa zırhlı yeni limuzine binene kadar gizlemeye çalışıyordu, iç bölmedeki balkonlardan birinde bir yandan şeytan kovuculuğu yaparken bir yandan da, anacığım Bendicion Alvarado, n'olursun koru onları, diye yakarıyordu anasına, kurşunlar memeliğine çarpıp sekin, afyonu kır anacığım, çarpık düşünceleri doğrult, bir an rahat yüzü görmeden, alandaki muhafızların can-

kurtaran düdüklerini duyup da Leticia Nazareno ile çocuğun, deniz fenerinin ilk ışıklarıyla birlikte avluyu geçişlerini görene kadar, döndüğünde telâşlı olurdu Leticia, savaşçıların koruyuculuğu altında mutluydu, eli-kolu canlı hindiler, Envigado orkideleri, Noel geceleri yakı-lacak küçük renkli ampullerle dolu, başkan içini kemiren kaygıları örtbas etmek amacıyla sokaklara Noel'i kutlamak üzere renkli yıldızlar asılmasını buyurmuştu şimdiden, karısını merdivenlerde karşılamaya koşuyordu, mavi tilki kuyruklarının naftalinli buğusunda, canı seyrelmiş perçemlerinin ekşi ter kokusuyla, sağsın demek, diyordu, ve garip bir kesinlikle, adını bile duymamayı. yeğlediği lânetli bir şenliğin son kırıntılarıyla beslendiğini bilmenin kesinliğiyle, armağanları yatak odana taşımana yardım ediyordu, bu katlanılmaz endişeyi uzaklaştırmak adına düşündüğü her çıkar yolun, attığı her adımın kendisini o kara Çarşamba'ya büsbütün yaklaştırdığını içinden duyarak, kara bahtım; yeter artık allah kahretsin diye vermişti müthiş kararını, ol-caksa bir an önce olsun, demişti, patlatacağı buyruğun parçalarını daha yanyana getiremeden, iki yaver korkunç haberle dalmışlardı yazıhaneye, Leticia Nazareno ile çocuğu pazar yerindeki başıboş köpekler parçalamışlardı, diri diri yediler onları generalim, her zaman-ki, bildiğimiz sokak köpekleri değil, ürkek, sarı gözlü av hayvanları, biri, mavi tilkilerin köpek balığı derisi kokusuyla kızıştırmış onları; birbirine tıpatıp benzeyen, nerden çıktıkları belli olmayan bu altmış köpek, an-sızın sebze tezgâhlarının arkasından fırlayarak Leticia Nazareno ile çocuğun üstüne atıldılar; onları öldürürüz diye korkudan ateş edemedik, sanki cehennemsi bir bur-ğaçta köpeklerle birlikte boğuluyorlardı, gövdelerinin

kalan bölümü unufak parçalara ayrılırken, bir görünüp bir gözden yiten ellerini sallıyor, bizden yardım istiyorlardı, çevremizdeki yüzlerde, anlık, anlamını kavrayamadığımız duygular belirliyordu; bazen dehşet, bazan acıma, bazan neşe; sonunda bataklığın burgacında yitip gittiler, Leticia Nazareno'dan geriye kalan tek şey, totem suskunluğunda, kayıtsız bir ürküyle olayı gözleyen, tepeden tırnağa sıcak kana bulanmış sebzeçi kadının önünde duran menekşelerle süslü şapkasıydı, sebzeçi kadıncağız, Tanrım, diye yakarıyordu, general istemeseydi böyle bir şey asla olamazdı, ya da en azından, bilmiyordur bu olayı; başkanlık muhafızlarının beş paralık onurları kalmamıştı, tek kurşun sıkamamış, kanlı sebzeler arasına dağılmış kemikleri kurtarabilmişlerdi ancak, başka bir şey yok generalim, oğlanın madalyalarını bulabildik yalnız, şunları işte, püskülleri sökülmüş kılıcını, Leticia Nazareno'nun kösele pabuçları da ncden pazar yerinden beş kilometre ötedeki koyda bulundu, artık Tanrı bilir, işte renkli camlardan گردانlığı, şu cüzdanı da elinize teslim ediyoruz üç anahtarla birlikte, kararmış nikâh yüzüğünü de buyurun, şu da bozukluklar, on sentlik bozukluklardan elli senti saysın diye masanın üstüne koydular, hepsi bu general, bunlar kaldı geriye. Kalanların az ya da çok olması ne fark ederdi yani, o kaçınılmaz Çarşamba'ya ilişkin anıları belleğinden hepten silebilmek için bunca uzun, bunca güç yıllar geçmesi gerektiğini bilmeseydi keşke; hırsından ağlıyordu, öfkeden basbas bağırarak uyanıyordu geceleyin, avluya bağlanmış köpeklerin ulumalarını duyunca, ne yapacağız bu hayvanları generalim, acaba köpekleri öldürmek, içlerindeki Leticia Nazareno ile oğlanı yeni baştan öldürmek demek değil miydi, pazar yerindeki de-

mir kubbenin sökölmesini, yerine manolyalar, bildir-
cınlarla süslü bir bahçe yapılmasını buyurmuştu, diki-
lecek mermer haçın ışığı, deniz fenerinin yüksekliğini
ve ışığını da bastıracaktı ki, gelecek kuşakların belle-
ğinde, sonsuza kadar tarihe mal olmuş bir kadının anı-
sı hep ışıldasın, oysa kendisi kimsenin hesabını pek
sormadığı bir gece patlamasıyla anıtın yerlebir edili-
şinden çok önce unutmuştu o kadını, manolyaları ev-
cil domuzlar kemirmiş, anıtsal bahçe mikrop saçan bir
gübre yığınınna dönüşmüştü, general bunu öğrenemedi
asla, yoo, yalnızca şoförüne, eski sebze bahçesinden geç-
me de istersen bütün dünyayı dolaş, dediğinden değil,
subayları bakanlıkların güneşe bakan odalarına yolla-
dığından bu yana, evden dışarı adım atmamış, senin
kraliçe olma tutkunun son izlerinin de silinip süpüröl-
düğü bu sersefil yapıda, en az kaç kişiyle yaşayabilirse
öyle yaşamayı seçmişti Leticia, yüksek komuta heyetiyle
görüşmek, zorlu bir bakanlar kurulu toplantısının ka-
rarlarını saptamak, ya da Büyükelçi Wilson'un uğursuz
ziyaretleri dışında, belli başlı bir işi olmaksızın evde do-
lanıp duruyordu, Büyükelçi Wilson, ikindinin geç saat-
lerine kadar keyba ağacının altında oturuyor, ona Bal-
timore'dan getirdiği şekerlemeleri, çıplak kadın fotoğ-
raflarıyla dolu dergileri göstererek, dış borçların kor-
kunç yüzdesine karşılık karasularındaki hakkından dev-
leti lehine vazgeçmesini öneriyordu; general susturmu-
yordu onu, bırakıyordu konuşsun, arasıra duymazlıktan
geliyordu söylediklerini, arasıra duyuyordu, yakınlardaki
kız okulunun bahçesindeki limon ağacına tünemiş kuş-
ların şakımasına gözlerini dikip duymazlıktan geliyor-
du söylenileni; akşamın ilk karaltılarıyla birlikte konu-
ğunu merdivenlerin başına götürüyor, pencereimin önün-

deki denizden başka her şeyi alabilirsiniz benden diye açıklamaya girişiyordu, düşünün, canım isteyince dışarıya bakamasaydım bu saatlerde, tek başıma ne yapardım burada, şu ateş alışı gözleyemeseydim, kırık camlardan uluyarak giren Aralık rüzgârlarıyla deniz fenerinin yeşil ışıkları olmadan ne yapardım, ben ki, sisli bozkırımı bırakıp federal savaşın kargaşasına canla başla gönüllü yazılmışım, sanıyor musunuz ki ansiklopedinin dediği gibi yurtseverlikten ötürü, serüvencilik ruhundan ötürü falan, Tanrı ilelebet beni cennetinde korusun diye de değil, federal ilkeleri umursadığım için de değil, yok sevgili Wilson, ne yaptımsa, denizi tanıyayım diye yaptım ben, iyisi mi, sen başka bir dert ara kendine, derdi, merdivenlerin başında omuzuna vurarak uğurlardı onu; eski yazıhanelerin ıssızlığına dönüp lâmbaları yakmaya koyulduğu ikindilerden birinde, başıboş bir inek görmüştü, hayvanı merdivenlere doğru kovalamıştı da zavalıcık, kilimlere takılıp tökezleyerek sırt üstü düşmüş, merdivenlerden yuvarlanıp boynunu kırmıştı, böylelikle cüzzamlıların midesi gün görmüştü, hemen atılıp çöreklenmişlerdi hayvanın başına, evet Leticia Nazareno'nun ölümünden sonra cüzzamlılar, körler ve yatalaklarla birlikte gül fidanları arasındaki eski yerlerine dönmüşlerdi, başkanın elindeki tuzdan şifa umuyorlardı yine, yıldızlı gecelerde, şarkı söylediklerini duyuyordu, mutlu günlerden kalma Susana gel Susana şarkısına katılıyordu, ikindi üstü saat beşte, ambar kağından başını uzatıyor, okuldan çıkan kızları gözlüyordu, onların mavi önlüklerine, kısa çoraplarına, örgülerine baktıkça içi içine sığmıyordu; anneciğim sorma, demir parmaklıkların ardından yırtık pırtık eldivenini sallayarak bizi yanına çağıran hortlağın aç gözlerinden

nasıl korkuyla kaçıyorduk, kız, gelsene buraya kız, diye sesleniyordu bize, gel de bir elleyeyim seni; onların korkuyla kaçışışını izliyordu, anacığım Bendicion Alvarado, bugünün genç kızları da bir başka, diye gülüyordu kıs kıs, özel doktoru sağlık bakanımız, her yemeğe çağrılışında, gözünün ağtabakasını büyüteçle inceledi mi, keyfi yerine geliyordu, nabzını ölçüyordu doktor, bel-
leğindeki delikler tıkansın diye kaşık kaşık balmumu yutturuyordu, kaşık kaşık ilâç, olur iş değil ha, benim gibi hayatında hastalık nedir bilmemiş adama, savaş sırasındaki sıtma nöbetlerini saymazsak tabii, boş lâflar bunlar doktor, bildiği bildik Büyükelçi Maryland'den duyduğu üzere, Fas kralları gibi tek başına, tek kişilik bir sofrada, dünyaya sırtını dönüp yiyordu yemeğini, unutulmuş bir öğretmenin koyduğu sıkı kurallara uyarak, çatal-bıçakla ve başı dimdik, yapının her köşesini dolaşıyor, birkaç saat sonra nereye gizlediğini unuttuğu bal çanaklarını arıyordu, onların yerine yanlışlıkla dosyalardan kestiği kâğıt parçalarını buluyordu, artık hiç bir şeyi anımsayamadığı bir dönem geldiğinde hiç bir şeyi unutmamak için başka bir dönemde yazdığı notları; kâğıtlardan birinde, yarın Salı'dır yazıyordu, beyaz mendilinizde bir adın ve soyadının baş harfleri işliydi, yazıyordu ama size ait değildi bu kırmızı harfler, yazıyordu, seni gidi başımın tatlı belâsı, dümenci Leticia Nazareno seni, bak sensiz ne hallere düştüm; her yerde Leticia Nazareno'yu okuyor, insanın, ardında bu yazılı iç çekişleri bırakacak kadar mutsuz olabileceğine bir türlü akıl erdiremiyordu, ama benim el yazımdı kuşkusuz, helâ duvarlarına kendini avutmak amacıyla, ya ya ya şa şa şa, general general çok yaşa sözcüklerini yazdığı, eşsiz benzersiz, aynı solak el yazısı evet, allah kah-

retsin, artık manastırdan gelme bir kaçak yüzünden denizde, havada ve karada en zayıf asker sayılması umurunda bile değil, öfkeyi tümüyle altetmiş, zaten kaçaktan geriye kalan tek şey, kâğıt parçalarına kurşun kalemle yazılmış adıydı, yaverlerinin masasına koydukları nesnelere dokunmak bile istemediğine göre, daha getirilenlere bakmadan, kaldırın şu pabuçları, şu anahartları, sevgili ölüsünün anısını uyandırabilecek ne varsa kaldırın gözümün önünden dediğine göre, onlarla ilgili her şeyi yabanıl siestalarımın yatak odasına yerleştirin, kapıları pencereleri örün ve benim buyruğumla bile girmeyin o odaya, aylardır avluda bağlı duran köpeklerin gece nöbetlerini yürekten yaşamıştı, onlara zarar verirsek, ölülerim de zarar görür düşüncesiyle hamağa yayılarak, soyuna kastedenlerin kimliğini bilmenin, ama o anda gücü yetmediğinden, onlara gözyummak ve onları evinde barındırmak zorunda kalmanın verdiği utançla, öfkeden çileden çıkmış, ölülere saygı törenleri düzenlenmesine karşı koymuş, başsağlığı ziyaretlerini yasaklamıştı, keyba ağacının koruyucu dalları altındaki hamağında, öfkeden durmadan sallanarak, kolladığı anın gelmesini bekliyordu, en son olarak sayın arkadaşı, halkın bu felâket karşısında gösterdiği serinkanlılıktan ve olgunluktan yüksek komuta heyetinin nasıl kıvanç duyduğunu bildirmişti de general kıs kıs gülmüştü, eşeklik etme dostum, ne serinkanlılığı, ne olgunluğu, kimsenin benim bahtsızlığıma aldıracağı yok aslında; gazeteyi baştan aşağı tarıyor, kendi basın ajanslarının uydurduğu haberler dışında bir şey var mı diye bakıyordu, küçük radyoyu yanına koymuştu, Vera-cruz'dan Riobamba'ya kadar bütün istasyonlardan aynı haberi dinliyordu, yasal güçler, kolluk kuvvetleri, sal-

dırganların izindeydiler, tabii diye mırıldanıyordu kendi kendine, sizi anası örümcekler sizi; saldırganların kimlikleri de belirlenmişti, en ufak bir kuşkuya yer yoktu, tabii dedi, tabii, kent dışında adı kötüye çıkmış bir evde çevreleri sarılmıştı, ateş çemberine alınmışlardı, tamam diye içini çekti, salaklar, yine de, nefretinin bir nebzesini açığa vurmadan hamağında kaldı, anacığım Bendicion Alvarado diye yakararak, n'olur öcümü alacak kadar ömür ver bana, elimi bırakma anacığım, esin kaynağım ol; dileğinin yerine getirileceğinden öylesine emindi ki biz, düzeni ve devlet güvenliğini sağlamakla görevli genelkurmay yetkilileri, huzuruna çıktığımızda onu iyileşmiş bulduk, kendini toparlamıştı, olayın sorumlularından üçünün, kolluk kuvvetleriyle giriştikleri çatışmada öldürüldükleri haberini verdik, öbür ikisi de San Jeronimo zindanlarında kararınızı bekliyorlar generalim; yaa dedi yerinden kalkmadan, yanındaki meyve suyu dolu çanaktan hepimize birer bardak doldurdu, usta bir nişancının titremez parmaklarıyla, her zamankinden daha bilge, daha düşünceliydi, sözgelimi tedirginliğimi sezince, cigara yakmama izin verdi ki o güne kadar görev başında hiç bir subaya böyle bir izin vermemişti, bu ağacın dalları altında hepimiz eşitiz dedi, pazar yerinde geçen korkunç olayın ayrıntılarını gözünü bile kırpmadan dinledi, İskoçya'dan, ayrı ayrı gemilerle seksen iki tane yeni doğmuş buldog getirtilmişti de, yirmi iki tanesi bakımsızlıktan ölmüş, geriye kalan altmış tanesi İskoçyalı bir yetiştirici tarafından hunharca adam öldürmek üzere eğitilmişti, yalnızca arktik tilkilere değil, Leticia Nazareno ile oğlana da kin duymaları sağlanmıştı, hükümet konağındaki çamaşırhaneden arasıra giyim eşyaları çalarak eğitmişlerdi hayvanları, Leti-

cia Nazareno'nun memeliğini, şu mendili, şu çorapları, bu da oğlunuzun üniforması, diyerek giysileri serdik önüne, ama o, yaa, dedi yalnızca, bakmadı bile, altmış köpeğin, havlamamaları söylendiğinde nasıl havlamadıklarını, insan etinin tadına nasıl alıştırıldıklarını, kent merkezinden yedi fersah uzaklıktaki bir Çinli çiftliğinde uzun eğitim yılları süresince dünyadan uzak, kilit altında tutulduklarını, Leticia Nazareno ile oğlanın giysileri giydirilmiş insan boyu korkuluklardan başka bir şey görmediklerini anlattık, şu fotoğraflarla şu gazete kesiklerini de göstermişler köpeklerle, diyerek belgeleri yapıştırdığımız albümü önüne uzattık, bakın da şu alçakların ne eksiksiz bir çalışma yürüttüklerini görün generalim, herkes böyle çalışacak olsa, ama o yalnızca, yaa, demekle yetindi, uzatılanlara bakmadan, en sonunda, suçluların tek başlarına çalışmadıklarını bildirdik, kökü dışarda bir örgütün, simgesi, bıçak üstüne çaprazlama bir kaz tüyü olan falanca örgütün emrinde iş görüyorlardı, yaa öyle demek, hepsi kaçakmış, daha önce de devlet güvenliğine kastetme suçundan askerî mahkemelerde yargılanmışlar, işte şu üçü ölmüş olanlar, diye gösterdik albümdeki fotoğrafları, üçünün de boynunda polisin geçirdiği numaralı yaftalar asılıydı, şu ikisi de sağ olanlar, zindanda, sizin tartışılmaz, yüce kararınızı bekliyorlar, Mauricio ve Gumaro Ponce de León adlarında iki kardeş, biri yirmi sekiz, öbürü yirmi üç yaşında, ağabey, işsiz güçsüz, yersiz yurtsuz bir asker kaçağı, kardeşi de sanat okulunda seramik öğretmeni, köpekler ona çok yakınlık gösterdiler, onu görünce öyle heyecanlandılar ki, bu bile suçu işlediğinin kesin kanıtı sayılabilir, general yine, yaa, dedi yalnızca, ama cinayet soruşturmasını yönetip sonuçlandıran üç

subaya çeşitli nişanlar verdi, ulusa yaptıkları büyük hizmet karşılığında şeref madalyası taktı göğüslerine, aynı törende, Mauricio ve Gumaro Ponce de León kardeşleri yargılayacak kurul üyelerini de seçti; kardeşlerin kırk sekiz saat içinde kurşuna dizilmelerine karar verildi, siz bağışlarsanız başka generalim, buyruk sizin. Tek başına, dalgın dalgın çöktü hamağına, dünyanın dört bir yanından yağan af dileklerine karşı sağırdı, radyodan Uluslar Birliği'nde yapılan kısır tartışmayı dinledi, komşu ülkelerin bazıları sövgüler yağdırıyordu, kimi uzak ülkeler de onları destekliyorlardı, aftan yana olan bakanlarının çekingen çıkışlarını, cezadan yana olanların çığırkanlığını da aynı kayıtsızlıkla dinledi, Papa'dan özel bir bildiri, sürüden ayrılmış bu iki şaşkın koyunun yazgıları konusundaki kaygıları dile getiren bir bildiri ileten elçiye kapıdan çevirdi, suskunluğuyla şaşkına dönmüş ülkesinin her bucağından asayiş raporları topladı, uzaklardan silâh sesleri duydu, körfeze demir atmış savaş gemisinden gelen kaynağı belirsiz patlamayla yerin sarsıldığını da duydu, on bir ölü var generalim, seksen iki de yaralı, gemi işlemez halde, tamam dedi; iki mahkûm San Jeronimo üssünde ölü başı beklemek üzere hazırlanmış küçük kilisede, son gecenin arifesini yaşamaya başarlarken, o, yatak odasının penceresinden limandaki şenlik ateşini gözlemeye koyuldu, onları resimlerdeki yüzleriyle anımsadı, analarından aldıkları kalın kaşları ve ölüm hücresinin hep yanık kalan ışığı altında, boyunlarında birbirini izleyen iki sayıyla yapayalnızlıkları, titreyişleri geldi gözünün önüne, acıdı gerçekten, aranıldığını, eksikliğinin duyulduğunu biliyordu, ne var ki hayatında rasgele bir günün, bir günün daha tekdüze işlerini bitirdikten sonra,

isteminin doğrultusunu ele verecek en ufak bir davranışta bile bulunmaktan kaçındı, yatak odasının kapısında gözcülük edecek nöbetçi subaya iyi geceler dile-di, kararını onun aracılığıyla bildirecekti, ilk horoz ötmeden, her an olabilir, subayın yüzüne bakmadan yanından geçti, iyi geceler yüzbaşı, lâmbayı çengele astı, üç kolu indirdi, üç kilidi kilitleyip üç sürgüyü sürdü, yüzüstü, bir tavşan uykusuna daldı, uykunun ince-cik duvarları arasından avludaki köpeklerin havlamalarını duyabiliyordu, cankurtaran düdüklerini, donanma fişeklerini, kararın ağırlığı altında ezilmiş kentin bu yoğun gecesinde, aykırı bir eğlentiden yükselen dalga dalga müzik sesini; katedralin on iki'yi vuran çanıyla uyandı, saat ikide bir daha, saat üçten az önce cama vuran yağmur damlalarıyla bir daha uyandı, hantal bir öküz gibi güçlkle doğruldu yerinde, önce kıçüstü oturdu, sonra arka ayaklarına verdi ağırlığını, kafasını şöyle bir sallayıp salya püskürttü dört yana, nöbetçi subaya seslendi, önce şu köpekleri doğal ölümleri gelip çatana kadar hükümetin koruyuculuğunda yaşayacakları ama benim seslerini duymayacağım bir yere götürün, sonra, Leticia Nazareno ile oğlanı korumakla görevlendirilmiş askerlerin işten uzaklaştırılmalarını buyurdu, son olarak da, Mauricio ve Gumara Ponce de León kardeşlerin cezalarının tartışılmaz, yüce kararımız bildirildiği anda infaz edilmesini buyurdu, yalnız kurul üyelerinin önerdiği gibi, kurşuna dizilmeyeceklerdi, uzun süredir kullanılmayan eski bir yöntemle, katır kuyruğuna bağlanarak sürükleneceklerdi; uçsuz bucaksız kasvetler ülkesinin en seçkin yerlerinde halk öfkeyle, korkuyla seyredecekti gövdelerinin parçalarını, zavallı oğlanlar, bu arada kötü yaralanmış bir filin ayaklarıyla dolaşüyor,

anacığım Bendicion Alvarado, diye yakarıyordu öfkeyle, yanımdan ayrılma, elimi bırakma anacığım, bu suçsuz kanun öcünü almama yardım edecek adamı bulayım; yüreğini kemiren acı nöbeti sırasında Tanrı'nın böyle bir adam yollayacağını kurmuş, yoluna çıkan insanların gözlerinde, dayanılmaz bir endişeyle o adamı aramıştı, keşses arasında sesini saptamaya çalışmıştı, yüreğinin atışlarında, belleğinin en kullanılmamış oyuklarında, tam onu artık hiç bulamayacağına inanmışken, hayatımda gördüğüm en yakışıklı, en gururlu adamla karşılaştım çarpıldım anacığım, bir zamanın Gotları gibi giyinmiş, bir Henry Pool ceketı vardı üstünde, iliğine bir gardenya ilıstırmıştı, ayağında Pecover pantolonu, Avrupa'nın değme salonlarında hep bu doğal zarıflığıyla dolaşmış, simli brokar yelegiyle, gözleri insan gözünü andıran inatçı, boğa iriliğinde bir Doberman köpeğın kayışını tutuyordu, José Ignacio Saenz de la Barra ekselanslarının hizmetinde efendim, diye tanıttı kendini, federal önderlerin kökünü kazıdığı soylu sınıfımızın son kuşagındanmış, yani o yavan şatafat düşleriyle, geniş ve hüznünlü konakları, Fransızcaya çalan şiveleriyle ulusun topraklarından silinip atılmış bir soydan gelme, son görkemli temsilci, otuz-iki yıllık hayatından, öğrendiği yedi dilden ve Deauville'de atış yarışmalarında kırdığı dört rekordan başka bir serveti yok, kunt, zarıf, demir tenli, kırçıl saçlarını ortadan ayırmış, perçemi-ni beyaza boyatmış, ince, sert dudakları sonsuz istemi-ni ele veriyor, balo salonunda, duvarda asılı duran ef-sanevî kilimler, çekilen renkli resimde çıksın diye kriket oynarmış gibi yapıyordu, kiraz ağacından bir sopayla, Tanrı'nın yolladığı bir adam bu, kararlılığından belli; onu gördüğü anda rahat bir soluk aldı general, işte, de-

di kendi kendine, beklediğim adam bu, gerçekten oydu. Generalin hizmetine girerken basit bir koşul ileri sürdü, bana sekiz yüz elli milyon bir ödenek ayıracaksınız, yalnız hiç kimseye paranın hesabını vermek zorunda olmayacağım, ekselânsları dışında bir yetke tanımayacağım ve iki yıl içinde Leticia Nazareno ile çocuğun gerçek katillerini elinize teslim edeceğim, peki dedi general, tamam, adamın ruhunun girdiçiktisini, isteminin sınırlarını, kişiliğindeki pürüzleri öğrenmek amacıyla nice zorlu sınavlara başvurduktan sonra bağlılığına ve etkinliğine tam bir inanç duyuyordu, yoksa kendi gücüne varan yolun anahtarlarını onun eline vermezdi asla, en sonunda acımasız domino oyunuyla sınıadı onu. José Ignacio Saenz de la Barra, oyunu izin almadan kazanmak gibi delicesine bir cüret gösterdi, kazandı da, tanıdığım en cesur adamdı anacığım, tükenmeyen bir sabrı vardı, bilmediği yoktu, kahve pişirmenin yetmiş iki türlü olduğunu ayırdediyordu, Braille okuyabiliyordu, hiç konuşmadan gözlerini gözlerime dikip duruyordu karşımda, o sert yüze, kiraz ağacından sopayı kavrayan tedirgin ellere, yüzük parmağındaki sabah-suyu taşına, ayaklarının dibinde yatan ve uyuklayan postunun kıpır kıpır kadifesi altında yırtıcı bakışlarını yüzüme dikmiş o dev köpeğe, şimdiye kadar gördüğüm bu en yakışıklı, en uyanık adamın, sevecenliğe ve ölüme karşı bağışıklık kazanmış, köpürtme tozu kokuları saçan bedenine baktıkça, ne yapacağımı şaşıırıyordum; bana, siz kolaylık olsun diye askerliği seçmişsiniz general, demek cesaretini gösterdi, çünkü askerler size hiç mi hiç benzemezler, çabuk gerçekleşecek, sıradan tutkuların peşindedir onlar, kumanda gücünü değil kumandanlığı ellerinde tut-

mak isterler, bir şeyin değil birinin hizmetindedirler ve o yüzden de kolay kullanılabilirler, hele birbirlerine karşı, dedi; sözlerine katıldığımı göstermek için hafifçe gülümsedim, başka bir şey gelmedi elimden, can dostu General Rodrigo de Aguilar'dan bu yana Tanrı'nın sağından eksik olmasın aziz ruhu, yönetiminde hiç kimseye böyle geniş yetkiler vermemişti, şu göz kamaştırıcı adamdan başka hiç kimseye, gizli düşüncelerini okuduğuna inanıyordu, onu kendi özel imparatorluğu içindeki gizli bir imparatorluğun tartışmasız efendisi ilân etti, resmî kayıtlarda adı-sanı geçmeyen, dahası var olup olmadığı bile tam kestirilemeyen bir yıldırma ve kırım örgütüydü sözkonusu, görünmez bir örgüt çünkü kimse örgütün etkinliklerinden sorumlu tutulamıyordu, belli bir adı yoktu, nereden yönetildiği belli değildi, gelgelelim devletin öbür yıldırma örgütlerine zorbalıkla kabul ettirilmiş korkunç bir gerçek olduğu apaçık ortadaydı, hem de nicedir kaynakları ve akıl erdirilmez yapısı yüksek komuta heyetince yerli yerine oturtulana kadar; siz bile bu dehşet makinesinin nerelere el attığını göremediniz generalim, doğru, ben bile anlaşılmayı kabul ettiğim anda, prensler gibi giyinmiş o barbarın dayanılmaz çekiciliğine, kişinin bedenini kavrayan kısıkaçlı albenisine yenik düştüğümü kavrayamamıştım, başkanlık sarayına, hindistan cevizi doldurulmuş sandığımız bir çuval yolladı bana, dosyaları koyduğumuz gömme dolaba koyun da diye buyurmuştum, ayak altında olmasın, sonra unuttum, üç güne kalmadan, duvarlardan geçen, aynalarda salgın bir hastalık buğusu bırakan leş kokusu yüzünden soluk alamaz olduk, kaynağını mutfaktaki bulaşık deliğinde ararken, ahırlarda buluyorduk, kokuyu, tütsü yakıp yazıhanelerden kovacak olduk, gö-

rüşme odasında karşımıza çıktı, salıverdiği çürük gül kokusuyla en gizli oyuklara, geceyarısı salgınına başlayan uyuz kokusunun hafif esintisine ve başka kokulara karışarak gizlendiği çatlakları bile doyma noktasına getirdi, oysa José Ignacio Saenz de la Barra'nın bize anlaşmanın ilk yemişleri diye gönderdiği sözümona hindistan cevizi yüklü çuvaldaymış kaynağı, hiç düşünmediğimiz bir yerde, ölüm raporları yanlarında duran altı kelle, işte taş devrinden bu yana dernek kuran babamız Don Nepomuceno Estrada, kör, doksan dört yaşında, büyük savaşın son emekli askerlerinden, Radikal Parti'nin kurucusu, ilişkide sunulan 14 Mayıs tarihli belgeye göre, yaşlılık sonucu ölmüş, Dr. Nepomuceno Estrada de la Fuente'nin başı, deminki büyüğümüzün oğlu, elli yedi yaşında, hemeopati doktoru, ölüm raporunun tarihi babasının ölüm raporunun tarihiyle çakışıyor, trombozdan ölmüş, Eliécer Castor'un başı, yirmi bir yaşında, yazar, ilişkideki ölüm raporuna göre, bir barda çıkan kavga sonucunda aldığı bıçak yaralarından ötürü ölmüş, Lidice Santiago'nun başı, otuz iki yaşında, gizli örgütçülerden, rapora bakılırsa, çocuk düşürmeye çalışırken ölmüş; Roque Pinzon'un bazı, Görünmeyen Jacinto adıyla anılır, otuz sekiz yaşında, renkli küre yapımında çalışır, Santiago ile aynı tarihte ölmüş, etil alkol zehirlenmesi sonucu, ve son olarak Natalicio Ruiz'in başı, 17 Ekim Hareketi adlı gizli örgütün sekreteri, ilişkideki rapora göre, sevgilisi yüzüstü bırakınca damağına bir kurşun sıkılmış, tam altı tane kelle, ilişkideki alındı fişini, içi kabarak imzaladı general, hem kokudan hem korkudan, anacığım Bendicion Alvarado, o ermiş tavırlarıyla, yakasına taktığı çiçekle, kim derdi ki, düpedüz hayvan bu adam, bana kuşbaşı etler yollama artık Nac-

ho, diye buyurmuştı, senin sözüne güveniyorum, gelgelelim Saenz de la Barra, bu iş, erkek işidir, diye haber yollamıştı, gerçeğe bakmayı içiniz kaldırmıyorsa buyurun verdiğiniz altınları, eskisi gibi dost kalalım, amma iş ha, bu paranın onda biri için general öz anasını doğrardı, dudağını ısırđı, peki Nacho, dedi, görevini yap sen, kelleler de hindistan cevizi çuvallarını andıran o karanlık torbalarda gelmeye devam ettiler; general, hemen buradan kaldırın, uzağa götürün şunları diye buyruklar yağdırırken midesi altüst oluyor, bir yandan alındı fişlerini imzalarken, ölüm raporlarının ayrıntılarını okumaya çabalıyordu, peki, tamam; bir gece, düşünde kendini ıslak çimento üstünde, arkasında parmak izleri bırakarak yürüyen tek parmaklı bir hayvana dönüşmüş gördüğünde, can düşmanlarına ait tam dokuz yüz on sekiz kellenin alındı fişlerini imzalamıştı, ekşi bir ter içinde uyanmıştı, mandıraların kekre anılarında, gübreler arasında kelle sayımı yaparak tanın somurtkan uyuşukluğunu üstünden atmayı denedi, ihtiyar adamlara özgü dalgınlığıyla, kulaklarındaki vınıltıyı otlardaki böceklerin vızıltısıyla karıştırdı, anacığım Bendicion Alvarado diye düşünüyordu, nasıl olur da bunca adamın kanına girildiği halde asıl suçlular ele geçmez; Saenz de la Barra uyarmıştı, her altı kelle karşılığında altmış düşman kazanıyorlardı, her altmış kelle karşılığında da, altı yüz düşman, derken altı bin, derken altı milyon, bütün ülke, allah kahretsin bunun sonu gelmez, ama Saenz de la Barra, kaygılanmayın general demişti kayıtsız bir sesle, hepsinin işini bitirdiğimizde sonu gelecek, amma barbar herif. Bir an bile kuşkuya düşmüyordu, başka bir seçeneğe hak tanımıyordu, sonsuz bekçiliğini sürdüren Doberman'ının gizli gücüne

güveniyordu yalnızca, görüşmelerin tek tanığı bu köpekti. İlk keresinde, José Ignacia Saenz de la Barra'nın bu cıva gibi hayvanı, gördüğüm en göz kamaştırıcı ama en ödün vermez adamın gizli gücünden başka hiç bir şeye boyun eğmeyen bu hayvanı yanında getirdiğini görünce, engel olmaya çalışmıştı, o köpeği dışarda bırak, diye buyurmuştu, gelgelelim Saenz de la Barra, olmaz generalim demişti, Lord Köchel'in girmediği yere ben asla adım atmam, köpek de girmişti içeri, onlar kesilmiş kellelerin hesabını yapadursunlar, hayvan, sahibinin ayakları dibinde uyumuş, yalnız, hesap kızışınca heycanla ayağa fırlamıştı; dişi gözleri aklımı karıştırıyordu, insan soluğunu andıran soluğu içimi titretiyordu, çuvaldan, yıllardır birlikte domino oynadığı eski bir yaverin kellesi çıkıp da general masaya yumruğu indirildiğinde, ıslak burnunu havaya kaldırdı, gördüm, fokur fokur kaynıyordu allah kahretsin, bu iş burada biter, ne var ki Saenz de la Barra her zaman yatıştıırırdı generali, kanıtlar ileri sürerek değil, yırtıcı köpekleri eğitenlerin esnek acımasızlığıyla; general, kendisine ast'ı gibi davranma cesaretini gösteren tek ölümlüye boyun eğdiği için tedirgindi, yalnızken, onun baskısına başkaldırıyor, kendi yetke alanına usulca yayılan, doyma noktasına doğru akan bu boyunduruktan silkinmeye karar veriyordu, bu iş burada biter allah kahretsin, diyordu, ne yani, eninde sonunda anacığım Bendicion Alvarado, başkalarından buyruk alayım diye değil, buyruk vereyim diye doğurmadı mı beni, ama geceyarısı aldığı bu kararlar, Saenz de la Barra odaya girdiği anda uçuveriyordu, şimdiedek gördüğü en çekici, en dayanılmaz adamın tartışmasız güzelliği karşısında eriyiveriyordu, neydi o büyüleyici yumuşak davranışların doğal garden-

ya kokusu o katışıksız ses kokulu banyo tuzları zümrüt koldüğmeleri parlak saçlar o zarif baston neydi, peki peki Nacho diyordu, sen görevini yap ve çuvallar geliyordu, artık bakmadan imzalıyordu alındı fişlerini, tutunacak yer bulamadan onun gücünün bataklığına gömülüyordu, her denizin her tanının her bitiminde, dünyada neler oluyor acaba diye sorarak, saat on biri geçti ve bu mezarlık evde tek kişi yok, kim var orada, diye soruyordu, yalnız kendisi, neredeyim ki kendimi bile bulamıyorum, diye soruyordu, geçitlerde, eşeklerin sırtındaki sebze küfeleriyle tavuk kafeslerini boşaltan çıplak ayaklı emirerleri nerde şimdi, çanaklara gece çiçeklerinin yerine tazelerini koyan, kafesleri yıkayan, balkonlardan halı silkelerken patpatların temposuna uyarak Susana, gel Susana, aşkının tadına varayım şarkısını çağıran küfürbaz odalıklarımın saçtığı pis sular nerede şimdi, nerede benim yedi aylık doğan cılız piçlerim, kapıların arkasına sıçan, görüşüne odasının duvarlarına sidikleriyle hecin develeri çizen piçlerim nerede şimdi, yazıhanelerinde kuluçkaya yatmış tavuklar bulan memurlarımın çığlıklarına ne oldu, helâlarda orospularımla askerlerimin gitgeline, yabancı elçilere havlayan sokak köpeklerime ne oldu, yine kim kaldırdı yatalaklarımı merdivenlerden, cüzzamlılarımı gül fidanlarının altından, onulmaz dalkavuklarımı her yerden kim kaldırdı, yüksek komuta heyetindeki son dostlarını şöyle bir görebiliyordu, kişisel güvenliğini korumakla görevlendirilmiş yeni askerlerin oluşturduğu sıkı duvarın arkasında, kendinden başka birinin atadığı yeni bakanlar kurulu üyelerinin toplantılarına ancak binde bir katılabiliyordu, cenaze töreni giysilerine bürünmüş altı uzman doktor, düşüncelerini okuyor, bana danışmadan

hükümet işleri konusunda kararlar alıyorlardı, oysa benden başka hükümet yok ki, hayır siz hükümet değilsiniz generalim, diye yatıştırıyordu Saenz de la Barra, siz saltanatsınız; domino gecelerinde, en sert hasımlarının karşısında bunalıyordu, çünkü kendine karşı en iyi tuzakları kurmasına karşın, bir türlü yenik düşemiyordu, yemek saatinden bir saat önce yemeklerinin tadına bakanlara da hayır diyemiyordu, balını gizlediği yerlerde bulamıyordu, allah kahretsin, benim istediğim saltanat bu değil ki, diye karşı çıkıyordu; Saenz de la Barra, başka türlüğü yoktur ki generalim, diyordu; bir zamanlar gözünde cennet yerini tutan bu ölüm uyuşukluğundan elinde kalan tek güç buydu, eskiden yerel istasyondan saat dörtte yayımlanan, kısır aşklarla dolu ağlamaklı günlük dizileri izlemekten başka işi yoktu, yaa, hamağına kurulur, elindeki meyve suyu bardağına dokunmadan dinlerdi günlük diziyi, kuşkunun boşluğunda yüzekalırdı bir süre, gözleri yaşlarla dolu, o gençcik kız ölecek mi acaba diye kaygılar içinde, Saenz de la Barra, evet diye bildirirdi, evet general, kız ölecek; ölmesin öyleyse diye buyururdu general, ölmeyecek, allah kahretsin, dizinin sonuna kadar yaşayacak, o da herkes gibi evlenip çoluk çocuk sahibi olacak, o zaman Saenz de la Barra, emirleri kendi veriyormuş sanısına kapılarak senaryoyu değıştirtirdi, generali hoşnut etmek amacıyla elbet ve onun buyruğı uyarınca bir daha kimse ölmedi, birbirlerini sevmeyen nişanlılar evlendiler, dizinin önceki bölümlerinde ölenler diriltildi, hainler, zamanı gelmeden cezalandırıldılar, yeter ki siz hoşnut olun generalim; buyruklarıyla herkesi mutlu etmeye çalışıyordu ki, hayat daha az saçma görünsün, hele saat sekizin metalsi vuruşlarına uyarak yapıyı gözden geçi-

rirken, evet kendisinden önce biri ineklerin yemini vermişti, muhafızların bölmesinde ışıklar söndürülmüştü, hizmetçiler uyuyorlardı, mutfaklarda düzen yerindeydi, yerler tertemiz, kasapların et tahtalarında tek kan damlası yok, hepsi sıkı sıkı ovulmuş, ilâç kokuyor, kendisinden başka kimsede anahtar destesi olmadığı halde, biri, pencerelerin demirlerini indirmiş, yazıhaneleri kilitlemiş, alt geçitten yatak odasına giden yol boyunca, lâmbalar, elini uzatır uzatmaz, teker teker sönüyordu; karanlıkta, tutsak bir hükümdar gibi yassı ayaklarını sürüyor, kararan pencerelerin önünden geçiyordu, mahmuzuna bir kadife parçası sarmıştı, ardında bıraktığı altın zerrelerinin izini kimse sürmesin diye, pencerelerden aynı denizi görerek ilerliyordu, Ocak'ta Karayip denizi, aralıksız yirmi üç kere baktı denize, hepsinde de aynıydı, Ocak ayında Karayip denizi, çiçeğe durmuş bir bataklık; Bendicion Alvarado'nun odasına da uğradı, oğulotu merhemi yerinde duruyor mu bakalım, ölü kuşların kafesleri, ulusun anasının çürüyüşüne tanık olan o acılar döşegi yerinde mi, iyi geceler anacığım, diye mırıldandı her zamanki gibi, oysa kimse, çok uzun bir süredenberi, sana da iyi geceler oğlum falan demiyordu, Tanrı yanında olsun demiyordu, kaçak lâmbayla yatak odasına yöneldiğinde, Lord Köchel'in karanlıkta parlayan şaşkın, akkor gözlerinin ürpertisini duyuyordu, burnu, erkek kokusu alıyordu, bir erkeğin egemenliğinin baskısını duyuyordu, alaycılığının parıltısını, kim var orada, diye soruyordu, aslında biliyordu ya, José Ignacio Saenz de la Barra, iki dirhem bir çekirdek, kendisine bu gecenin tarihsel, müthiş bir gece olduğunu hatırlatmaya geliyor, 12 Ağustos generalim, yönetimi elinize alışınızın yüzüncü yılını kutluyoruz, en uzun ya-

şayanların bile ancak bir kere tanık olabilecekleri bu olayın büyüüne kapılan yabancılar doluşuyor ülkeye, dünyanın dört bucağından, ülke şenlik içinde, kendisinden başka herkes, yine de José Ignacio Saenz de la Barra'nın, bu unutulmaz geceyi halkımızın haykırışları, coşkunluğu arasında geçirmelisiniz diye diretişine kulak asmadan, her zamankinden daha erken bir saatte, uyuduğu zindanın üç demirini indirdi, üç sürgüsünü sürdü, üç kilidini kilitleyip tuğla zemine yüzükoyun uzandı, üstünde rütbesiz şayak üniforması, ayağında çizme-leri, altın mahmuzu, sağ kolu başının altında kıvrılmış, tıpkı gövdesini akbabalar didiklediğinde, deniz dibi hayvanlarıyla çiçekleri kuşattığında bulduğumuz gibi, ve uyku ilâcının sisi arasından, onsuz kutlanan şenliğin uzak fişeklerini duydu belli belirsiz, neşe dolu ezgileri, coşkulu çanları, kendilerini hiç ilgilendirmeyen bir zaferi yüceltmeye koşan kalabalıkların çamurlu selini, üzüñçten çok kaygıya yakın bir duyguyla, anacığım Bendicion Alvarado, kara bahtım benim, diye mırıldanarak, allah kahretsin, yüz yıl oldu ha, yüz yıl oldu, nasıl da geçiyor zaman.

Sonunda işte karşımızdaydı, oydu galiba, ama olmayabilirdi de, balo salonundaki şölen sofrasına ölü bir papazın kadınsı görkemiyle uzanmış, çiçekler arasında yatıyor, ilk cenaze töreninde olsa, kendisi bile bunca çiçek arasında tanıyamazdı kendini, diri değil korkunç ölü, içine pamuk doldurulmuş kadife eldivenini, onulmaz dalkavuklarının uydurduğu savaşlarda kazandığı uyduruk zaferlerin uyduruk madalyalarıyla donanmış göğsüne dayamışlar, üstünde, gözhacı üniforması, çizimleri, odada bulduğumuz tek altın mahmuz ve son anda, ölümün yükselttiği rütbeyle yetinmeyenlerin uydurduğu on küskün yıldızlı kâinatın generali nişanıyla; yeni ölüm ertesinde, kimliği öyle açık, öyle gözle görünürdü ki, bu sefer hiç kuşkusuz bu kimliğe inanabildik, aslında hiç kimse, kendisinden daha az benzemiyordu ona, ya gecenin şu saatinde mumlar arasında, odadaki ateşte usul usul ışıldayan, kotarılan şu gösteri-cesedi kadar da hiç kimse aykırı düşemezdi ona; biz, bitişikte, bakanlar kurulu toplantısında, inanılmaz ölüm haberini tartışıyorduk, tam o sırada savaş donanımındaki aske-

rî birlikleri taşıyan kamyonların gümbürtüsüyle uyan-
dık, casus devriyeler, daha tan ağarmadan kamu yapı-
larını ele geçirdiler, ticaret merkezindeki kemerlerin
altında siper aldılar, kapı eşiklerine gizlendiler; ben,
avludan yeni kestiğim ıslak karanfilleri koyacak bir
vazo ararken, balkon kapısını açtığımda tan, yeni yeni
ağarıyordu; genel valilik mahallesinin çatılarına asker-
lerin makineli tüfek yerleştirdiklerini gördüm, dev-
riyeler, balkonumun altında bir teğmenin buyruğuy-
la kapı kapı geziyor, çarşıda kepenkleri yeni açılan beş
dükkâna kepenklerini indirmelerini söylüyorlardı, bu-
gün ulusal bayramımız diye haykırdılar, emirler yüksek
yerden; onlara balkondan bir karanfil attım, bu asker-
ler, bu silâh gürültüleri ne oluyor diye sordum, her yer-
de bir telâştır gidiyor, subay, attığım karanfili havada
yakaladı, kızım düşünsene, biz bile bilmiyoruz daha,
dedi, büyük ölümümüz dirildi herhalde, dedi kahkahadan
kırılarak, zaten böyle dünyayı sarsacak bir olayın ger-
çekleşebileceğini kimseler düşünemezdi, tam tersine,
bunca yıllık gevşek yönetimden sonra, başkanın yetke-
sinin dizginlerine yeniden asıldığını düşünüyorduk biz-
ler, her zamankinden daha zindeydi, ışıkların yeniden
pırıl pırıl yandığı o saltanat yuvasında, düşsel bir hü-
kümdarın kocaman ayaklarını sürümeye başlamıştı, ala-
nın kırık taşlı kaldırımlarında fır dönen inekleri onun
ürküttüğünü sanmamış mıydık, hani ölmeye yüz tutmuş
palmiyelerin gölgesinde oturan kör dilenci, hayvanların
ayak seslerini asker çizmeleri sanmıştı da, ta uzaklar-
dan, ölümü yenip gelmiş o mutlu savaşçı üstüne bir
şiir okumaya koyulmuştu, gümbür gümbür bir sesle ve
elini ineklere doğru uzatarak okuyordu dizeleri, bu ara-
da inekler, her zamanki gibi, basamakları inip inip çı-

karak bandonun çaldığı platformdaki elma çiçeklerini yiyorlardı; böylece, esin perilerinin yıkıntılarında, yaban kamelyalarından taçlarıyla yaşayıp gittiler, Ulusal Tiyatro'nun molozlarında lirlere tutunup sarkan maymunların arasında, susuzluktan çatlayan Hint sümbülü saksılarının gürültüsünden deliye dönerek genel valilik mahallesinin serin gölgeli eşiklerine koştular, iç avlulardaki havuzlara daldırdılar yanıp tutuşan burunlarını, kimse de onlara el sürmeye cesaret edemedi, dişilerin sağrılarında, erkeklerin enselerinde gördüğümüz başkanlık damgasını hemen tanımiştık, onlar dokunulmaz hayvanlardı, askerler bile, cehennemsi gürültüden yoksun kalınca, eski Mağribî pazarı havasından çok şey yitirmiş ticaret mahallesinin dar dönemeçlerinde onlara yol veriyor, öncelik tanıyorlardı; eskiden denizli günlerimizin çarşısının bulunduğu yerde, yanar döner çamur birikintilerinde, yığınla gemi enkazıyla kırık armalar vardı artık, sebze tezgâhlarının arasında karaya oturmuş gemiler; başkanımızın görkemli günlerinde Hindu pazarcıların durduğu yerler bomboştu şimdi. Hindular gitmişlerdi, general hazretlerine teşekkür ederiz bile demeden; bırakın cehennem olsunlar diye bağırmıştı son bunaklık nöbetlerinden birinde, gidip İngilizlerin boku nu temizlesinler; bir bir gitmişti hepsi, boşalan yerlerinde, Hint muskalarıyla yılan ısırgı merhemleri satan sokak satıcıları bitmişti, arka bölmelerinde kiralık yataklarla, çılgın müzik kutularıyla, tohuma kaçmış barlar; katedralin çanları yas ilân ettiğinde, askerler dipçikleriyle delik deşik etmişlerdi o kutuları, onun sonu gelmeden herşeyin sonu gelmişti zaten, umutsuzca umudumuzun, durmaksızın yinelenen ve durmaksızın yalanan söylentideki gibi bir gün, sayısız saltanat hasta-

lığından birine gerçekten boyun eğeceğine ilişkin umudumuzun en ufak pırıltısı bile sönmüştü nicedir ama söylenti gerçekleştiğinde, yine inanamadık duyduklarımıza, gerçekten inanmadığımızdan değil, artık söylenti doğru çıksın istemiyorduk, onsuz ne olacağımızı, hayatlarımızı nasıl sürdüreceğimizi bilemiyorduk ki, daha on iki yaşımıdayken, hayatımda başka hiç bir erkeğin beni mutlu etmediği ölçüde gönlümü alan o adamın varolmadığı bir dünya düşünemiyordum, yıllar önce, o ikindilerde, okuldan saat beşte çıkardık; o da ahırların yarı karanlığında, mavi önlük giymiş, denizci yakaları takmış, tek örgülü kızların yolunu gözlerdi, anacığım Bendicion Alvarado, bak bu yaşımıdayken, güzel kadınlar hâlâ bakıyorlar bana diyerek; arkamızdan seslenirdi, kırpıştırdığı gözlerini, Büyükelçi Forbes'un verdiği şekerlerle aklımızı çelmeye çalışan parmakları yırtık, kadife eldivenini görürdük; hepsi korkup kaçarlardı benden başka, kimsenin gözlemediğine iyice inandıktan sonra, okulun yanında tek başıma dururdum, şekere uzanmaya çalışırdım, derken yumuşacık kaplan pençelerini andıran elleriyle bileklerime yapışır, hiç canımı yakmadan beni havaya kaldırırdı, ambar kapağından özenle içeri alırdı, öyle ki elbisem bile kırışmazdı, sonra ekşi sidik kokan samanlara yatırırdı beni, can attığı halde bir türlü ağzını açıp bir şey söyleyemezdi, benden daha çok korkuyordu çünkü, titrerdi, ceketinin altında, yüreğinin gümgüm atışı seçilirdi, yüzü bembeyazdı, yaşadığım bu sürgün hayatı boyunca, başka hiç bir erkeğin öyle gözyaşı döktüğünü görmedim, sessizce dokunurdu bana, yavaştan soluyarak, bir daha eşine raslamadığım bir sevecenlikle baştan çıkarırdı beni, memelerimin küçük tomurcuklarını diriltirdi, parmakları-

nı donumun arasında sokar, koklardı, bana da koklatırdı, kokla bak, senin kokun, derdi, bir süre sonra, ambar kapağından girip ergenliğimin mutlu saatlerini sağlıklı yüreği hüznün dolu bu erkekle geçirmem için Büyükelçi Baldrich'in şekerleri gerekmedi, samanların arasına oturup beklerdi beni, elinde yiyecek dolu bir torba, ilk tatlı suyuma ekmeğini banmıştı, suyuma bandığı yiyeceklerden bana da yedirirdi, öz salgılarımın baharında yumuşasın diye kuşkonmaz sapları sokardı içime, nefis, derdi, liman kokuyorsun sen, böbreklerimi kendi amonyaklı sularında pişirmeyi kurardı, koltukaltlarının tuzuyla tabii, diye düşlerdi, tatlı çişinle, beni ortadan ikiye ayırır, üstüme kaya tuzu, kırmızı biber ve defne yapraklarından bir salça döker, bu geleceksiz aşkın hatmi yumuşaklığındaki günbatımlarında, kızgın korların üstünde kaynamaya bırakırdı beni, ihtiyar bir adamın olanca tutkusu ve yürek cömertliğiyle tepeden tırnağa somurur, bitirirdi beni, hayatım süresince karşılaştığım acelecî, hırslı erkeklerin hiç biri, sevişirken beni onun gibi doyuramadı bir daha, aşktan sonraki usul sindirim döneminde, bizi yalamaya çalışan sığırların burunlarını itmeye çalışırken, kendini anlatırdı bana, aslında kendisinin de kim olduğunu bilmediğini söylerdi, general hazretleri lâfından gına getirmişti, ama burulmadan, mantık sırası gözetmeden anlatırdı bunları, kendi kendine konuşuyormuşçasına, ancak seslenişlerle kesilebilen bir iç sessizliğin vınıltılarında yüzerek, hiç kimse onun kadar zarif, akıllı değildi, kimse ondan daha üstün bir erkek olamazdı, on dört yaşındayken, tek yaşama nedenimdi benim, gelgelelim bir gece yarısı, yüksek rütbeli iki deniz subayı, som altından İspanyol paralarıyla dolu bir bavulla bizim evin kapısına da-

yandılar, beni ve bütün ailemi yabancı bir gemiye bindirdiler, bir daha ulusun karasularına girmememizi bildirdiler bize, yıllarca, yıllarca; ve bir gün onun öldüğü haberiyle bütün dünya çalkalandı, hayatımın geri kalan bölümünü özlemiyle yanarak tükettiğimi öğrenmeden ölmüş, evet sokaktan adamlarla yatıyordum, bakalım ondan iyisine raslayacak mıydım, sonunda yaşlı ve acılı, anayurduma döndüm, değişik babalardan peydahlanmış bir sürü oğlumla, hepsinin onun oğlu olduklarını düşünüp avunarak; oysa general, ambar kapağından girmediği ikinci gün, kızı hepten unutmuştu, her ikindi yenisi geliyordu onun yerine, bir örnek üniformalar giyen, dillerini çıkarıp, bunak diye bağırان bir sürü öğrenci kızdan hangisinin kim olduğunu tamtamına seçemiyordu, Büyükelçi Rumpelmayer'in verdiği şekerleri uzatıp kandırmaya çalışıyordu onları, aralarında hiç bir ayırım gözetmeden çağırıyordu, bugünkü kız dün gelen miydi diye düşünmeden, hepsini aynı sevgiyle karşıyor, hamakta yarı uyur-yarı uyanık bir durumda, hele Büyükelçi Streimberg'in hiç değişmeyen önerilerine kulak verirken, hepsi aynı kızmış gibi geliyordu; Streimberg ona sahibinin sesindeki köpeğinkine benzeyen bir kulak borusu armağan etmişti, bir de, yabancı borçluların yüzdelerine karşılık, bir garanti olarak, karasularımızdaki hakkımızı devretmemiz gerektiğini ısrarla belirten tasarıyı bir daha duyabilmesi için bir amplifikatör; general, her zamanki gibi bir milyon yıl geçse olmaz asla, diye diretiyordu, denizi isteme benden, ne istersen iste, aynı plağı hiç durmamacasına yineleyen metalsi yaratığın sesini kısıyor, fişini prizden çekiyordu, benim uzmanlarım da kaç kereler açıklamışlardı bunun dediklerini, hem de süslü püslü sözcüklere başvurma-

dan, boğazımıza kadar borca battık generalim, demişlerdi, son kaynaklarımızı da tüketmiştik, bağımsızlık savaşlarından bu yana, yabancı borçların yüzdesini ödeyebilelim diye hep yeniden borçlandık, kanımız kurumuştur, sonraları, önceki yüzdeler binen yüzdeleri ödemek amacıyla borç aldık, hep bir şey karşılığında generalim, önce İngilizlere kinin ve tütün tekellerini kaptırdık, sonra Hollandalılara kauçuk ve kakao tekellerini, sonra yaylalar bölgesindeki demiryollarının işletilmesi geldi ve ırmağın taşımacılığında Almanlara ayrıcalıklar tanıdık, hep si gizli anlaşmalar uyarınca gringolara gitti, ne var ki general, José Ignacio Saenz de la Barra'nın alaşağı edilip öldürüldüğü güne kadar, bu ikili anlaşmalardan habersizdi, Tanrı cehennemin yedi kat dibinde kazanlarda kaynatsın o herifi; yalnız, elimizde avucumuzda metelik kalmadı general hazretleri, iyi ama bütün hazineciler aynı şeyleri söylememişler miydi, Hamburglu bankacılarla imzalanan anlaşmada belirtilen ödeme tarihinin bir moratoryumla uzatıldığı güç günlerden bu yana hep aynı nakarat, hani Alman donanması, limanı abluka altına almış, bir İngiliz savaş gemisi de, katedral kulesinde kocaman bir gedik açan bir uyarıda bulunmuştu, Londra'nın kralına sıçayım, Kayzer'e ölüm diye bağırmıştı general, bok yoluna harcanıp gitmektense, ölürüm daha iyi ama son anda domino arkadaşı Büyükelçi Charles W. Traxler sayesinde kurtulmuştu; elçinin hükümeti, toprak altı kaynaklarımızın işletilme hakkı karşılığında, Avrupa ile imzaladığımız bütün anlaşmalara kefil oluyordu, o gün bugündür hep aynı durumdayız generalim, giydiğimiz dona kadar her şeyimizi yabancılara borçluyuz; yine de general saat beşlerin değişmez konuğu büyükelçiyi merdivenlere kadar uğurladı,

onun sırtını sıvazladı, asla olmaz aziz Baxter, denizsiz kalmaktansa, ölürüm daha iyi; içindeki herkesin sular altına gömüldüğü izlenimini uyandıran bu ölüler evi, umutsuzluğunu büsbütün arttırıyordu, eşeklik edip kandıgım o José Ignacio Saenz de la Barra'nın kötü yönetiminden, asıl kelleleri uçurulması gereken kişilerden, yani Leticia Nazareno ile oğlunun katillerinden başka herkesin, nerdeyse bütün insan soyunun kafasının uçurulduğu dönemden bu yana, gagalarına ne kadar Cantorina damlatırsa damlatsın, kuşlar şakımıyorlardı; bitişikteki okulun kız öğrencileri, yeşil limon ağacına tünemiş küçük boyalı kuş şarkısını söylemiyorlardı ders aralarında, ambarda, seni, senin ceviz büyüklüğündeki emciklerini, kapan mengeneneni sabırsızlıkla bekleyen ihtiyarın hayatı da sönmüştü yavrum; menekşeli çardakta yemeğini tek başına yiyor, saat ikinin göz kamaştırıcı sıcağında yüzüyor, siestanın dinginliğini didik didik ediyordu ki televizyon dizisinin ucunu kaçırmamasın, televizyonda sinemada bütün olaylar, istediği gibi sonuçlanıyordu, hayattakine taban tabana zıt, çünkü her şeyi bilen değerli büyüğümüz, José Ignacio Saenz de la Barra'nın zamanından beri, radyolardaki diziler için ayrı bir verici istasyon ve yalnız kendisinin beğenisine uygun düşen filmleri izleyebileceği kapalı devre bir televizyon sistemi kurduğumuzu bilmiyordu, bu dizilerde hainlerden başka kimse ölmezdi, aşk, her zaman ölümü yenerdi, hayatın taptaze bir soluktan farkı yoktu; ihtiyarlığında nice ikindiye önlüklü kızlarla geçirdiğini gözönünde tutarak başka bir hileye başvurmuştuk, seçtiğimiz kızcağızlar, ölümüne kadar onu mutlu etmeye razıydılar ama nasılsa içlerinden birine, okulda size ne öğretiyorlar diye sormak gafletinde bulunmuştu; ona doğ-

ruyu söyledim, bana bir şey öğrettikleri yok dedim, ben aslında liman orospusuyum, dudaklarımdan okuduğu sözcükleri doğru anlayıp anlamadığını sınamak istedi, bir daha söyletti, ben de sözcüklerin üstüne basarak, generalim efendim, ben öğrenci falan değilim, dedim, limanda çalışan bir orospuyum; sağlık bakanlığı görevlileri kızı kreolinle yıkamış, durulamış, şu denizci üniformasıyla şu güzelim kısa çorapları giymesini söylemişlerdi, her gün saat beşte bu sokaktan geçeceksin; yalnız ben değil, benim yaşımdaki bütün orospular ahlâk zabıtasınca yıkandı, temizlendi, hepsinin önlüğü bir örnek, lâstik pabuçlar giiyorlar, at kılından yapılma şu örgüleri ilâştiriyorlar saçlarına, bakın, tarak gibi aynen, istediniz mi takıyor, çıkarıyorsunuz; korkmayın dediler bize, ihtiyar bunak bir dededen farkı yoktur, sizi gebe bile bırakmaz, parmağıyla yoklar sizi, doktor gibi, emciklerinizi emer, oranıza buranıza yiyecek yerleştirir, yani geldiğimde yaptığınız her şeyi önceden anlatmışlardı bana, karşılığında, zevkten gözlerimizi yumup aşkım, aşkım dememiz gerekiyormuş, bundan hoşlanıyormuşsunuz, paramızı ödemededen önce yapmamız gereken şeyleri prova ettiriyorlardı bize, yine de bana sorarsanız, sağlık vergisi ve çavuşun yüzdesi çıktıktan sonra elimizde kalan işe yaramaz dört peso uğruna o olgun muzları önden, o yarı haşlanmış malangaları arkadan yemek kolay değildi, değmezdi, allah kahretsin, insanın ağzına atacak lokması yokken bunca yiyeceği altından yemesi doğru değil, dedi kız, karşısında, anacığım Bendicion Alvarado neden bu cezayı verdin bana, diye iç geçirirken, gözünü bile kırpmadan yaptığı açıklamaları dinleyen bu akıl sır ermez ihtiyarın mayışık havasıyla sarmalanmıştı; uğradığı bozgunu açığa vuracak hiç bir ip-

ucu vermemekte kararlıydı general, önce olayın içyüzünü araştırarak, her türlü sinsice soruşturmayı yürütecekti, sonunda, bitişikteki kız okulunun yıllar önce kapanmış olduğunu öğrendi; öyle general hazretleri, doğru, millî eğitim bakanı, başpiskopos ve okul aile birliği yöneticileri hep birlikte kıyıda yeni, üç katlı bir okulun yapılmasını kararlaştırmışlardı, böylelikle kibirli, soylu ailelerin prensesleri bu alacakaranlık şeytanının kışkırtmalarından uzakta, güven altında olacaklardı; şölen sofrasında, artık karaya vurmuş bir tirsi balığını andıran gövdesi, onsuz geçirdiğimiz bu ilk günün tanı ağarırken, ufkumuzun ay-kraterinde, o soluk hatmi renginde büsbütün göze çarpıyordu, karlı Afrika zambakları arasında, her şeyin koruyuculuğu altındaydı, bunca yılın sonunda saltanatın boyunduruğundan kurtulmuştu işte, zaten bu karşılıklı tutsaklık yılları boyunca, bana sormadan içini dışını beyaza boyayıp mezartaşına döndürdükleri diri başkanların bu ölüler evinde, kimin kimin kurbanı olduğu belli değildi ki, ona saygısız emirler yağdırıyorlardı, buraya girmeyin efendim, badanayı kirleteceksiniz; o da girmiyordu, ikinci katta durun efendim, başınıza kalas falan düşmesin; orada duruyordu, marangozların gürültüsünden, duvarcılarının, çekil şuradan ihtiyar, alçıyı berbat edeceksin diye öfkeyle bağırışlarından serseme dönmüştü, hemen çekiliyordu, kendisine danışılmadan girişilmiş yenileme işleminin sürdüğü zorlu aylar süresince, tam bir asker gibi boyun eğmişti buyruklara, denize bakan yeni pencereler açıldığında, yanına verilen özel muhafızın sıkı denetimi altındayken, büsbütün yalnızlaşmıştı, adamın görevi, onu korumaktan çok gözetlemektir sanki; koruyucuları, zehirlenmesin diye yemeğinin yarısını yiyorlar, balını sak-

ladığı yeri değiştiriyorlar, yürürken şangırtı çıkarmasını diye, altın mahmuzunu dövüşçü horozlarınki gibi baldırına takıyorlardı, allah kahretsin bir sürü kovboy numarası, dostum Saturno Santos görse, gülmekten öldürdü, ceketli, boyunbağı on bir dalkavuşun ellerine bırakılmıştı, herifler, günlerini Japon usulü cambazlıklar yaparak geçiriyorlardı, odasına üstünde kırmızı-yeşil ışıklar yanıp sönen garip bir araç getirmişlerdi, yarıçapı altmış metrelik bir dairenin kenarına silâhlı biri yanaştı mı, ışıklar yanıyordu; sokaklardan da kaçaklar gibi geçiyorduk, bindiğimiz birbirine tıpatıp benzeyen yedi otomobil durmadan yer değiştiriyordu, kimileri öne geçiyordu ansızın, öyle ki hangisinde olduğumu şaşıırıyordum, allah kahretsin boşunaydı bu çabalar, çünkü bunca yıllık mapus hayatından sonra, sokakları görmek amacıyla pancurları aralamıştı başkan ve başkanlık konvoyunun, cenaze arabasına benzeyen limuzinlerinin geçişine kimsenin tepki göstermediğini görmüştü, katedralin kulelerinden de yükseklerle tırmanmış bakanlık yapılarının renkli camlarını gördü, limandaki tepelere kurulmuş Zenci gecekondualarının renk renk çıkıntılarıysa görünmez olmuştu, kısa bir süre önce sokak duvarına kalın fırçayla yazılmış bir yazıyı silen devriye askerlerini gördü, ne yazıyor orada, diye sordu, zafer yeni ulusumuzu kuranındır yazıyor, dediler, yalan, düpedüz yalan bu, yoksa neden silsinler allah kahretsin, Hindistan cevizi ağaçlarıyla, çiçek tarhlarıyla bezenmiş, altı şerit genişliğinde bir yolun, eskiden bataklık olan denize indiğini gördü, eskiden pazarın olduğu yere Roma sütunlarıyla villalar, tıkabasa yığılmışlardı, yepyeni bir mahalle, önlerinde Amazon bahçeleri uzanan oteller yükselmişti, kent yollarında, yılsans labirentlerde kaplumbağalar gi-

bi ilerleyen otomobiller gördü, kızgın kaldırımlara yansıyan en sıcak yaz gününün tepeyi bulmuş güneşinde, sersemlemiş kalabalıkları gördü, oysa karşı kaldırımında, gölgede yürümek isteyenlerden vergi kesen bazı uyanıklardan başka kimse yoktu; ama bir kişi bile, başkanlık limuzininin buzdan tabutundaki gizli gücün varlığıyla titrememişti, o küskün gözleri, kaygılı dudakları, gazete ve muska satanların bağırtıları arasında, gelişigüzel, belirsiz yerlere selâmlar veren o zavallı eli tanımamıştı; dondurmacılar, üç numaralı piyango biletleri, sokak dünyasının günlük gürültüleri, hepsi, büyük bir sıla özlemiyle iç çeken bu yalnız askerin yaşadığı özel tragedyaya çok uzaktı, anacığım Bendicion Alvarado, n'olmuş benim kentime böyle; günbatımında, giysileri balkonda kururken çırılçıplak dışarı uğrayan, mavi korbinalarla levrek satın alan, sebze ci kadınlarla ana avrat küfürleşen acılı kadınlar mahallesine ne oldu, sokaklara bağdaş kuran Hindular nerede, sevecen şarkılarıyla ölümü yumuşatan solgun dullar nerede, anababasının sözünden çıktı diye akrebe dönüşen kadın nerede, paralı askerlerin dadandıkları barlar, oluklardan akan ekşi sidikler nerede, nerede her günkü yerlerinde duran pelikanlar, tüh, rıhtım nerede, burada değil miydi, ya kaçakçıların uskunalarına ne olmuş, denizciler döneminden kalma gemiye, o bok kokusuna ne olmuş ana, dünyada neler olup bitmişti ki hiç kimse, bu sürgün âşığın boşu boşuna sallanan elini, çok daha eskiden, sıtma kuşlarının dolaştığı pirinç tarlalarının kurutulduğu, yerlerine hoş kokulu otların dikildiği tarlalarda, düdüğünü çalarak açılış törenine yetişen bir trenin pencerelerinden halka selâm veren eski elin anısını diriltmeye çalışan, boşluğa doğru sallanan şu eli tanı mıyordu, tren

inanılmaz mavilikteki otlaklardan, başkanlık damgası taşıyan sürüleri ürküterek geçirdi, şimdi göksel kürklerle kaplı arabada, kara yazgılı kupasıyla dertleşirken, nerede benim eski dört-ayaklı trenim diyordu kendi kendine, allah kahretsin, nerde boa yılanlarım, şifalı ve zehirli elmalarım dolmuş dallarım benim, maymun çiğliklerim, cennet kuşlarım, ejderhasıyla bütün ulus nelerinde anacığım, baksana, şurada eskiden benzin istasyonları vardı, geniş şapkalı, suskun Kızılderili kadınlar, pencereden içeri hayvan biçiminde şekerler uzatırlardı, kızarmış patatesle domuz yağında pişirilmiş tavuklar satarlardı, tepelerinde, çiçeklerden ördükleri zafer takında, Zafer, kimsenin yerini bilmediği Yüce Büyüğümüzündür, yazardı; ama ne zaman, bu sürgün hayatı ölümden de beter diye karşı çıkacak olsa, hayır generalim, diyorlardı, bu, düzenle sağlanmış iç barıştır, huzurdur; peki diye kabul ediyordu sonunda, tamam, José Ignacio Saenz de la Barra adındaki herifin büyüüne bir kere daha kapılıyordu, ona inanacağıma anam avradım olsaydı anacığım, uykusuz gecelerinde ona ne ağza alınmadık sövgüler yağdırıyordu, nasıl suratına tükürüyordu, ama günün ilk ışıklarıyla, yazıhanesine o insan bakışlı köpekle girdiğini görür görmez, hırsı geçiveriyordu, evet, çişe bile yalnız yollamadığı, Lord Köchel'den başka bir insan adı daha taktığı köpekle girdiğinde, kendisinin de nedenini kavrayamadığı bir uysallık bastırıyordu, peki Nacho, üzülme, diyerek kabul ediyordu ileri sürülen önerileri, bildiğin gibi yap sen, diye boyun eğiyordu, ve José Ignacio Saenz de la Barra, tüm yetkilerle donanmış, başkanlık sarayının dört yüz metre kadar ötesinde kurduğu işkence merkezine, Hollandalılardan kalma eski, masum, koloni yapısındaki deli-

ler-evine dönüyordu, sizinki kadar geniş bir yapı general, badem ağaçlarıyla kaplı, dışardan görünmüyor, yabani menekşelerle dolu bir tarlada, ilk katta, sivil yönetime ilişkin kimlik saptaması ve kayıt büroları var, öbür katlara da, insanoğlunun aklına gelebilecek en gelişkin, en barbar işkence aletlerini yerleştirdik, general, duymak bile istemiyordu bunları, sen ulusun çıkarları doğrultusunda, bildiğin gibi yap görevini, diyordu Saenz de la Barra'ya, bir tek koşulla, benim bunlardan haberim yok, ne bir şey duydum, ne bir şey gördüm, oraya adımımı bile atmadım, Saenz de la Barra, şeref sözü veriyordu, buyruğunuzdayım general; verdiği sözü tuttu da, beş yaşından küçük kurbanların, hayalarına elektrik telleri bağlayıp anababalarını suçlarını itirafa zorlama yönteminden vazgeçmesi yolundaki emirlerini de dinlemişti ya; aslında piyangoyu izleyen günlerde, uykusuzluk nöbetlerinde gözünün önünden gitmeyen korkunç sahneleri bir daha görmekten korkuyordu general, ama o dehşetler atelyesini unutamıyordu bir türlü, yatak odasının az ötesindeydi çünkü, ve ıssız, ayışıklı gecelerde, Bruckner'in tez akışlı müziğini duyunca uyanıyordu, işte yedeğinde seller getiren gök gürültüleri, Hollandalılardan kalma eski deliler-evinin badem ağaçlarına ölmüş gelinlerin paramparça gelinliklerini dolayan seller bunlar, içerde kanayarak ölenlerin korku ve acı dolu çığlıkları sokaktan duyulmasın diye çalınıyor, karşılığında bir sent istemeden generalim, zaten José Ignacio Saenz de la Barra, prens giysilerine harcıyordu bütün aylığını, adının baş harfleri yazılmış ipek gömleklere, kösele pabuçlara, kapaklarına aile arması kazılmış Fransız kokularına, gelgelelim kimse yanında kadın görmemişti, kimse tekerleğin biridir de dememişti, ama tek

dostu yok generalim, evi bile yok, azizler gibi yaşıyor, yorgunluktan bitkin düşüp de yazıhanedeki sedire yığılana kadar didinip duruyor o işkence fabrikasında, en çok, bilemediniz üç saat uyur, geceleri asla, kapısında gözcü falan yoktur, silâhı yanında değildir, yalnız Lord Köchel'in sıkı gözetimi altındadır, hayvan, tek sevdiği yemeği yemekten patlayacak nerdeyse, kafaları uçurulan insanların sıcak bağırsaklarına düşkünmüş dediklerine göre, insan gibi bakan gözleriyle yazıhaneye birinin yaklaştığını sezer sezmez homurtulu sesler çıkarak sahibini uyandırıyormuş, kim olursa olsun generalim, bu adamın aynalara bile güveni yok, muhbirlerinin raporlarını dinledikten sonra kararı tek başına veriyor, bütün yerküreyi kaplayan muhbir ve rüşvet ağı sayesinde ondan habersiz hiç bir şey alamıyor gezegenimizde, sürgünler soluk bile alamıyorlar, parasını bu işte kullanıyor efendim, halkın dediğine bakmayın, işkencecilerin bakanlar kadar aylık aldıkları falan yok, tam tersine, beş kuruş almadan, analarını parçalayabileceklerini ve gözlerini kırpmadan parçaları domuzlara atabileceklerini kanıtlamak istiyorlar, gönüllü olarak, tavsiye mektubu ya da iyi hal kâğıdı yerine, geçmişlerindeki hunhar olayları kanıt gösteriyorlar, sırf şu Fransız işkencecilerin buyruğunda çalışabilmek için; evet generalim, bu adamlar akılcı olduklarından, zalimlikleri de yönleme bağlıdır, acımaya karşı bağışıklık gösterirler, işte düzen içinde ilerlememizi gerçekleştirenler bu adamlardı, suikastleri, daha insan kafasında biçim almadan bulup çıkaranlar onlardı, onlar, yani dondurmacılarda, havalandırma aygıtlarının serinliğinde keyif çatan dalgın müşteriler, Çin lokantalarında gazetelerine göz gezdirenler, sinemalarda uyuklayanlar, otobüslerde

hanımlara yer verenler, yarı hayatları boyunca ıssız yollarda soygunculuk, haydutluk ettikten sonra, elektrikçiliği, su tesisatçılığını öğrenmiş olanlar, hizmetçi kızların gelip geçici âşıkları, transatlantiklerde ve otel salonlarındaki orospular, Miami'den Karayip cennetine uzanan turist gezilerinin düzenleyicileri, Belçika Dışişleri Bakanı'nın özel sekreteri, Moskova'daki Enternasyonal Oteli'nin dördüncü katındaki ayrıcalıklı oda hizmetçisi kız, ve sonra kimbilir daha kimler, kolları dünyanın nelerine kadar uzanıyor, ama siz rahat uyuyun general hazretleri, öyle ya, ulusumuzun saygıdeğer yurtseverleri sizin hiç bir şeyden haberiniz olmadığını söylüyorlar, bütün bunlar sizin izniniz alınmadan olup bitiyormuş, generalimiz bir bilseydi bunları, diyorlar, o Saenz de la Barra denilen herifi kâfirler mezarlığında gebertiverirdi, bir barbarlık haberi duyar duymaz, içlerinden, ah, diyorlar, general bilseydi, ona bildirmenin bir yolunu bulsaydık, onu görebilmenin bir yolunu bulsaydık, ve general, bunları anlatana, şunu asla unutma ki, diyordu, benim hiç bir şeyden haberim yok, ne bir şey gördüm ne de kimseyle bunları konuştum; kendine ancak böyle gelebiliyordu, gelgelelim koparılmış kellelerle dolu sayısız çuvallara bakınca, José Ignacio Saenz de la Barra'nın hiç bir çıkar gözetmeksizin boğazına kadar kana battığına inanması da olanaksızdı, çünkü halk dediğin, budala rezillerden oluşmuştur gerçi ama budala dedikse, o kadar da değil; üstelik öbür üç örgüt yetkililerinin, yıllar boyunca ast sıfatıyla görev yapmaktan yakınmamaları, aylıklarında bir arttırım talep istememeleri de pek hayırlı değildi, o zaman kendini iskandil etti, nedendi askerlerdeki bu boyun eğiş, neden ayaklanmıyorlardı ki, neden bir sivilin üs-

tünlüğünü kabul ediyorlardı, içlerinde en hırslı bildiklerine, silâhlı kuvvetlerin askerce erdemlerini paslandıran, bu kana susamış gidişe bir son vermek gerekip gerekmediğini sormuştu; asla generalim, demişlerdi, ciddî bir şey değil ki, işte o zamandan bu yana, kimin ne olduğunu şaşırdım, düzen içinde gelişme adını taktığımız bu kokuşmuş inde kim kiminle dosttu, kim kime düşmandı, artık bilmiyordum, yalnız, anmak bile istemediğim piyangolar, o zavallı yavrucaklar zamanında olduğu gibi bir dümen kokusu alıyordum; ne var ki José Ignacio Saenz de la Barra, yabanıl hayvanları eğiten birinin yumuşacık söz geçirirliği ile kuşkularını yatıştırmayı beceriyordu, rahat uyuyun generalim, diyordu, dünya sizindir; onu her şeyin öylesine basit, öylesine açık seçik olduğuna inandırmıştı ki, general, ıssız evin kara gölgelerinde, odaları hiç durmaksızın arşınlarken, kimim ben diye sormaya başlamıştı bağıra bağıra, kimin nesiyim ben aslında, aynalardaki gölgem bile tersine dönmüş gibi geliyor, neredeyim ben, saat onbiri geçti, öğleyi buluyoruz, bir tek tavuk bile, başıboş bir tavuk bile görünmüyor ortalıkta, hangi cehennemin dibindeyim; eski günleri unuttun mu, diye haykırıyordu kendi kendine, köpeklerle yemek artığı yüzünden kavgaya tutuşan cüzzamlılarla yatalakların feryatlarını, basamaklardaki kaygan hayvan dışkılarını unuttun mu yoksa, yolumu kesip, general hazretleri elinizdeki sağlık tuzundan serpin üstüme, gövdemi kutsayın da bu sürgünden kurtulayım diye bağırın yurtseverlerin yakarışlarını; ellerimin ham muzlardan bile daha şifalı olduğuna inanmışlardı bir kere, ellerinizi şurama koyun da çarpıntım dinsin, bu öldürücü nöbetlerle yaşayamıyorum artık, generalim efendim, gözlerinizi denize dikin de kasırğa

dinsin, başınızı gökyüzüne kaldırın da güneş, tutulduğuna pişman olsun, bakışlarınızla topraktan silin vebayı, çünkü hepsi benim, doğada saygı uyandıran, evrenin düzenini sağlamlayan, Göksel Yazgı'yı küçük düşüren en büyük güç olduğuma inanmışlardı, ben de her almak istediklerini veriyor, her satmak istediklerini alıyordum, yoo, anası Bendicion Alvarado'nun dediği gibi, yumuşak yürekli olduğundan değil, kişinin kendine övgüler düzenlerden bir şey esirgemesi için demir gibi olması gerekir; oysa şimdi bir şey isteyen yoktu ki, hiç değilse bir günaydın general hazretleri diyen olsa, iyi bir gece geçirdiniz mi; gece yarıları, cam sağanaklarıyla uyuklarını bölen, kapıları menteşelerinden söküp askerî birliklere korku saçan o gece patlamalarının avuntusundan bile yoksundu, hiç değilse kafamda vınlayan, beni uyuklarımdan eden bu sessizlikten iyiydi, diri olduğumu kavratıyordu bana, şimdi bu korkunç gösterinin duvarına çizilmiş bir korku resminden farksızım, bir zamanlar bu evde, verdiği her buyruk, anında yerine getirilirdi, bu gün de, siesta saatinde hamağına kurulup ilânlarına kadar okuduğu devlet gazetesindeki haberlere göz gezdirirken, en gizli gereksinimlerinin doyurulduğunu seziyordu, içinden geçen her duygu, aklına gelebilecek her tasarı gazetede iri iri harflerle, fotoğraflı olarak yer alıyordu; yapım emrini vermeyi unuttuğu köprüünün fotoğrafı, süpürme eğitimi veren okulun açılış töreni, sağlam bir inek, ekmek ağacı ve kendisinin eski görkemli günlerden kalma şeritlerle çekilmiş bir fotoğrafı, yine de erince kavuşamıyordu, kocaman, bunak fil adımlarıyla evde dört dönüyor, bu ıssız beldede yitirmediği bir şey bulmaya çabalıyordu, bakıyordu ki birisi, daha önce davranıp kafeslere kara örtüler geçirmiş, biri, ken-

disinden önce bakmış denize pencerelerden, inekleri saymış, her şey yerli yerinde, düzen içinde, şamdanıyla yatak odasına dönerken, başkanlık muhafızlarının bölmesindeki hoparlörden kendi sesini duydu, yarı-açık pencereden içeri eğildiğinde, televizyonun ölgün ışığı karşısında, duman dolu bir odada uyuklayan askerleri gördü, işte ekranda kendisi duruyordu, daha ince, daha bir çekidüzenli, ama bendim anacığım; ölümünü öleceği yazıhanede oturmuş, arkasındaki duvarda ulusal hanedan arması, masasında üç altın gözlük, tam bir bilim adamı ağzıyla ulusun parasal kaynaklarının çözümlemesine giriyor, hem de ezberden; bir daha asla yineleyemez, allah kahretsin, ölüsünü çiçekler arasında görmekten de beter bir imgeydi bu, çünkü şimdi canlı görüyordu kendini, kendi sesine kulak veriyordu, öz be öz bendim anacığım yaa, balkonda halka görünmekten oldum olası çekinen, kalabalıkta dili tutulan ben; oydu işte, öylesine gerçek ve ölümlüydü ki, pencerenin yanında şaşkın şaşkın kalakaldı, böyle şey nasıl olur, anacığım Bendicion Alvarado, aklımı koru; gelgelelim José Ignacio Saenz de la Barra, generalin uzun yönetim yılları süresince pek seyrek açığa vurduğu öfke nöbeti karşısında ses çıkarmadı; önemli değil generalim dedi tatlı bir sesle, düzen içinde kalkınma gemisini yolundan çevirmemek, kayalara toslatmamak için bu hileye başvurmak zorunda kaldık, tanrısal bir esindi doğrusu general, başardık neyse ki, her ayın son Çarşambası, devlet radyo ve televizyonunda hükümet işleri konusunda halkına yatıştırıcı bir rapor veren bu kanlı canlı başkan aracılığıyla bütün kuşkuları giderdik. Bütün sorumluluğu üstleniyorum general, işte günebakan biçimindeki altı mikrofonuyla şu vazoyu buraya ben yerleştirdim,

sizin aklınızdan geçenleri kaydettik, Cuma toplantılarında size sorular soran da bendim, siz verdiğiniz rasgele yanıtların ulusa seslenen aylık konuşmanın parçaları olduğunu bilmiyordunuz tabii, sizin kullanmadığınız bir tek imge bile kullanmadım, sizin söylemeyeceğiniz tek söz söylemedim, bu banttan da anlayacağınız üzere; Saenz de la Barra bandı masanın üstüne bıraktı, bir de şu filmler ve kendi el yazımıyla yazdığım bir mektup var, huzurunuzda imzalıyorum generalim, uygun gördüğünüz kararı verin hakkımda; general tedirgindi, ansızın Saenz de la Barra'nın yanına ilk kez köpeksiz geldiğini, savunmasız ve solgun olduğunu ayırdetmişti, içini çekti, peki Nacho, dedi sen görevini yap, dedi, sonsuz bir bitkinlikle, iskemlesine yaslandı, portrelerdeki ataların suçlayan bakışlarına dikti gözlerini, her zamankinden de yaşlıydı şimdi, daha da tasalı, daha da hüznünlüydü, ne var ki, aklından neler geçtiği, önsezileri belli değildi, tıpkı iki hafta sonra Saenz de la Barra'nın önceden izin almadan, köpeğini tasmaından çekeleyerek yazıhaneye girdiği günkü gibi, silâhlı bir ayaklanma çıktı generalim haberini verdi Saenz de la Barra, ancak siz durdurabilirsiniz, ve general, yıllar yılı büyülenmişliğin çakmak taşından kaskatı duvarında aradığı gözle görülmez çatlağı birden buluverdi, anacığım Bendicion Alvarado avradım olsun, dedi kendi kendine, bu rezil herif korkudan donuna sıçacak nerdeyse, yine de düşündüklerini açığa vuracak tek hareket yapmadı, Saenz de la Barra'ya anaç kucağını açtı, üzülme Nacho, diye içini çekti, düşünecek bir sürü zamanımız var, kimse yanımıza gelmez, acaba yalandan bile daha az doğru gibi gelen bu çelişik doğrular batağı içinde asıl doğruyu nerede bulabilirim; Saenz de la Barra, cep saatine baktı, saat ak-

şamın yedisini geçiyor muydu, generalim üç kuvvet komutanı şu anda evlerinde karıları ve çocuklarıyla akşam yemeği yiyorlar, onlar tasarılarımdan habersiz, sivil giysilerle, yanımıza kimseyi almadan çıkacağız servis kapısından, telefonla çağırdığım araba orada bizi bekliyor, adamları böylelikle atlatacağız, bakın general, işte şoförler; yaa, diye gülümsedi general, o kadar kaygılanma Nacho, sen asıl bugüne kadar derimizi nasıl yüzdürtmediğimizi açıkla bana, öyle ya, uçurulmuş kellelere bakarsan, askerimizden çok düşmanımız varmış, ama Saenz de la Barra, cep saatinin tiktağından başka hiç bir şey dinlemiyordu, üç saatten az zamanımız kaldı general, şu anda Kara Kuvvetleri Kumandanı, Conde kışlasına, Deniz Kuvvetleri Kumandanı, liman kalesine, Hava Kuvvetleri Kumandanı da, San Jeronime üssüne gitmek üzereler, istersek onları tutuklatabiliriz daha, ulusal güvenlik araçlarından birine sebze yüklettim, onları yakından izletiyorum; ama generalin yüzü hiç değişmedi, Saenz de la Barra'nın gittikçe artan kaygısını gözledikçe, saltanat tutkusundan daha da amansız bir kölelik boyunduruğundan kurtulduğunu algılıyordu, sakin ol Nacho, dedi, sen bana neden transatlantik büyüklüğünde bir malikâne almadığını söyle asıl, para umurunda değilken neye katırlar gibi çalıştığını, en sıkı karılar, yatak odana girme düşüncesiyle gevşeyip mayışırken neden rahipler gibi yaşadığını, sen papazdan daha papazsın Nacho; ama Saenz de la Barra, yazıhanenin fırını andıran sıcağında, sonsuz zarıflığıyla bile gizleyemediği soğuk terler döküyordu, saat on bir olmuştu, çok geç artık, dedi, telgraf telleri bütün ülkedeki garnizonlara şifreli bir bildiri iletmeye başlamışlardı, isyancı kumandanlar, tören üniformalarına nişanlar takarak, yeni ku-

rulan cuntanın fotoğraf çekimine hazırlanıyorlardı, bu sırada emir subayları, düşmansız bir savaşın son emirlerini veriyorlardı, bu savaşın en önemli çatışmaları, haberleşme ve kamu hizmetleri merkezlerinin ele geçirilmesi düzeyine indirgenmişti, general gözünü bile kırp-mıyor, ağzının kıyısından sonsuz bir gözyaşını andıran salyalar akıtarak ayağa kalkan huzursuz Lord Köchel'e bakıyordu; korkma Nacho, dedi, sen asıl bana ölümden neden böylesine korktuğunu anlat; José Ignacio de la Barra terden yumuşamış katı yakalığını bir çekişte çıkardı, bariton yüzünün kanı çekilmişti, çok doğal bir şey, dedi, ölüm korkusu mutluluğun ateşidir, siz o yüzden duymuyorsunuz bu korkuyu general; ayağa kalktı, alışkanlıkla katedralin çanlarını saydı, saat on iki, dedi, artık dünyada kimseniz kalmadı general, ben sonuncu kişiydim, oysa general, alanda yeri yerinden oynatan tank gümbürtülerini duyana kadar kıpırdamadı, güldü sonra, sakın yanılma Nacho, dedi, halk hâlâ benden yana, ve her zamanki gibi, yoksul insanlar tan ağarırken, devlet radyo ve televizyonundan, hiç bir ayırım gözetmek-sizin bütün yurtseverlere seslenen bu gizemli ihtiyarı dinlemeye koştular; yüce tarihimiz, diye haykırıyor coş-kuyla, ve rejimin değişmez ilkelerinden esinlenen kuv-vet kumandanlarımız, halkın egemenliğini temsil eden ve onun istekleri doğrultusunda karar alan ben başkan-nızın emirlerine bir daha uyararak, bu kutlu gecede, kana susamış bir sivilin kurduğu terör mekanizmasına son vermeyi kararlaştırdılar; hain, gözü dönmüş kitleler ta-rafından cezalandırılmıştır, işte José Ignacio Saenz de la Barra, dövülerek öldürülmüş, alandaki lâmba direk-lerinden birine ayaklarından asılmış, bağırsaklarını ağzı-na tıkmışlar, siz nasıl önceden bilmiştiniz olacakları ge-

neralim, hani bize elçiliklere giden yolları kordon altına alın da sığınma hakkı isteyemesin demiştiniz ya, onu taşsa tuttular, ama biz önce dört sivilin karnını deşen, yedi askerimizi de ağır yaralayan katil köpeğin hesabını görmek durumundaydık, derken halk, herifin evine saldırdı, pencerelerden iki yüz tane işlemeli yelek fırlattılar, fiyat etiketleri üstlerindeydi daha, üç bin çift kadar İtalyan malı çizme de atıldılar dışarı, hiç giyilmemiş, düşünün üç bin tane general, demek hükümet parası bunlara harcanıyormuş, kimbilir kaç kutu gardenya vardı saymadım, bir sürü Bruckner plağı, bütün yönetmen partilerini ayrı ayrı, kendi el yazısıyla yazmış; sonra, zindanlardaki tutukluları salıverdiler, Hollandalılardan kalma eski deliler-evini, işkence odalarını ateşe verdiler, bir yandan, general general çok yaşa, diye bağıryorlardı, damızlık boğamız bin yıl yaşasın; sonunda gerçeği öğrenmişti işte, sizin hiç bir şey bilmediğinizi söylüyorlar generalim, iyi niyetinizin sömürüldüğünü söylüyorlar, şu anda, ulusal güvenlik örgütünde çalışan işkencecilerin ardındalar, evet emirlerinize uyduk, yollarında asker bırakmadık, halk bunca kinin, korkunun acısını çıkartsın demiştiniz; doğru, dedi general, tamam; şenlik çanları, özgürlük türküleri, alana toplanan kalabalıkların teşekkür çığlıkları, salladıkları bizi terörün gölgelerinden çıkaran En Büyüğümüze şükürler olsun yazılı yaftalar onu iyice duygulandırmıştı ve eskileri anımsatan bu geçici görkem döneminde başkanımız, boynundaki kölelik zincirlerini atmasını sağlayan harp okulu öğrencilerini avluda topladı, günün esintilerine göre canının çektiği rütbelere yükseltti bizi, Leticia Nazareno ile çocuğun, iç çamaşırlarıyla elçiliklere sığınmaya kalkışırken yakalanan katillerinden boşalan yerlere,

biz de böylece yıpranmış yönetimin son yüksek kumanda zincirini oluşturduk; ama general katilleri tanımadı bile, adlarını unutmuştu, yüreğinde ölünceye kadar diri tutmaya çalıştığı o kinin yoğunluğunu aradı ama artık işe yaramayan, yaralanmış bir gururun küllerinden başka bir şey bulamadı, götürün onları, diye buyurdu, bir daha adlarını kimselerin anımsamayacağı bir yere doğru ilk gemiye bindirildiler; yeni hükümetin ilk bakanlar kurulu toplantısını yönetirken, yeni yüzyılın bu en genç kuşağının temsilcilerinin, o eski, smokinleri tozlu, yürekleri pır pır, bildik bakanlarına tıpatıp benzediklerinin bilincindeydi, tek farkla, bunlar gücün değil, rütbenin ardındaydılar, eskilerden çok daha kaypak, daha dalkavuk, daha işe yaramazdılar, hele, sonuna kadar sömürülmüş bu hüznün ülkesinin neyini satsalar karşılayamayacakları bir borcun gözdağı karşısında; artık yapacak bir şey kalmamıştı generalim, yukarı yaylalardaki son tren, orkide kaplı uçurumdan aşağı yuvarlanıvermişti, kadife kaplı koltuklarda leoparlar uyuyordu, gemi iskeletleri çeltik tarlalarına gömülmüştü, haberler posta torbalarında çürüyüp gidiyordu, başkanlık odasındaki deniz cinlerinin yuvarlak aynaların gölgeli irisleri arasında deniz kızlarını dölledikleri yanılsamasına kapılmışlardı; yalnız başkan bilmiyordu bunları elbet, o zamanlar hayatla tek bağlantısı, hükümet organı gazeteyi okumaktan öteye gitmiyordu, sizin için basıyorlardı general, bir tek nüsha, sizin okumak istediğiniz haberler, görmek istediğiniz fotoğraflar ve siestası süresince ona bağışlanan, asıl dünyadan çok daha değişik bir dünyanın düşlerini kurdurtan ilânlarla dolu; ben şu inanmaz gözlerimle, bakanlıkların renkli camları arkasında, liman tepelerindeki gecekonduların alaca renk-

lerin hâlâ durduğuna inanayım diye, denize inen pal-miyeli caddeler yapmışlardı ki bir örnek kemerli, Ro-ma-tarzı villaların arkasında, ünlü kasırgalarımızdan bi-rinin yerlebir ettiği yoksul kulübelerinin hâlâ durduğu-nu görmiyeyim, demiryolunun iki yanına kokulu otlar ekmişlerdi ki, başkanlık vagonundan dünya daha bir büyük görünsün, anacığım Bendicion Alvarado'nun kuş boyarken kullandığı sularla genişlesin, üstelik, ne Gene-ral Rodrigo de Augilar'ın görkemli dönemindeki gibi onu hoşnut etmek, ne de Leticia Nazareno gibi aşktan çok acıma duygusuyla onu boşuboşuna üzmemekti kay-gıları, avludaki keyba ağacının gölgesinde kurulu hamak-ta onu, bunaklığının bataklığına, yani kendi egemenli-ğine tutsak kılmak istiyorlardı son yıllarında, öğrenci kızların yeşil limon ağacına tünemiş küçük boyalı kuş şarkıları bile gerçek dışı gelene kadar, ne pis iş, yine de bu hilelerden etkilenmiyordu, tam tersine, gerçekte uzlaşmaya çalışıyordu, devletin esenliği için gerekli ki-nin tekeliyle birtakım başka tekelleri yeniden devletin ele geçirdiğini düşündükçe, ama bir gün doğru haberi aldı, dünya değişiyor, hayat onun saltanatının ötesinde sürüp gidiyordu, kinimiz kalmadı da ondan general, kakao da kalmadı, çivit de, hiç bir şey kalmadı general, geriye yalnızca engin, çorak, tembelliğin pençesine düş-müş kendi öz serveti kalmıştı, ama bu haber pek sars-madı onu, eski dostu Büyükelçi Roxbury'ye haber sal-dı, domino masasında belki de iç açıcı bir çözüm bula-bilirlerdi birlikte, gelgelelim elçi, onun her zaman kul-landığı, asla, bir milyon yıl geçse asla, ağzıyla bir yanıt verdi, ekselans, denizi saymazsak, kalp para etmez bu ülke, deniz tabii, hem saydam, hem körpe, altına bir ateş yaksan, evrenin en görkemli balık çorbasını kabu-

ğundan içebilirsin, en iyisi düşünün ekselans, bakiye borcun yüzdesi karşılığında kabul ederiz denizinizi, düşünün ki sizin kadar yetenekli başkanların yüz kuşak sürecek yönetimi bile ödeyemez bu borcu; general, ilk görüşmede, elçiyi fazla ciddiye almadı, merdivenlere kadar geçirdi, anacığım Bendicion Alvarado, diye içini çekiyordu, bu gringo barbarların ettiklerine bak, nasıl oluyor da besin diye yalnız denizi görebiliyorlar; elçiyi her zamanki gibi omuzunu sıvazlayarak uğurladı, şimdi saltanatın çorak düzlüklerinde düşsel sislerde yapayalnızdı yine, el yordamıyla yolunu buluyordu, çünkü kalabalıklar yoktu artık alanda, tekdüze afişlerle eskimiş ilânlar gelecekteki benzer kutlama törenlerinde kullanılmak üzere kaldırılmıştı, törenlerde geçit aralarında askerlerin halka dağıttığı iştah açıcı yiyeceklerle içecekler tükeneliberi; barları da bomboş bırakıp gitmişlerdi; generalin, ana kapıları hiç kapamayacaksınız, isteyen, istediği saatte girebilecek, bu evin çevrenin gözünde bir ölümler evi değil bir saray özelliği taşıdığı eski günlerdeki gibi emrini hiçe sayarak, artık orada yalnızca cüzzamlılar, körler ve yatalaklar kalmıştı, Demetrius Aldous'un Kudüs kapılarında, güneşte yıkanırken gördüğü günlerdeki gibi bitkin ama yenilmezdiler, yıllar yılı konağın önünden ayrılmamışlardı, eninde sonunda bir gün, başkanın ellerindeki şifalı tuza yine kavuşacaklarına inanıyorlardı, o, bütün talih dönmelerine, acımasız tutkulara, unutuşun en yaman saldırılarına karşı zırhlı değil miydi, sonsuzdu çünkü; düşündükleri doğru da çıktı; süt sağımından dönerken, onları avludaki iğreti tuğla ocaklarda yemek artıklarını kaynatırken gördü general, gül fidanlarının kokulu gölgeliklerinde, yaralarının saldığı terden bitkin düşüp hasırlara yayılışlarını, kolları-

nı göğüslerinde kavuşturup yatışlarını gördü, onlara ortak kullanılacak bir ocak yaptırdı, yeni hasırlar aldı, evin içine girmeye kalkışmasınlar diye avlunun gerilerinde, palmiye dallarından bir sığınak ördürdü, ama aradan dört gün geçmeden, balo salonundaki şark kilimlerinde iki cüzzamlıyı uyurken yakaladı, körün biri, yazıhanelerde yolunu şaşırmıştı, yatalağın biri, merdivenlerden yuvarlanmıştı; kapıları kapattırarak, duvarlarda açık yaralarından irin izleri bırakmalarını, yapının havasını kirletmelerini önlemeye çalıştı, sağlık memurlarının püskürttüğü ilâç da içeri sızmasın istiyordu, ama bir yerden kovulunca, başka bir yerde boy gösteriyorlardı, yapışkan, inatçıydılar; duvar oyuklarına akıl defterleri saklayan, belleğinin sisli batağındaki esintilerde yolunu uyurgezerler gibi bulmaya çalışan bu zavallı ihtiyardan kimse artık bir şey beklemezken, onlar eski umutlarını elden bırakmıyorlardı; general, saatlerce, gözünü kırpmadan hamağında yatıyordu, şu yeni Büyükelçi Fischer'i nasıl yola getirsem diye düşünüyordu, can çekişen ulusa yeni, taze bir soluk getirilinceye kadar gibisinden kaypak bir tarih saptanarak imzalanmış ikili yardım anlaşması gereğince, denizden yapılacak bir çıkarmayı ulusa haklı göstermek için kendisinden sarı humma salgınının başladığını resmen açıklamasını istemişti; general, yönetimi ilk ele aldığı günleri yeni baştan yaşadığına kendi de şaşarak, asla olmaz, diyordu kendi kendine, o dönemde de önemli bir halk ayaklanması karşısında katı sıkıyönetim kurallarını işletirken, bu çözüm yolundan yararlanmamış mıydı, hemen resmî bir bildiriyle salgın durumu ilân etmiş, deniz fenerinin tepesine sarı bayrak astırmış, limanı kapattırmış, Pazar tatillerini kısıtlamış, kalabalıkta ölümlere gözyaşı dökmeyi, on-

ları anımsatacak ezgiler çalmayı yasaklamıştı, keyfince, salgın kurbanıdır, damgası vurduğu kişilerin ortadan kaldırılmasında yine silâhlı kuvvetleri kullanmıştı, kollarına sağlık görevlisi şeridi takan birlikler, birbirine taban tabana aykırı kişileri halkın gözü önünde takır takır kurşuna dizebilmişlerdi, önce, rejime bağlılıklarından kuşkulanılanların kapılarına kırmızı bir yuvarlak çiziyorlardı, daha önemsiz suçluların sözgelimi sapıkların alınlarını kızgın demirle dağlıyorlardı; o sırada, Büyükelçi Mitchell'ın hükümetinden istediği ivedi sağlık ekibi, salgını başkanlık sarayından uzak tutmak kaygısıyla birtakım önlemler almıştı, döşemedeki hayvan dışkılarını büyüteçle inceliyor, su testilerine mikrop kıran ilâçlar atıyor, laboratuvarlarda hayvanlara solucan yediriyorlardı; general, çevirmenler aracılığıyla ve kahkahalar atarak, eşeklik etmeyin beyler, diyordu, burada bir salgın varsa, sizsiniz; ama onlar diretiyorlardı, üstleri, vardır, demişler bir kere, hazırladıkları koyu, yeşil bulamacı rütbe ve önem ayrımı gözetmek-sizin bütün konukların çıplak bedenlerine sürmüşlerdi, herkesin toplantıları belli bir uzaklıktan, eşikten izlemelerini şart koştular, general, masanın öbür ucunda duracaktı, seslerin erişebileceği ama solukların asla erişemeyeceği bir yerde, toplantılar süresince bu soylu çıplaklar ordusu, bir elleriyle general hazretleri, diye söz alırken öbür elleriyle o boyanmış, ürkek kumrularını örtmeye çalışıyorlardı, amaç, kalkınma dönemiyle gelen rahatlamada, düzmece bir felâketi en ince ayrıntılarına kadar tasarlayan, halk, akli ne kadar az ererse, o kadar çok korkar inancı doğrultusunda dünya-yalanları uydurup mahşer-önsezileri yayan bir başkanı salgından korumaktı, korkudan sapsarı kesilmiş bir yaver, gene-

ralim efendim, salgın, sivil nüfusu kırıp geçiriyor haberiyle huzuruna geldiğinde, gözünü bile kırpmadı, bindiği başkanlık arabasının sisli camlarından, ıssız sokaklarda kendi buyruğuyla durdurulmuş zamanı gözledi, sarı bayraklardaki ürküyü gördü, kırmızı yuvarlak çizilmemiş evlerde bile kapıların örtülü olduğunu gördü, balkonlara tüneyen obur av kuşlarını ve ölüleri, ölüleri; ölüler sayılmayacak kadar çoktu, çamur birikintilerinde, taraçalarda güneşte üstüste yığılmışlar, pazar yerinde sebzelerin üstüne uzatılmışlar, köpek ölüleri gibi çöp bidonlarına atılmış kanlı canlı ölümler bunlar, generalim kimbilir kaç kişi, cesetlerini görmeye can attığı düşmanlarının sayısını da kat kat aşmıştı bu sayı; çürüyen cesetlerin, sokakların her günkü ekşi kokusunun arasında, salgının iğrenç kokusunu duydu yine de renk vermedi, kendini iyice toparlayana kadar hiç bir görüşmeciyi kabul etmedi, ancak bu ölümlere insan ya da tanrı eliyle bir çözüm gelmeyeceği anlaşıldığında, özel işaret taşımayan bir araba gördük sokaklarda, önce hiç birimiz içerde saltanatın buzlu rüzgârının estiğini sezemedik, ama sonra, kara döşemenin ardındaki o dalgın gözleri, titreyen dudakları, kapı eşiklerine avuç avuç tuz serpen gelin eldivenini gördük, bayrak renklerindeki trenin en yalçın tepelere kurulmuş köylere, sisli doruklara doğru, gardenyalar ve ürkmüş leoparlar arasından geçerek tırmandığını gördük, ıssız vagonun pencerelerinden bulanık gözleri, acılı yüzü, yaslı çocukluğunun geçtiği çorak topraklarda tuzdan bir iz bırakan o gururlu genç kız elini gördük, düşsel piyanolarından mazurka ezgileri yükselen tahta yandan-çarklının, mercan adalarında, sığıklarda, ejderhanın yazbaşı gezileri yüzünden altüst olmuş ormanın yıkıntılarında

bata çıka ilerlediğini gördük, başkanlık odasının pence-
resinde, günbatımına uğramış gözleri, solgun dudak-
ları, sıcaktan kavrulan köylere avuç avuç tuz serpen ve
nereden uzandığı kestirilemeyen o eli gördük; tuzu yi-
yenler, toprağı yalayanlar, hemen iyileşiveriyorlardı,
uzun bir süre, kötü belirtgelere ve ateşli karabasanlara
karşı bağışıklık kazanıyorlardı; o yüzden, sonbaharının
alacakaranlığında, kendisinden, aynı siyasal sarı humma
yalanıyla, yeni bir çıkarmaya kılıf hazırlaması istenildi-
đinde pek şaşırmadı, yine de apsız bakanlarının, engel-
lemeyin efendim denizcileri, generalim, hummalı yurt-
taşlarımıza il püskürten aletleri getirsinler, karşılığın-
da ne isterlerse verelim, diye bağırmalarına karşı çıktı;
generalim bırakın da o beyaz hastaneleriyle, mavi i-
menlikleri, döner fıskiyeleriyle gelsinler yine, artık-yıl-
ları iki sağlıklı yüzyılla noktalamayı biliyorlar onlar,
ama general, yumruğunu masaya indirip hayır, dedi, bu
konu benim yüce sorumluluğun altındadır, ta ki ks-
tah Büyükelçi Mac Queen, işin tartışılır yanı kalmadı
ekselans diye ıkagelene kadar, generalim, bu yönetimi
ne umut, ne alışkanlık, hatta ne de korku ayakta tu-
tuyor, kökleri çok eskiye dayanan onulmaz ve sredu-
ran bir dş kırıklığı yatıyor temelinde, sokağa çıkın ve
gerçeği gözlerinizle görün ekselans, son dnemeteyiz
artık, ya denizciler gelir, ya da denizinizi alırız eliniz-
den, başka çıkar yol yok ekselans; başka çıkar yol yok-
tu anacığım, Nisan ayındaki Karayip'i aldılar böylece,
Büyükelçi Ewing'in deniz mühendisleri, onu parçalara
bölüp numaraladılar, kasırgalardan uzak bir yere, Ari-
zona'nın kan kızılı tanlarına ekmeye götürdüler; gene-
ral hazretleri, bütün içindekilerle birlikte götürdüler
efendim, kentlerimizin yansılarını, boğulmuş, utangaç

insanlarımızı, kaçık ejderlerimizi; bu arada general, kaç yıllık kurnazlığını, hinliğini sonuna kadar zorlayıp bu yağmaya karşı ulusal bir direnme hareketi geliştirmeye çabalamıştı, ama kimsenin aldırdığı yok generalim, ne tatlılıktan anlıyorlar ne zorbalıktan, sokağa adım atmıyorlar; neden mi, çünkü bizler bunun da niceleri gibi yeni bir dümen olduğunu, başkanın yönetme ve direktme tutkusunu bu dümen aracılığıyla sonsuz boyutlara ulaştıracağını sanıyorduk, bir şey olsun da, diyorduk kendi kendimize, denizi bile götürseler, götürsünler Allah kahretsin, isterlerse ejderhasıyla birlikte bütün ulusu taşıyıp götürsünler, diyorduk, sivil kılıkta evlerimize doluşarak, ulusunuz aşkına fırlayın sokaklara, bu yağmaya son verin diye haykıran, n'olur çığlıklarıyla yalvaran askerlerin tatlı sözlerine kanmadık, bizi yabancılara ait dükkânları ve villaları yağmalamaya kışkırttılar, bu saldırıda halkın arkasında dimdik yer alacak askerî birliklerin koruyuculuğunda protesto gösterisine katılmamız için para vermeye kalkıştılar, yine de hiç kimse dışarı adımını atmadı general hazretleri, çünkü hiç birimiz geçen sefer yine asker sözü verip de sonra sözlerinden nasıl döndüklerini unutmamıştık, hani topluluğa kışkırtıcılar sızdı, birliklere ateş açıldı bahanesiyle halka ateş açmış, kalabalığı kırıp geçirmişlerdi; evet generalim, bu sefer halka da bel bağlayamayız artık; bu cezanın ağırlığını kendi başıma çekmek zorundaydım anacığım, imzayı tek başıma atmak zorundaydım, denizcilerin çıkarmasına izin vermektense denizsiz kalmak çok daha iyidir, bunu senden iyi kim bilebilir anacığım Bendicion Alvarado, unuttun mu, kendi kafalarından geçen buyrukları bana nasıl zorla imza ettirdiklerini, sanatçılarımızı nasıl ibneliğe alıstırdıklarını, onlar yedek-

lerinde İncil'i ve frengiyi getirdiler, halkı hayatın kolay olduğuna inandırdılar anacığım, her şeyin parayla elde edildiğine, zencilerde bulaşıcı bir hastalık olduğuna da inandırdılar, askerlerimizi ulus denilen şeyin bir alım-satım sorunu, onur kavramınıninsa, askerler bedavadan savaşsın amacıyla hükümet tarafından uydurulmuş bir nane olduğuna inandırdılar, işte bu yüzden, sırf bu belâlar yinelenmesin diye onlara, karasularımızı insanlığın çıkarları ve halklar arasında barışı sağlama doğrultusunda en uygun gördükleri biçimde kullanma hakkını tanıdım; bu devir işlemi, yalnızca başkanın yatak odasının penceresinden ufka kadar uzanan fiziksel denizi kapsamıyordu, deniz sözcüğünün en geniş tanımını içeriyordu, yukarda sözü geçen sulara ait bütün bitkilerle canlıları, rüzgârların esme düzenini, milibarların tutarsızlığını, hepsini, yine de, benim sevgili dama tah-tam denizin numaralanmış bölümlerini böyle dev, emer basar tırmıklarla tarayıp uzağa götürebilecekleri aklı-mın ucundan geçmemişti, denizimin parçalanmış kraterinde, bir zamanlar kasırganın yerlebir ettiği o epeski kent Snata Maria de Darién su altında kalmış yıkıntılarının bir an bir kıvılcımla aydınlandığını gürdük, okyanus denizleri amiralinin gemisini de gördük, tıpkı benim pencereden gördüğüm gibiydi anacığım, tıpatıp aynıydı, gövdesi, deniz tırmıklarının diplerden söktüğü kabuklu hayvanlarla kaplıydı, general, enkazın önemine yaraşır bir saygı duruşunda bulunulması buyruğunu veremedi, alıp götürdüler hepsini, hepsini anacığım, savaşlarımın bütün nedenlerini, saltanatımın anlamını ve geride yalnızca pencerelerden geçerken yas dolu bir yürekle, anacığım Bendicion Alvarado, diye haykırarak gözlediği katı ay tozundan ıssız bir düzlük kaldı, sen o

bilge ışığınla içimi aydınlat, ana çünkü yarı ışıklı gecelerde sıçrayarak uyanıyordu uykusundan, ulusun ölülerinin mezarlarında ayağa kalktıklarını, kendisinden denizin hesabını sorduklarını sanıyordu, duvarları tırnaklarıyla kazıdıklarını duyuyordu, ölülerin gömülmemiş seslerini duyuyordu, bu gölgeler evinde, son kurtuluş yeşilliklerinin fokurtulu batağına gömülen koca bir timsahın adımlarını anahtar deliklerinden gözetleyen ölüm sonrası bakışların ürküsünü duyuyordu, rüzgâr makinesinden yükselen gecikmiş alizelerin ve yalancı imbatların aykırı akımlarını yararak yürüyordu durmaksızın, bu makineyi Büyükelçi Eberhart armağan etmişti, deniz alışverişinden çok da zararlı çıktığını düşüncesin diye; kayaların tepesinde düşük devlet başkanlarının barındığı huzur evinin ıssız ışığını görüyordu; ben bunca acı çekerken herifler öküz gibi uyuyorlar, kahpe döller, annesi Bendicion Alvarado'nun kent dışındaki konaktan iyi geceler deyişini anımsadı, mercanköşklelerinin nöbetçiliğinde uyuduğu temiz yürekli kuşçu-kadın uykusunu; onun yerinde bir olabilseydim dedi içini çekerek, salgından korkmamayı öğrenmiş, mutlu uykular uyuyan anacığım benim, ne aşk yıldırıldı seni, ne ölüm gözünü korkuttu, oysa kendisi öylesine bunalmıştı ki denizsiz deniz fenerinin camdan vuran aralıklı çakışları bile ölümlere bulaşmış gibi geliyordu, durmaksızın dönen bir karabasanın yörüngesinde, çevreye ölü iliklerinden ısıltılı tozlar saçan bu inanılmaz, yıldızsı ateşböceğinden deliler gibi kaçtı, söndürün şunu diye haykırdı; söndürdüler, yapıya tepeden tırnağa macun çektirtti, kapılarla pencerelerdeki çatlaklardan ölümün gece kokusu içeri sızmasın sakın, başka kokulara bürünüp sızmaya kalkışmasın; karanlıkta el yordamıyla ilerliyordu,

boğucu sıcakta güçlkle soluk alarak, karanlık aynalardan geçtiğini duyarak, korkudan yürüyordu aslında, neden sonra, denizin kraterinde toynak sesleri duydu, bitkin karlarıyla doğan aydı bu, ürkütücü bir ay, götürün şunu diye haykırdı, yıldızları söndürün geberesice-ler, Tanrı buyruğu bu, ama eski yazıhanelerden, çağ-rısına koşup gelen tek kişi yoktu, yalnız merdivenlere çökmüş körler ve cılız gül fidanlarının orada ellerin-deki şifalı tuzdan medet uman çiyden inciler giymiş cüzzamlılar, işte o zaman vuku buldu; sizi dünyanın dört bucağındaki inançsızlar, boktan kâfirler sizi, ya-nımızdan geçerken hepimizin başını teker teker okşadı, yaralarımıza yumuşak, bilge elini dokundurdu, doğru-nun eliydi bu, ve o dokunur dokunmaz, gövdelerimiz eski sağlığına, ruhlarımız dinginliğe kavuştu, yaşama gücümüzü ve istemimizi yeniden elde ettik, körlerin gözleri güllerin ışıltısından kamaştı, gördük; yatalaklar sahanlıkta zıplıyorlardı, gördük; bakın şu benim yeni doğmuş bebeğin derisini andıran derime, dünyanın dört bucağında, bütün karnavallarda sergiliyorum derimi, herkes bu mucizeyi gözleriyle görsün, eski yaralarımın yayılan kekre zambak kokusunu yeryüzüne yayıyorum ki inançsızlar yola gelsin, yoldan çıkmışlar ibret alsın; kentlerde, yollarda böyle bağırıp duruyorlardı, eğlenti-lerde, geçit törenlerinde kalabalıkları mucizenin kor-kunçluğuyla etkilemeye çalışıyorlardı, ne var ki kimse inanmıyordu söylenilenlere, sarayın köylere yolladığı üç kâğıtçılar aracılığıyla bizi yine en umursamadığımız şey-lerin gerçekleşebileceğine inandırmaya çalıştığını sanı-yorduk, yok körleri gördürtecekmiş, yok yatalakları zıp-latacakmış, bakanlar kurulunun oybirliğiyle aldığı sıkı korunma önlemine karşın, sayıları dört-beş acemi devri-

yeye indirilmiş başkanlık muhafızlarıyla korunan, göstermelik bir başkanı gözetmek adına başvurulmuş son bir çareydi bu bizce, olmaz generalim, hiç değilse bir takım tüfekli asker bulunduralım, oysa general, olmaz diye diretiyordu, kimse beni öldürmek istemiyor ki, tabii sizi saymazsak, yaa benim işe yaramaz bakanlarım, benim tembel kumandanlarım, öyle yaa, ama cesaret etmeyeceksiniz, beni öldürmeyi asla göze alamayacaksınız çünkü biliyorsunuz ki daha sonra birbirinizi öldürmek zorundasınız; böylece ortalıkta, görkemi tükenmiş bir evi koruyan acemi muhafızlardan başka kimse kalmadı, ilk kattan ta görüşme odasına kadar her yer, başıboş dolaşan ineklerle doldu, kilimlerdeki çiçekli çayırıları yeyip bitirdiler generalim, ama generalin dinlediği yoktu, bir Ekim ikindisi, dışardaki korkunç sağanak dayanılmaz hale geldiğinde, ilk ineğin merdivenlerden çıkışını gözlemişti, kollarını sallayarak hayvanı defetmeye çalışmıştı, hadisene inek, hadi bas, inek sözcüğünün i harfi ile başladığını anımsadığı, bir ineği kovmak için merdivenlere kadar gitmenin gereksiz olduğunu kavramaya başladığı bir anda, hayatının öyle bir anında ineğin abajurları yediğini görmüştü, balo salonunda, sırtlarındaki keneleri ayıklayan tavukların didiklemesinden sarhoşa dönmüş iki inek görmüştü; o yüzden son gecelerde, deniz feneri işaretlerine benzer ışıklar gördüğümüzde, payandalanmış duvarların ardından kocaman hayvanların tırnak seslerini duyduğumuzda, onun şamdanıyla dolaştığını, yatacak bir köşe bulayım diye ineklerle dalaştığını anlıyorduk artık, oysa dışarıda hayatı onsuz sürüp gidiyordu, her gün yönetim yanlısı gazetelerde onun sivil ya da askerî zevat arasında çekilmiş, ayrıntılı bilgiyle donatılmış fotoğraflarını görüyorduk,

duruma göre değişen üniformalarla, yıllar boyu böyle sürüp gitmemiş miydi, ulusumuzun kurtuluş yıldönümlerinde, başka önemli günlerde, radyodaki sesinden aynı söylevleri dinlemiştik; biz kiliseye giderken, yemek yerken, uyurken o hep hayatlarımızın içindeydi, yine de görevleri gizli bal çanaklarını doldurmak, ve onu beslemekten öteye gitmeyen üç-beş yaverden başka kimsenin kalmadığı o düşkün yapıda, kaba çizmelerini sürüye sürüye güçlükle yürüyebildiğini bilmeyen kalmamıştı, bilicilerin, öleceğı yer olarak saptadıkları özel yazıhanesine yasakları dinlemeyip giren yaverler, duvarlardaki porselen maraşal biblolarını kırıp döken inekleri kovalıyorlardı, generalse, bilicilerin sözlerini bile unutmuştu; o lâmbasını asana kadar vereceğı delişmen buyrukları bekliyorlardı, sonra üç kilit kilitleniyor, üç sürgü sürülüyor, üç kol demiri iniyordu, denizden yoksun yatak odasının seyrelmiş havasında sesler duyuluyordu, o zaman zemin kattaki bölmeye çekiliyorlardı, biliyorlardı ki başkan tan ağarana kadar, boğulmuş, yapyalnız bir adamın düşlerine bırakmıştır kendini, ne var ki bir takım olmadık yıldızlar görüp uyanıveriyordu, uykusuzluğunu usulca çiğniyordu; ineklerin geviş getirişlerinden, genel vali döneminden kalma folluklara kuluçkaya yatmış tavukların boğuk soluklarından başka hiçbir sesin duyulmadığı bu büyük yapıda, kocaman, hortlak adımlarını sürüyerek dolaşıyordu, karanlıkta ay rüzgârlarını duyuyordu, karanlıkta zamanın adımlarını duyuyordu, karanlıkta, annesi Bendicion Alvarado'nun yeşil dallardan bir süpürgeyle yerleri süpürdüğünü görüyordu, Cornelius Nepos'un sayfa kenarları dağılı özgün baskısındaki görkemli kahramanların yaprak fırtınasını süpürmüştü bu süpürge, Livius Andronicus ile Cecilius Stra-

tus'un o kanlı gecede yazıhanedeki çöp yığınlarına karışmış unutulmaz söylevlerini de; o gece, sahipsiz kalan bu saltanat yuvasına ilk kez adımını atmıştı, dışarda, ünlü Latincimiz General Lautaro Munoz'un son intihar mangaları, savunmayı yiğitçe sürdürüyorlardı, yattıkları yer nur olsun, yanan kentin alevleri altında avluyu geçmiş, şanlı başkanın koruma muhafızlarının ölülerinin üstünden atlamışlardı, general, sıtmanın ateşiyle tirtir titriyordu, annesi Bendicion Alvarado'nun elindeyse, yeşil dallardan yapılma bir süpürgeден başka silâh yoktu, karanlıkta, başkanlık tavladaki cins atların ölülerine takılıp tökezleyerek yukarı çıkmışlardı, zemin kattan ta görüşme salonuna kadar akan at kanı durmamıştı daha, ölü atların saldığı kekre barut kokusu, kapalı yapıda soluk almayı güçleştiriyordu, geçitlerde at kanına bulanmış çıplak ayak izleri gördük, duvarlarda, at kanına bulanmış avuç izleri gördük, görüşme salonundaki kan gölünde, gecelik giymiş, güzel bir Floransalı kadının cesedini gördük, yüreğine bir kılıç sokulmuştu, eski başkanın karısıydı, onun yanında, kurgulu oyuncak balerinaları andıran bir kız çocuğunun cesedini gördük, alından vurulmuştu, başkanın dokuz yaşındaki kızıydı; sonra, Garibaldi Sezarımız diye anılan Başkan Lautaro Munoz'un cesedini gördüler, on yıl süren kanlı bir rekabet dönemi boyunca yönetimi darbeler yaparak sırayla ele geçiren on dört federalist generalin en yeteneklisi, en güçlüsüydü, aynı zamanda İngiliz konsolosuna kendi dilinde hayır demeyi göze alan tek kişiydi, işte şimdi kefal balığı gibi yamyassı yatıyor yerde, ayakları çıplak, gözüpekliğinin cezasını kafatasına bir kurşun yiyerek çekmiş, karısıyla kızını, ve kırk iki tane Endülüs kanı atını, Britanya donanmasının ellerine düşmesinler

diye vurduktan sonra kendi damağına bir kurşun sık-
mış, işte o zaman Kumandan Kitchener bana döndü, ce-
sedi göstererek, bakın general, dedi, babalarına el kal-
dıran çocukların hali ne olurmuş görün, kendi hüküm-
darlığınızı kurunca, bu gerçeği gözden kaçırmayın, kaç
geceler heyecan ve uykusuzluk çektikten sonra, ertelen-
miş öfkelerden, sindirilmiş aşağılanmalardan sonra, ta-
mam anacığım, silâhlı kuvvetlerin üç kolunun kuman-
danı, ve cumhuriyetimizin başkanı ilân edildim, ülkede
düzen yeniden yerleşene ve ekonomik denge kurulana ka-
dar diye özetlenen belirsiz bir süre için, federasyondaki
son savaş kumandanları, senato ve temsilciler meclisi,
birleşik toplantıda oybirliğiyle karar almışlardı, Konso-
los Macdonall'la geçirdiğim yorucu domino geceleri saye-
sinde Britanya donanması da destekledi beni; yine de
başlangıçta hiçbirimiz duyduklarımıza inanamıyorduk,
korkunç gecenin kargaşası içinde böyle bir söylentiye
kim inanırdı ki, hele Bendicion Alvarado, ölüm döşeğin-
deyken inanamamıştı daha, o kargaşada yönetme işine
nerden başlayacağını kestiremeyen oğlunu anmıştı da,
koscocaman, bomboş evde yakacak bir ot parçası bile
bulamıyorlardı, ne yemek pişirecek, ne ısınacak, İspan-
ya'nın ölü görkeminden kalma güve yeniği içindeki yağlı
boya genel vali ve piskopos tablolarından başka bir tek
değerli eşya kalmamıştı; ne varsa, eski başkanlarca ya-
vaş yavaş özel malikânelerine taşınılmıştı, kahramanlık
destanları yazılı duvar kâğıtlarının izi bile yoktu, yatak
odaları, kışla talaşlarıyla doluydu, her yer, ancak bir gece
beylik edebilen başkanların kanlı parmaklarıyla duvarla-
ra yazdıkları tarihsel kıyımların ve sloganların silik izle-
riyle kaplıydı, gelgelelim sıtma nöbeti sırasında sarınıla-
cak bir tek hasırcık bile yoktu; anacığım Bendicion Alva-

rado hemen perdelerden birini çekip sardı beni, üst merdivenin bir köşesine yatırdı, İngilizlerin yağma ettikleri başkanlık bölmesini yeşil dallardan süpürgesiyle süpürmeye başladı, bir yandan da kapıların ardından fırlayıp ırzına geçmeye çalışan haydutlara karşı kendini süpürge'nin sapıyla koruyordu, evet her yeri süpürdü sıkı sıkı, tan ağarmadan az önce, kadife perdeler sarılmış tirtir titreyen oğlunun yanına çöktü, yıkık sahanlıkta son basamağa ter damlaları süzülüyordu, onu yatıştırmaya çalıştı her zamanki rahatlığıyla, bu perişanlık sakın sını-rini bozmasın oğlum, diyordu, en ucuzundan birkaç deri tabure alırsın, olur biter, hepsini çiçeklerle, hayvanlarla donatırız, kendi elimle boyarın, yalnız konuklar için hamak alman şart, hamaklar çok önemli, böyle bir eve her saat beklenmedik konuklar çıkagelebilir, diyordu, kili-seden bir yemek masası ayarlarız, demir çatal bıçaklar-la kalaylanmış tabaklar alırız, askerlerin yaşadığı zorlu hayatı onlar da yaşasınlar, ama bak, testimiz güzel ol-malı, bir de kömür sobası aldık mı tamam, diyerek ya-tıştıırıyordu oğlunu, oysa oğlunun onu dinlediği yoktu, diri insan etinde, doğrunun gizlenmiş yanını aydınla-tan ilk yumuşak gün ışıklarıyla yüreğinden sarsılmıştı, merdivenlere çökmüş tirtir titreyen, acınılası bir ihtiyar olduğunun bilincindeydi, anacığım Bendicion Alvarado diye düşünüyordu sevgisizce, demek hepsi buymuş, al-lah kahretsin, demek saltanat dediğin bu sürgünler eviy-miş, yanmış atların saldığı bu insan kokusuymuş, de-mek herhangi bir on iki Ağustos gününden farklı olma-yan bu asık yüzlü şafak bizim yönetimi ele geçirdiğimiz günmüş anacığım, amma boka soktuk başımızı, kendi-sinden izin bile almaksızın dünyaya doğan yeni karanlık yüzyılın kalıtımsal korkusunu, ilk tedirginliği yaşıyordu,

horozlar ötüyordu denizde, İngilizler, avludaki ölüleri toplarken İngilizce şarkılar söylüyorlardı, annesi Bendicion Alvarado neşeli söylevine şöyle bir son yakıştırdı, satın almak zorunda olduklarımızla yapmak zorunda olduğumuz işler beni yıldırıyor, beni asıl düşündüren bu evde çıkacak kirli çarşafların sayısı; o zaman general, kendi düş kırıklığının büyüklüğünden güç alarak annesini avuttu, rahat uyu sen anacığım, bu ülkede hiçbir başkan fazla dayanmaz; bu söylediğine yalnız o dönemde değil, çok sonraları, kök salmış bir zorba kimliğiyle geçirdiği uzun hayatının her anında inanmıştı, uzun saltanat yıllarında, yaşadığı iki rasgele günün bile birbirine benzemediğini gördükçe, haftalık Çarşamba raporunda doğrunun göz kamaştırıcı yüzünü sergileyen bir başbakanın her zaman gizli bir niyet beşlediğini anladıkça, bu inancı büsbütün pekişmişti, gülümserdi, aman bana doğruyu söylemeyin konsolos, inananlar çıkarsa yanarız, ve bakanlar kurulunun okumadan imzalaması için terler döktüğü bir tek tümceyi elinin tersiyle iterdi; resmî çağrılarda altına kaçırıldığı söylentisi yayılalıberi onu böyle zinde görmemiştim, ölüme yatmış hasta terlikleriyle, tek şakağına tutturduğu gözlüğüyle düşkünlüğün batağına saplanırken, kendine daha bir çeki düzen vermişti, davranışları daha tutarlıydı, uygun görmediği kararları geri çevirirken, gerekli gördüklerini okumadan imzalarken, sezgileri bileylenmişti; allah kahretsin işler yoluna girdikten sonra kimse beni takmaz, diyordu gülerek, bakın, girişe bir parmaklık koydurttum, artık inekler merdivenlerden çıkamıyor, ama şunun dediği dedik, başını pencereden uzatmış, ulusumuzun mihrabındaki yapma çiçekleri kemiriyor, hadi bas; gülümsememesi uzun sürmezdi, ne dediğimi anlı-

yorsunuz değil mi konsolos, bu ülkenin anasını belleyen tek şey, beni yeterince takmamalarıdır, o yaşta birinden umulmayacak bir kafa duruluğuyla konuşuyordu, Büyükelçi Kipling, yasaklanmış anılarında bundan söz etmişti, o dönemde çocuksu taşkınlıklar yapmaktan kendini bir türlü alıkoyamıyormuş; elçi, onu böyle acınılacak bir bunaklığı yaşarken bulmuş, ardı arkası kesilmeyen tuzlu bir sıvıda yüzüyormuş, boğulmuş bir adamın şişkin boyutlarına ulaşmışmış, gömleğinin önünü açıp ona karada boğulmuş bir adamın gergin, ısıltılı gövdesini göstermiş, bu gövdenin çatlaklarıyla oyuklarından deniz dibi kayalıklarında büyüyen asalaklar fışkırıyormuş, sırtında gemilere dadanan bir balık asılıymış, koltukaltlarında da ahtapotlarla mikroskopik kabuklular; bu kaya sürgünlerinin, bir gün ansızın dönecek denizin ilk belirtileri olduğuna kesinlikle inanmışmış, sizin götürdüğünüz denizin sevgili Johnson, demiş ona, çünkü denizler kedilere benzer, hep evlerine dönerler; kışının çatalında biten dizi dizi midyelerin de mutlu bir tanın muştuları olduğuna inanmıştı, o gün yatak odasının penceresini açtığında, yine okyanus denizinin amiraliyle üç karavelayı görecekti; demek amiral, söylentilerin doğruluğunu araştırmak için dünyayı dolaşmaktan bezmişti, onun elleri de generalinkiler gibi, tarihteki sürüyle büyük adamın elleri gibi pürüzsüzdü, onu huzuruna getirmelerini, gerekirse zor kullanmalarını buyurmuştu; denizciler, amirali, komşu denizlerin sayısız adalarını haritaya geçirirken görmüşlerdi, adaların eski denizci adlarını değiştiriyor, yerine krallarla azize adları takıyormuş; bütün derdi de, dazlak kafasında saç büyümesini sağlayacak ilâcı bulmakmış; tam general ondan umudu kesmişti ki, başkanlık limuzininden, kah-

verengi, rahip giysili bir adam gördü, beline Aziz Francis kaytanı dolamıştı, elinde, tövbekârların çaldığı türden bir çingirak vardı, pazar yerindeki kalabalığa doğru sallıyordu, hali öylesine düşküncü ki, toplantı salonumuza bir zaman al üniforması ve altın mahmuzlarıyla giren, karada yürüyen ayıbalığı gibi tetik adımlar atan adamın, bu adam olduğuna bin tane tanık isterdi, generalin buyruğuyla onu limuzine sokmaya kalkıştıklarında, izini bile bulamadılar, sanki yer yarıldı, içine girdi efendim; bir zamanlar Müslümanlığı benimsediği söylenmişti, sonra Senegal'de pellegra'dan öldüğü söylen-di, güya dünyanın üç ayrı kentinde mezarı varmış ama hiç birinde gömülü değilmiş, zamanın sonuna kadar mezardan mezara gezmekmiş yazgısı, gezginliğin cilvesi işte; gelgelelim general, duyduklarına asla inanmıyordu, amiralin, ihtiyarlığının son yıllarında döneceğinden emindi, zamanın sağlık bakanı, bedenindeki keneleri cımbızla çekiyordu da, o yine, kene değil bunlar doktor, diye direniyordu, deniz geri geliyor, yargısı öyle kesindi ki, düpedüz kuşkuya düştüm, halkın sandığı kadar sağır mıydı, zorunlu toplantılarda görüldüğü kadar elden ayaktan düşmüş müydü, gerçi iyice gözden geçirildiğinde, atardamarlarının camlaştığı ortaya çıkıyordu, böbreklerinde kum tortulanmıştı ve aşk yoksunluğu, yüreğinde derin bir yara açmıştı; ihtiyar doktor, eski dostluklarına sığınarak, asayı artık bırakmanız gerek general, demişti, görev devri yapma zamanı geldi, hiç değilse bizi kimin yöneteceğine karar verin de öksüz kalmayalım; oysa general, öleceğimi de kim söyledi sevgili doktor, dedi şaşkınlıkla, bırak da başkaları ölsün allah kahretsin, bir şakayla sözü bağladı, iki gece önce kendimi televizyonda gördüm de, her zamankinden da-

ha sağlıklıydım, tam bir damızlık boğa gibi, diye bastı kahkahayı, son yalnızlık gecelerinde edindiği bir huy üzere, başına ıslak havlu sarıp geçmişti ekranın başına, kendini bir sis arkasından gözlemişti, gerçekten de, ister Fransız, ister Türk, ister İsveç elçisinin karısı olsun, hepsinin albenisi karşısında tam anlamıyla bir dövüşken boğa kesiliyordu, hangisi olursa olsun canım ne fark eder, bütün kadınlar tıpatıp birbirlerine benziyorlar zaten, aradan öyle çok zaman geçmişti ki, kendini bir türlü üstünde tören üniforması, elinde hiç dokunulmamış şampanya kadehiyle onların aralarında gözünün önüne getiremiyordu, ne 12 Ağustos şenliklerinde, ne 14 Ocak zaferi yıldönümlerinde, ne de 13 Mart kurtuluş gününde, nereden bileyim ben, yönetimin tarihsel günleri saymakla bitmiyordu, artık hangisinin hangi gün kutlandığını, neyin neden kutlandığını da birbirine karıştırmıştı, büyük bir iyi niyet ve özenle duvar çatlaklarına gizlediği küçük kâğıt tomarlarından da yardım umamıyordu, neyi anımsamak zorunda olduğunu hemen unuttu-veriyordu çünkü, arasıra balını gizlediği yerlerde karşısına çıkıyorlardı, bir keresinde, bir kâğıtta, 17 Nisan, Dr. Marcos de León'un doğum günüdür, ona armağan olarak bir kaplan göndermeliyiz, diye okumuştı, yazı, kendi el yazısıydı ama sözü edilen adamın kim olduğunu hiç mi hiç anımsayamamış, işte o zaman, insanın kendi bedeninin ihanetine uğraması kadar alçaltıcı, hak edilmemiş bir ceza daha olmadığını yürekten duymuştu, José Ignacio Saenz de la Barra'nın unutulmaz korku dönemi başlamadan çok önce başlamıştı unutkanlığı, kimin kim olduğunu ancak toplantılarda çıkarabildiğini farketmişti, bu hüznün ülkesinin en kıyı-köşe bölgelerinde yaşayanların bile adlarını-soyadlarını bilen benim

gibi bir adam, şimdi öbür uçtaydı işte, arabasından kalabalık arasında dolaşan tanıdık bir delikanlı görmüş-tü ve onu daha önce nerede gördüğünü çıkaramayışına çok şaşmıştı, aklını toparlayana kadar delikanlıyı tutuklamalarını buyurmuştu, mahkemede ilk gün zabıtlara geçen gerçeği tam yirmi iki yıl bir hücrede yinelemek zorunda kalan zavallı bir köylü, evet adı Braulio Linares Moscote idi, Marcos Linares adındaki bir tatlı su denizcisinin, Delfina Moscote adlı bir av köpeği terbiyecisinden doğma oğluydu, yasa dışı bir evlilikten, ama babası onu resmen tanımıştı, anasıyla babası Rosal del Virrey'de oturuyorlardı, kendisi başkente hayatında ilk kez gelmişti, anası Mart ayı şiir şenliklerinde satılmak üzere iki köpek yollamıştı, tutuklandığı Perşembe günü üstünde olan giysilerden başka giysi yoktu yanında, kiralık bir eşekle gelmişti, pazar yerindeki bir büfede kahve içerken tezgâhtar kızlarla konuşmuş, jaguar avı için iki cins köpek satın alacak birini tanıyıp tanımadıklarını sormuştu, tam onlar hayır dedikleri sırada, davullarla borazanlar çalmaya başlamıştı, fişekler fırlatılmıştı havaya, herkes, işte geliyor, geliyor, diye bağıırıyordu, kim o gelen diye sormuştu, kim olabilir, bizi yöneten büyüğümüz elbet, demişlerdi, hemen köpekleri bir sandığa sokmuş, tezgâhtar kızlara, ben dönene kadar onlara bakar mısınız demişti, sonra bir pencereye tırmanmış, kalabalığın tepesinden, geleni görmeye çalışmıştı, altın koşumlu, sorguçlu atları görmüştü, ulusun ejderhasının resmi kazılmış arabayı, kadife eldivenli elin selâm verişini, bizi yöneten büyüğümüzün solgun yüzünü, o suskun, gülümsemeyen dudaklarını, iğne atsan yere düşmez kalabalıkta kendisini ansızın bulup çıkaran üzgün gözleri, uzanan parmağı, işte şu, pence-

renin çıkıntısında duran, daha önce nerede gördüğümü çıkarana kadar sakın salıvermeyin onu, tutuklayın, diye buyurmuştu, hemen yakaladılar beni, kıyasıya dövdüler, kılıçlarının kabzasıyla vurdular, büyüğümüzün daha önce beni nerede gördüğünü itiraf edeyim diye beni fırına soktular, ama liman kalesindeki işkence odasında söylediklerinden başka ağzından hiç bir şey alamadılar, bu doğruyu öyle bir güvenle, öyle yiğitçe yineliyordu ki sonunda başkan yanıldığını kabul etmek zorunda kaldı, ama artık yapılacak bir şey yoktu, çünkü zavallı adamcağız, başlangıçta düşmanım değildiyse bile, bunca işkenceden sonra düşman kesilmiştir bana, böylece ben bu gölgeler evinde dolaşıp iç çekerken, mutlu günlerimin anası Bendicion Alvarado, sen sakın yanımdan ayrılma, bak senin koruyuculuğundan yoksun kalınca neler geldi başıma diye düşünürken, o adamcağız da zindanda diri diri çürüdü gitti, bunca göz kamaştırıcı günler yaşamak neye yarıyor ki, insan onları anıp avunamadıktan sonra, onlarla beslenemedikten, ihtiyarlığa onların desteğiyle dayanamadıktan sonra, çünkü çocukça bir çabayla belleğinin çatlaklarını o yuvarlanmış kâğıt parçalarıyla ne kadar tıkamaya çalışırsa çalışsın, eski günlerin en koyu yas anları da, en büyük mutlu anları da bir daha gelmemecesine sızmıştı çatlaklardan, şu doksan altı yaşındaki Francisca Linero'nun kim olduğunu asla öğrenememe cezasına çarptırılmıştı işte, kendi el yazısıyla yazılmış başka bir nottan anlaşıldığına göre, kraliçeye yaraşır bir gömme töreniyle gömülmesini emretmişti, halkını yarı-kör yönetmek zorundaydı ve ne dediklerini kavrayamadığı, kimliklerini içgüdülerıyla sezdiği birtakım karaltılarla konuştuğunu sezdirmemek için hiç biri işe yaramayan tam on bir gözlüğünü ma-

sasının çekmecesine gizlemişti, millî savunma bakanıyla görüşürken korkunç bırakılmışlığın en önemli tehlikesini kavramıştı, aksırarak olmuştu da, bakan çok yaşayın generalim, demişti, bir daha aksırmıştı, bakan, bir daha çok yaşayın demişti; ama tam dokuz kere ardarda aksırdıktan sonra artık çok yaşayın demekten vazgeçtim, o katılıp kalmış yüzü, can çekişirken yaşlar içinde kalan donuk gözleri, yüzüme sıçrayan salyaları korkuyla gözledim, yanımda suçsuzluğumu kanıtlayacak kimse yokken kollarıma yığılan bu bitkin hayvanın dili, asılmış bir adamın dili gibi bir karış dışarı sarkmıştı, kimse yoktu odada, aklıma gelen ilk çare, bir an önce yazıhaneden kaçmak oldu, ama o, iki aksırık arasında sert bir buyrukla durdurdu beni, korkaklık etmeyin Tuğgeneral Rosendo Sacristan, yerinizden kıpırdamayın, allah kahretsinsin, sizin önünüzde ölecek kadar budala değilim, diye haykırdı, doğruydu da, öğle üstü, ateş böceklerinin uçtuğu bir baygınlıkta yüzerek, aksıra aksıra ölümün kıyılarına varmıştı, yine de annesi Bendicion Alvarado'nun kendisini koruyacağı, küçük rütbeli bir askerin önünde aksırık nöbetinden ölmesine asla izin vermeyeceği inancına sıkı sıkı yapışarak, asla olmaz diyordu, alçalacağıma ölürüm daha iyi, kişiyi onursuz bir ölüme terk edebilen insanlarla yaşamaktansa, ineklerle yaşamım daha iyi allah kahretsinsin, sıcak çukulatasını kaşıkla içtiği anlaşılsın diye, papalık elçisiyle Tanrı tartışmasına girmekten kaçınıyordu, küstahlar bana acıyarak yenilirler korkusuyla, kimseyle domino oynamıyordu, kimseyi görmek istemiyordu, anacığı, attığı her adımı kollamasına, yıllardır sürüdüğü yassı ayaklarını artık sürümemeye çalışmasına, yılların utancına karşın, tıpkı o düşük diktatörler gibi, kirlenmiş onurlarıyla dünyayı

pisletmesinler diye kayalıklardaki evde tutsak hayatı yaşattığı sözde konukları gibi yas uçurumunun kıyısındaydı, biliyordu, özel avlusunda şifalı sularla banyo yaptığı o uğursuz sabah, havuzda uykuya daldığında, tek başına yüklenmişti onursuzluğunu, seni görmüştü düşünde anacığı, tepemde, gerçek hayatın çiçeğe durmuş badem dalları arasında şakımaktan nerdeyse çatlayacak ağustos böceklerini senin yarattığını görmüştü düşünde, sarıcıkların alacalı seslerini senin fırçalarınla boyadığını görmüştü, ve suyun derinliklerinde iç organlarının koyverdiği beklenmedik yelle irkilip uyanmıştı, yaa anacığı, boka bulanmış havuzda öfkeden soluğu tıkanarak uyanmıştı, çevresinde mercanköşkleriyle hatmilerin kokulu goncaları yüzüyordu, portakal ağacının tomurcukları yüzüyordu, mis kokulu suya general hazretlerinin usulca koyverdiği tavşan pisliği kıvamındaki dışkıyı görüp de şaşkına dönen kaplumbağalar yüzüyordu, amma iş ha, ama general bunaklığın yol açtığı daha bunun gibi nice rezaletlerin altından kalkmıştı, hizmetçilerin sayısını da olabildiğince azaltmıştı, birileriyle başka tanıkların yanında görüşme olasılığını ortadan kaldırabilmek amacıyla, bu ölümler evinde günler, geceler boyu, başına ilâçlı bezler dolayıp gezdiğini, acıdan başını duvarlara vurduğunu, o dayanılmaz baş ağrısından deliye döndüğünü kimse görmesin; baş ağrısından yalnız özel doktora söz etmişti, bunaklığın binlerce onulmaz ağrısından biriydi bu yalnızca, biliyordu, daha kara fırtına bulutları gökte görünmeden, beynine taşlar yağmış gibi oluyordu, ağrı bastırıyordu, şakaklarındaki mengenenin sıkıştığını duyunca, kimseyi içeri sokmayın diye buyururdu, ne nedenle olursa olsun, kimse girmemeli bura-ya, mengenenin daha da sıkıldığını, kafatasındaki kemik-

lerin çatlayacak hale geldiğini hissedince, Tanrı bile girmesin içeri, diye buyurdu, ölsem bile girmeyin, allah kahretsin, bir an bile düşünmesine izin vermeyen, rahat bir soluk aldırmayan bu korkunç acı, yüzyıllar süren bir umutsuzluk döneminden sonra biterdi, kutlu yağmurlar indiğinde, o zaman bizi yanına çağırırdı, suskun televizyon ekranının karşısında yeni doğmuş bebekler gibi taptaze bulurduk onu, küçük yemek sofrası hazırda yanıbaşında, ona rosto, bol yağlı fasulye, hindistan cevizi ezmesi, kızarmış muz götürürdük, o yaşta birinin ağzına sürmeyeceği, ağır bir yemek, ama televizyonda haber programının arasına aniden sokuşturulmuş filmi ikinci kez izlerken tabağına dokunmadı bile, yemekler buz gibi oldu, bakanlar kurulunun kendisinden bir şey gizlediklerinin bilincindeydi, aynı kapalı devre yayınında filmi sondan başa oynatıldığını fark etmeden yinelemişlerdi ya, allah kahretsin dedi, kendisinden ne istediklerini unutmaya çalışarak, düşündüğünden daha kötüyse, şimdiye kadar kokusu çoktan çıkardı dedi, önüne getirilen yemeğe bakıp homurdandı, saat on birde, katedralin çanları çaldığında, yerinden kalktı, dokunmadığı yemeği kenefe boşalttı, yıllardır her gece, hiç bir şey kaldırmayan midesinden duyduğu utancı gizlemek için yaptığı gibi, ne zaman bunaklara özgü sarsaklıkla saçma bir davranışta bulunsa, kendine duyduğu burukluğu ve kini, görkemli yılların efsaneleriyle geçiştirmeye çalıştığını, artık yalnızca sağ sayılabileceğini, helâ duvarlarına general general çok yaşa, yaşasın damızlık boğamız, yazılarını kendisinin yazdığını unutmak için; birkaç kez boşalabilmek amacıyla gizlice bir iksir yürüttüğünü, bir gecede üç kez, üç değişik kadınla ya-

tağa girdiğini ve bu bunakça tutkunun cezasını öfkeyle değil acı gözyaşlarıyla ödediğini, sifon zincirine asılarak, anacığım Bendicion Alvarado, aşağıla beni hadi, ateş sellerinde ruhumu arıt diye ağladığını da; anlamaz görünmeye çalışmanın acısını kibirle taşıyordu, yatakta yoksunluğunu duyduğu tek şeyin şeref değil, aşk olduğunu biliyordu, bitişikteki okul kapandıktan sonra, eski alışkanlığı yitirmemek kaygısıyla sevgili dostum dışışleri bakanının emrindekilerden daha az sıska kadınlar seçiyordu, tombul, kemiksiz kadınlar, buyurun hepsi elinizin altında generalim, Amsterdam vitrinlerinden, Budapeşte film şenliklerinden, İtalya denizinden gümrükleri ödenmeden, uçaklarla yollandılar; şu harika parçaya bak, dünyanın en güzel kadını, yazıhanenin karanlığında bir şan öğretmeni tafrasıyla oturuyor, bu kadınlar artistler gibi soyunurlardı, ılık, bal rengindeki altın gövdelerinde mayoların askı izleri fotoğraf arapları gibi dururdu sedire uzanırlarken, üniformasını çıkarmamakta direnen koca öküzün yanına uzanırlardı; onu baştan çıkarmak için bütün çekiciliğimi kullandım, gelgelelim general bu büyüleyici ölü-balık çekiciliğine, baskıya boyun eğmemiş, peki çocuğum, demişti, git rahibe ol sen, sonradan tembellik ettiğine pişman olmuş, akşam saat sekizi vurduğunda, kışlanın baş çamaşırcısını pençeleriyle kavradığı gibi tekneye bastırmıştı, kadıncağız, korkudan, olmaz generalim diye özürler ileri sürüyordu, yasaklıyım, ama general onu dinlemedi, masalardan birinin üstüne yüzüstü çökerttiği gibi, bir kutsal kitap kahramanı şevkiyle abandı kışına, kadıncağız acıyı ta canının kökünde duydu, körük gibi soluyordu, eşek olmalıymışsın sen ve o acı inlemelerden, dalka-

vukların yazdığı en coşkulu övgüleri dinlerken duyduğundan çok daha büyük bir hoşnutluk duydu, çamaşırcı kadına, çocuklarını okutması için hayat boyu aylık bağlanmasını buyurdu, ağıllarda inekleri beslerken, nice yıldan sonra yeniden şarkı söyledi, parlak Ocak mehtabı, diyordu şarkısında, ölümü aklına bile getirmeden, çünkü hayatının bu son gecesinde bile anlamsız şeyler üstüne kafa yormaktan alıkoyuyordu kendini, sen karmış yolumu aydınlatan ışıksın, diye şarkısını söylerken iki kere daha inekleri saydı, sen kutup yıldızımsın benim, dört inek eksikti, konağa dönerken yolda, parmaklıkların üstünde uyuklayan tavukları da saydı, uyan kuşları da saydı kafeslerin üstünü örterken, tam kırk sekiz tane, girişten görüşme odasına kadar her yerde ineklerin gün boyunca bıraktıkları fışkıları ateşe verdi, çok uzaklarda kalmış bir çocukluğu anımsadı, ilk kez kendi imgesiyle, işte buzlu, çorak tepelerde tirtir titriyor, ve annesi Bendicion Alvarado'nun imgesi, çöp birikintilerinde, kara sineklerden, bir koçun bağırsaklarını kurtarmaya çalışıyor, öğle yemeğinde yiyecekler; yapıyı bir daha gözden geçirip, ışıkları öbür uçtan başlayarak teker teker söndürerek yeniden kapıya vardığında, saat onbiri çalmıştı, elinde lâmbasıyla karanlık aynalarda teker teker yansıyan on dört generalde kendini gördü, müzik odasında bir aynanın arkasına yığılmış bir inek gördü, peki, peki, ölmüştü inek, amma iş, muhafızların uyuduğu bölmeye girdi, aynanın arkasında ölü bir inek olduğunu bildirecekti onlara, yarın sabah erkenden çıkarın dışarı, unutmayın diye buyurdu, akbabalar doluşmasın içeri, lâmbasını zemin kattaki yazıhanelere uzatarak öbür yitik inekleri aradı, üç tane; helâlara, masa-

ların altına, aynaların arkasına baktı, bütün odaları teker teker aradıktan sonra birinci kata çıktı, ama şu anda adını kestiremediği eski bir gelinin pembe işlemeli cibinliği altında uyuyan bir tavuktan başka bir şey bulamadı, yatmadan önce kaçak balından bir kaşık aldı, çanağı yerine koyduğunda, oyukta küçük bir kâğıt parçası gördü, ünlü şair Rubén Darío'nun doğum günü tarihi gibi bir şey yazılıydı üstünde, Tanrı yerini cennet etsin, kâğıdı yine dürüp yerine koydu, dua etmeye başladı, göklerde uçakları uçurtan, denizlerde gemileri yüzdüren göksel efendimiz diyordu içtenlikle, deniz fenerinin saçtığı yeşil gündoğumlarının tez akışlı tanlarında, onulmaz bir uykusuzun kocaman ayaklarını sürüyordu, deniz gitti diye yas tutan rüzgârları duydu, Tanrı'nın bir sakarlığı sonucu, biraz sonra arkadan vurulup kalakalacak bir düğünden yükselen şenlik müziğini dinledi, başıboş bir inek gördü, dokunmadan kesti yolunu, peki hadi bas, yatak odasına dönerken, denizsiz kentin ışık hevenklerini gördü her pencerede, denizin iç organlarından yükselen sıcak, buğulu gizemi içine çekti, denizin bir ağızdan soluk alışındaki gizi, tam yirmi üç kere hiç aralıksız baktı denize, ve elleri yüreklerinde uyuyakalmışengin, akıl erdirilmez bir insan okyanusu-nun her günkü sonsuz kuşkularını duydu, kendisini en çok sevenlerin aslında en çok nefret edenler olduklarını bildi, azizlerin mumlarıyla aydınlatıldığını duydu, doğuran kadınların bahtını açmak, can çekişenlerin yazgılarını değiştirmek üzere adının çağrıldığını da duydu, uyurgezer limuzinin ilk günlerinde, saydam çelik pencerelerin berisindeki dalgın gelin elini, durgun gözleri, hüznü dudakları görenlerin, kendi anısını bir gün na-

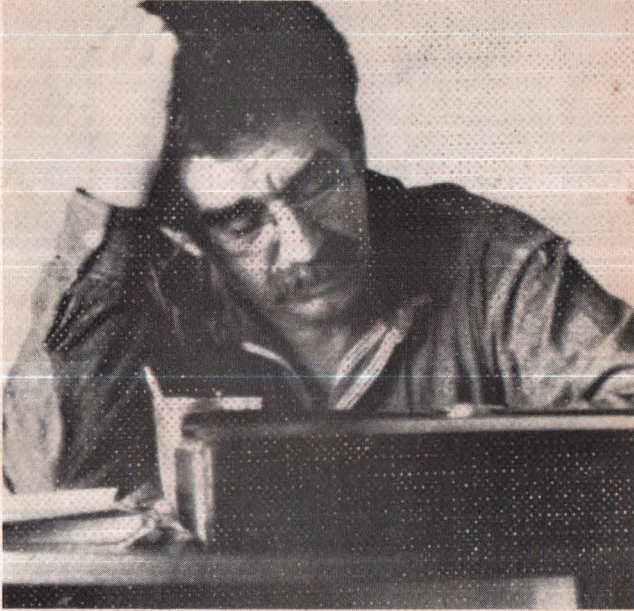
sıl yücelteceklerini duydu, anasının anısına sövenlerdi bunlar; çizmesinin çamurda bıraktığı izi öperdik, avlularımızdan, hükümet konağının cansız pencerelerinde ışıklar dolaştığını gördüğümüzde, sıcak gecelerde ona hunhar ölümün işlemeyeceği uğurlar yollardık, kimse bizi sevmiyor diye içini çekti general, cansız kuşçu kadının, sığırcık boyayıcısı anacığı Bendicion Alvarado'nun bir zamanki yatak odasına bakarak, gövdesine talaş serpmişlerdi, iyi ölümler anacığım, dedi ona, sana da çok iyi ölümler dedi anası, hayasının ölümcül bir buruluşuyla lâmbayı kapıya astı, saat tam on ikiydi, çektiği acının kapladığı yerden başka boşluk yoktu dünyada, yatak odasının üç kilidini son kez kilitledi, üç sürgüyü sürdü, üç demiri indirdi, oturağında sidik zorlamasının doruğa varmış sızısını duydu, görüşmecilerin ayaklarını keseliberi evde üstünden eksik etmediği kaba çuha pantolonu, yakasız çizgili gömleği ve yatalak ihtiyar terlikleriyle yüzüstü yere uzandı, sağ kolu başının altında kıvrılmıştı, hemen uykuya daldı, ama ikiyi on geç, bilinci karaya oturunca uyandı, fırtınanın gözüyle gelen bayıltıcı, ılık tere batmıştı giysileri, kim var orada diye bağırdı, uykusunda biri, başka bir adla seslenmişti emindi, Nicanor, bir daha Nicanor demişti, kol demirlerini bile indirmeden odaya girebilen biri, canı çekti mi duvarlardan geçebiliyor, işte o zaman kadını gördü, gördüğünüz ölümdü general hazretleri, sizin ölümünüz; üstünde bir tövbe-kâr abası, elinde uzun saplı bir çengel, kafatasından mezarlık otları fışkırmış, kemiklerinin çatlaklarından yeryüzü çiçekleri, gözleri, etsiz göz çukurlarından ürkek ve epeski bakıyor, onu tepeden tırnağa süzünce, kendisine Nicanor Nicanor diye onun seslen-

diğini ayırdetti, ölüm anında biz bütün insanları bu adla çağırır ölüm, hayır ölüm, diyerek directti, daha zamanı gelmemişti, su yorumcularının çanaklarında görüldüğü gibi uykusunda, yazıhanesinin karanlığında-ken gelecekti ölüm, hayır general, dedi ölüm, işte burada, böyle yalınayak, üstünde dilenci giysileriyle olacak bu iş, ama sonradan ölüyü bulanlar, cesedi, üstünde şayak üniforması, sol topuğunda altın mahmuzuyla yazıhanede bulduklarını söyleyeceklerdi, ön bilici rahibelerini yalancı çıkarmamak kaygısıyla, evet en istemediği anda gelip çatmıştı ölüm, bunca yıllık kısır düşlerden sonra tam insanoğlunun aslında yaşamadığını kavramaya başladığı anda, insanoğlu yaşamıyor allah kahretsin, atlatıyor, geçiriyor; en geniş, en yararlı hayatların bile yalnızca yaşamayı öğrenme sınırına kadar dayandığını çok geç öğreniyoruz, kendisinde sevme yetisinin olmadığını suskun avuçlarının gizeminden öğrenmişti, iskam-billerin çözülmeyen şifrelerinden ve bu rezilce yazgıyı, korkunç yönetme tutkusunu durmaksızın besleyerek dengelemeye çalışmıştı, kendi mezhebinin kurbanı olmuştu, sonsuz alevlerde yakılıp kül edilmişti, yanılırlarla, suçlarla beslenmişti, namussuzlukta, onursuzlukta başı çekmişti ve bu gözü dönmüş açlığını, kalıtımsal korkularını altetmeye çalışırken tek amacı, elindeki küçük cam misketi sonsuza kadar koruyabilmektir, bunun sonsuzlara kadar uzayıp gidecek, iştahı doyumuyla kö-rüklenen sonsuz bir tutku olduğunu kavramadan; ta başlardanberi kendisini, yaranmak için kandırdıklarını biliyordu general hazretleri, yaltaklanarak parsa topladıklarını da, yolunu sevinç çığlıklarıyla, yaşından çok yaşamış başkan babamızın ömrü sonsuz olsun narala-

rıyla kesen kalabalıklara silâh zoruyla adam topladıklarını da; gelgelelim bu yalanlarla ve görkemini getirdiği başka zavallılıklarla geçinip gitmeyi öğrenmişti, sayısız yıllarının sonunda, yalanın kuşkudan daha elverişli, aşktan daha yararlı, doğrudan daha kalıcı olduğuna ve kendisinin yönetme yetkisi olmaksızın ulusu yönetişine, yüceltilecek yanı yokken yüceltilişine, yetkeden yoksunken söz geçirtişine, bu rezilce yalanlara hiç şaşmadan alışmıştı, sonbaharının sarı yapraklarına bakarken, gücünün tümünü asla kullanamadığına, hayatı hep ters yüzünden görmeye, gerçeğin görüntüleriyle bezeli bir kilimde atkılarla çözümlerin iplerini düzeltmeye hüküm giydiğini kavramıştı, en son anda bile, yaşanılacak asıl hayatın bir gösteri olduğundan habersizdi, biz yoksul insanların sahici yüzünden gördüğümüz, sayısız acılı yıllarımızın sarı yapraklarıyla, uçucu anlık mutluluklarımızla dolu sizin olmayan hayat, aşk gerçi ölüm tohumlarıyla çürüyüp bozulmuştu ama hayat tepeden tırnağa aştı generalim, siz bir tren penceresinden bakan hüznü, silik bir görüntüydünüz yalnızca, şuskun dudakların titreyişi gibi bir şeydiniz, kim olduğu, ne olduğu bilinmedik, yazgıdan yoksun bir ihtiyarın, kadife eldiveninin sallanışydınız, kimbilir belki de bizim düşlerimizin ürünü bir görüntüydünüz, hayatın asıl yüzünü bilmeyen güllünç bir zorba, bizse sizin kanlı-canlı ve geçici olduğunu aklınıza bile getirmekten ürktüğünüz hayatı doyumsuz bir tutkuyla seviyorduk, öyle olduğunu bile rek generalim, başkası yoktu ki, çünkü bizler kim olduğumuzu biliyorduk; oysa o hiç bilemedi, ölümün kamçısıyla köklerinden biçilmiş ihtiyar bir ölü olarak kaldı usulca sızlayan hayasıyla, sonbaharında, son don-

muş yaprakların karanlık hışırtılarında unutuş gerçeğine, sılaya uçuyordu, ölümün çürümüş cüppesinden duyduğu korkuya sıkı sıkı tutunarak, ölüm haberini alıp sokaklara fırlayan, neşeli türküler çağıran kalabalıkların gürültülerine yabancı, kurtuluş ezgilerine, şenlik fişeklerine, zafer çanlarına yabancı, kutlu haber, bütün dünyaya bildiriliyordu; sonsuzun bitmeyen süresi dolmuştu artık.

"Başkan Babamızın Sonbaharı", 1928 doğumlu Kolombiyalı yazar Gabriel Garcia Marquez'in son romanıdır. Ününü "Yüz Yıllık Yalnızlık"la yapan yazarın bu kitabı kısa zamanda belli başlı dillere çevrilmiş ve "Time" dergisi tarafından "Yılın En İyi Romanı" seçilmiştir.

Latın Amerika ülkesi tam bir çürüme ve anarşi içindeydi. Başlangıçta halk tarafından sevilen diktatör, bütün saygısını yitirmişti artık. Varlığını koruyabilmek için dış güçlerin desteğine sığınmıştı.

Halk içine çıkamıyordu artık. Bir yere gideceği zaman kurşun geçirmez arabasına biniyor, konuşmalarını çok uzaktan, sarayının balkonundan yapıyordu. Bir de benzerini bulmuştu. Gitmesi gereken yerlere onu gönderiyordu. Suikast yapılırsa, ölen kendisi değil, benzeri olacaktı...